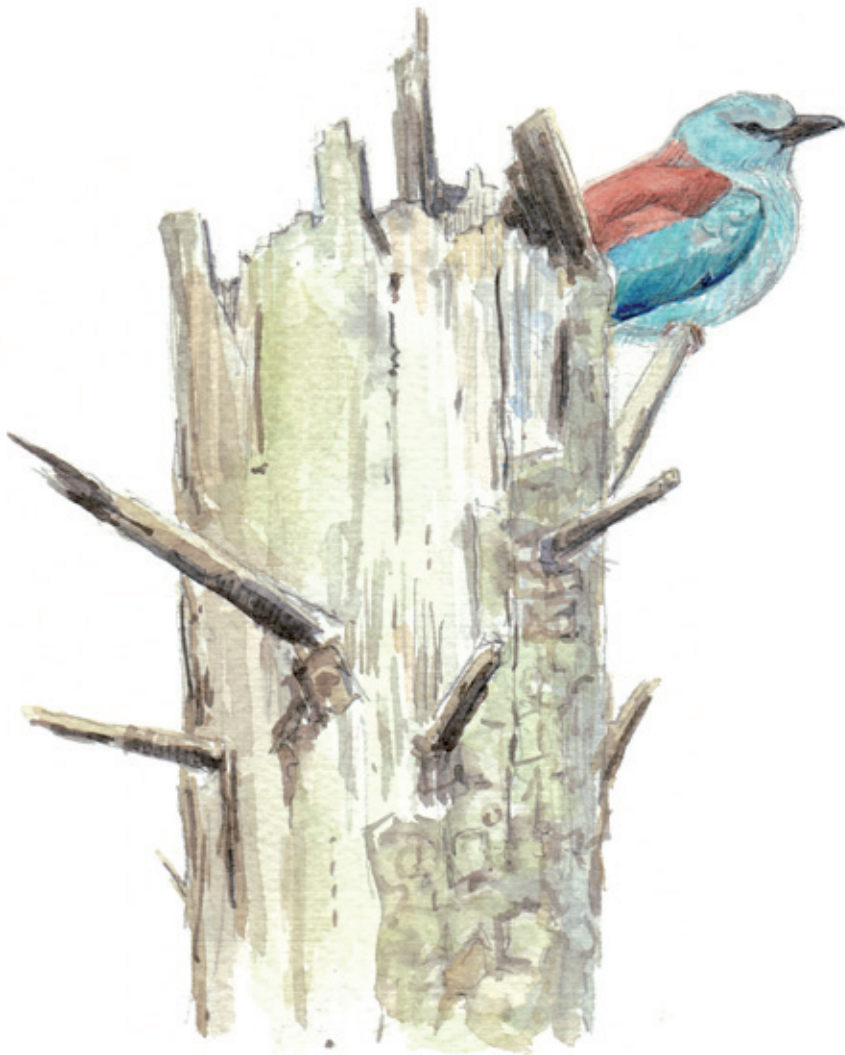

Nordjyllands Fugle 2018

Ellekrage 2K.
Sårup 17/10-2018.

Rapport nr. 55 fra Nordjyllands Fugle

© 2019 Nordjyllands Fugle

Fotografisk, mekanisk eller anden gengivelse eller mangfoldiggørelse af denne bog eller dele heraf er ikke tilladt ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

- Udgivet af:** Foreningen Nordjyllands Fugle
Tranebærvej 48, 9530 Støvring
www.nordjyllandsfugle.dk
- Kasserer:** Henrik Nyrup, Tranebærvej 48, 9530 Støvring
Telefon 2849 7618, mail: henriknyrup@sol.dk
Konto: 1551 6211771
- Pris:** Kr. 160,- + evt. forsendelse
- Illustrationer:** Jens Frimer Andersen (akvareller, omslag), Bjarne Golles (artikel om Kongeørn-symposium).
- Fotografer:** Allan Kjær Villesen, Brian Skræm, Bjarne Golles, Christian Andersen Jensen, Conny Jensen, Dorte Sørensen, Emil Skole Henriksen, Erik Christophersen, Frans Ritter, Frits Rost, Gert Rasmussen, Helge Røjle Christensen, Henrik Haaning Nielsen, Henrik Pedersen, Jan Skriver, Jan Tøttrup Nielsen, Jens Kristian Kjærgård, Jonathan Hemmer-Hansen, Jørgen Kabel, Jørgen Peter Kjeldsen, Kis Boel Guldmann, Knud Pedersen, Lars Grøn, Lars Paaby, Mette Berg Hansen, Morten Christensen, Peter Denyer, Pia Odgaard, Poul Erik Sperling, Thorkil Brandt, Tonny Ravn Kristiansen, Vagn Freundlich
- Tilrettelæggelse:** Hans Christophersen
- Fotoredaktion:** Lars Grøn
- Korrektur:** Hans Christophersen, Tscherning Clausen og Rune Sø Neergaard
- Layout:** Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk
- Trykning:** Novagraf
- Oplag:** 400 eks.

Indhold

Forord <i>Hans Christophersen</i>	2
ARTIKLER	4
Skagen Fuglestation 2018 <i>Knud Pedersen</i>	4
Ringmærkning Skagen 2018 <i>Morten Jenrich Hansen</i>	11
Lille Vildmose 2018 <i>Thorkild Lund</i>	12
Vejlerne 2018 <i>Henrik Haaning Nielsen</i>	16
Stor Hornugle i Nordjylland <i>Jan Tøttrup Nielsen</i>	20
Nordisk konference om Kongeørn <i>Esben Sloth Andersen & Hans Christophersen</i>	24
Atter ynglende Vandrefalk i Nordjylland <i>Anton Thøger Larsen</i>	28
Sangsvane som ynglefugl i Nordjylland <i>Henrik Møller Thomsen</i>	30
Tak for besøget til en Gulbrynet Værling i Skagen <i>Jørgen Kabel</i>	33
Middelhavsstenpikker ved Vildsund <i>Pia Odgaard og Thorkild Lund</i>	35
Danmarks første Stillehavslom i Skagen <i>Troels Eske Ortvad</i>	36
Iberisk Gransanger ny for Nordjylland <i>Mogens Neergaard & Simon S. Christiansen</i>	40
Gråsirken fra Island <i>René Worup Rørbæk</i>	42
Fotoreportage: Ellekrage på visit i Thy <i>Jens Kr. Kjærgård m.fl. fotografer</i>	44
Fotoreportage: Hærfugl ved Sallingsund <i>Henrik Haaning Nielsen & Lars Grøn</i>	46
Allan Kjær Villesen, fuglefotograf – portræt ved <i>Poul Erik Sperling</i>	48
Ungdommeligt fuglekiggeri og feltornitologisk oprør – tilbageblik ved <i>Thorkild Lund</i>	52
ARTSGENNEMGANG	54
Indsenderliste	152
Indeks arter	167

Redaktionen 2018

Esben Sloth Andersen 6037 9080	esa @business.aau.dk	Spætter, træløbere og fuglekonger.	Thorkild Lund 5126 3679	thorkildlund86@gmail.com	Redaktion af artikler.
Thorkil Brandt 3025 5304	thorkilbrandt@gmail.com	Gæs.	Asger Lykkegaard 4017 3585	asger.lykkegaard@hotmail.com	Vagtel og måger.
Anders Brinkmann 2840 2714	anders_brinkmann@hotmail.com	Stormfugle, kjover, Pungmejse, Skægmejse, store drosler, fluesnapper og finker	Rune Sø Neergaard 6116 6936	rsneergaard@gmail.com	Korrektur.
Morten Christensen 2545 9753	mch1895@gmail.com	Lommer, svaler, lærker og sangere.	Henrik Nyrup 2849 7618	henriknyrup@sol.dk	Skarver, Sule, lappedykkere, vadefugle, måger, duer, ugler, Gøg, skrigfugle, Pirol og vipstjerter
Hans Christophersen 2371 3154	hach@mail.dk	Rovfugle og falke, korrektur, tilrettelæggelse.	Kurt Prentow 2233 9647	kurt@prentow.dk	Terner, alkefugle, m.m. indsenderliste.
Tscherning Clausen 2327 1434	tchtscherning@gmail.com	Korrektur.	René Worup Rørbæk 2876 3520	rene.roerbaek@gmail.com	Silkehal, smådrosler m.m.
Lars Grøn 2987 8228	larsnaturfoto@gmail.com	Fotoredaktion.	Albert Schmidt 2195 4453	lavskrige.7741@gmail.com	Vandhøns, vadefugle, tornskader, kragefugle og stære.
Anton Thøger Larsen 2869 1373	rangerdanmark@gmail.com	Ænder, storkefugle, trane, vadefugle og pibere.	Poul Erik Sperling 2028 4405	pes@vildtfarmnord.dk	Artikler.
Johnny Laursen 2338 4320	bruunlaursen@mail.dk	Hjemmeside.	Henrik Møller Thomsen 2253 1576	henrida.kirk@gmail.com	Svaner.

Sponsorer

Nordjyllands Fugle takker for økonomisk støtte til rapporten fra:

HALS NØRRESKOV

**AAGE V. JENSEN
NATURFOND**

Forord

Af Hans Christophersen

Foreningen "Nordjyllands Fugle" er en selvstændig forening med nær tilknytning til primært Dansk Ornitologisk Forenings lokalafdelinger i Nordjylland og Nordvestjylland. Foreningen har som sit primære formål at udgive en årbog primært på baggrund af fugleagttagelser fra det område, der dækkes af de to tidligere amter Nordjylland og Viborg suppleret med artikler.

Grundlaget for rapporten er indberetninger til DOFbasen. Antallet af indtastninger bliver ved med at stige – nu godt 185.000 observationer, en mindre stigning siden 2017. Antallet af indsendere er steget med mere end hundrede siden sidste år til nu knap 1000!

Skagen Fuglestation og lokale folk i Skagen-området har igen i år indberettet et meget stort og værdifuldt materiale. Et andet meget stort materiale kommer fra Lille Vildmose. Her medfører den spændende udvikling af området med den gendannede Birkese et stadigt stigende antal gæster. Omfattende materiale er også modtaget fra Vejlerne, Hanstholm, Nørreådal, Hirtshals, det sydøstlige Vendsyssel og fra Rold Skov med flere. Desuden modtages materiale fra DOFs Sjældenhedsudvalg (SU) via Knud Pedersen samt materiale fra Miljøstyrelsens NOVANA optællinger. Knud Pedersen har endvidere sammenstillet materialet fra Skagen for rovfugle og falke samt lommer, stormfugle, kjoer, alkefugle, Sule og Ride. En stor tak for det.

Til gengæld mærkes en vis afmatning i indrapporteringen af ynglefugle efter afslutningen på AtlasIII (2014-2017).

Alle rapportens mange tal og tekster komplementeres af mange smukke fotografier, som dygtige fotografer stiller til rådighed samt akvareller fra Jens Frimer, som pryder årbogen.

Årbogen delt i to afdelinger. En del artikler om nordjyske fugle og en artsgennemgang af et stort antal udvalgte arter. Fokus i artsbehandlingerne er primært på de mere

fåtaligt forekommende arter og andre, der vurderes af særlig interesse. Listen over, hvilke arter der behandles, er dog ikke statisk og vil for visse arter variere fra år til år.

Fugleåret 2018 er præget af en lidt lang vinter (marts), der går over i et varmt og dermed fuglerigt forår. I modsætning til året før fortsætter dette ind i en lang, varm og tør sommer. Efteråret giver et par kraftige blæsevejrperioder, hvor ikke mindst stormen "Knud" sætter sit aftryk på forekomsten af stormfugle med flere.

Om de nordjyske ynglefugle er der blandt andet at berette, at fremgangen for Sangsvane fortsætter med ni par. Den gendannede Birkese bød blandt andet på et meget stort antal ynglende lappedykkere – Sorthalset og Gråstrubet. Ynglebestanden af Trane er i Atlas-perioden opgjort til imponerende 123 par i det område, årbogen dækker. Fremgangen gælder også for Sølvhejre. Ikke blot er antallet af spredte iagttagelser stort, men nu er der hele ni par i Vejlerne. Hos vadefuglene fortsætter nedgangen hos Engryle, mens der er en smule fremgang for den skrøbelige bestand af Brushane. Ynglebestanden af Stor Kobbersnepe er på det hidtil laveste niveau. Hos rovfuglene er der som sidste år otte par Havørne i det nordjyske område, der får seks unger på vingerne. Kongørn har med fem par det hidtil højeste antal, de får samlet set fire unger. I denne forbindelse kan det nævnes, at det 20. Nordiske Kongørn-symposium blev afholdt i Lille Vildmose i oktober, hvilket der kan læses mere om i artikeldelen. Rød Glente har en bedre sæson end året før, hvorimod Duehøg fortsat har det svært. Ynglefund af arten hemmeligholdes fremadrettet på DOFbasen. Også de nordjyske par af Stor Hornugle har problemer, hvilket der kan læses om i en særskilt artikel. 2018 er året hvor Vandrefalk vender tilbage som nordjysk ynglefugl, hvilket omtales i en artikel. Den efterhånden rudimentære nordjyske (og danske) bestand af Toplærke i Hirtshals

Lattermåge og fotografer, 2. januar 2018. Foto: Erik Christophersen.

fik desværre ingen unger i år.

Fra forårstrækket kan nævnes at det fine vejr giver et rekordstort træk af flere rovfuglearter med blandt andet rekordforekomster ved Skagen af Fiskeørn, Havørn, Sort og Rød Glente, en tangering af rekorden for Vandrefalk samt de største forekomster i mange år af både Hvepsevåge og Aftenfalk. Overraskende er det til gengæld, at forekomsten af Steppenhøg for andet år i træk er for nedgående.

Desuden ses rekordmange Islom. En Iberisk Gransanger findes ved Tversted, den fanges og en DNA-test afslører dens artstilhørsforhold, hvilket der kan læses om i en artikel. Endelig skal nævnes en invasion af Rosenstær i Vesteuropa, der også "drypper" lidt på Nordjylland.

Fra efteråret og vinteren kan nævnes rekordmange Storkjover, ikke mindst i perioden omkring stormen "Knud", men til gengæld få af de andre kjovearter. Også pænt med Stor Stormsvaler i denne periode. Rekordmange Sorthovedet Måge primært ved Hanstholm, mon ikke snart vi får den som ynglefugl i Nordjylland? Et stort antal Havørne ses i oktober/november på Bygholm Vejle – op til 13 fugle sammen. En meget publikumsvenlig Ellekrage (den første i Nordjylland i godt 30 år) ses over en periode i oktober nær Hanstholm og Hærfugl ses med måske hele seks fugle i efteråret (efter to fugle i foråret). Høgesanger markerer sig med hele seks fund, ligesom der ses pænt med Hvidbrynet Løvsanger. Efteråret giver desuden mange fund af Storpiber. Endnu en usædvanlig Gråsiken ringmærkes i Skagen. Denne gang en fugl fra Island. Læs nærmere om dette i særskilt omtale.

En række sjældenheder er det som vanligt også blevet til. Nævnes skal ikke mindst nye danske fund – Stille-

havslom og Gulbrynet Værling i Skagen – læs finderbetninger om begge i artikeldelen. Nævnes skal også en ny nordjysk art, Nordsanger ringmærket i Skagen. Desuden kan nævnes Gråsejler i både Hanstholm og Skagen, det blot andet nordjyske fund af Hvidrygget Ryle set i Ulvedyb og Terekklire i Vejlerne. Blandt rovfuglene kan nævnes Slangeørn og Blå Glente – begge ved Skagen. En langtidsstationær Spurveugle i Rold Skov tiltrækker mange besøgende. Blandt spurvefuglene kan nævnes Korttået Lærke og Mongolsk Piber i Skagen samt en række arter, der er ringmærket – Blåstjert ved både Hanstholm og Skagen, Brun Løvsanger ved Hanstholm og Agger Tange og Himalayasanger i Hanstholm. Endelig den traditionelle julegave i form af en Middelhavsternpikker, der findes ved Virksund.

Desuden er der artikler om årets gang i Skagen, Vejlerne og Lille Vildmose foruden omtale af en nordjysk ornitolog og en fotograf.

Redaktionen siger hermed tak til alle, der på den ene eller anden måde har givet deres bidrag til rapporten.

Til slut vil vi henvise til vores hjemmeside på adressen www.nordjyllandsfugle.dk, hvor der kan læses mere om foreningen. Her kan ældre rapporter ses og downloades i PDF-format, ligesom man blandt andet kan finde en oversigt over alle de sjældne arter, der er set i Nordjylland igennem årene.

Redaktionen forbeholder sig ret til at udelade usædvanlige observationer i artsgennemgangen, herunder arter set i usædvanlige antal eller på usædvanlige tidspunkter. Det gælder specielt, hvis der ikke foreligger kommentarer/beskrivelse i forbindelse med indtastningen.

Havfugleobservatører på Grenen, 22. september 2018. Foto: Knud Pedersen.

Skagen Fuglestation 2018

Af Knud Pedersen

Indledning

Efter den meget imødesete og vellykkede officielle opstart af Skagen Fuglestation i maj 2017 blev 2018 det første hele kalenderår med fuglestationsvirksomhed i Det Grå Fyr – Center for trækfugle.

Det store og mangfoldige aktivitetsniveau på fuglestationen i 2017 blev fortsat i 2018.

De primære aktiviteter har koncentreret sig om ringmærkning, trækobservationer og naturformidling. Oplæring af nye ringmærkere, observatører og formidlere har også været en vigtig aktivitet. Endvidere er der indsamlet en række forskellige data til forskningsprojekter ved universiteter m.v.

Det daglige arbejde er først og fremmest blevet varetaget af stationsleder og naturvejleder Simon S. Christiansen.

I hele foråret havde Simon stor støtte af Morten Jenrich Hansen – ansat som ringmærker og formidler. Morten udførte et stort arbejde for fuglestationen i den forbindelse.

Gennem et godt internationalt netværk lykkedes det i perioden fra marts til november at ansætte en række personer fra Danmark, Sverige, England, Tyskland, Italien og USA. De mange frivillige har været ansat med diæter i kortere eller længere perioder og udført vigtige opgaver for Skagen Fuglestation. Interessen blandt de frivillige for Skagen Fuglestation har været meget positiv, og mange har ønsket at vende tilbage til arbejdet på stationen i 2019. Samarbejdet med de danske fuglestationer i Blåvand og Gedser samt Lista Fuglestation i Norge og Ottenby Fuglestation i Sverige er fortsat i 2018.

Der er i 2018 afholdt 83 formidlingsture/arrangementer med 1300 deltagere. Endvidere tre kurser med 22 deltagere. Udlejningslejligheden har i 2018 været booket i 20 uger - en klar fremgang i forhold til 2017 med kun fire ugers udlejning.

Traditionen tro blev der afholdt fuglefestival i maj. Med foreningen – Skagen Fuglestations Venner – som primus motor og andre gode samarbejdspartnere gennemførtes festivalen i dagene 10-13. maj. Det blev endnu en festival med mange fine tilbud om aktiviteter til deltagerne og et meget stort besøg fra nær og fjern.

Venneforeningen har også arrangeret månedlige møder med foredrag i Birders Club og bidraget med et omfattende frivilligt arbejde i den daglige drift af fuglestationen.

Skagen Fuglestation er en integreret del af Naturstyrelsens Center for trækfugle i Det Grå Fyr. I november fratrådte Jacob Funder som leder af centeret. Jacob udførte et meget stort og krævende arbejde med etableringen af centeret. Efterfølgende har Naturstyrelsen ansat Lene Kappelborg, Skagen som ny centerleder.

Skagen Fuglestations bestyrelse har afholdt fire møder i 2018. Med støtte fra ENV-Fonden har bestyrelsen i 2018 udgivet en vigtig publikation – "Skagen Fuglestation 2017 – en ny begyndelse". Årsskriftet beskriver alle de aktiviteter som Skagen Fuglestation har været involveret igennem det første år. Fremover er det planen, at årsskriftet skal udkomme digitalt.

De daglige aktiviteter på fuglestationen kan følges løbende på Skagen Fuglestations hjemmeside.

Observationer 2018

Aktiviteter og materiale

Skagen Fuglestation havde igen svært ved at rekruttere faste trækfugleobservatører i 2018. Alligevel har feltarbejdet i 2018 været meget omfattende i skagensområdet. Der er foretaget næsten daglige trækobservationer gennem hele året. Størstedelen af observationerne er foretaget af frivillige lokale feltornitologer samt gæstende ob-

Socialt samvær på Skagen Fuglestation,
19. oktober 2018. Foto: Knud Pedersen.

servatører. Specielt i de populære forårsmåneder deltog et stort antal udenbys observatører i registreringen af fugletrækket over Skagens Odde.

Forårets rovfugletræk var som altid genstand for særlig opmærksomhed. Mange timers daglige observationer i perioden marts-juni gav en optimal dækning af rovfugletrækket.

Det har efterfølgende været meget tilfredsstillende, at de fleste observatørers indtastninger i DOFbasen har fulgt de retningslinjer, som er udarbejdet af Skagen Fuglestation. Dette har lettet arbejdet betydeligt i forhold til bearbejdning og sammenstilling af de mange tusinde observationer fra skagensområdet i DOFbasen.

For en række andre fuglearter, hvis forekomst ved Skagen er af særlig betydning set i forhold til deres forekomst i hele Danmark, er der også indsamlet et meget stort materiale. Det gælder specielt for lommer, stormfugle, Sule, kjover og alkefugle.

I den følgende gennemgang af de vigtigste observationer i 2018 er data udelukkende hentet fra indtastninger i DOFbasen. På de dage, hvor der foreligger reelle optællinger og præcise antal af trækket af havfugle som Mallemuk, Sule, Ride, Alk og Lomvie er disse foretrukket frem for estimerede antal, som figurerer på DOFbasen. For observationer af sjældne arter (SU-arter) gælder, at godkendte fund er markeret med (G), indsendte, men endnu ikke afgjorte fund er markeret med (U), mens endnu ikke indsendte fund er angivet med (E).

Observationer 1. halvår

Rovfugletrækket

Resultatet af forårets rovfugletællinger fremgår af nedenstående tabeller. Som tidligere er tallene beregnet ud fra antal fugle pr. dag, og der er derfor ikke taget højde for eventuelle gengangere fra dag til dag. Dette gælder dog ikke for meget fåtallige eller sjældne arter som f.eks. Kongeørn, Slangeørn og Lille Skrigeørn, hvor der er tale om specifikke individer som godt kan være observeret over flere dage.

Med en sum på 16.855 rovfugle og falke blev foråret 2018 et absolut topår i Skagen – og det næststørste nogensinde. Vi skal tilbage til rekordåret 2008 med 17.864 rovfugle for at finde et større år. Gennemsnittet for årene 2000-2017 er på 10.623 rovfugle og falke. Baggrunden for den store forekomst i foråret 2018 skyldes primært de meget gunstige vejrforhold. Det blev nemlig et forår præget af østlige vinde og temperaturer over det normale – optimale forhold for rovfugletrækket over Skagen Odde. For hele tolv af rovfuglearterne var forårstotalen mere end 10% over gennemsnittet for de foregående ti år. Tre arter var tæt på gennemsnittet og tre arter var mere end 10% under gennemsnittet. Skema over rovfugletrækket i år med sammenligninger med tidligere år samt tendenser mv. findes ved rovfugleleafsnittet i artsgennemgangen. For arterne Fiskeørn (499), Havørn (135), Rød Glente (385) og Sort Glente (107) var der tale om et rekordår. For Vandrefalk (201) blev det til en tangering af rekorden fra 2016. Forekomsten af Hvepsevåge (3635) var den markant største siden rekordåret 1992 (6138). Aftenfalk (72) havde det største forår siden 2008 (63), men

stadig meget langt fra rekordåret 1992 (460).

Blå Kærhøg (222) lå til gengæld 15% under gennemsnittet for tiåret 2008-2017. Her var der påfaldende få 2K-fugle i maj, som givet afspejler en dårlig ungeproduktion i ynglesæsonen 2017 på grund af et dårligt "gnaverår" i Skandinavien.

Mere bekymrende er det fortsatte lave antal af Hedeheg (19) og Duehøg (23) på forårstrækket ved Skagen.

Den 10. maj skal fremhæves som en rigtig god rovfugledag med dagsrekorder for foråret 2018 af Steppehøg (7), Hedeheg (3), Sort Glente (5), Aftenfalk (21), Dværgfalk (31) og Lærkefalk (31).

Det store rovfugleforår gav mod forventning ikke specielt mange fund af de sjældnere rovfuglearter. En Slangeørn 3K (G) (G) mod Hulsig Hede 9/5 og 11/5 og en Lille Skrigeørn 4K+ blev set på trækforsøg 20/4. Kongeørn glimrede helt ved sit fravær i dette forår.

Øvrige – mere bemærkelsesværdigede arter

De tre talrigeste noterede arter, som sum af fugle pr. dag, i første halvår af 2018 blev Sortand (175.551), Bog-/Kvækerfinke (62.986) og Sule (30.702). Det er dermed de samme tre arter som toppede listen i 2017 med den forskel, at Bog-/Kvækerfinke overhaledede Sule med bred margin i 2018.

Forårstrækket af Sangsvane (5450) var rigtig flot. Trækket kulminerede 2/4 med en ny dagsrekord på 1154 fugle. Under morgentrækket ved Nordstrand 15/4 blev der observeret to voksne Dværggæs i en flok på ca. 60 Bramgæs. Det er blot andet fund af Dværggås fra Skagen. Det første er helt tilbage fra 10/10 1983, hvor en voksen trak øst ved Grenen. Der var hele to fund af Kongeederfugl i maj. En voksen blev fotograferet af en tysk fuglekikker, da den trak mod syd sammen med Ederfugle i Kattegat ved Grenen sent om eftermiddagen 6/5. Endnu en voksen han rastede hele morgenen i en ederfugleflok ud for Nordstrand 22/5.

To hanner af Mandarinand blev set i Nedermose om morgenen 20/4. En time senere rastede de i den nye Guld-majssø. Alle fem fund af Mandarinand på Skagen Odde uden tegn på fangenskabsfugle siden år 2000 er fra april. Fundene ligger inden for en snæver tidsperiode 15-28/4 og involverer otte fugle (syv hanner og én hun). Arten er en potentiel C-art i Danmark.

Turteldue blev 21/5 set på trækforsøg ved Grenen og efterfølgende rastede på markerne ved Stald Grenen. Måske samme fugl blev set ved Stald Grenen 25/5, mens en trækforsøgende ved Grenen 4/6 nok var en ny fugl. Plettet Rørvagtel blev hørt sporadisk fra området ved Jennes Sø og Ellekrattet i perioden 10/5-31/5.

Islom satte en markant ny rekord med hele 58 fugle i perioden 16/1-2/6. Tidligere rekord lå på 39 fugle i 2014. Månedsfordelingen var januar (1), marts (1), april (5), maj (50) og juni (1). Største dag blev 17/5 (9), hvilket er en tangering af dagsrekorden fra 13/5 2014. Forekomsten af Hvidnæbbet Lom var derimod helt normal med fem voksne 26/4-11/5.

Rødstrubet Lom havde en moderat forekomst med i alt 10.998 fugle. Månedsfordelingen var januar (1054), februar (636), marts (389), april (4534), maj (4.176) og juni (204). Største dag var 15/4 (1331), 19/5 (936) og 9/4 (759). Der

blev noteret 154 Sortstrubet Lom med hovedparten i maj (91). Største dag 27/5 (9).

Forekomsten af Mallemuk (703) i første halvår af 2018 var klart under normalen. Dette skyldes nok især det gode vejr uden perioder med kraftige vinde fra den vestlige sektor. Største dag blev 17/5 (312). Der var to fund af Almindelig Skråpe henholdsvis 23/5 og 20/6.

En adult Sort Stork blev set på trækforsøg 3/6. Hvid Stork sås på ni datoer 2/4-6/6. Der har højst været syv forskellige fugle. Den 25/5 trak to Sølvhejrer ud ved Grenen efter rast ved Skarvsøen, og dagen efter sås endnu en rastende ved Skarvsøen. En Skestork trak sydvest 17/4 og tre yngre fugle blev set på trækforsøg 7/5. Endnu en flok på tre yngre Skestørke trak ud 21/5, og det er nærliggende at antage, at det drejede sig om samme flok, som blev set 7/5.

Sule indtog pladsen som tredjehyppigste art i første halvår. I alt 30.702 fugle blev noteret. Månedsfordelingen var januar (4049), februar (3280), marts (8593), april (10.183), maj (3631) og juni (966). Største dag 16/3 (1850).

Topskarv optrådte lidt mere fåtalligt end i de senere år. Periodens observationer var 24/1 (2), 1/2 (1) og 5/2 (1). Eneste usædvanlige vadefugl som blev observeret i foråret var en Hvidbrystet Præstekrave hun, som rastede på Grenen 18/4.

Meget overraskende blev der kun noteret 57 sikkert bestemte Alke i første halvår. Returtrækket fra overvintningspladserne i Kattegat plejer ellers at involvere flere tusinde fugle i januar-februar. Forekomsten af Lomvie var til gengæld usædvanlig stor. I alt 15.609 blev set med følgende månedsfordeling: januar (6062), februar (2736), marts (132), april 6630, maj (48) og juni (1). Helt specielt og uden sidestykke var den store forekomst i april, hvoraf estimeret 4545 fugle trak mod sydøst 6/4. Langt hovedparten af fuglene i april var i vinterdragt og må have drejet sig om 2K-fugle, som har opholdt sig i gode fou-

rageringsområder i Skagerrak og Kattegat. En Søkonge i sommerdragt trak nordvest ved Grenen 4/5. Det er så vidt vides den første Søkonge, som er set ved Skagen i sommerdragt og samtidig det første fund fra maj.

Forekomsten af Almindelig Kjøve (154) var igen på et lavt niveau. De første fugle blev set 1. april (4). Månedsfordelingen var april (63), maj (68) og juni 23. Største dag blev 15/4 (9) og mediandatoen for periodens forekomst var 6/5. Eneste observation af Mellemkjøve i foråret var af to adulte lys form 13/5. Efter den rekordstore forekomst af Storkjøve i første halvår af 2017 (117) blev der blot observeret 35 fugle i samme periode i 2018. Observationerne var fordelt med februar (1), april (25) og maj (9). Periodens rolige vejr uden hårde vestlige vinde er nok den væsentlige årsag til den moderate forekomst. Første halvårs forekomst af Ride (5995) var domineret af pæne antal i januar (4647) og februar (994). Herefter ingen dage med over 100 fugle. Største dag blev 21/1 (1715).

Den 14/4 var der et imponerende og rekordstort østgående træk af både Hættemåge (5213) og Stormmåge (3171) ved Nordstrand. Der var et enkelt fund af Sorthovedet Måge 30/5, hvor to adulte først rastede ved Nordstrand og derefter trak mod øst. En enkelt 4K Hvidvinget Måge blev set ved Grenen og Nordstrand på datoerne 7/4, 13/4 og 15/4. Gråmåge blev set næsten dagligt fra januar og helt frem til juni. De fleste observationer var fra Skagen Havn, men regelmæssigt også på Grenen og ved Nordstrand. I alt har der mindst været tale om fem forskellige fugle 3 (2K), 1 (3K) og 1 (4K). Rovterne sås med 30/5 (1) ved Grenen og Sortterne 13/5 (3), 28/5 (6) og 30/5 (1).

Af mere usædvanlige spurvefuglearter skal nævnes følgende observationer:

Biæder blev iagttaget på syv datoer mellem 10/5 og 31/5. I alle tilfælde blot en enkelt fugl.

Pirol viste sig med 22 fund fordelt på 15 datoer 5/5-20/6 med mulighed for gengangere. Største dag 1/6 (4). Der blev set tre udfarvede hanner, øvrige i grøn dragt. Et enkelt fund af Rødrygget Sval 10/5 med en trækkende fugl ved Grenen. Syngende Lundsanger blev set i Ellekrattet 16-17/5, Batteriskoven 22/5 og Grenen-Ellekrattet 31/5-1/6. Der var tre fund af Rødtoppet Fuglekonge og alle fra Ellekrattet henholdsvis 15/4, 6/5 og 19/5. Rosenster sås på trækforsøg ved Grenen 26/5 (3), 27/5 (1), 1/6 (1), 2/6 (1), 3/6 (1) og 7/6 (1) – alle adulte og med mulighed for gengangere. Blåhals blev set på fire datoer – henholdsvis en han ved Højen Fyr 10/5, en syngende han Grenen 12/5, en han Grenen 14/5 og en ret sen hun ved Højen Fyr 29/5. De tre hanner var alle Nordlig Blåhals og hunnen var formodentlig også denne race.

Lille Fluesnapper havde et beskedent forår med 10 fugle 12/5-28/5. Heraf blev tre ringmærket. Bortset fra to syngende 2K hanner i Byfogedskoven 19/5 var alle fund fra Ellekrattet og Grenen. Ganske usædvanligt blev der observeret mindst tre forskellige Ringdrosler i perioden 5/2-23/3 – altså vinterfund. Der var tale om to hanner på Grenen og en hun ved Stadion. Normal ankomst af trækkende fugle fra 7/4. Største dagstotal var fra Grenen 29/4 (58) og sidste var en han ved Stald Grenen 2/6. Rødstrubet Piber blev set på syv datoer i perioden 9/5-25/5. Bortset fra en enkelt rastende fugl på SIK's boldbaner 9/5 var alle observationer af rastende fugle på Grenen. Ud fra dragtbeskrivelser af fuglene på Grenen var der tale om mindst to forskellige individer.

Hvidsirken optrådte ret hyppigt i flokkene af Gråsirken i perioden 4/1-8/4. Arten blev rapporteret på ni datoer i januar, 7 i februar, 2 i marts og 2 i april. Største dag var 4/1 (4) ved Det Grå Fyr. Der blev ringmærket i alt ni fugle. Gulirisk blev set på 16 datoer i perioden 28/4-20/6. De fleste fund drejede sig om 1-2 fugle på trækforsøg

ved Grenen, men arten blev også set ved Nordstrand, Nedermose og Skagen By. Første halvår kunne blot byde på en enkelt observation af Lapværling 21/3 på Grenen. Arten er i løbet af de seneste år af ukendt grund blevet ganske sjælden på forårstrækket ved Skagen. Det skal blive interessant at se om denne negative udvikling fortsætter. Det samme gælder for Hortulan. I 2017 blev arten for første gang i mange år ikke observeret om foråret i Skagen. I 2018 blev det igen til et par fund. En fugl hørtes kalde ved Nordstrand 12/5 og dagen efter rastede en han i det ryddede område i Reservatet tæt ved Jennes Sø.

Sjældenheder (SU-arter)

Med fund af to nye arter for Danmark i foråret 2018 markerede Skagen sig igen som et af de bedste områder for sjældenheder i landet. Den første var en Lille Sejler 17/4 (E), som blev set i kort tid trække mod øst ved Grenen af to observatører. Elleve dage senere, helt præcis 28/4, blev en Gulbrynet Værling han (G) opdaget ved en foderplads i indkørslen til Fyrvej 7. Fuglen blev set i området igen 30/4 og 1/5 og tiltrak rigtig mange twitchere fra hele landet. Gulbrynet Værling er udbredt i Sibirien fra Baikalsøen og østpå. Arten overvintrer i sydøstlige Kina. Der er enkelte fund i Europa (UK, Holland og Sverige).

Som tidligere nævnt rastede en Slangeørn 3K på Hulsig Hede 9/5 og 11/5 (G).

En Korttået Lærke rastede på Grenen 27/5 (G). Det er det sjette fund af Korttået Lærke i Skagen. De øvrige fund er fordelt med fire i maj og et i november. Seneste var en trækkende fugl ved Nordstrand 7/5 2006. Der var tre observationer af Citronvipstjert på følgende datoer: 20/4 Grenen (E), 7/5 han Grenen (U), 8/5 hun/2K han Grenen (U).

Sangsvane, Skagen, 3. april 2018. Foto: Knud Pedersen.

Havfugle

Daglige tællinger af havfugle var som tidligere år prioriteret højt gennem hele andet halvår i 2018. Mange dage i højsæsonen fra august-november blev der foretaget observationer fra solopgang og mindst 3-5 timer frem. De fleste dage blev der observeret fra Grenen, men på dage med østlige vinde i oktober-november blev der også observeret fra Nordstrand.

Sommerens usædvanligt varme og stabile vejr fortsatte langt frem i september. Dette satte naturligvis sit negative præg på forekomsten af de mere pelagiske havfuglearter, hvor lavtrykspassager med blæst fra vestlige retninger er en forudsætning for større antal ved Skagen. Først fra slutningen af september blev vejrforholdene mere gunstige for observationer af havfugle i større antal.

Som i 2017 var det arterne Sortand, Sule og Alk som blev de tre hyppigst noterede fuglearter i andet halvår. Lidt overraskende tog Alk (91.938) førstepladsen i år. Forekomsten er den største af Alk som hidtil er registreret ved Skagen. I forhold til 2017 (27.527) var antallet mere end tredoblet. Månedsfordelingen var juli (2), august (1), september (15), oktober (37.131), november (52.500) og december (2289). Største dag blev 3/11 (estimeret 17.493) og samme dato var også mediandato for efterårets forekomst af Alk.

Sule (53.835) blev næsttalrigeste art. Summen var på samme niveau som i 2017 (52.012) og dokumenterer en stabil høj forekomst ved Skagen om efteråret. Månedsfordelingen var juli (476), august (6689), september (14.926), oktober (21.671), november (5135) og december (4938). Største dag var 9/10 (3001) og mediandatoen var 5/10.

Sortand (46.484) lå også højt i statistikken og med november (21.367) som topmåned. Største dag blev 17/11 med ca. 5000 rastende fugle.

Det blev et ret tamt efterår for de mere pelagiske havfuglearter. Mallemuk (3384) optrådte talrigest i september (1862) og største dag blev 28/9 (977). Stor Stormsval blev set med et eksemplar på hver af dagene 23/10, 2/12 og 14/12. En ubestemt (formentlig Lille) Stormsval blev set kortvarigt 28/9. Som i 2017 optrådte Sodfarvet Skråpe (8) meget sparsomt. De otte observationer lå spredt mellem 20/8 og 30/12. Den 13/9 sås to fugle, men ellers kun en fugl på de øvrige seks datoer. Der var syv fund af Almindelig Skråpe i perioden 8/7-24/9. De to af fuglene blev set 8/7 ellers kun enkeltfund.

Mens forekomsten af Alk som nævnt ovenfor var rekordstor optrådte Lomvie (6779) i mere beskeden antal. Største dag var 1/12 (1226) og mediandatoen for efterårets forekomst var 25/11 – altså tre uger senere end for Alk. Efter to meget dårlige efterår for Søkonger i 2016 (19) og 2017 (15) optrådte arten lidt mere talrigt i 2018 (64). Månedsfordelingen var oktober (15), november (40) og december (9). Største dag 28/10 (9). Lunde sås kun på datoerne 29/10 (3) og 4/11 (1).

Bortset fra Storkjove var det et dårligt efterår for kjoverne. Der var kun en enkelt observation af Lille Kjove 21/9 (1K) og Mellemkjove (3) sås blot 30/9 (imm. lys form),

3/10 (imm. lys form) og 9/10 (1K). Almindelig Kjove (155) optrådte igen meget fåtalligt, men dog noget talrigere end i 2017 (89). September (89) blev bedste måned med største dag 21/9 (27).

Første 1K blev set 19/8. Sidste fugl 19/10. Med en lille margin blev rekorden af Storkjove fra efteråret 2017 (1841) slået. I alt 1889 Storkjover blev observeret 20/7-6/12.

September (903) var største måned og 23/9 (528) var ny dagsrekord for Skagen. Den tidligere dagsrekord var fra 1/9 2002 (330).

Ride (21.443) toppede i december med 10.003 fugle. Største dag blev så sent som 30/12 (2446), mens mediandatoen 30/11 lå en måned tidligere. Trods flere meldinger om observationer af Sabinemåger i slutningen af september og starten af oktober fra havfuglelokaliteter i Kattegat og ved Hanstholm blev denne eftertragtede art ikke set ved Skagen i dette efterår.

Blandt observationer af andre mere usædvanlige havfugle skal nævnes:

En Kongeederfugl 3K+ han blev set første gang fra Grenen 17/11, hvor den rastede i en større ederfugleflok. Fuglen sås igen ved Grenen 23/11 og 1/12. Herefter rastede den sammen med Ederfugle ud for Skagen Havn 2-3/12.

Der var 19 fund af Islom i perioden 18/8-29/12. Oktober med otte fund blev bedste måned. Hvidnæbbet Lom indledte efteråret med en rastende 2K ved Grenen 24/9.

Mere typisk var forekomsten af overvejende adulte fugle trækkende mod øst ind i Kattegat fra slutningen af oktober og i november. I alt otte fugle i perioden 28/10-30/11.

Topskarv havde et godt efterår og blev iagttaget på 13 datoer med mindst otte forskellige fugle i perioden 22/8-9/12. Oktober blev den bedste måned med fund på seks datoer, heraf fire fugle 27-28/10. Thorshane sås 25/10 og 30/12 ved Grenen.

Øvrige – mere bemærkelsesværdige arter

I forbindelse med passagen af en regnfront fra syd 10/7 udløstes et massivt vejrtæk af Mursejler. I løbet af dagen trak 27.310 fugle mod øst. Ellers var sommeren ekstremt tør og varm. Det betød, at alle vådområder tørrede ud, og der ikke blev skabt temporære strandsøer, som kunne tiltrække vadefugle på nedtrækket. Eneste bemærkelsesværdige vadefugleobservation var en flok på ni Pommeransfugle som trak mod syd ved Grenen 22/8.

Som et af de eneste vådområder holdt Skarvsøen vand i hele tørkeperioden. Dette betød, at Grenens bestand af Vandrikser koncentrerendes her i starten af august med op til 28 fugle fouragerende frit fremme ved søbredden 9/8. En flok på tre Sølvhejrer sås over Reservatet 30/9 og en enkelt trak forbi Grenen 10/10. Sorthovedet Måge optrådte sparsomt med blot to 1K fugle på Grenen 24/7 og endnu en 1K 13/9. Kaspisk Måge blev set på 14 datoer 20/8-15/12. Hyppigst i september med ni fugle. En enkelt 1K Middelhavssølvmåge rastede på Grenen 9/9.

Nøddekrige blev set på syv datoer i perioden 9/9-11/10, muligvis den samme fugl i alle tilfælde. Sumpmejsen er en stor lokal raritet, og der er kun ganske få fund nord for Hulsig Hede. 17/8 dukkede en fugl op i Skagen By, og 21/8 var formodentlig samme fugl ude at vende på

Grenen. Overraskende blev hele tre fugle ringmærket i perioden 12/10-17/11. En af de ringmærkede fugle var endvidere stationær ved foderplads på Nordlysvej året ud. Op til Pungmejer opholdt sig ved Grenen 5/9-28/9, og endnu en fugl blev noteret 14/10. Hvidbrynet Løvsanger blev set 12/9 ved Poul Eeg Camping og fra Grenen var der fund 16/9, 29/9 og 1/10 (ringmærket). En Fuglekongesanger rastede ved Hulsig 15-16/11 og endnu en fugl viste sig flot frem i Byfogedskoven 19/11. Tre unge Høgesangere rastede på Grenen 15/9 og den ene blev ringmærket. Endnu en ung Høgesanger blev ringmærket på Grenen 5/10 og genfundet i området 7/10. En Rosenstær 1K var på trækforsøg på Grenen 1/11 sammen med en mindre flok Stære.

Af efterårets fem fund af Storpiber var de fire fra Grenen henholdsvis 19-20/9 (1), 6/10 (2) og 15/10 (1). Endvidere blev en fugl set ved Buttervej 7/10 og 14/10 – måske en genganger fra Grenen.

Det blev endnu et godt efterår for Hvidsissen i Skagen. Fra 3/11-27/12 blev der ringmærket 18 fugle. Hertil to enkeltfugle på trækforsøg Grenen 5/11 og 12/11 samt fire rastende ved Det Grå Fyr 8/11. For andet år i træk bød efteråret på en markant invasion af Stor Korsnæb. Efterårets første fugl 21/8 (han) Grenen var dog over en måned tidligere, end det egentlige influks startede i slutningen af september. I perioden 28/9-22/12 blev summen af fugle pr. dag på 500 – givetvis med en del gengangere. Største dag blev 13/10 (59). De fleste fugle blev set på trækforsøg ved Grenen eller rastende ved vandpytterne på P-pladsen til Den Tilsandede Kirke i Skagen Klitplantage.

Lapværling var meget fåtallig dette efterår. Der var kun følgende fund fra Grenen: 27/9-3/10 (1), 16/10-17/10 (2-3), 27/10 (2) og 13/12-31/12 (1). En Dværgværling blev ringmærket ved Grenen 4/10 og blev set igen på Grenen 7/10.

Sjældenheder (SU-arter)

Det blev et ganske bemærkelsesværdigt andet halvår 2018 i forhold til forekomster af sjældenheder (SU-arter) i Skagen.

Allerede i starten af juli dukkede den første sjældenhed op i form af en rastende Triel på Grenen om morgenen 4/7 (G). Endnu en Triel blev fundet rastende på afblæsningsfladen i Råbjerg Mile 18/9 (G). I forbindelse med CES-ringmærkning 16/7 ved Jennes Sø opdagedes en Blå Glente på returtræk (G). Der er det sjette fund af denne eftertragtede rovfugl ved Skagen og det første fra juli. Efterårets helt store hit blev dog fundet af en rastende Stillehavslom 2K ved Grenen 13/8 (G). Fuglen sås dagligt i perioden 13/8-26/8 og igen fra 14/9 og helt frem til 25/11. Den rastede ofte sammen med flere både Sortstrubet Lom og Rødstrubet Lom tæt på land i Kattegat ud for "Verdens Ende". Det var en ny art for Danmark og dens tilstedeværelse trak hundredvis af twitchere til Skagen i løbet af dens lange ophold. Stillehavslom yngler i arktiske områder af det nordvestlige Amerika og det østlige Sibirien. Den overvintrer fortrinsvis i den nordlige del af Stillehavet. Der er ni fund af arten fra Storbritannien samt enkeltfund fra Spanien, Schweiz, Sverige, Finland og Norge.

En Brilleand 1K/hun rastede mellem Sortænder ved Gre-

Glæde efter Stillehavslom, 14. august 2018. Foto: Christian Andersen Jensen.

en 17/10 (U). Et mindre influks af Gråsejler i Danmark i begyndelsen af november gav også en observation på Grenen 3/11 (U).

En Polarlomvie trak forbi Nordstrand og rastede herefter kortvarigt ved Grenen 29/10 (E) og 1/11 observeres yderligere to Polarlomvier ved Grenen (E).

Sjældne spurvefuglearter blev det også til. Først blev en Nordsanger 1K fanget og ringmærket ved Jennes Sø 8/9 (G). Det var det første fund fra Skagen og Nordjylland. Ringmærkerne slog igen til med fangst af en Blåstjert 1K han 24/9 (G) på Grenen. Fuglen blev set og fotograferet igen i Ellekrattet 25/9. Det var det andet fund af Blåstjert fra Skagen og det tidligste efterårsfund i Danmark. Skagens første fund var en ringmærket fugl fra Ellekrattet 26/5 2008.

En Mongolsk Piber 1K blev fundet i yderste klitrække mellem Grenen og Nordstrand 16/11 (G). Fuglen var stationær i området frem til 28/11, og twitcherne måtte igen en tur til Skagen for at se denne sjældenhed. Det var det fjerde danske fund af arten og det tredje fra Skagen, hvor to fugle blev set på Grenen 24/11-12/12 2012.

Ynglefugle

Efter sidste års rævemassakre i skarvkolonien i Skarvsøen ved Nordstrand, hvor omkring 240 reder af koloniens i alt 244 aktive reder blev præderet, gik det mere fredeligt for sig i 2018. I løbet af foråret genetableredes kolonien langsomt og endte på 148 aktive reder i juni.

Skagen Fuglestation fulgte koloniens udvikling regelmæssigt gennem hele ynglesæsonen som et forskningsprojekt under Aarhus Universitet, Institut for Bioscience. Skarverne påbegyndte ynglesæsonen noget senere end normalt på grund af koldt vejr i marts. Også i 2018 sås Ræv ved kolonien, men kun ganske få reder blev præderet. Der blev i alt produceret ca. 100 flyvefærdige unger i kolonien i 2018, svarende til en ynglesucces på 0,7 unger/rede. I 2017 var der kun ni flyvefærdige unger på grund af Rævens prædation.

Skarvsøens bestand af Gråstrubet Lappedykker fik også revancheret sig i 2018. Efter en ynglesæson helt uden flyvefærdige unger i 2017 på grund af Ræv, blev der registreret 11 par og mindst seks aktive reder i 2018. Den helt lokale tranebestand var igen på to par i Reservatet og et par i Nedermoste. Parret i Nedermoste fik to flyvefærdige unger, mens resultatet for Reservatets to ynglepar er ukendt, da fuglene skjuler sig i områdets tætte vegetation i yngletiden.

Rørdrum ynglede igen i rørskovsområdet på Grenen. Første paukende han hørtes 31/3 og to hanner paukede regelmæssigt i området hele foråret. Mere sporadisk hørtes en paukende fugl fra Nedermoste og Skarvsøen. Alt i alt 2-3 ynglepar.

Et par af Sortstrubet Bynkefugl ynglede igen ved Pælebakke Klit, og observationer af stationære fugle ved Buttervej gennem foråret indikerede også et ynglepar i dette område.

Blåstjert, Grenen, 24. september 2018. Foto: Jørgen Kabel.

Art	1. halvår	2. halvår	Total
Fløjsand	1	0	1
Natramn	4	1	5
Gøg	1	1	2
Strandskade	0	1	1
Stor Præstekrave	5	0	5
Islandsk Ryle	0	2	2
Almindelig Ryle	0	5	5
Sortgrå Ryle	0	1	1
Skovsneppe	0	1	1
Dobbeltbekkasin	0	2	2
Sildemåge	0	1	1
Fjordterne	0	2	2
Havterne	0	1	1
Spurvehøg	12	2	14
Vendehals	1	0	1
Stor Flagspætte	1	9	10
Isfugl	1	0	1
Rødrygget Tornskade	1	0	1
Stor Tornskade	0	1	1
Skovskade	1	2	3
Sortmejse	0	129	129
Topmejse	1	19	20
Sumpmejse	0	1	1
Blåmejse	33	468	501
Musvit	49	200	249
Skægmejse	0	34	34
Gulbug	15	2	17
Sivsanger	1	1	2
Kærsanger	10	6	16
Rørsanger	27	42	69
Landsvale	0	4	4
Skovsanger	1	0	1
Hvidbrynet Løvsanger	0	1	1
Løvsanger	313	112	425
Iberisk Gransanger	1	0	1
Gransanger	109	105	214
Nordsanger	0	1	1
Halemejse	0	37	37
Munk	132	90	222

Oversigt over fugle ringmærket ved Skagen i 2018 udarbejdet af Morten Jenrich Hansen.

Art	1. halvår	2. halvår	Total
Havesanger	102	15	117
Høgesanger	0	2	2
Gærdesanger	82	30	112
Tornsanger	73	89	162
Fuglekonge	30	134	164
Træløber	0	13	13
Gærdesmutte	22	83	105
Grå Fluesnapper	8	5	13
Rødhals	213	158	371
Blåstjert	0	1	1
Lille Fluesnapper	3	0	3
Broget Fluesnapper	40	9	49
Rødstjert	69	33	102
Husrødstjert	1	2	3
Bynkefugl	1	1	2
Stenpikker	0	2	2
Sangdrossel	24	21	45
Vindrossel	1	24	25
Solsort	27	30	57
Sjagger	1	2	3
Ringdrossel	2	0	2
Jernspurv	14	39	53
Skovspurv	0	23	23
Skovpiber	6	0	6
Engpiber	3	1	4
Bogfinke	60	46	106
Kværkefinke	9	17	26
Kernebider	6	0	6
Karmindompap	2	0	2
Dompap	8	38	46
Grønirisk	29	40	69
Gråsisken	1833	1532	3365
Hvidsisken	10	19	29
Stillits	0	1	1
Grønsisken	23	12	35
Gulspurv	14	43	57
Rørspurv	13	32	45
Dværgværling	0	1	1
Sum	3449	3782	7231

Halemejse, Skagen, 20. oktober 2018. Foto: Knud Pedersen.

Af Thorkild Lund

Kongeørn, Lille Vildmose, 7. oktober 2018. Foto: Jan Skriver.

Det åbne landskab i Lille Vildmose gør området til en af de bedste lokaliteter i landet, når det gælder om at få ørne at se. Både Høstemark Skov i nord og Tofte Skov i syd er ynglelokalitet for Havørn og Kongeørn. I Høstemark Skov er der 1,6 km mellem rederne. Kongeørneparret har opholdt sig på den samme redelokalitet i 16 år, mens Havørneparret er nyetableret. Sidstnævnte er yngre ørne. Hannen er ringmærket ved Salten Langsø i 2014. Ikke overraskende blev det ikke til æg og unger, men reden er stor, og parret har været meget stedbundet resten af året, så mon ikke de skrider til egentlig ynglevirksomhed i 2019? Kongeørneparret havde under kontrolbesøget ved reden i starten af februar lagt rigtig meget redemateriale på årets udvalgte rede (ørnene bruger skiftevis to reder med 80 meters mellemrum), men ved slutningen af maj var der ingen unge at se.

Efterfølgende var ringmærker Jan Tøttrup oppe i reden og fandt skallerne af et knust æg. Kan Havørnene have forstyrret så meget, at der har været adgang for en prædator? Det får vi aldrig at vide. Større succes havde kongeørneparret i Tofte Skov med en unge. Det var planlagt at ringmærke og forsyne ungen med GPS den 21. juni, men man havde timet tidspunktet forkert, og ungen forlod reden uden at blive mærket. Ungen blev senere set flyve sammen med forældrefuglene. Og så må vi ikke glemme "enken" fra det ynglepar i Tofte Skov, hvor hannen blev skudt. Hun markerer stadigvæk territorium over Tofte Bakke og Højmosen. Havørneparret i Tofte Skov har ynglet i den samme rede på tredje år. En unge

blev ringmærket på reden og alting gik tilsyneladende normalt, indtil ungen blev fundet død i nærheden, efter at været fløjet fra reden. En obduktion har vist, at den var ekstremt afmagret uden tegn på sygdom. Sandsynligvis er den død af sult. Mad er der ellers rigeligt af i området!

Lille Vildmose er sammen med Nørreådal og Rosvang i Thy en af de vigtigste overvintringspladser for den i gâsesammenhæng begrænsede nordskandinaviske ynglepopulation af Tajgasædgås. Antallet af overvintrende gæs svarer nogenlunde til det antal fugle, der er blevet talt i løbet af dette århundrede. Største antal, 1450 blev noteret i februar. De i 2014 og 2015 ringmærkede gæs bliver stadig fulgt. Ved genkomsten til Lille Vildmose ynder de at fouragere på stubmarker, vintersæd og spildkartofler. Senere på sæsonen ses de mest ved Møllesøvej/Grønvej, hvor der er et vidt udsyn, og hvor de føler sig trygge. De senere år er Lille Vildmose også blevet tilholdssted for andre gâsearter, der ses i stigende antal, Bramgås, Blisgås og selvfølgelig Grågås. Sidstnævnte yngler i mosens rørskove. Antallet af ynglepar er et slag på tasken, men ligger nok et sted mellem 50 og 100 par. I træktiderne kan man opleve et 1000-talligt indtræk af Canadagæs til nattesæde i Tofte Sø/Birkese. Langt de fleste kommer ind fra forskellige steder i oplandet.

Det meste af året vil man på en tur i Lille Vildmose få Traner at se og høre. Antallet af ynglende Traner løber op i 10 par, heraf tre par i skovene. Fire par er set ungeførende. Størst opmærksomhed påkalder de store flokke

af ikke-ynglende Traner, der ses de fleste af årets måneder, kulminerende den 18. september med 104 fugle. Bemærkelsesværdigt er det dog, at der i årets sidste måneder kun har været ganske få forekomster. Det afspejler dog næppe en ændring i mosens natur og fourageringsmuligheder, for det samme billede med få rastende Traner i løbet af efteråret har man også set andre steder i landet i 2018.

Rørhøg er en af mosens karakterfugle, antallet af ynglepar kan være vanskeligt at registrere. I det forløbne år så det ud til at nogle af parrene ikke gennemførte ynglesæsonen. Måske hang det sammen med den lange tørre sommer, der tørrede dele af de udstrakte rørskove. Der kom næppe unger fra flere end to par på vingerne, og generelt ser Rørhøg ud til at være i tilbagegang i området.

Observationerne af Hvepsevåger bør være tilstrækkelige til at fastslå, at arten yngler i både Tofte Skov og Høstemark Skov, selvom der ikke blev fundet nogen rede. Seneste danske yngleforekomst af Sort Stork i Danmark var i 1951 i Tofte Skov, og arten figurerer endnu på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde nr. 7, Lille Vildmose. Helt ude af billedet er arten ikke. Den var forbi området den 17. maj og 17. august. Rødrygget Tornskade nyder godt af omlægningen af driften af skovene. I samarbejde med NOVANA er der blevet registreret 29 territoriehævdende fugle i Tofte Skov, to par i Høstemark Skov og to par i Mellemområdet. Hedelærke blev også i det forløbne år registreret som ynglende i Tofte Skov, og det fritlagte klitlandskab langs kystvejen ved Tofte Skov har tiltrukket Natravn. På natlyt den 25. juni blev der registreret ni spillende fugle. Sortstrubet Bynkefugl er nu så almindelig, at den er med til at karakterisere de nyskabte landskaber. Grønspætte ser ud til at have stabiliseret sig i begge skove, men der er stadigvæk kun tale om få ynglepar. Sortspætte har ynglet to steder i Tofte Skov.

I Mellemområdet blev der i det forløbne år registreret Blåhals to steder, men i betragtning af artens skjulte levevis kan der sagtens være flere. Skægmejse må anses for at være almindelig i rørskovene.

Skestork og Fiskehejre, Birkesø, 6. juli 2018. Foto: Jan Skriver.

Rørdum, Lille Vildmose, 6. marts 2018. Foto: Jan Skriver.

Birkeseø set fra luften, 2. juni 2018. Foto: Jan Skriver.

Birkeseø – det første år efter genetableringen

Endelig ved årsskiftet 2017/2018 blev den genetablerede Birkeseø i Lille Vildmose en realitet. Sammen med tre andre centralt beliggende søer i Lille Vildmose blev den tørlagt så tidligt som i 1760'erne og blev til landbrug. I 1928 blev Lillesø reetableret, i 1973 Toftesø og i 1991 blev der indkaldt til det første møde, hvor det blev drøftet, hvordan man kunne iværksætte et genopretningsprojekt af den 130 ha store Birkeseø. 26 år skulle der gå, før der endelig blev lukket op for "sluserne". Det skete i december 2017. Fuglene indfandt sig med det samme. I vintermånederne rastende svømmeænder, først og fremmest Gråand. Pibeand og Krikand. Dertil kom Sangsvaner og gæs, der fløj ind til nattesæde. Blandt gæssene var Canadagås, Tajgasædgås og Grågås dominerende. 8-10.000 svømmefugle er vores bedste bud. Da materialet i digerene på østside endnu ikke havde sat sig, blev det nødvendigt at sænke vandstanden, og nogle af de mest lavvandede partier blev blotlagt. Det gjorde blot

søen mere attraktiv for mange af arterne, især vadefuglene. I søen var der blevet etableret tre øer, som hen over foråret skulle vise sig at tiltrække mange ynglefugle. Øerne består for en stor del af opdozet materialet fra de tidligere grusveje i søområdet. Det var noget, der passede Strandskade, Stor og Lille Præstekræve, men især Vibe, Klyde og Rødben ynglede i stort tal og med mange flyvefærdige unger som resultat. Andefuglene Gråand, Skeand og Gravand viste sig med deres ællinger fra deres mere skjulte redesteder, og sandsynligvis fra det større opland trak Grågæssene med deres store gæslinger ind i søen og til øerne. Som ventet indfandt Hættemågerne sig, eller rettere sagt de flyttede. De første 2-300 Hættemåger var på besøg i de gamle gravebaner langs Hegnsvej i den nordlige del af mosen, som de foregående år havde rummet store hættemågekolonier. Men der skulle ikke gå ret mange dage, før en stor hættemågekoloni med ca. 1500 par etablerede sig. Nogle ynglede på øerne, men de fleste byggede reder i et lavvan-

Canadagås, Sangsvane m.fl., Birkeseø, 25. januar 2018. Foto: Jan Skriver.

det tuefyldt område syd for udsigtspavillonen. Her indfandt lappedykkerne sig også, Gråstrubet og Sorthalset Lappedykker især. Først et godt stykke hen på ynglesæsonen sås Lille Lappedykker almindeligt. Prædationen må have været begrænset. Mange store unger blev set. Pænt store flokke af trægæster opholdt sig under forårstrækket i kortere og længere tid ved søen, f.eks. Brushane, Hjejle, forskellige klirearter heriblandt Tinksmed. Midt sommer, nærmere bestemt den 22. juli kulminerede de store forekomster af gæstende Skestork i Birkesø med 264 fugle – den hidtil næststørste ansamling i landet. De første fugle indfandt sig i maj, sandsynligvis fra yngleforekomsterne i Nibe Bredning. Senere, da ungerne blev flyvedygtige, tog fuglene permanent ophold i og ved søen. Det skulle vise sig at blive en publikumsmagnet. Islandske Stor Kobbersneppe har i efteråret opholdt sig i og ved søen, for øvrigt ofte sammen med Sortklire. For begge arter i relativt store antal. Alm. Ryle var i efterårsmånederne den dominerende vader. Af mere fåtallige arter, der optrådte i søen i løbet af året, kan nævnes Stribet Ryle, Kærløber, Odinshane, Sorthovedet Måge og Hvidvinget Terne. Det er en kendt sag, at nyetablerede søer de første år nærmest eksploderer med antal af fugle og en mangfoldighed af arter, for derefter at gå tilbage. Det bliver spændende at følge udviklingen i Birkesø. Hvordan vil tagrørene brede sig? Mon ikke vegetationen på øerne vil udvikle sig til gunst for de fleste ynglefugle. Gæs og Pibeænders græsning ser ud til at have en god effekt. I 2018 var vandstanden meget skiftende, uden tvivl til gavn for mange arter. En sådan dynamik tør man kun håbe på. Det var tydeligt, at især lappedykkere og Skestorker mæskede sig i Hundestejler. Hvordan en sådan masseforekomst af Hundestejler kunne være til stede i søen i løbet af så kort tid, forekommer at være en gåde.

Art	Antal par
Grågås	7 par
Atlingand	4 par
Skeand	1 par
Gravand	7 par
Rørdrum	1 par
Toppet Lappedykker	3 par
Gråstrubet Lappedykker	40-50 par
Sorthalset Lappedykker	40-50 par
Lille Lappedykker	5 par
Rørhøg	1 par
Vandrikse	2 par
Trane	1 par
Strandskade	4 par
Klyde	30 par
Stor Præstekrave	5 par
Lille Præstekrave	6 par
Vibe	Min 50 par
Rødben	10 par
Sorthovedet Måge	0-1 par
Hættemåge	1500 par

Ynglefuglene ved Birkesø 2018 – udvalgte arter.

Art	Max.-tal
Sangsvane	400
Pibesvane	40
Bramgås	350
Canadagås	3500
Grågås	1800
Tajgasædgås	1450
Kortnæbbet gås	530
Blisgås	430
Lille Skallesluger	26
Taffeland	160
Troldand	250
Atlingand	15
Skeand	220
Knarand	80
Pibeand	2800
Gråand	2100
Spidsand	65
Krikand	4500
Lille Lappedykker	85
Gråstrubet Lappedykker	116
Sorthalset Lappedykker	197
Trane	102
Sort Stork	1
Rørdrum	2
Fiskehejre	110
Sølvhejre	2
Skestork	264
Klyde	78
Hjejle	8000
Stor Præstekrave	100
Lille Præstekrave	15
Vibe	2000
Islandske Stor Kobbersneppe	32
Brushane	270
Kærløber	1
Krumnæbbet Ryle	21
Temmincksryle	25
Alm Ryle	450
Stribet Ryle	1
Dobbeltbekkasin	200
Mudderklire	40
Sortklire	15
Hvidklire	50
Rødben	50
Tinksmed	130
Odinshane	1
Dværgmåge	3
Sorthovedet Måge	2
Hvidvinget Terne	2
Kongeørn	4
Rørhøg	4
Havørn	3
Fjeldvåge	2
Vandrefalk	2

Birkesø 2018 – Max.-forekomster af udvalgte arter.

Vejlerne 2018

Af Henrik Haaning Nielsen/Avifauna Consult

Aage V. Jensen Naturfond og Institut for Bioscience, Aarhus Universitet, indgik i begyndelsen af 2007 en samarbejdsaftale om overvågning af et udvalg af ynglefugle og rastende trækfugle i Vejlerne. Overvågningen af ynglefugle i Vejlerne har til opgave at bidrage til NOVANA-overvågningen af ynglefugle, som er iværksat for at opfylde Danmarks forpligtelser i forhold til EU-fuglebeskyttelsesdirektivet. Denne overvågning skal føre til samlede vurderinger af de enkelte arters bevaringsstatus i Danmark.

Vejlerne udgør en af landets vigtigste lokaliteter for en lang række ynglefugle som er knyttet til rørskov, rørsump og enge, bl.a. Rørdrum, Sortterne, Stor Kobbersnepe, Brushane og Engryle.

Trækfuglene bliver overvåget ved hjælp af 12 totale optællinger fordelt på alle årets måneder. I Vejlerne raster store mængder vandfugle med vigtige forekomster af en lang række svømmeænder, gæs og svaner. Vadefuglene er tillige repræsenteret med mange arter, med bemærkelsesværdige antal, de fleste år, af Hjejle, Vibe, Brushane og Tinksmed.

Ynglefugle

Rørdrum havde på ny tilbagegang i 2018. Antallet var således det laveste siden 2013. 88 paukende hanner blev talt i år. I 2017 var bestanden 97. Tilbagegangen skal muligvis ses som et resultat af det hårde vintervejr i anden halvdel af februar samt til dels i marts. Derudover fortsatte rørhøsten i 2018, og den blev foretaget på et tids-

punkt, hvor de første Rørdrum var begyndt at pauke. Dermed kan rørhøsten tillige have haft indflydelse på allerede etablerede territorier og paukepladser. Rørhøg var tilbage på niveau med 2016 med en fremgang til 47 par. Det var især bemærkelsesværdigt, at den lille lokalitet Han Vejle husede hele syv par. Til sammenligning husede Bygholm Nord, hvor der foretages rørhøg, blot fire par. Han Vejle havde endda ni territorier af paukende Rørdrum, hvilket gør den til Vejlernes fjerdevigtigste lokalitet for arten på trods af lokalitetens lille størrelse. Trane gik på ny frem til 14 ynglepar og Danmarks eneste Sølvhejre-koloni imponerede ved at gå frem fra fire par i 2017 til ni par i år. Skestork ynglede igen på øen Melsig i Arup Vejle med 44 par. Koloniens størrelse blev afsløret ved hjælp af droneoptælling, da vegetationshøjden var blevet for høj til en optælling fra land, på det tidspunkt hvor kolonien var veletableret. Det er det højeste yngletal nogensinde i Vejlerne. Vandstanden på Bygholmengen blev forvaltet forbilledligt gennem ynglesæsonen. Vandstanden lå et lille stykke over det anbefalede niveau gennem maj. Det kvitterede Klyderne for ved at etablere sig i flere mindre og halvstore kolonier. Der var markant fremgang fra 2017 (38 par) til hele 171 par i år. Hættemåge etablerede sig endda også på Bygholmengen med 77 par, og Havterne gik frem til 37 par (10 par i 2017). For Vibe og Stor Kobbersnepe var der tilbagegang på Bygholmengen. Stor Kobbersnepe havde til gengæld en udmærket klækningssucces (35%). Rødben og Engryle var stabile i forhold til 2017, mens

Rørdrum, Bygholm Nord, 22. maj 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest	Øst	Vest
Sorthalset Lappedykker			41	0	42	0	0	0	0	0	3	0
Gråstrubet Lappedykker			57	3	50	4	30	4	20	3	21	3
Rørdrum	56	16	75	24	67	28	100	33	74	23	59	29
Skestork	0	4	0	7	0	4	0	5-10	0	6	0	44
Rørhøg	42	12	37	12	27	13	30	13	28	10	33	14
Klyde Bygholmeng	52		39		63		70		38		171	
Klyde Vestlige Vejler		0		8		9		0		2		7
Vibe Bygholmeng	172		379		361		373		362		294	
Engryle	58	4	66	2	59	8	56	3	46	1	48	2
Brushøne	13	1	14-18	1	9	0	17	1	1		5	
Stor Kobbersneppe	91	5	109	7	97	2	76	1	91	2	71	1
Rødben Bygholmeng	286		413		222		261		193		191	
Rødben Vesløs/Arup		58		59		72		68		55		29
Rødben Østerild Øst		10		19		20		27		11		11
Dværgmåge	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hættemåge			4676	0	3122	119	3213	224	2950	49	3612	3
Fjordterne	53	0	23	10	8	20	55	14	48	32	40	12
Havterne	26	0	35	0	44	0	37	0	10	0	37	0
Sortterne par	23	0	34	0	27	0	27	0	20	0	24	0
Sortterne juv.	3	0	19	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Plettet Rørvagtel	13	2	4	0	3	1	36	5	20	4	41	3
Trane	11	0	11	0	11	1	12	2	10	2	13	1
Sydlig Blåhals	6	1	19	1	13	3	23	4	19	4	16	0

Optalte ynglefugle i Vejlerne 2013-2018, opdelt på Østlige og Vestlige Vejler. I årene før 2014 blev lappedykkere og Hættemåge ikke dækket af optællingsprogrammet (skraveret i tabellen).

Brushøne gik frem til fem ungevarslende hunner (blot en i 2017). Bygholmengen var den eneste lokalitet i Vejlerne med ynglende Brushøne i år. Igen i år havde flere vadefuglearter vanskeligheder på grund af for tørre forhold i Arup Vejle. Blot et par Engryler var på plads i juni, mens et andet par, der blev fundet i maj, var forsvundet på juni-gennemgangen. Arup Vejle husede også kun 29 par Rødben, hvilket er det laveste antal nogensinde. Fjordterne ynglede med 40 par på en lille ø i Østerild Fjord, men gik tilbage på Vejlernes øvrige ynglelokaliteter. Den samlede bestand var i år 52 par (80 i 2017). Gode forhold i Kogleakssøen betød, at 23 par Sortterner (fremgang fra 20 par i 2017) etablerede sig hurtigt på et nyt sted. Koloniområdet blev etableret tæt op ad udlagte redeflåder, men en etablering på disse blev ikke konstateret, selvom fuglene sås siddende på dem ved flere tilfælde. Rederne blev i stedet etableret på mudderflader med opvoksende kærfnokurt, og kolonien var i trivsel indtil de opgav ca. 12. juni. Plettet Rørvagtel havde igen et flot år, hvor i alt 44 piftende fugle blev registreret. Samtlige optalte ynglefugles bestande i 2018 fremgår af tabellen.

Rastende fugle

Året var kendetegnet ved flere vejrmæssige ekstremer. Hårdt vintervejr satte ind i februar, og påvirkede Vejlerne med isdække og kuldeperioder langt ind i marts. Maj blev tør og varm, og det fortsatte helt frem til slutningen af august, hvilket bevirkede at ekstremt tørre forhold prægede Vejlerne. Næsten samtlige andefugleforekomster var repræsenteret af mere moderate antal sammenlignet med 2017. Kun Skeand opretholdt et meget

højt niveau med op til 1076 i september. Kortnæbbet Gås og Bramgås var talrige, men især Kortnæbbet Gås var påvirket af den udvidede jagt i januar, og benyttede ikke Vejlernes randområder i samme grad som tidligere til fouragering. Bramgås dominerer efterhånden mere på Vejlernes enge og strandenge, især i det sene forår, mens Kortnæbbet Gås i højere og højere grad benytter Vejlerne som en meget vigtig overnatningsplads. Bramgås sås med op til 17.335 i april, og alene på Bygholmengen rastede den 20. april 16.246 individer. Kortnæbbet Gås overnattede med op til 19.910 på Bygholmengen den 7. oktober. Hjejle optrådte med meget store flokke i oktober, hvor op til 19.300 blev talt alene på Bygholmengen. Havørn bliver en stadigt mere markant del af Vejlerne, og ses nu hele året rundt i området med op til 13 forskellige fugle på en totaloptælling. Alene på Bygholmengen rastede ved flere tilfælde op til 11 eksemplarer. Sølvhejre optrådte med op til 59 forskellige eksemplarer i efteråret. Tørken betød, at store ansamlinger kunne opleves i bl.a. Han Vejle, hvor de fiskede kollektivt med Fiskehejrer. Helt op til 48 Sølvhejrer blev set ved enkelte tilfælde alene på denne lille lokalitet. Skestorke og Traner optrådte i imponerende mængder i sensommer/efterår, med henholdsvis 357 (ny Danmarksrekord) og 320 eksemplarer. Mængderne af Sølvhejrer, Skestorke, Traner og Havørne trækker et stort naturinteresseret publikum til Vejlerne. De fik desuden glæde af op til tre Sorte Storke i løbet af august. I løbet af året blev der blandt de store fuglemængder desuden fundet sjældenheder som Rødhalset Gås, Rødhovedet And, Hvidvinget Terne, Steppenhøg, Aftenfalk og Tredækker.

Bramgås & Skestorke, Bygholm Vejle, 9. maj 2018.

Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Man gør sig stor og farlig – 55-60 dage gammel næsten flyvefærdig unge i truepositur.

Stor Hornugle i det nordlige Jylland

Tekst & fotos: Jan Tøttrup Nielsen

I 1992 stødte jeg for første gang på Stor Hornugle i Vendsyssel. I forbindelse med et tjek af en spurvehøgelokalitet 28/5, sås en Stor Hornugle i en bevoksning ved Venebjerg Kirke. Den havde holdt til/rastede i bevoksningen i nogle dage. Der var 4-5 gylp og ekskrementer under siddetræet og en lille fjer. Lokaliteten blev tjekket en uges tid senere, men uden at finde nye spor af ugle. I 2002 fandt jeg det første ynglende par i Vendsyssel, og efterfølgende har jeg arbejdet intensivt med Stor Hornugle i undersøgelsesområdet Nordjylland, som her består af Vendsyssel, Han Herred, Thy og det nordlige Himmerland. Mine primære interesser har været bestandsudvikling, ungeproduktion (ringmærkning af unger) og fødeundersøgelser.

Da Stor Hornugle især i begyndelsen yngler i grusgrave og bygninger, har mange gennem tiden bidraget med oplysninger om ynglelokaliteter fra steder, som jeg ellers aldrig ville komme (se sidst i artiklen).

Der, hvor Stor Hornugle yngler i skove, bliver æggene oftest lagt i gamle duehøge-, musvåge-, ørne- og ravnere. Når ungerne er 3-4 uger gamle, hopper de ud af reden og opholder sig efterfølgende på jorden, indtil de kan flyve. Dette giver ofte foranledning til at tro, at den har ynglet på jorden, da man ofte først finder den ynglende ved, at man finder ungerne på jorden. I grusgrave skræbes en fordybning i skrænten, gerne under et udhæng eller ved en busk og på/i bygninger gerne på flade lofter/tage, på maskiner eller på siloer.

Ynglepladserne for Stor Hornugle opdages gerne ved fund af gylp, fjer, ekskrementer og bytterester. Er der unger, ligger der mange bytterester, og området ligner en slagmark.

Der, hvor de yngler i grusgrave og bygninger, kan de bruge det samme område i mange år. I skove, hvor de bruger gamle reder, flytter de meget omkring. En stor gammel duehøgerede kan benyttes i mange år, men oftest holder en rede kun til et enkelt yngleforsøg, idet uglen graver i reden for at lave en fordybning til æg og unger og derved ødelægger den. Da ugler ikke bygger eller tilføjer grene til reden, blæser de ramponerende reder gerne ned efter brug inden næste ynglesæson. Der er en tendens til, at Stor Hornugle i højere grad rykker ind i skovene, sandsynligvis pga. forstyrrelse i grusgravene.

Stor Hornugle blev udryddet i Danmark i slutningen af 1800-tallet, sidste ynglefund er fra 1884 ved Tjele (Løppenthin 1967). Måske er et kuld på fire unger fra 1891 ved Endrupholm, Bramminge det sidste yngleforsøg, men herom hersker der en del tvivl (Løppenthin 1967, Laursen 2006). I det område, jeg arbejder i, blev Stor Hornugle udryddet som ynglefugl omkring 1877, hvor det sidste yngleforsøg er angivet fra Høstemark Skov (Laursen 2006, Møller 1978).

Også i Schleswig-Holstein blev Stor Hornugle udryddet i slutningen af 1800-tallet. I 1980 påbegyndte man her et udsætningsprojekt af unger af Stor Hornugle, opdrættet

i fangenskab, for at genetablere bestanden. Frem til 2002 blev der udsat 681 unger, og i 1984 ynglede det første par i det fri efter 100 års fraværd (Klose & Koop 2007). I dag regner man med 400 par ynglende Stor Hornugle i Schleswig-Holstein (Landesverband Eulen-Schutz 2018). Det første par i Danmark blev også fundet i 1984, hvor et par med tre unger blev fundet i en grusgrav ved Gram i det nordlige Sønderjylland (Frikke & Tofft 1997). Herefter spredte bestanden sig op igennem Jylland, og i 1995 (måske 1994) blev det første fund gjort i det område, jeg arbejder i. TSE fandt det første par som fik tre unger på vingerne ved Kongerslev. BKP og TC fandt samme år et par i en gammel duehøgerede i Tofte Skov, men her døde alle tre unger. Nord for Limfjorden blev første yngleforsøg registreret ved Ove Sø i 1999, hvor et par ynglede i en grusgrav og fik tre unger på vingerne. I Vendsyssel blev det første par registreret i 2001, hvor der under renoveringen af Sæbygård Slot blev fundet en stor unge oppe på loftet. Da taget skulle fornyes, blev ungen indfanget og sat i pleje. Den blev genudsat den 1/8 i Vrangbækdalen ved Frederikshavn. Ejeren af Sæbygård Slot oplyste i den forbindelse, at uglen havde ynglet på det gamle slot de sidste 8-10 år. Uglen kunne efter renoveringen af slottet ikke yngle der mere, da hele bygningen blev lukket af. I 2002 fandt jeg den ynglende i en gammel musvågerede i en bevoksning tæt på slottet. Siden 1995 har jeg registreret 14 forskellige ynglelokaliteter i undersøgelsesområdet Nordjylland. Fra 1995-2003 var der årligt 2-4 par, 2004-2014 4-6 par, 2015-2017 4-5 par og i 2018 3 par. Derudover er der registreret faste enlige ugler på en del andre lokaliteter, og det kan ikke udelukkes, at der i nogle tilfælde, har været yngleforsøg på eller i nærheden af disse lokaliteter. I mit duehøgeundersøgelsesområde Vendsyssel (2417 km²), hvor hele området årligt er grundigt undersøgt, voksede bestanden i perioden 1995-2011 fra 1 til 3 par, men fra 2012-2018 har der kun været ét yngleforsøg (2017 0 unger). Kongerslev er den lokalitet, der har været mest stabil, idet der her har været mindst en ugle i alle årene 1995-2018. Langt de fleste lokaliteter har kun været besat i 1-4 år. Noget tyder på at Stor Hornugle er på vej væk igen. De etablerede par forsvinder, eller kun en enlig fugl sidder tilbage og ungeproduktionen er meget lav.

Som det fremgår af Tabel 1 var der et voldsomt fald i ungeproduktionen i perioden 1995-2018. I de fire angivne perioder faldt den gennemsnitlige ungeproduktion konstant med 74%. Ses der kun på de par, der var suc-

cesfulde, var faldet på 50%. Stor Hornugle lægger normalt 2-4 æg, også i Nordjylland, og mange æg klækkede, men mange unger i området døde inden de var flyvefærdige. Det var ikke bare helt små unger, der døde, men også en hel del halvstore unger. Unger ringmærket i en alder af 3-5 uger, som ellers virkede sunde og raske blev senere, under indsamling af føderester, fundet døde. En del blev fundet ædt af søskende, mens andre lå døde i bevoksningen eller var forsvundet. Det har aldrig lykkedes mig at finde en død unge, som var så frisk at det har været muligt at få den undersøgt, for at finde ud af dødsårsagen. Af 45 kuld med i alt 76 ringmærkningsklare unger (mindst 3-4 uger gammel) blev kun 53 flyvefærdige, et tab på 30%. Nogle unger blev præderet, især dem der opholdt sig på jorden, og det var langt de fleste. Her var de udsat for prædation fra Ræv, Grævling, Mår og muligvis også fra Mårhund og større rovfugle, som Duehøg og Kongeørn. Ikke alle er lige glade for at Stor Hornugle er genindvandet. Udryddelsen af Stor Hornugle i slutningen af 1800-tallet skyldtes dens levevis, idet dens føde ofte bestod af jagtbare arter og husdyr. I dag er der ikke så meget direkte bekæmpelse, men mere forstyrrelser på ynglepladserne, der fører til at yngleforsøg slår fejl. En del af ynglelokaliteterne er i aktive grusgrave, hvor der dagligt arbejdes med store maskiner. I vinterperioden står maskinerne ofte stille og først hen i marts startes der op igen. Lægger uglen æg på f.eks. transportbånd og andre store maskiner eller i bygninger, er der stor fare for, at æg ødelægges eller forældrefuglene opgiver pga. menneskelig aktivitet. I skoven truer skovningsaktivitet med store maskiner i yngletiden, folk på mountainbikes og folk med løsgående hunde. Mange steder forstyrres uglerne også af ornitologer/fotografer, dette ses bl.a. af indtastede oplysninger i DOFbasen, hvor nogle lokaliteter næsten dagligt besøges. Lokale folk ved parret, som ynglede ved Ove Sø, mener at de blev skræmt væk pga. "nysgerrige" og der har også været problemer ved parret i Kongerslev. I Schleswig-Holstein og andre steder i Tyskland har man held med opsætning af kunstige redeplatforme, især i skovene, for at hjælpe bestanden (Robitzky & Dethlefs 2012). Her i området er det også forsøgt et par steder. I Kongerslev er der opsat en redekasse inde i hallen, da uglen ofte lagde æggene på et transportbånd højt oppe. I begyndelsen af yngleperioden står båndet stille, men når transportbåndet startes op igen i april, ryger æg/unger med ned. Unger har få gange brugt kassen med held.

Kuldstørrelse	1995-2000	2001-2006	2007-2012	2013-2018	1995-2018
3	5			1	6
2		4	6		10
1	1	5	4	5	15
0	5	9	15	15	44
Antal kuld	11	18	25	21	75
Gns. antal unger/par med unger	2,67	1,44	1,6	1,33	1,71
Gns. antal unger/par	1,45	0,72	0,64	0,38	0,71

Tabel 1. Udviklingen i produktionen af udføjne unger hos Stor Hornugle i undersøgelsesområdet Nordjylland 1995-2018. Angivet med ungekuld størrelse, gennemsnitlig antal unger/par med mindst en unge og gennemsnitlig antal unger/par fordelt på seksårsperioder 1995-2018.

Et andet problem er sekundær forgiftning fra muse- og rottebekæmpelse. I Danmark udføres bekæmpelse af rotter, mus og mosegrise næsten udelukkende med anti-koagulante rodenticider, som er langsomtvirkende gifte, der blokerer blodets evne til at størkne. Gnavere, der indtager antikoagulante stoffer, dør normalt langsomt efter 3-8 dage, som følge af spontane blødninger. De antikoagulante stoffer binder sig stærkt til fedtvæv og nedbrydes kun langsomt. Dette medfører en risiko for sekundær forgiftning for f.eks. Stor Hornugle, som tager mange gnavere. En undersøgelse af 10 danske dødfundne Stor Hornugler viste, at alle havde mindst et rodenticid i leveren, i gennemsnit blev der fundet tre forskellige rodenticider i de undersøgte ugler, og i 70% af dem blev der fundet meget høje koncentrationer. En giftkoncentration på 200 ng/g vurderes at være kritisk og for 70% var giftkoncentrationen over 200 ng/g. Rapporten konkluderer, at det ikke kan udelukkes, at brugen af antikoagulanter i Danmark lokalt eller endda på landsplan har medført en større ungedødelighed hos f.eks. Stor Hornugle og dermed en langsommere bestandsvækst (Christensen *et al* 2010). En del af de unger jeg har haft i hånden var svage og pistne. Ofte har de været voldsomt plaget af utøj som mider og tæger, især rundt omkring øjnene. Disse var efterfølgende døde, inden de kunne flyve. Samme problem med svage unger er set i Schleswig-Holstein (Röbitzky 2011).

Ved næsten alle større landbrug, fabriksbygninger og rundt om i byer står der mange "rotte-kasser" med indlagt rodenticider, og da Stor Hornugle henter meget føde i nærheden af disse områder, kommer de let i berøring med disse stoffer.

Jeg har altid været fascineret af at finde ud af, hvad de store rovfugle og ugler lever af. Analyser af byttedyr giver et godt fingerpeg om fødegrundlaget, og hvad der kræves for, at de etablerer sig i et område.

Siden 2003 har jeg indsamlet 2239 byttedyr fra Stor Hornugle især i yngletiden. For at forstyrre så lidt som muligt blev indsamlingen af byttedyr først gjort i forbindelse med ringmærkning af unger i maj-juni og ved kontrolbesøg efter ungerne var flyvefærdige juli-september. Det er meget vigtigt, at der ikke forstyrres på ynglelokaliteterne under den første del af yngletiden, dvs. i februar-maj under æglægningen, rugningen og mens ungerne er små. Ved hvert besøg indsamles alle føderester og gylp for at undgå dobbeltregistrering ved de efterfølgende besøg. Hver lokalitet undersøges med 4-6 ugers mellemrum, så længe der er unger på lokaliteten. Da ugler ikke har så kraftig en mavesyre som f.eks. rovfugle, indeholder gylpene masser af knoglerester og hele kranier af mindre pattedyr som mus og rotter, hvilket gør det let at bestemme både art og antal.

I perioden 2003-2018 har jeg som nævnt indsamlet 2239 byttedyr fra Stor Hornugle på lokaliteter i Nordjylland. Stor Hornugle lever af fugle og pattedyr, og i Nordjylland udgør fugle 74,4% og pattedyr 25,6%. Andelen af pattedyr varierer fra 8,3-49,5% (Fig. 1). Byttespektret spænder fra størrelsen Dværgmus og op til fuldvoksen Hare og blandt fugle fra Bogfinke til Fiskehejre. Der blev i alt fundet 73 forskellige arter fordelt på 55 arter fugle

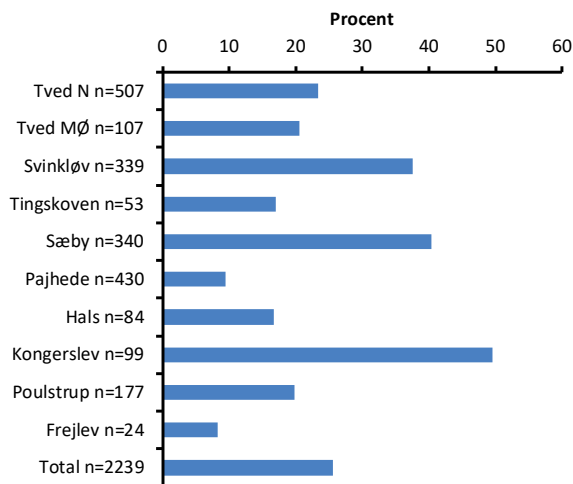

Fig. 1. Andelen af pattedyr i Stor Hornugles byttedyr fra 10 forskellige lokaliteter indsamlet i Nordjylland 2003-2018, angivet for de enkelte lokaliteter (n = det samlede antal byttedyr).

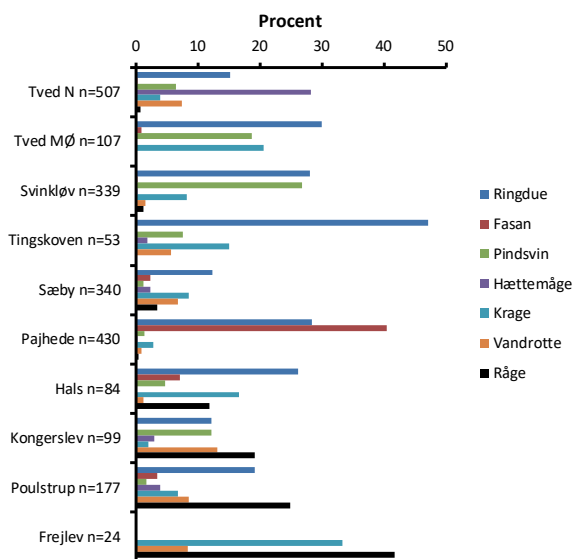

Fig. 2. Procentvis angivelse af fordelingen af de vigtigste byttedyr (≥ 5%) for 10 lokaliteter i Nordjylland (n = samlede antal byttedyr fra lokaliteten).

og 18 arter pattedyr. De vigtigste byttedyr var Ringdue, Fasan, Pindsvin, Hættemåge, Krage, Vandrotte og Råge som alle udgjorde mindst 5% af antal. Generelt var Ringdue langt det mest almindelige byttedyr på alle lokaliteter og udgjorde 21% og de øvrige fra 5-9%. Der var store udsving mellem de enkelte lokaliteter (Fig. 2). I Tved N var Hættemåge-andelen på 28% og på lokaliteten Tved MØ, som ligger få km fra Tved N, var der ingen. Den høje andel i Tved N skyldes en stor hættemågekoloni tæt på lokaliteten. De mange Pindsvin (26,8%) i Svinkløv må skyldes, at der var mange Pindsvin i de store sommerhusområder. Omvendt var der i Sæby kun 1% Pindsvin, hvor jeg forventede, at der ville være mange Pindsvin. Som forventet var der mange Fasaner blandt byttedyrene i Pajhede og Hals, hvor der årligt er en stor fasan-

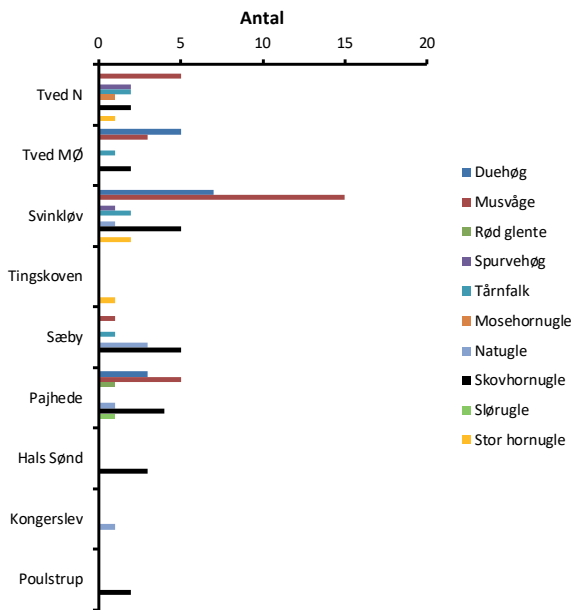

Fig. 3. Antal rovfugle og ugler taget af Stor Hornugle i yngletiden på 9 lokaliteter i Nordjylland 2003-2018.

udsætning. I Hals er jeg til gengæld forbavset over, hvor få der egentlig var, når det store antal Fasaner i området tages i betragtning. I Himmerland ses der stor andel af Råger. Her har Stor Hornugle været med til at sprede/opløse nogle af de store rågekolonier i området. Stor Hornugle kan være hård ved den lokale rovfugle- og uglebestand. Andelen af rovfugle og ugler blandt byttedyrene var på 4,8% (rovfugle 3,2% og ugler 1,6%). Værst går det ud over Musvåge og Duehøg, som sjældent forsøger at yngle inden for de nærmeste 2-3 km fra et par ynglende Stor Hornugle. Det første år tømmer uglen rederne, når de store duehøge- og musvågeunger er ved at være flyvefærdige og hvor de højlødt tigger føde. Det efterfølgende år er parrene væk, enten flyttet eller mere sandsynligt, uglen har taget dem. I Fig. 3 ses en oversigt over fordelingen af rovfugle og ugler taget af Stor Hornugle i Nordjylland 2003-2018.

Ud fra en jagtlig betragtning opfattes Stor Hornugle som en stor konkurrent, idet den tager mange jagtbare arter, som Hare, Fasaner, Agerhøne, Gråand og Ringdue. Men Stor Hornugle er ved sit byttevalg også med til at holde prædatorer af det jagtbare vildt nede. Den er en meget effektiv bekæmper af kragefugle, især Krager og Råger, samt rovfugle som Duehøg og Musvåge og mårdyr – men som nogle jægere udtrykker det: "det er som at vælge mellem pest eller kolera"!

Tak til alle som har bidraget med oplysninger om ynglelokaliteter: Tscherning Clausen, Hans Christophersen, Lars Bo Jacobsen, Einar Flensted-Jensen, Thorkild Lund, Birgit og Peter Knudsen, Terje Seidenfaden, Henrik Møller Thomsen m.fl.

Typisk ædeplads i skovbunden, en væltet trærod med rester af Krage, Ringdue og Pindsvin.

Kilder:

- Christensen, T.K., M. Elmemos & P. Lassen 2010: Forekomst af antikoagulante rodenticider i danske rovfugle, ugler og rovpattedyr. En basisundersøgelse. – DMU Faglig rapport nr. 788.
- Fischer, J.C.H. 1863: lagttagelser over Danmarks fugle med særligt hensyn til Vendsyssel. – Naturhist. Tidsskr.
- Frikke, J. & J. Tofft 1997: Den Store Hornugles *Bubo bubo* genindvandring til Danmark med særligt henblik på Sønderjylland. – DOFT 91: 63-68.
- Klose, O. & B. Koop 2007: Brutbestand, Verbreitung und Siedlungsdichte des Uhus (*Bubo bubo*) in Schleswig-Holstein. – Corax 20: 251-262.
- Landesverband Eulen-Schutz in Schleswig-Holstein. www.eulen.de/eulen/uhu_v.php.
- Laursen, J. T. 2006: Danmarks Ugler. – Apollo Books, Stenstrup.
- Løppenthin, B. 1967: Danske ynglefugle i fortid og nutid. – Odense Universitetsforlag, Odense
- Møller, A.P., P.E. Sperling & U.G. Sørensen 1978: Nordjyllands Fugle – deres yngleudbredelse og trækforhold. – Scandinavian Science Press Ltd. Klampenborg.
- Robitzky, U. 2011: Zwergenwuchs beim Junguhu *Bubo bubo* – Ursachen und Folgen. – Vogelkdl. Ber. Zw. Küste u. Binnenland 10: 34-40.
- Robitzky, U. & R. Dethlefs 2012: Erfahrungen mit Nisthilfen für den Uhu *Bubo bubo*. – Eulen-Rundblick Nr. 62: 58-69.

Nordisk konference om Kongeørn i Lille Vildmose

Af Esben Sloth Andersen & Hans Christophersen

Fra symposiets program. Akvarel: Bjarne Golles.

Den nordjyske bestand af Kongeørn giver ikke kun anledning til stolthed blandt ornitologer og naturforvaltere. Der er også et stort behov for at gøre op med de mange myter om den imponerende rovfugl samt bidrage til, hvad man kalder evidensbaseret naturforvaltning. Baggrunden er, at Kongeørn stiller store krav til territorierne, at den kan influere på mindre husdyr og jagtvildt, og at den er udsat for mange trusler – fx vindmøller, redeforstyrrelser, forgiftninger og ulovlig jagt.

Disse problemer findes ikke kun i Danmark. Derfor har der hvert år siden 1999 været afholdt nordiske kongeørnesymposier med erfaringsudveksling og præsentation af de nyeste undersøgelser, og der er på internettet rapporter fra alle årene. Fra 2012 har der været fast dansk deltagelse, men Vildmose-symposiet var det første i Danmark. Det 20. nordiske kongeørnesymposium gennemførtes 26.-28. oktober 2018 med 76 deltagere, hvoraf knap 60% kom fra Sverige og Norge, en enkelt fra Finland, og resten fra Danmark. Det var DOF/Projekt Ørn, der stod for arrangementet med økonomisk støtte fra Lille Vildmose Naturfond.

Det var et meget indholdsrigt og hårdt presset symposium med 18 foredrag. Desuden skulle der være plads til at afspejle arrangementets placering i de danske Kongeørns kerneområde. "Hovedpersonerne" var til stede: op til fire Kongeørne kunne ses samtidigt på ekskursionerne i Tofte Skov og Mellemområdet, og der var også mulighed for at se Konge- og Havørne direkte fra Vildmosecentret. Rammen for rovfuglenes liv blev også klarlagt gennem historien om naturområdet Lille Vildmose, beretningen om det omfattende EU Life-projekt i Vild-

mosen, og under Tofte Skov-ekskursionen forklarede, hvordan rewilding kan omsættes i praksis. Endelig var der et større billedshow om Lille Vildmose under festmiddagen på Kattegat Strand Camping i Øster Hurup.

Statusopgørelser

Et fast punkt ved kongeørnesymposierne er opsummeringen og vurderingen af årets resultater. Det var let at berette om de fem danske yngleforsøg i 2018. Opgaven var sværere for oplægsholderne fra de andre nordiske lande. Her er det meget større bestande, mange revirer kan ikke dækkes hvert år, og overvågningen af vanskeligt tilgængelige områder sker oftest med snescooter og helikopter. Den luftbaserede overvågning bruges ikke mindst i Finland, hvor de allerfleste ynglefugle findes mod nord. Der var 543 kendte revirer, hvoraf 464 var besatte og 330 med yngleforsøg mindst en gang i perioden 2014-2018. I Sverige kontrolleredes 793 af 865 kendte revirer. Antallet af besatte revirer var 466 og i 220 indledtes yngleaktiviteter, som lykkedes i 166 tilfælde og som resulterede i 207 unger. I de sidste ti år har antallet af besatte revirer været stabilt, mens antal unger i sådanne revirer har en langsigtet negativ trend. Der var ikke noget norsk landsresultat for 2018, men kun et skøn på 963 okkuperede territorier på basis af observationer fra perioden 2010-2014. Årets resultat fra udvalgte regioner var 0,44 unger per besat revir, og det svarer nogenlunde til gennemsnittet for de seneste 10 år.

Præcisionen af årsopgørelserne afhænger af de anvendte metoder til dataindsamlingen. Der er en dobbelt overvågning af Kongeørn i Norge. Den ekstensive overvågning består i at kortlægge nuværende og tidligere territorier i hele landet. Denne kortlægning førte til geografiske databaseoplysninger om 1260 revirer med cirka 2900 kortlagte reder. Den intensive overvågning studerer antallet af flyvedygtige unger i udvalgte områder, der rummer 10-15 % af den totale bestand. Her anvendes redekameraer, blodprøvetagning på unger samt indsamling af fældefjer til DNA-analyse. Sverige er ved at indføre et nyt inventeringssystem i stil med det norske, men det mødte skepsis fra oplægsholderne. Den hidtidige svenske overvågning af Kongeørn har gradvist udviklet sig – først lokalt, så regionalt og til sidst nationalt. Denne primært frivillige indsats har haft til formål at beskytte Kongeørnene og deres reder, og det har ført til en omfattende årlig overvågning med en ambition om at finde alle revirer, reder og unger på en måde, der svarer til en årlig og stærkt udvidet udgave af den norske ekstensive overvågning. Parallelt hermed har Naturvårdsverket i forbindelse med den nationale rovdyrspolitik udviklet en langt mindre ambitiøs overvågning af Kongeørn. I forbindelse med EU's Fuglebeskyttelsesdirektiv manglede der imidlertid data, og derfor besluttede den svenske administration at indføre den norske model med en kombination af ekstensiv og intensiv overvågning. Men svenskerne kunne berette, at de foreløbige resultater langt fra er imponerende. Så organisationen Kungsörns Sverige fortsætter med sin veletablerede undersøgelsesmetode.

Norsk naturpolitik

Der blev fejret et jubilæum, men oplægsholderen understregede, at det "ville være et gedigent nederlag, hvis 50-års-jubilæet for fredningen af Kongeørn i Norge skulle markeres med reduceret beskyttelse af arten." Han mindede om "Den store Rovvildtskrig", der begyndte i 1845 med Stortingets vedtagelse af loven om rovvildtets bekæmpelse og de hertil hørende skydepræmier. Først 100 år senere kom der rigtigt gang i indsamlingen af faktuel kundskab, og beskyttelsen af Kongeørn blev en vigtig opgave for Norsk Ornitologisk Forening (NOF), der stiftedes i 1957. En milepæl blev nået i 1968 med fredningen af de norske Kongeørne og Havørne. Men forskerne kunne ikke hvile på laurbærrene, for der kom øjeblikkeligt en kraftig modreaktion på grund af frygten for øget skade på de mange norske får og tamrener. Kompensationerne for formodede ørnedrab af lam og rener tjente kun til at forøge problemerne. Det hele førte til, at myndighederne etablerede en omfattende forskning og overvågning af rovvildt, hvor Kongeørn på mærkværdig vis blev slået i hartkorn med "de fire store" (ulv, los, jerv og bjørn). Det hele er endt med, at Kongeørn er en af de bedst undersøgte rovfuglearter globalt, og at der på 40 år har været mere end 100 norske rapporter og artikler om tab og tabsårsager for får. Der er kun påvist meget begrænsede skader, men alligevel fortsætter angrebene på Kongeørn og selv Havørn som skadevoldere på lam. Den politiske højrefløj nøjes ikke med at kræve nedskydning af påviste skadevoldere; de ønsker også en mere omfattende "forvaltning" af Kongeørn på udvalgte lokaliteter; og NOF protesterer fortsat mod uspecifik nedskydning.

Halvøen Fosen nord for Trondheim er et af de områder, hvor regulering af Kongeørn bliver indført, og her gennemføres en større undersøgelse i perioden 2018-2022. Det er oplægsholderen, der står for undersøgelsen, og han påpeger, at den er specielt relevant, fordi der kun eksisterer lidt detaljeviden om Fosens kongeørnebestand, mens der er store lammetab og behov for at afklare, hvad der forårsager disse tab. Desuden findes "de fire store" stort set ikke i området. Han arbejder ud fra

en model, hvor det høje lammetab forklares ved sygdom, ulykker og prædation. Denne model kompliceres af, at syge lam er lettere bytte og mere udsat for ulykker. Der er altså mange ting, der skal undersøges. Undersøgelsen vil omfatte tabsstudier på radiomærkede lam; eksperimentelle studier med henblik på lammenes sygdomme og kondition; GPS-sporing af Kongeørn (og nogle Havørne); vildtkameraer på kadavere og på pladser hvor lam er fundet døde; samt DNA-prøver fra ringmærkede ørne og fra fjer i reder og ved lammekadavere. De foreløbige resultater er begrænsede. I et mindre forsøgsområde er der fundet et ynglende par (med en unge), hvortil kommer mindst to territorielle par. Der har kun været cirka 7% tab af lam i de studerede besætninger, og der er kun påvist et lam taget af Kongeørn (0,3%). Desuden har der været bjørn i området – med tab af et voksent får – og fårenes græsningsadfærd er ændret pga. bjørn og muligvis sommertørken i fjeldet.

Ny viden gennem DNA-analyse og GPS-sporing

Der foregår en stærkt forøget indsamling af prøver til DNA-analyser. Blandt de mange anvendelser er en ambitiøs metode til DNA-baseret overvågning af Kongeørn. En norsk oplægsholder berettede om metodens baggrund og dens begyndende anvendelse i overvågningen. Formålet er at fremskaffe viden om ændringer i kongeørnebestanden, men til forskel fra den normale overvågnings fokusering på ungeproduktionen handler DNA-overvågningen om voksenoverlevelsen. Dette er faktisk det bedste indirekte parameter ved overvågningen af reelle bestandsændringer, men metoden kan kun estimere voksenoverlevelsen ved hjælp af DNA samt to antagelser om Kongeørnes yngleadfærd. Den første antagelse er, at en ynglepartner udviser en sådan grad af troskab mod territoriet, at dens forsvinden med meget stor sandsynlighed er ensbetydende med dens død. Den anden antagelse er, at Kongeørne – i modsætning til mange andre fuglearter – er monogame genetisk set. Tilsammen betyder disse antagelser, at man kan bestemme voksenoverlevelsen ved hjælp af årligt gentagne indsamlinger af fældefjer ved reden og ved siddepladser. Pilotstudiet

Symposiets deltagere foran Vildmosecentret. Foto: Bjarne Golles.

Jan Tøttrup Nielsen og Anders Tøttrup fremlægger resultater. Foto: Bjarne Colles.

af 15 besatte territorier i Finnmarksvidda i perioden 2012-2017 viste, at der havde været en død fugl på tre territorier, to døde fugle på tre, og tre døde fugle på et territorium. Tilsammen med de overlevende fugle giver det en gennemsnitlig årlig overlevelse på 91% og en forventet levealder på 11 år.

I Danmark har Jan Tøttrup Nielsen siden 2005 indsamlet mere end 800 fældefjer fra 28-30 Kongeørne, herunder alle danske ynglepar. Han fortalte om, hvordan DNA fra 80 af disse fjer nu er blevet analyseret af forskere anført af Anders Tøttrup fra Statens Naturhistoriske Museum ved Københavns Universitet. Der blev udvalgt ti markører med et variabelt antal mikrosatellitter, der gør markørerne velegnede til identifikation af individer og slægtskab. Det lykkedes at identificere 21 individer, hvoraf ti er udklækkede i danske reder. De genetiske ligheder og forskelle mellem individerne blev brugt til opbygningen af et foreløbigt stamtræ for danske Kongeørne. Stamtræet viser tydeligt Høstemarksparrets (Lille Vildmose) velkendte store produktion af efterkommere. Blandt dem er hunnen, som i 2008 ynglede ved Overgaard Gods syd for Mariager Fjord, men som pludselig forsvandt – sammen med hannen i øvrigt. DNA-sekvenserne viser også, at hunnen fra Høstemark Skov er det samme individ i perioden 2004-2015, at hannen i Hals Nørreskov er den samme i perioden 2009-2015, og at hannen i Tofte Skov var det samme individ i perioden 1997-2008. Derefter forsvandt denne han fra Tofte, og i årene 2009-2016 skete der meget store udskiftninger i kongeørneparret i Tofte Skov. Der har måske været otte forskellige Kongeørne på spil i Tofte Skov-parret, og det kan ud fra de norske antagelser pege på, at mange er døde. I hvert fald viser DNA, at hannen fra 2015-ynglesæsonen i Tofte Skov er den ørn, som blev fundet skudt i marts 2016 på bredden af Limfjorden.

GPS-sporing er en anden overvågningsmetode, der giver mange og overraskende informationer om Kongeørn. Det blev illustreret af foreløbige resultater fra det danske GPS-projekt, som blev præsenteret af Anders Tøttrup. Projektets langsigtede formål er at afklare Kongeørnenes bevægelser omkring territoriet samt deres habitatudnyttelse, bevægelser, spredning og dødsårsager. I 2015 og 2016 forsynedes foreløbig fire ungfugle med sendere, men en døde og senderen på en anden opførte hurtigt med at fungere. Projektet er således hidtil kommet til at handle om to fugle: Hunnen "Tofte" og hannen "Høstemark". Mange interesserede har på projektets hjemmeside (<https://macroecology.ku.dk/research/managing-biodiversity/goldeneagle/>) fulgt ørnenes færden, men Anders Tøttrup forklarede, at bearbejdede GPS-data kan afsløre meget mere om disse Kongeørnes foretrukne jagtmarker. Han startede med "Høstemarks" bevægelser i sommerhalvåret delt op i segmenter af fem km og med angivelse af flyvehastighed. Det var tydeligt, at fuglen under opholdet i områder som Lille Vildmose, Store Vildmose, Klelund Dyrehave og Norddjursland foretog mange langsomme jagtflugter. Spørgsmålet var, hvad der karakteriserede disse habitater. Løsningen var at koble GPS-dataene til det danske habitatskort, hvis fuglen opholdt sig i området i mere end tre dage. For "Høstemark" kunne der identificeres 63 lokaliteter (punktskyer), mens "Tofte" havde 47 lokaliteter. Disse lokaliteters habitater blev klassificerede, og resultatet er en tydelig forskel mellem de to ørne. "Tofte" opholdt sig mere på åbne arealer end i skov, mens forholdet var omvendt for "Høstemark". Det passer godt med at "Høstemark" er han i det nye par i Hals Søndermark, der første gang har ynglet i 2018. Lad os til sidst se på de generelle habitatspræferencer for de to ørne. Set i forhold til størrelsen af de tilgængelige area-

Symposiedeltagere på ekskursion i Tofte Skov. Foto: Bjarne Golles.

ler er det tydeligt, at ørnene undgik byer og vand og begrænsede anvendelsen af almindeligt landbrug, mens de foretrak mere naturagtige åbne arealer samt skov.

Afslutning

Det er allerede blevet klart, at kongeørnesymposiet i Lille Vildmose rummede et righoldigt program, og dets gnidningsløse gennemførelse krævede meget af de danske organisatorer. Det bliver endnu tydelige af, at der blev fundet plads til yderligere fire oplæg, der primært handlede om Havørne. Tre af oplæggene var danske. Daniel Palm Eskildsen fra DOF fortalte om GPS-projektet på

Havørn i Danmark, hvor otte ørne nu sender data fra alle egne af landet. Dyrslæge Mona Lykke Jacobsen fortalte hvordan man på Århus Universitet bruger hendes blodprøver fra havørneunger til at spore miljøgifte. Endelig skitserede Jan Tøttrup Nielsen et nyt projekt om den mulige fødekongurrence mellem Havørn og Kongeørn; han fremlagde også foreløbige resultater, der sandsynliggør eksistensen af konkurrence mellem arterne. Ligesom for de tidligere symposier vil der blive udarbejdet en fyldig rapport. Det næste kongeørnesymposium finder sted i Funäsdalen i Härjedalen i september 2019.

Kongeørn, Tofte Sø, 9. september 2018. Foto: Mette Berg Hansen.

Atter ynglende Vandrefalk i Nordjylland

Af Anton Thøger Larsen

Vandrefalk ad. og 1K,
Nordjyllandsværket, 3. juli 2018.
Foto: Lars Grøn.

Vandrefalken har aldrig været en almindelig ynglefugl i Danmark. Miljøgifte og æggerøvere fik i 1960'erne den europæiske bestand til at svinde voldsomt ind. Dette bevirkede, at Vandrefalken forsvandt som dansk ynglefugl i 1972. Først 30 år senere i 2002 var det igen muligt at se dansk producerede vandrefalkeunger, fra et par på Møns Klint. Ynglebestanden i Danmark er gennem årene vokset langsomt. Ifølge "Fugleåret 2017" var der dette år 19 par, hvoraf de ni fik unger. To af parrene var i Jylland.

Laver man et opslag under Vandrefalk i bogen "Nordjyllands Fugle – deres yngleudbredelse og trækforhold", redaktion Anders Pape Møller, udgivet i 1978, kan man læse følgende: "Vandrefalk status: Sjælden trækgæst og meget sjælden og uregelmæssigt forekommende vintergæst. Tidligere meget sjælden ynglestrejf- og yngletrækfugl." Arten blev første gang truffet ynglende i Nordjylland i 1923 i Rold Skov. Der har aldrig været mere end to ynglepar i Nordjylland. Sidste kendte ynglepar er et par i Tofte Skov 1947-1953. Det bliver der lavet om på i 2018.

Fundet af yngleparret bliver gjort af Carlo Pedersen 3/7 og situationen omkring fundet kan ikke beskrives meget bedre, end at bringe Børge Søndergårds orientering til den øvrige bestyrelse i DOF-Nordjylland:

Tirsdag i sidste uge blev jeg ringet op af Carlo Pedersen, Tversted, om vi i DOF-Nordjylland vidste noget om ynglende Vandrefalk i Vendsyssel? Han havde været på arbejde helt tæt på Nordjyllandsværket ved Rørup/Vester Hassing, og havde hørt nogle Vandrefalke give lyde, som mindede meget om ynglende Musvågernes, når de forsvarede rede og unger mod f.eks. kragefugle. Han kiggede sig omkring og fandt en unge siddende i en højspændingsmast. Senere kom en af de voksne fugle med føde til den.

Jeg svarede Carlo, at det sgu da var en fantastisk melding, og at jeg ikke kendte til nogen ynglende Vandrefalke. DOFbasen havde intet. Jeg var syg og kunne ikke selv tage ud for at kigge efter, men lovede at finde nogen i netværket, som kunne hånd-

tere sagen. Jeg ringede til Anton Thøger Larsen, som bor i Vodskov. Han tog ikke telefonen. Jeg ringede til Svend Erik Mikelsen, som havde huset fuld af børnebørn. Han havde intet hørt, men foreslog Anders Brinkmann. Jeg ringede til Simon S. Christiansen for at få Brinkmanns telefonnummer, men Simon foreslog at jeg ringede til Lars Grøn, som jo også sidder i DOF's feltudvalg. Lars havde ikke hørt noget om ynglende Vandrefalk, men ville straks tage ud og kigge efter ved Nordjyllandsværket. Umiddelbart efter ringede Anton tilbage til mig. Han fik historien, var først lidt skeptisk, kunne det være en strejfer fra havnen? Men da han hørte, at der var tale om en unge, blev også han fyr og flamme og ville tage ud for at se efter.

Lars og Anton møder hinanden ved Nordjyllandsværket og lokaliserer to voksne og en unge, der bliver fodret. Reden kan ikke lokaliseres. Lars får ungen fotograferet og sender billedet til mig. "Bingo" stod der bare - og det var mere end ord nok! Så ringer Anton til mig, og vi drøfter offentliggørelse til pressen. Anton og Lars vil gerne vente lidt af hensyn til ungens ro. Mange ville sikkert gerne ud og se den, ikke mindst et billede af fodring kunne nok lokke mange fotografer til. Anton vil også gerne snakke med værket om sikring af rede, hjælp til kasser osv. Anton skal til Færøerne en uge senere, og vi aftaler, at Lars og Anton, som folkene i felten, har sagen, og at de træffer beslutning om offentliggørelse, sandsynligvis når Anton er hjemme igen. Carlo informeres, og Svend Erik og Simon tages i ed. Vi vil jo gerne sidde på historien. Samme aften spiller Anton oldboys fodbold med Aalborg kommunes kommunaldirektør (det har de vist gjort længe). Han

får historien og elsker den! Skide god historie fra Aalborg. Han vil ringe til direktøren for Nordjyllandsværket og bede ham om at tage kontakt til Anton. Det sker onsdag formiddag, og Anton besøger Nordjyllandsværket sammen eftermiddag (det viser sig, at Anton og direktøren også kender hinanden fra langt tilbage i historien!). De forsøger at lokalisere reden. Det er ikke så nemt, og direktøren har også andre opgaver, men en meget interesseret medarbejder følger med Anton rundt, og de lokaliserer den på en trappe, som de bevæger sig op ad, idet de voksne Vandrefalke bliver godt gale i skralden og skælder ud. Anton informerer mig og vi aftaler, at Anton og Lars har sagen på vegne af DOF-Nordjylland.

Torsdag morgen bliver jeg ringet op af Jan Skriver fra DOF, som har talt med Anton. Han synes, at det er en fed historie, som skal offentliggøres. Jeg erklærer mig enig, men fortæller ham, at vi har besluttet at vente en uges tid. Men jeg beder ham træffe en afgørelse sammen med Anton.

Efterfølgende har jeg besøgt Nordjyllandsværket en del gange og har haft nogle meget flotte oplevelser med Vandrefalkene. Hannen bruger ofte en af de store master, som står ude i fjorden til udsigtspost. Kommer der et passende bytte forbi under masten slår han til, han virker til at være en meget effektiv jæger.

Flere gange har jeg været heldig at se hannen flyve højt op med et bytte, kalde på ungen, og når ungen så er tæt på, smider han byttet, og ungen skal så fange det. Senere på året har der også været træningsdage for den unge Vandrefalk. Carlo Pedersen har 10/10 lavet denne fine beskrivelse på DOFbasen: *En træningsdag for den unge falk, der bistået af en af de gamle fugle lavede skinangreb mod Sanglærker og en Vibe. Viben fik mindst 15 slagforsøg, uden at falken dog tog den. En af lærkerne søgte febrilsk højere og højere op i himmelrummet. Ind imellem slog de sig begge ned i toppen af masten, der står ude i fjorden. Så den "muse" en kort overgang lavt over landjorden på masteområdet; så det kan den åbenbart også. En fantastisk oplevelse der var svær at løsrive sig fra.*

Nordjyllandsværket er en lokalitet med "adgang forbudt" så ikke en lokalitet med mange observationsdage; ikke så mærkeligt, at yngleparret først sent blev opdaget her. Man skulle så tro, at Rærup Slambassiner som er ca. 1 km fra reden ville være et yndet jagtområde, men NEJ! Selv om der i DOFbasen i 2018 er indtastet observationer på 55 datoer fra Rærup, ja så er der kun set Vandrefalk 15/2 (PES).

I flere nordjyske byer, hvor der har været stationære falke (ofte på havne) er der gjort forsøg med opsætning af redekasser i høje bygninger, men dog uden held. Opsætning af redekasser i Tyskland har vist, at kassen helst skal placeres fra 60 meters højde og op ad.

Nordjyllandsværket er et kulfyret kraftvarmeværk, der i disse år gennemgår store omvæltninger med nedrivninger og renovationer, men heldigvis har falkene valgt at placere reden i ca. 50 meters højde på en trappe, der vender væk fra alle de store nedrivninger og heldigvis også en trappe, der efter planen først skal rives ned om nogle år. Vi har mødt stor velvilje og interesse fra Nordjyllandsværkets direktør Jesper Høstgaard-Jensen, som gerne vil være med til at opsætte et par falkekasser på

værket. Vi har dog valgt, at vente til efteråret 2019 eller 20. Så er en del af nedrivningerne overstået, og vi kan finde egnede placeringer.

Er der personer, der går med en idé om at røve Vandrefalke-æg er Nordjyllandsværket nok ikke det første valg. Området er kraftigt videoovervåget og sikkerheden fik nok et ekstra tjek efter den 10. november 2009, hvor Greenpeace-aktivister kravlede op i den 170 meter høje skorsten.

I skrivende stund (marts 2019) er falkene på plads, og der er store forhåbninger om skønne timer med Vandrefalkene også i 2019.

Vandrefalk ad. og 1K,
Nordjyllandsværket, 3. juli 2018.
Foto: Lars Grøn.

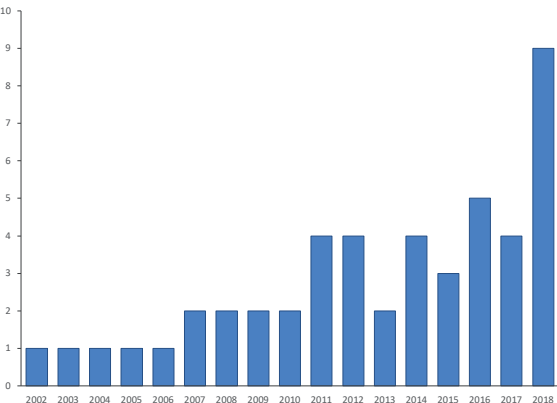

Sangsvane, Lille Vildmose, med to overlevende unger 16. september 2018.
Foto: Dorte Sørensen

Sangsvanen som nordjysk ynglefugl

Af Henrik Møller Thomsen

I 2002 blev Sangsvanen for første gang i historisk tid fundet som dansk ynglefugl i en mose ved Hedegaarde i Vesthimmerland. Der havde dog i firserne og halvfemserne været to par udsatte fugle på Sjælland (Grell 1998). I årene op til fundet havde der været et stigende antal oversomrende adulte fugle i Nordjylland så ynglefundet var ikke helt uventet, da arten i samme periode også bredte sig som ynglefugl både i Sverige og Tyskland. Teorien er i dag, at arten er blevet jagtet bort fra sit oprindelige yngleområde i det nordlige Europa (Wirdheim 2014). Bestanden er langsomt steget siden første fund frem til 2018, hvor ni par er hidtil største antal i landsdelen, se grafen.

Antal ynglear af Sangsvane i Nordjylland 2002-2018.

Det skal dog bemærkes, at nogle lokaliteter ikke er besøgt alle år i Atlasperioden 2014 – 2017, og der blev fundet nye par i løbet af perioden i områder, der normalt er dårligt besøgte, så bestanden har formentlig været større i de senere år. I 2018 er alle kendte ynglelokaliteter besøgt, og fire nye ynglear er desuden fundet, se nærmere i artsafsnittet. Det skal bemærkes til grafen, at det i perioden 2011 – 2017 ikke er alle lokaliteter, der er besøgt, samt at der flere gange i perioden er set par med ungfugle i sensommeren især i Lille Vildmose, hvor det har været usikkert, hvor parret stammede fra.

Ud over parrerne, der angives i grafen, ses arten i stigende omfang oversomrende i Nordjylland, især i kerneområdet i Himmerland. Der er i Atlasperioden konstateret tilløb til yngel på flere andre lokaliteter. Med de mange nye par i 2018 og mange klækkede unger må det forventes, at der vil blive fundet flere par i de kommende år, og mon ikke bestanden spreder sig syd og vestpå fra Himmerland.

Siden Sangsvane blev fundet ynglende første gang i 2002, er der i alt klækket 188 unger, og heraf er ca. 151 blevet flyvefærdige (antallet af unger ved sidste besøg, inden ynglelokaliteten forlades, regnes som antal flyvefærdige).

Antal unger og flyvefærdige pr. år fremgår af nedenstående tabel.
De største antal unger er otte i 2007 hos parret ved Hedegaarde moser. To gange er der fundet kuld med syv unger hhv. i 2011 ved Hedegaarde moser og i 2018 ved Siem Udflyttere.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Unger	2	5	?	5	3	11	12	6	0	19	10	4	20	11	23	18	39
Flyvefær.	2	4	0	1	3	11	12	6	0	19	9	4	17	11	8	10	34

Antal producerede unger og flyvefærdige pr. år af Sangsvane i Nordjylland 2002-2018.

Lokaliteter med ynglende Sangsvane i Nordjylland. Tallene refererer til nummereringen i teksten. Kortet er tegnet på grundlag af frie data fra Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering.

De enkelte lokaliteter gennemgås i det følgende i den rækkefølge, yngleparrene er fundet. Lokaliteterne fremgår af figuren.

1. Moser ved Hedegaarde

Det første par i Nordjylland. Arten har ynglet på lokaliteten i alle år siden 2002 dog med varierende ynglesucces. I 2017 bliver mindst en af de gamle fugle og alle juvenile præderet, formentlig af Odder, men i 2018 indfinder der sig igen to fugle, som yngler og får seks unger. Der er siden 2002 klækket 67 unger og heraf er 55 blevet flyvefærdige.

2. Veggerby / 3. Lyngsø

Det andet danske ynglepar etablerer sig i 2007 i Veggerby. Det formodes, at det oprindelige par har ynglet siden da, dog flytter parret i 2016 fra Veggerby i starten af ynglesæsonen til en nærliggende sø ved Lyngsø, hvor de har ynglet siden. I 2018 etablerer et nyt par sig på lokaliteten i en ny rede. Der er siden 2002 klækket 54 unger og heraf er 47 blevet flyvefærdige. Det nye par får i 2018 tre unger.

4. Suldrup sø

Søen blev i 2011 den tredje nordjyske ynglelokalitet. Der klækkedes fire unger, men en af de gamle fugle og tre af ungerne blev præderet, og der har ikke været yngel på lokaliteten siden. Dette skyldes nok ikke kun, at den ene forældrefugl blev præderet, men også at der i 2012 blev foretaget en ret hårdhændet fældning af pil ved søens bredder.

5. Lille Vildmose

I perioden 2011 til 2014 er der set juvenile i sensommeren. De lokale ornitologer (TL PR m.fl.) er dog overbeviste om, at der ikke er tale om yngel i Lille Vildmose. Det vides ikke, hvor fuglene stammer fra. Fra 2016 har arten ynglet og fået seks pulli hvert år siden. I både 2016 og 2017 bliver alle unger præderet. I 2018 lykkes det en unge at blive flyvefærdig.

6. Lille sø ved Hvarre

Under den første Atlaslejr i Himmerland i 2014 findes et par med seks juvenile. Lokaliteten er siden besøgt i 2016, hvor der igen var seks juvenile. I 2018, hvor Sangsvanerne havde et godt år, var der ingen yngel i søen og heller ikke den nærliggende lokalitet Lundsgård.

7. Lovns Sø

I 2014 findes der i juli måned et par med to store juvenile, og igen i 2015 ses et par med to juvenile. Det er dog først i 2018, at reden lokaliseres, og der findes to juvenile.

8. Lundsgaard, Hobro

I 2016 findes endnu et par med tre juvenile tæt ved søen ved Hvarre. Samme år er der endnu et par, der forsøger yngel tæt på de to søer. Lokaliteten er ikke besøgt i 2017, og i 2018 er der ingen yngel.

9. Siem udflyttere

Parret findes i 2017 i forbindelse med en henvendelse til Fuglenes Hus, der får tilsendt billede af et par med seks unger. Parret ses flere gange hen over sommeren, og to

Ynglelokaliteten ved Veggerby. Foto: Henrik Møller Thomsen.

unger bliver flyvefærdige. I 2018 lokaliseres reden, og parret får syv unger. Dermed er der på to år klækket 13 unger på lokaliteten.

10. Regnsvandsbassin langs Hirtshals motorvejen

I 2017 blev der set et par med 5 pulli i et regnsvandsbassin langs Hirtshalsmotorvejen. Parret var det første ynglepar i Vendsyssel. Det vides ikke, hvor reden var placeret, og parret er ikke genfundet i 2018. Ungerne må dog være klækket i nærheden.

11. Sø ved Hjeds

Nyetableret ynglepar i 2018 med tre juvenile.

Sangsvane, Lille Vildmose, 28. september 2018. Kamp mellem det lokale par og et nyankommet fremmed par med unger. De fremmede blev jaget væk. Fotos: Dorte Sørensen.

12. Torsted sø

Der dukker i løbet af sommeren 2018 et par op med fire store unger. Fuglene er ikke klækket i søen, men må stamme fra en nærliggende ukendt ynglelokalitet.

13. Borup mose

Et par findes i sensommeren med to juvenile. Det er uvist om de er klækket i mosen.

Kilder:

Fugle og Dyr i Nordjylland/Nordjyllands Fugle 2002-2017.

Grell M.B. 1998: Fuglenes Danmark. – C. E. C. Gads Forlag og Dansk Ornitologisk Forening.

Wirdheim A. 2014: Hallands Fågelatlas. – Hallands Ornitologiska Föreningar.

Gulbrynet Værling - "tak for besøget"

Gulbrynet Værling, Skagen, 1. maj 2018. Foto: Lars Paaby.

Af Jørgen Kabel

Lørdag morgen den 28. april fouragerede en lille brunlig fugl med et "øjnefaldende gult øjenbryn" i indkørslen hos Lene Thomsen på Fyrvej 7 i Skagen.

Lene fodrer flittigt i indkørslen og holder interesseret øje med, hvad der kommer på besøg af fugle. Hun kunne dog ikke lige genkende, hvilken art der var derude i indkørslen denne morgen og tog derfor nogle fotos ud igennem køkkenvinduet med sin mobiltelefon.

Lidt senere kom Lenes datter Mette på besøg. Mette kigger også på fugle, som så mange andre i Skagen og valgte heldigvis at sende billederne videre til undertegnede for at få hjælp til at identificere fuglen.

Jeg modtog billederne mens jeg var på morgenobs på Nordstrand og blev vistnok både ligbleg og fik kaffen galt i halsen, da jeg så dem på min mobil... for jeg kunne straks se, at det var noget meget spændende det her, uden dog helt at kunne sætte navn på arten. Min første tanke var, at det måske kunne være Hvidstrubet Spurv, som jeg kendte lidt til i forvejen fra USA, og som også er gul hen over øjet. Men med god hjælp fra Knud Peder-

sen og Jan Speiermann, som også var på Nordstrand, fik vi dog hurtigt identificeret fuglen til intet mindre end Gulbrynet Værling (*Emberiza chrysophrys*). Der var altså tale om en MEGA sjældenhed og en helt ny art for landet!!!

Herefter gik alarmen naturligvis, og twitchere fra nær og fjern dukkede op for at se fuglen. Det lykkedes da også for rigtig mange at se værlingen denne lørdag, idet den to gange returnerede til indkørslen hos Lene Thomsen, inden den forsvandt i nordlig retning sidst på eftermiddagen.

Søndag den 29. april blev den ikke set trods ihærdige forsøg på at genfinde fuglen, og konklusionen blev vel, at fuglen nok i nattens klare vejr var trukket videre. Overraskende var det derfor, at den om eftermiddagen mandag den 30. april blev genfundet lidt længere mod nord i nogle baghaver på Jens Vævers Vej og Skarpæsvæg, hvor den efterfølgende holdt til frem til om aftenen tirsdag den 1. maj. Her lykkedes det heldigvis for rigtig mange twitchere at se fuglen i løbet af de to dage.

Gulbrynet Værling yngler i det østlige Sibirien og overvintrer i Sydøstkina.

Det er nok rimeligt at antage, at denne fugl har overvintret et sted i Europa efter at være fløjet forkert i efteråret. I foråret har den så sikkert fået gang i trækdriften igen, og er dermed endt i Skagen.

Det drejer sig om det 12. fund i Europa. Der er to tidligere forårsfund i Europa (april og maj), men kun det ene er godkendt i kategori A. Der er desuden et fund af en vinterfugl (3. januar – 27. februar) på en fodringsplads i Sverige, men derudover er alle de øvrige europæiske fund fra månederne september og oktober.

Det danske fund er godkendt af SU, men der er endnu ikke taget stilling til, i hvilken kategori det placeres.

Jeg bor selv i kvarteret, hvor fuglen opholdt sig til sidst og lagde have til mange af de besøgende, der kom for at se fuglen, og det var rigtig hyggeligt og naturligvis en meget stor fornøjelse at kunne fremvise en ny art for landet i min egen baghave.

Specielt tirsdag formiddag viste værlingen sig fra sin bedste side, da den i perioder sad frit fremme i træerne og sang, lige indtil den endelig, i det begyndende regnvejr, valgte at søge ned på mit foderbræt for at mæske sig i diverse fuglefrø, i selskab med bl.a. Bogfinker og Gulspurve – og det til stor begejstring for de få tilbageværende fuglekiggere, der nu havde søgt ly for regnen i

min havepavillon. Her stod de nemlig perfekt placeret med ganske få meters afstand til foderbrættet og havde naturligvis kameraerne klar til at tage nogle superfine billeder af fuglen.

Det er vist de færreste fuglekiggere forundt at få så fornemt besøg i sin egen have, og det blev alt i alt nogle fantastiske dage, som jeg vil huske tilbage på med stor glæde.

Så "tak for besøget" – både til Gulbrynet Værling, men bestemt også til de mange fuglekiggere fra nær og fjern der kom forbi og bidrog til festen!

Gulbrynet Værling-obsere, Skagen, 28. april 2018. Foto: Helge Røjle Christensen.

Vestlig Middelhavsstenpikker ved Virksund

Af Pia Odgaard og Thorkild Lund

Middelhavsstenpikker, Sundstrup, 28. december 2018. Foto: Pia Odgaard.

På en af årets sidste dage, 26/12, dukkede endnu en stor sjældenhed op. Denne gang en Vestlig Middelhavsstenpikker ved Sundstrup ved Virksund. Arten er blot registreret fire gange før i Danmark. Den blev der i otte dage. Derfor var det var ikke overraskende, at dens tilstedeværelse i dagene netop mellem jul og nytår blev et tilløbsstykke. Hvordan den klarede sig, var der delte meninger om. Nogle observerede, hvordan den ivrigt eftersøgte føde på jorden, på bygninger og sommetider lod stemmen høre. Andre bemærkede, at den nogle gange sad og gispede efter vejret. Fuglen blev opdaget af Pia Odgaard, der bor i nærheden. Fundet er i skrivende stund til behandling hos SU.

Pias finderberetning følger her:

Den 26. december tog jeg ned til Sundstrup for at kikke efter fugle, da der ofte er noget spændende i vintermånederne. Da jeg gik hen over havnen, fløj der en lille fugl fra det lille hus

på havnen over til en container. Jeg troede først, at det var en Skærpiber, som ofte er på havnen om vinteren, men da jeg fik taget et par billeder på lang afstand og kigget nærmere efter, kunne jeg godt se, at det var en Stenpikker af en slags. Da jeg ikke selv er så skarp til de arter, fik jeg sendt billeder af sted til en fuglekender, som mente, det var en almindelig Stenpikker, men dog syntes, at det var et spændende fund på denne årstid. Jeg bestemte mig for at holde øje med fuglen for at se, om jeg kunne få nogle bedre billeder. Efter lidt tid fløj den over græsstykket ved P-pladsen og derfra over på marken på den anden side af den lille vej, hvor den skiftevis sad på pæle og i de små træer langs vejen, hvorfra den fløj ned og fouragerede på marken og i vejkanterne. Jeg holdt øje med den i halvanden time, inden jeg tabte den af syne og bestemte mig til at gå hjem i varmen. Hjemme igen lagde jeg billederne på Facebook, og der gik ikke længe før der var nogle, der meldte ud, at det var en Middelhavsstenpikker, som senere blev bekræftet af flere, da billederne blev lagt ud på Facebook-gruppen "Feltornitologen".

Middelhavsstenpikker er som navnet siger udbredt i Middelhavsområdet. Arten er opdelt i to underarter, Vestlig Middelhavsstenpikker (*Oenanthe hispanica hispanica*), der er udbredt i de vestlige Middelhavslande og Nordafrika, og Østlig Middelhavsstenpikker (ssp. *melanoleuca*), der er udbredt i de østlige Middelhavslande og Mellemøsten. Fuglen fra Sundstrup menes at tilhøre underarten *hispanica*. Der er tidligere registreret fire fund af Middelhavsstenpikker i Danmark, to af hver underart. Sundstrupfuglen udgør det første vinterfund. Arten overvintrer i Afrika i Sahelbæltet syd for Sahara.

Stillehavslom i Skagen – første fund i Danmark

Stillehavslom, Skagen, 6. oktober 2018. Foto: Jørgen Kabel.

Af Troels Eske Ortvad

Katherine Snell og jeg var taget til Skagen d. 11. august for at installere en radiomodtager på en mast i Reservatet ved Grenen, som skulle lytte efter radiomærkede småfugle fra Norge. Efter halvanden dags arbejde og en god frokost ved Fyret, var det endelig blevet tid til at luften kikerten. Så vi begav os langs stranden ud mod Grenen, og slog os ned på en klit med udsyn over Kattegat. Mens Kat tog sig en tiltrængt skraber, skopede jeg håbe fuldt ud over et glitrende hav. Der var mildt sagt ikke meget bevægelse i havfuglene, men kl. ca. 15:00 fik jeg øje på en Sortstrubet Lom-lignende fugl, ganske tæt på land ca. 500 meter oppe ad kysten. Fuglen pudsede sig og eksponerede undersiden. Det slog mig, at overgangen mellem mørkt og lyst på undersiden var en næsten lige linje, så den tilsyneladende manglede hvid lårplet. Der lod også til, at være en mørk skygge under struben, men det var svært at se noget med sikkerhed pga. afstand, bølger og flimder. Da den havde pudset sig et minuts tid, begyndte den at fouragere, og efter det andet dyk tabte jeg den i bølgerne. Jeg scannede som en besat så langt zoomen rakte, men fuglen var simpelthen pist væk. Kat sov stadig, så med de sidste 2% strøm på mobilen skrev jeg til Rolf Christensen i håb om, at han gad rykke på en 5% sikker Stillehavslom, som var væk. Jeg hørte ikke noget fra Rolf, men efter et kvarters tid vågnede Kat. Hun fornemmede straks, at jeg var noget ved siden af mig selv, og jeg fortalte, at jeg havde set en lom, som muligvis kunne være en Stillehavslom. Vi scannede begge to til højre og venstre uden at se skyggen af lommen, men bedst som alt håb syntes ude, lå den præcist, hvor jeg havde set den. Fuglen var stationær, så vi indså, at vi var nød til at rykke over på den nordligste klit, hvorfra vi kort efter genfandt fuglen. Vi så lommen

meget bedre der fra, om end den stadig fouragerede, og vi kunne straks konstatere, at den manglede lårplet og faktisk havde en markant "hagerem"! Øret var desuden overvejende mørkt og panden var flad, uden tydelig vinkel til issen, hvilket alt sammen passede uhyggelig godt på Stillehavslom. Min eneste bekymring var næbbet, der synedes lidt kraftigere end ventet. Desuden var det i øvrigt vanskeligt at bedømme lommens størrelse, da der ikke var andre fugle i umiddelbar nærhed.

Vi havde stadig kun set den i korte sekvenser, når den kom op for at få luft, så vi var endnu ikke 110% sikre i vores sag. Men vi var dog helt enige om, at det var *nu*, der skulle handles! Min telefon var helt flad og Kat havde ikke nogen med, så der var ingen vej uden om, at forsøge at låne sig frem. Meget belejligt slentrede en lind strøm af turister forbi klitten, og det tog ikke lang tid, før et yngre par fra Tjekkiet lod os foretage et opkald til Simon Siggaard Christiansen fra Skagen Fuglestation. Simon svarede dog ikke, men jeg fik lagt en besked. Da vi ikke kunne vide, om vi havde fået kontakt til omverdenen, ofrede Kat sig og løb tilbage til fuglestationen. Der var ingen hjemme på stationen, men Simon havde heldigvis aflyttet beskeden, og efter ca. 20 minutter indfandt Peter Denyer og Simon sig på klitten. Lommen begyndte netop da at pudse sig og vise sig eksemplarisk frem for første gang. Simon og Peter var enige i, at den så god ud for Stillehavslom, men de var også i tvivl om næbbet var helt lille nok.

Jeg meldte fuglen ud på mobiltelefon-appen Zello som sandsynlig *Stillehavslom*, og vi ringede rundt til de lokale fuglekiggere. Inden længe ankom de første Skagboer, og frem til solnedgang kunne en mindre forsamling se den sjældne gæst fouragere ganske tæt på Grenens spids.

Mens kameraerne knipsede, gik snakken om karakterer og kendetegn. Der var bred enighed om, at fuglen så rigtig god ud for en 2K Stillehavslom, men det var de færreste, der havde felterfaring med arten, hvilket også gjaldt for os. Jo mere vi observerede fuglen, desto mere forvise-
sede blev vi dog om, at det var den ægte vare. Der var flere andre, der også studsede over næbbet, men Jørgen Kabel kunne vise egne fotos af Stillehavslommer fra Mexico, som virkede stornæbbede når de fouragerer, hvor fjerene lå ind til hovedet. Eftersom alt altså passede på Stillehavslom på smukkeste vis, og fuglen var dokumenteret med både foto og video, kunne Kat og jeg endeligt drage et lettelsens suk og sende hitguderne en venlig tanke. Og således lød startskuddet til årets største twitch, som strakte sig over hele 97 dage.

Artsbestemmelse

Feltbestemmelsen af ungfugle og fugle i vinterdragt var et åbent spørgsmål helt frem til midt-80'erne, og man skal helt frem til 1995, før emnet blev udførligt behandlet i europæisk litteratur i en artikel i *Birding World* (Birch & Lee 1995).

Skagenlommen var i 1. sommerdragt (2K), som er meget lig vinterdragten. Immature fugle kan variere noget dragtmæssigt, men der er ét kendetegn, som altid adskiller arten fra Sortstrubet Lom, nemlig den helt mørke befjering på tibia/låret. Stillehavslom mangler således den hvide lårplet, som kendetegner Sortstrubet Lom.

Skagenlommen kan overordnet beskrives som en lille, mørk og rundhovedet udgave af Sortstrubet Lom. Set flygtigt kunne den nemt forveksles med en 2K Sortstrubet Lom, men ved nærmere eftersyn skilte den sig ud på flere måder, både hvad angik størrelse, form og dragt. Skagenlommen var ofte i selskab med to 2K Sortstrubet

Lom, hvilket gav meget fine sammenligningsmuligheder. Målt på foto var Stillehavslommens krop omtrent på størrelse med det ene, mindre individ, og 20% mindre end det andet, større individ af Sortstrubet Lom. Fuglens hals og hoved var dog tydeligt mindre end begge de to Sortstrubet Lommers hoved, og næbbet var hhv. ca. 15% og 30% mindre, målt på foto.

Lommen havde et venligt og nysgerrigt look qua dens lyse øjenring og runde hoved. Næbbet blev holdt vandret og fremstod relativt tyndt og spidst, i god harmoni med det ret lille hoved.

Hovedformen ændrede sig betydeligt med fuglens adfærd. Når fjerene var rettet normalt ud havde den en karakteristisk, rund hovedform, med toppunkt lige bag øjet, – meget ulig Sortstrubet Lom, som er kendetegnet ved en stejl pande og flad isse. Hvis fjerene var lagt ind til hovedet, fik lommen en lang og flad pande, med glidende overgang til issen. Halsen var påfaldende tyk når fuglen rastede, mens ryggen typisk var lettere krum. Sortstrubet Lom har en lidt længere hals, mens ryggen er mere lige.

Dragten adskilte sig fra 2K Sortstrubet Lom på følgende punkter:

Mørkt øre. Fuglen havde overvejende mørkt øre. Set på afstand fremkom en lodret skillelinje mellem den gråmelerede, bagerste del og den hvide, forreste del af øret ca. ½ øjenbredde bag øjet. Sortstrubet Lom har overvejende lyst øre, og viser derfor en vandret overgang fra mørk isse til lyst øre bag øjet.

"Hagerem". Karakteren er typisk for Stillehavslom, men kan også forekomme hos Sortstrubet Lom.

Mørkt bånd på halssiden. Sortstrubet Lom kan også vise mørkt bånd på halssiden men det er formentligt sjældent så markant som på Skagenlommen.

Stillehavslom, Skagen, 22. oktober 2018. Foto: Knud Pedersen.

Lys øjenring. Sortstrubet Lom har kun en svag eller typisk slet ingen lys øjenring.

Ensfarvet, gråbrun tibia. På Sortstrubet Lom er fjerene på tibia/låret altid hvide på (mindst) den forreste halvdel og er kun mørk på den bagerste del.

Mørk flanke. Flanken kunne være mere eller mindre hvid, alt efter hvordan flanke- og gumpfjerene var placeret.

Lommen viste oftest mørk flanke med en smule hvidt synligt lige over vandlinjen. Den kunne dog til tider også have et stort, hvidt område midt på flanken. På Sortstrubet Lom flyder den lyse del af flanken sammen med den hvide undergump og den hvide del af tibia, så der fremkommer et stort, hvidt område (lårplet) bag flanken, hvilket Stillehavslommen manglede.

Flankestriber. Ved overgangen fra den mørke, øvre del og hvide, nedre del af flanken var der brede striber og pletter. Sortstrubet Lom viser typisk færre og smallere striber og pletter.

Veldefinerede længdestriber inderst på brystsidens. På Sortstrubet Lom er striberne typisk mere udflydende.

Mørkt bånd på tværs af undergumpen. Karakteren kan også forekomme hos Sortstrubet Lom af nominatformen, hvorfor karakteren er af meget begrænset værdi.

Køn og alder

Kønnene hos Stillehavslom er identiske, hvad dragten angår, men hanner er i gennemsnit lidt større end hunner. Størrelsesforskellen er dog ret beskeden, og der er også en del individuel variation, hvorfor Skagenfuglen ikke lader sig kønsbestemme.

Arten har som nævnt en vinterdragt-lignende dragt den 1. sommer (som 2K), og anlægger først yngledragten, eller får karakterer fra yngledragten som 3K. Eftersom fuglen havde en vinterdragt-lignende dragt var der altså tale om en 2K-fugl. Til forskel fra juvenile fugle havde den ensfarvede, mørke fjer på skulderen, uden lyse bræmmer som på juvenile, mens øjet var rødtligt, og ikke brunt. Fuglen manglede desuden små, hvide pletter på overvingen, som adulte fugle har (Russell 2018).

Udbredelse og forekomst i Vestpalearktis

Stillehavslom er vidt udbredt i Nordamerika og det nordøstlige Asien. Yngleudbredelsen strækker sig tværs over den arktiske tundra i Canada, fra Baffinøen i øst til Alaska i vest, og videre ind i Rusland langs ishavskysten til Janafloden i vest og Anadyrflodens bækken i syd. Den amerikanske population overvintrer langs Stillehavskysten, fra Alaska til den Californiske Halvø, med hovedparten i Mexico. Arten er fåtallig i de indre dele af USA, og optræder kun uregelmæssigt langs den nordamerikanske østkyst og i den Mexicanske Golf (Garner 2008, Mather 2010). Den asiatiske bestand overvintrer ved kysterne af det sydlige Kamtjatka, omkring Japan og Korea, og fåtalligt i det Gule Hav (del Hoyo et al. 1992). Arten er i øvrigt truffet to gange i Vest- hhv. Sydvestgrønland, i begge tilfælde drejede det sig om adulte fugle i sommerperioden (Boertmann 1994, Ortvad 2015).

Stillehavslom er formentlig den mest talrige af de fem arter lommer med en verdensbestand på ca. 930.000-1.600.000 individer (Wetlands International 2006). Hovedparten, 300.000-500.000 par, yngler i Nordamerika.

Bestanden i Asien er betydeligt mindre, og er forsigtigt skønnet til ca. 100-10.000 ynglepar, og ca. 1.000-10.000 overvintrende individer i Rusland, og ca. 50-10.000 overvintrende individer i Japan (Brazil 2009).

Der er ca. 23 fund af Stillehavslom i Europa til og med 2018. Det første fund faldt så sent som 4/11 2007, hvor en juvenil fugl dukkede op i en sø i Nordøstengland (Mather 2010). Danmark blev det 9. land i Vestpalearktis med fund af arten, og det sidste land i Norden, der fik Stillehavslom på listen: Storbritannien (9), Irland (4), Spanien (2), Norge (2), Kanaløerne (1), Sverige (1), Nordirland (1), Schweiz (1) og Finland (1) (Tarsiger.com 2019, British Birds Rarities Committee 2019, Irishbirding.com 2018).

Som det ses har forekomsten i Europa et vestligt tyngdepunkt. Der var hele tre fund i Storbritannien i 2007, hvilket faldt sammen med et influks af Islom (Mather 2010). Et andet eksempel på et sammenfald i forekomsten af de to arter er det finske fund fra 10-11/11 2010, som omhandlede en juvenil fugl, der rastede i en sø i den sydlige del af landet sammen med en adult Islom. Om Stillehavslommer i visse tilfælde bliver "trukket over dammen" af Islommer er naturligvis svært at vide, men det samlede forekomstbillede kunne dog tyde på en vestlig oprindelse, hvilket naturligvis ikke udelukker, at fugle fra den betydeligt mindre sibiriske bestand også kunne finde vej til Europa. Forekomsten i Europa er nogenlunde ligeligt fordelt mellem 1-2K og adulte fugle. Mens ungfuglene ikke er vendt tilbage til fundlokaliteterne, er der flere eksempler på adulte fugle, som har overvintret ved de samme lokaliteter i England og Irland i flere år.

Taksonomi

Stillehavslom betragtes i dag som en monotypisk art, men den fristede tidligere en noget omflakkende tilværelse i taksonomisk forstand. Dette ændrede sig dog i 1985, hvor *American Ornithologists' Union* gav den artsstatus (Monroe et al. 1985), hvilket vandt generelt indpas. Beslutningen var baseret på observationer i Sibirien, hvor Stillehavslom og Sortstrubet Lom ynglende i samme område uden hybridisering. Der er dog registreret blandede par, og der er også rapporter om individer med intermediære karakterer, om end hybridisering ikke er dokumenteret med sikkerhed. Der er dog flere eksempler på sikre hybrider mellem fx Sortstrubet Lom og Islom (Roselaar et al. 2006), så det er slet ikke utænkeligt, at Stillehavslom også hybridiserer med Sortstrubet Lom i sjældne tilfælde, og at de kan få levedygtigt afkom.

Et nyligt studie af lommernes DNA har underbygget Stillehavslommens artsstatus, og har også fastslået, at Sortstrubet Lom og Stillehavslom er søsterarter (Sprengelmeyer 2014). Sprengelmeyer nåede desuden frem til, at opsplitningen i Stillehavslom og Sortstrubet Lom skete for ca. 6,5 mio. år siden, hvormed forgreningen er betydeligt ældre end opsplitningen i Islom og Hvidnæbbet Lom-kladen (klade = en gruppe arter som inkluderer en stamfader/moderart og alle dens efterkommere), hvis fælles stamform "kun" har 3,5 mio. år på bagen.

Referencer

Boertmann, D. 1994: An annotated checklist to the birds

- of Greenland. – Meddr Greenland, Bioscience 38: 64 pp.
- Birch, A., & C.T. Lee 1995: Identification of Pacific Diver, a potential vagrant to Europe. – Birding World 8: 458–466.
- Brazil, M. 2009: Birds of East Asia: China, Taiwan, Korea, Japan, and Russia. – Princeton University Press.
- British Birds Rarities Committee 2019: <https://www.bbrc.org.uk/main-information/statistics> (-2015).
- del Hoyo, J., A. Elliot & J. Sargatal 1992. Handbook of the Birds of the World, Vol. 1: Ostrich to Ducks. – Lynx Edicions, Barcelona, Spain.
- Garner, M. 2008: Frontiers in Birding. – BirdGuides, Sheffield.
- Irish Rare Birds Committee: www.irbc.ie/reports/irbreports.php (-2016).
- Mather, J.R. 2010: Pacific Diver in Yorkshire: new to Britain and the Western Palearctic. – Br. Birds 103: 539–545.
- Monroe Jr, B.L., R.C. Banks, J.W Fitzpatrick, T.R. Howell, N.K. Johnson, H. Ouellet, J.V. Remsen & R.W. Storer 1985: Thirty-fifth supplement to the American Ornithologists' Union Check-list of North American birds. – The Auk: 680–686.
- Ortvad, T.E., S.S. Christiansen, O.Z. Göller, A.B. Kristensen, R.S. Neergaard, K. Olsen, K. Pedersen & R. Strack 2015. Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2014. – Fugleåret 2014: 111–137.
- Roselaar, C.S., T.G. Prins, M. Aliabadian & V. Nijman 2006: Hybrids in divers (Gaviiformes). – J. Ornithol. 147: 24–30.
- Russell, R.W. 2018: Pacific Loon (*Gavia pacifica*), version 1.2. In The Birds of North America (P. G. Rodewald, Editor). – Cornell Lab of Ornithology, Ithaca, NY, USA. <https://doi.org/10.2173/bna.pacloo.01.2>
- Sprengelmeyer, Q.D. 2014: A phylogenetic reevaluation of the genus *Gavia* (Aves: Gaviiformes) using next-generation sequencing. – MSc thesis. Northern Michigan University. Marquette. Website: <http://commons.nmu.edu/theses/1>.
- tarsiger.com 2019: <http://www.tarsiger.com/news/index.php?lang=eng>
- Wetlands International 2006. (Compiled by S. Delany and D. Scott). Waterbird Population Estimates – Fourth Edition. – Wetlands International, Wageningen, The Netherlands.

Stillehavslom (forrest) og Sortstrubet Lom, Skagen, 14. august 2018. Foto: Brian Skræm.

Iberisk Gransanger for første gang i Nordjylland

– finderberetning og artsbestemmelse

Af Mogens Neergaard og Simon S. Christiansen,
redigeret af Esben Sloth Andersen

Iberisk Gransanger (*Phylloscopus ibericus*) er for første gang observeret i Nordjylland. Mogens Neergaard, der opdagede fuglen, har skrevet følgende finderberetning:

Den 12. maj 2018 var jeg i Skagen for at kigge på træ. Generelt var det lidt kedeligt. Derfor ville jeg tage lidt tidligere hjem (Hjallerup) og på vejen lave et pitstop. Jeg vaklede mellem et pitstop i Jerup eller ved Tversted Søerne. Heldigvis valgte jeg sidstnævnte.

Det virkede lidt dødt mht. fugle. Derfor ville jeg gå en tur ned til havet. På vejen derned hørte jeg noget, som jeg ikke umiddelbart genkendte. Jeg kom dog hurtigt til at tænke på Iberisk Gransanger, som jeg i foråret havde set i Spanien. Jeg afspillede sangen fra min telefon. Det lød helt rigtigt!

Nu er jeg ikke den, der har fundet flest SU-arter i Danmark, så jeg blev noget nervøs. Jeg ville gerne have hjælp, inden den blev meldt ud. Derfor ville jeg ringe til min søn Rune. Dette var bare ikke så enkelt. Der var ingen dækning. Jeg måtte gå derfra med risiko for, at fuglen forsvandt. Jeg gik tilbage til parkeringspladsen, hvor der var dækning. Rune kunne ikke selv komme. Han sagde, at jeg skulle lave en lydoptagelse på ca. 20 minutter! – og så sende optagelsen.

Jeg er heller ikke den store tekniknørd, men jeg fik lavet en optagelse på et par minutter af fuglens sang, den var heldigvis stadig pp og var det den næste lange tid, skulle det vise sig. Tilbage til parkeringspladsen igen, hvor jeg med stort besvær fik sendt lydfilen til Rune og Morten Christensen, som stadig var i Skagen sammen med mange andre fuglekiggere. Rune havde meldt fuglen ud på Birdcall. Dette gjorde mig ikke mindre nervøs. Besværer jeg nu nogen uden grund? Rune sagde, at Anders Wiig var på vej. Dette beroligede mig, idet han nok ikke ville brokke sig, hvis udmeldingen på Birdcall måtte være forkert.

Anders Wiig kom. Han fik taget billeder og lavet lydfiler. Efter hans bedste overbevisning var det korrekt – altså en Iberisk Gransanger. Det kom jeg til at høre mange gange.

Fornylig var en del tidligere godkendte fund af Iberisk Gransanger sat til genbehandling af SU. Blandt andet derfor ville Skagen Fuglestation v/Simon Siggaard Christiansen gerne indfange fuglen med henblik på at foretage en DNA-analyse af fuglens fjer. De tog til Tversted Søerne med et net, og det lykkedes at fange og ringmærke fuglen, samt indsamle en fjerprøve. DNA-testen har efterfølgende fastslået, at det er en Iberisk Gransanger. Iberisk Gransanger er notorisk vanskelig at skelne fra Gransanger (*Phylloscopus collybita*). Den har lidt længere vinger fordi den trækker længere – mest fra det nordvestlige Spanien og Portugal til syd for Sahara. Den har normalt en særegen sang. Men det endelige artsbestemmelsesbevis kommer fra fuglens DNA. Derfor var der behov for en nærmere analyse. Simon S. Christiansen, der er leder af Skagen Fuglestation og medlem af Sjældenhedsudvalget, fortæller herom:

Iberisk Gransanger, Tversted Søerne,
12. maj 2018. Foto: Brian Skram.

Med tilladelse fra Ringmærkningscentralen på Zoologisk Museum i København samt fra jordejeren fik et team fra Skagen Fuglestation 17. maj lov til at fange, ringmærke, måle biometri og indsamle DNA-materiale fra en sandsynlig Iberisk Gransanger, hvilket lykkedes med held, hvorefter den hurtigt blev sluppet fri. Bestemmelsen af Iberisk Gransanger i forhold til vor hjemlige Gransanger har længe været en meget svær udfordring, hvor variationer i både udseende og stemme gør det meget vanskeligt at adskille de to arter. Der er ikke tidligere blev foretaget DNA-analyser på fund af Iberisk Gransanger i Danmark. Resultatet af analysen ville derfor uden tvivl bidrage med dybere indsigt i bestemmelsen af Iberisk Gransanger på vore breddegrader, specielt fordi fundet desuden er meget veldokumenteret både med billeder og mange lydfiler. De nordiske Sjældenhedsudvalg har på de seneste møder diskuteret kriterier for godkendelse af Iberisk Gransanger, og dette fonds dokumentation ville derfor give en rigtigt god mulighed for at få testet disse kriterier inden de kommende genbehandling.

Iberisk Gransanger, Tversted Søerne, 17. maj 2018. Foto: Skagen Fuglestation.

Den endelige artsbestemmelse kom fra fuglens DNA, som findes i alle celler og som består af to typer. Langt det meste DNA findes i cellekernerne, og det kommer fra både far og mor. Men det er kun fra moderen, at fuglen får cellernes energifabrikker, der kaldes mitokondrier, og de rummer en smule DNA (ca. 17.000 basepar = bp), som det er ret let at analysere. Det er specielt let at analysere forskellene i baseparrene fra et enkelt protein-kodende mitokondrie-gen, som fx cytochrome b. Simon skriver om resultatet af DNA-analysen af fuglen ved Tversted Søerne:

For første gang i Danmark blev der indsamlet materiale fra en sandsynlig Iberisk Gransanger bestemt ud fra stemmen. Fjer fra fuglens undergump blev sendt til Professor J. Martin Collinson fra Universitetet i Aberdeen, som foretog en DNA-analyse af cytochrome b (cytb)-markørgenet, der findes i mitokondriernes DNA (mtDNA). Her er svaret:

“Good news on your Iberian Chiffchaff, Skagen Bird Obs, May 2018. It’s cytb sequence (we got 960 bp) is an excellent match for *ibericus* (2-10 bp different from 5 published *ibericus* sequences) and at least 40 bases different from all other chiffchaff taxa (*collybita* [Gransanger], *sindianus* [Bjerggransanger], *canariensis* [Kanarisk Gransanger] – multiple samples). So we can say with confidence that your bird is an Iberian Chiffchaff, at least down its maternal line.”

Analysen viste dermed, at det – som forventet – var en Iberisk Gransanger. Mange birdere kan derved ånde lettet op, da et andet resultat sandsynligvis ville besværliggøre bestemmelsen af arten endnu mere og desuden have fået stor indflydelse på den genbehandling, som Sjældenhedsudvalget pt. er i gang med af alle tidligere godkendte danske fund af Iberisk Gransanger.

Som en forklaring på svaret på DNA-analysen kan nævnes, at Professor J. Martin Collinson har ekstraheret DNA fra indsamlede fjer og opformeret et fragment af cytb-genet, som efterfølgende blev DNA-sekventeret og sammenlignet med cytb DNA-sekvenser fra 18 referenceindivider. En såkaldt fylogenetisk analyse af cytb-sekvenserne placerede fuglen fra Tversted Plantage sammen med fem referenceindivider af Iberisk Gransanger, mens den adskilte sig fra individer af Gransanger, Bjerggransanger og Kanarisk Gransanger. Mitokondrierne og dermed også mitokondrie DNA (mtDNA), herunder markørgenet cytb, nedarves fra ægcellen, og derved i linje fra hunnen. Hannens ophav er derfor ukendt ved analyser af mtDNA-markører, hvilket så også betyder, at eventuelle hybrider, ud fra mtDNA-markør analyser alene, ikke kan opfanges.

Selv om en af de tilsyneladende ret sjældne hybrider med Gransanger teoretisk ikke kan udelukkes, sluttede den lange vej fra Mogens Neergaards observation af en sandsynlig Iberisk Gransanger ved Tversted Søerne med en forventet godkendelse af artsbestemmelsen af SU.

Skagen Fuglestation fanger endnu en bemærkelsesværdig Gråsisk

Af René Worup Rørbæk

Skagen har i løbet af de sidste to vintre vist sig som et rigtigt trækplaster for eventyrlystne Gråsiskener (*Acanthis flammea*), der kommer langvejs fra. Sidste vinter blev der ved Skagen Fuglestation aflæst en Gråsisk, der tidligere var ringmærket i det nordøstlige Kina. Fuglen tilhørte nominatformen ssp. *flammea*, der yngler i nåleskovsbæltet i Skandinavien, Rusland og Nordamerika. Dette efterår hang der igen en spændende Gråsisk i et af ringmærkningsnettene. En Gråsisk med ring fra Island blev fanget 14. oktober.

Dette er den første Gråsisk mærket på Island, som er gemmeldt uden for Islands grænser. Fuglen blev mærket i Akureyri på det nordlige Island i starten af januar 2018. Ni måneder efter blev den genfanget i Skagen, 1729 km derfra – i fugleflugtslinje.

Islandske ynglefugle henføres jævnfør IOC – International Ornithologists' Union (Gill & Donsker 2018) – til at tilhøre underarten ssp. *rostrata*, der desuden findes på Grønland. Der foreligger ingen tidligere fund af ssp. *rostrata* fra Danmark.

Der hersker dog til stadighed stor uvished omkring de taksonomiske forhold hos Gråsiskenerne på Island. Ynglefuglene på Island henføres til deres egen underart ssp. *islandica* (Herremans 1990). Dog anerkendes denne underart ikke af IOC, hvis taksonomiske anbefalinger, den danske fugleliste tager udgangspunkt i. I det nedenstående vil islandske ynglefugle blive omtalt som *islandica* for overskuelighedens skyld.

I det tilfælde, at fuglen fra Skagen er en *islandica* vil det være første gang at denne form træffes i Danmark og sandsynligvis også i resten af Skandinavien. Bestemmelse af de forskellige taxa af Gråsisk er imidlertid ikke

let, og DNA-analyser hjælper ikke meget, da gråsiskeracerne er for tæt beslægtet, til at de kan adskilles med DNA. Desuden var der i vinteren 2017/2018 en historisk stor bevægelse af Stor Gråsisk (ssp. *flammea*) fra øst til vest, hvilket vanskeliggør bestemmelsen med hensyn til denne fugl. For selvom den umiddelbart ligner en *islandica*, er variationen hos ssp. *flammea* stor og med invasionen i mente, kan det måske være svært helt at udelukke andre racer. Endvidere er det nødvendigt at udelukke grønlandske ynglefugle, som trækker væk om vinteren og bl.a. træffes regelmæssigt på Shetlandsøerne. Var fuglen blevet fanget om sommeren på yngleplads på Island, havde det været lettere at vide sig sikker. Det gør dog ikke fundet mindre interessant og giver anledning til nogle lærerige overvejelser.

Adskillelsen af de forskellige underarter af Gråsisk er meget kompliceret, og mange fugle kan ikke bestemmes med sikkerhed. Bestemmelsen af fugle fra Island kompliceres yderligere af, at der på Island yngler både mørke og store fugle, der minder om fuglene fra Grønland (dog gennemsnitligt lidt mindre), samt lyse fugle, der minder mere om Hvidsisk (*Acanthis hornemanni*). Læs mere om fundet og Gråsisk-problematikken på www.pandion.dk.

Litteratur

- Herremans, M. (1990). Taxonomy and Evolution in Redpolls *Carduelis flammea-hornemanni*; A Multivariate Study of Their Biometry. – *Ardea* 78: 441-458.
Gill, F. & D. Donsker (eds.) 2018: IOC World Bird List (v 8.2): <http://www.worldbirdnames.org>.

Gråsisk, Skagen, 14. oktober 2018. Fuglen til venstre er den som bar en islandske ring. Foto: Skagen Fuglestation.

Gråsiken med islandsk ring, Skagen, 14. oktober 2018. Bemærk rosa-farvningen på brystet, buff/sandfarven som går fra ansigtet og ned mod flankerne, samt ganske svage flankestriber, mod en hvid grundfarve på fuglens underside. De svage flankestriber adskiller sig fra Stor Gråsiken, som ville have mere markerede flankestriber. Oversiden fremstår meget brun i forhold til Stor Gråsiken. Samtidig ser man også et ret stort hoved, der er buff-farvet samt et vingebånd af samme farve. Foto: Skagen Fuglestation.

fotoreportage:
Ellekrage på visit i Thy

*Ellekrage, Sårup, 24. oktober 2018.
Foto: Jens Kristian Kjærgård.*

Den 16. oktober fandtes en Ellekrage ved Sårup på kanten af Nationalpark Thy. Den holdt til ved en rydning tæt på den meget benyttede P-plads, og i de næste knap to uger var den stationær på stedet, frem til 28/10. Det drejer sig om blot det fjerde fund siden 2000, og sidste gang Danmark blev gæstet af en stationær Ellekrage var en tre-dages fugl på Bornholm i august 2010.

På grund af fuglens sjældenhed og ikke mindst skønhed var fuglen meget populær blandt fuglekiggere og fotografer, og også mange "almindelige mennesker" lagde vejen forbi og fik sig nogle fine oplevelser med den smukke fugl. Den virkede ret ugeneret af al virakken, og havde det meste af tiden travlt med at søge føde, og den havde som regel stor succes med at fange biller og frøer, og selv mus sås den spise ved flere lejligheder.

Sjældent er en fugl i Danmark blevet fotograferet så ivrigt – her viser vi blot et lille udpluk af de mange fotos som blev taget...

*Ellekrage, Sårup, 22. oktober 2018.
Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.*

Ellekrage, Sårup, 19. oktober 2018.
Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Ellekrage, Sårup, 19. oktober 2018.
Foto: Kís Boel Guldman.

fotoreportage:
Hærfuglen ved Sallingsund

I Bjørnshøje, sommerhusområdet Pinen ved Sallingsundbroen (Salling-siden) opholdt sig i perioden 23/9-4/10 en Hærfugl, som var til glæde for mange lokale og tilreisende. Det var dog først fra 1/10, at fuglen blev meldt ud i birder-kredse, men herefter var mange forbi stedet, og kunne nyde den usædvanligt samarbejdsvillige fugl, fouragerende på græsplænerne.

Hærfugl er ikke nogen stor raritet i Nordjylland, der bliver årligt set nogle stykker, men de er sjældent langtidsstationære og ofte "skulkede" og svære at "arbejde med". Derfor var det en glæde for mange – ikke mindst fotografer – at der endelig var en af disse eksotiske fugle, som ikke var kamerasky.

Her viser vi et lille udpluk af de mange indtryk, der blev fanget på hukommelseskortene...

Hærfugl, Bjørnshøje, 3. oktober 2018.
Foto: Henrik Haaning Nielsen/Avifauna Consult (venstre foroven, højre foroven, højre forneden).
Lars Grøn (venstre forneden).

Allan Kjær Villesen, fuglefotograf

Af Poul Erik Sperling

Lattermåge vender jødekage i luften, Hanstholm, 7. januar 2018. Foto: Allan Kjær Villesen.

Fugle- og naturinteressen har Allan haft fra barnsben. Han er opvokset på et landbrug i Villerslev, Thy, hvor han blev født i 1956. Han lærte af sin far, at man skulle passe på viberejerne, når man arbejdede i marken, og at Gråspurvne skulle holdes nede ved jagt med luftbøsse – for de spiste jo kornet.

Efter 7. klasse kom Allan på Koldby Realskole, og her var der en god biologilærer, Søren Vase, han var en fantastisk fortæller. Som biologiopgave lavede Allan i en meget ung alder sine første ynglefuglestudier af Klyder og måger på Agger Tange.

En anden ung lærer fra Thy var Bent Thøgersen. Han var ivrig naturfotograf og skrev en af de første bøger om at fotografere i naturen, herunder fugle. Han var en stor inspirator for Allan og andre unge fra Biologisk Forening for Nordvestjylland. Allan var meget stolt over, at han fik et billede med i en af Bent Thøgersens bøger. Det var af en Rørdrum stående på en sø med is ved rørkanten, og det gjorde jo ikke interessen for at fotografere fugle mindre.

Allan var også med til at lave bladet Naturnyt. Det er Biologisk Forening for Nordvestjyllands blad, det udkommer i øvrigt stadigvæk i dag og findes på DOF-Nordjyllands bibliotek. Det indeholder alt stof fra naturen - også pattedyr og planter.

Allan kommer fortsat meget i Thy, og hans forældre bor da også stadig deroppe.

De berygtede ungdomslejre i 1970'erne skulle Allan også prøve, så han var med på en af Hanstholm lejrene, hvor blandt andre Uffe Gjøl Sørensen var en af lederne. Uffe var jo i øvrigt med til at starte NOK.

Efter gymnasiet havde Allan tre fjumreår, og i den periode rejste han et halvt år med rygsæk til arktisk Canada, og her blev der fotograferet mere end tusind lysbilleder.

Det var jo dengang med den moderne Novoflex tele, der havde et pistolgreb til at stille skarpt på fuglene med. Det blev til flotte billeder af Sneugler, Sabinemåger og Thorshaner.

I denne periode tog Allan også med Den Rejsende Højskole til Indien. Han blev dog uenig med dem og deres politik, så på et stormøde ved New Delhi var de tre deltagere der stod af og rejste videre på egen hånd. Han tog så både Indien rundt og en tur op i Nepals bjerge.

I 1978 skulle Allan på lærerseminariet, og han valgte Silkeborg, for her måtte der jo være masser af natur og fugle, men allerede efter et år flyttede han til Nørre Nisum Seminarium for at komme tilbage til naturen i Thy og Vestjylland.

Her kom han med i foreningen Aktiv Biologi, hvor også Egon Østergaard, der var et år ældre, var med.

I 1982 var Allan færdig som lærer og fik arbejde på Dag-højskolen Bøgelundskolen i Bonnet vest for Lemvig, hvor han arbejdede i 19 år. De første år boede de i Bonnet, men i 1987 flyttede de til Lemvig, hvor de stadig bor.

Placeringen i Lemvig er ellers noget speciel. Jeg blev meget forbavset, da jeg ankom for at lave dette interview.

Villaen ligger meget højt, og vejen derop havde skilt med 7% stigning. Der er udsigt over havnen og fjorden, og i godt vejr kan man af og til se Sulerne over Agger Tange. Allan har dog også set Suler inde over fjorden fra terrassen.

I 1990-91 var han med til at lave optællinger med en af datidens mest omfattende optællingsmetoder: Kortlægningsskottet. Det var biolog Steffen Brøgger-Jensen, der stod for et Ph.D.-studie "Skovdriftens betydning for forekomst- og bestandstætheder hos danske skovfugle". Hvert udvalgt område blev mærket op med farvestrimler for hver 25 meter, og så skulle ynglefuglene i områ-

Sortbrynet Albatros m.m., Agger Tange, 1. august 2015. Foto: Allan Kjær Villesen.

derne kortlægges 10 gange i foråret.

I 1972 blev Allan medlem af DOF, og i perioden 1986-92 var han medlem af bestyrelsen for Vestjylland. Han har været med til at lave mange "storture" i et mangeårigt samarbejde mellem DOF Nordvestjylland og Vestjylland til bl.a. Skåne, Øland, tidligere Østtyskland, Polen og Neusiedler See i Ungarn-Østrig.

I denne tid kom Allan også i forbindelse med rapportarbejdet, idet han var medredaktør af lokalbladet Sandeviften, og her var det andet nummer hvert år lokalrapporten for Vestjylland. Allan er imponeret over, at vi stadig kan lave så flot en rapport. Sandeviften, der var lokalbladet for Vestjylland, stoppede med at udkomme i 2011.

Det er hav- og vandfugle, der har Allans største interesse. Havtræk ved Vejlby Klit og i dag mest ved hofde 42 på Harboøre Tange, er der brugt rigtig mange timer på. Også halsmærkede gæs har en overgang fået megen opmærksomhed.

I slutningen af 1990'erne begyndt Allan at køre rundt i landet efter sjældne fugle, og han har i dag set 419 af Danmarks fugle. Han husker således, første gang han kørte over bæltet efter en fugl. Det var i 1997, hvor han kørte over for at se Sumpvibe i Borreby Mose.

Allan bruger meget tid på at fotografere fugle. I starten var det med det legendariske Novoflex tele udstyr, så kom der en periode med digiscoping og video film. De seneste år har fotograferingen været med en Canon 7D mark II + en 400mm Canon tele.

Det er mest lejlighedsfoto, han tager ved at snige sig rundt i terrænet og se hvad der kommer for.

Det er især på længere ture, han fotograferer meget. De er fire ornitologer, der tager af sted på længere ture. For eksempel tager de på en udenlandstur hvert år, så det er efterhånden blevet til mange steder som for eksempel Sverige, Slovakiet-Ungarn, Polen, Extremadura, det nordøstlige Spanien, Lesbos, Marokko og sydøst Tyrkiet. Næste tur går til Portugal i april 2019.

Men det sted i udlandet Allan kommer mest er Canada, da han har en datter der bor derovre, så derfor er han der mindst hvert andet år. Derovre nyder han at liste rundt på de store vidder.

En af de bedste oplevelser med fotografering og fugle var i 2015, hvor en Sortbrynet Albatros blev meldt ud inde i Lagunen på Agger Tange. Allan havde jo spejdet efter albatros i mange timer på havobservationer, og nu fløj den rundt inde over en indsø.

For nylig havde Allan en god oplevelse med fuglefotografering. Det var med den Middelhavsstenpikker der var i Sundstrup. Allan var kommet sent afsted, så han kom først over middag, og der var ikke så mange ornitologer længere, så han så den kortvarigt, men så blev den væk. Han gik og ledte efter den og fandt den efter nogen tid omkring det hvide hus nede på marken, og der var nu dejlig fred og ro til at fotografere fuglen.

I 2001 havde Allan en pause i arbejdet, og den benyttede han til at tage 24 dage til New Zealand. Her blev der taget meget video, blandt andet med drømmefuglene albatrosser. Her havde han også sin værste fugleoplevelse – nogle gange går tingene ikke som man håber. Han arbejdede ved en flod med meget stærk strøm for at filme den sky new zealandske and, Blue Duck – han havde

Ellekrag, Sårup, 18. oktober 2018. Foto: Allan Kjær Villesen.

Sneugle, Hanstholm, 21. december 2013. Foto: Allan Kjær Villesen.

Stillehavslom (til højre) og Sortstrubet Lom, Skagen, 14. august 2018. Foto: Allan Kjær Villesen.

Middelhavstenpikker, Sundstrup, 2. januar 2019. Foto: Allan Kjær Villesen.

bøvl med at finde den, og på et tidspunkt gled han på de glatte sten og blev revet med af strømmen ned gennem et strømfald. Han forsøgte at beskytte videokameraet ved at holde det ind mod brystet, men det havde fået vand, så da han kom op, måtte han skynde sig at køre til nærmeste motel og indlogere sig, for at få kameraet og sig selv tørret. Men der var kommet vand ind imellem linserne, som gav pletter, så det var slut med at filme mere på den tur.

Da Daghøjskolerne lukkede i Danmark i 2003, fik Allan en ny pause i arbejdet. Den benyttede han til at tage med på "Atlantic Odyssey" i 30 dage, og det var en meget stor oplevelse. De startede fra Argentina og ned til Ant-

arktis, og så op gennem Atlanterhavet omkring øerne South Georgia, Tristan da Cunha, St. Helena og Ascension. Der blev optaget mange timers video med det igen funktionsdygtige videokamera.

Allan fortæller, at en af de bedste oplevelser med fuglefoto havde han, da han fotograferede Sneugler i Canada og kunne se dem direkte ind i øjnene. Men også da han fotograferede ved en lille sø nord for Edmonton i Canada, her var en masse andefugle og pludselig kom en ulv gående forbi i den anden ende af søen.

Til slut gik vi en tur ud på terrassen for at nyde den stor-slåede udsigt og tage et foto til denne artikel.

Allan ved sin udsigt i Lemvig. Foto: Poul Erik Sperling.

Ungdommeligt fuglekiggeri og det feltornitologiske oprør i DOF

Af Thorkild Lund

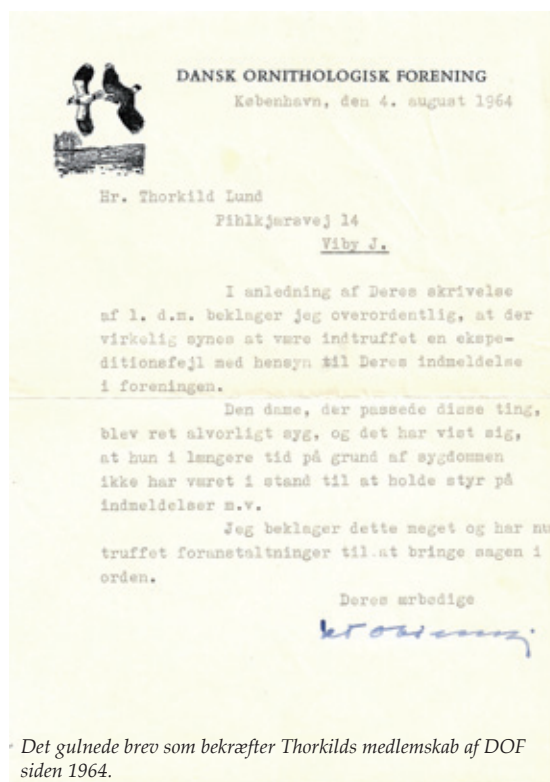
Thorkild Lund har i de senere år koncentreret sig om Lille Vildmose, men han har gennem et langt liv (født 1941) bidraget til feltornitologi og organisationsarbejde i Nordjylland. Thorkild var fra 1972 DOF Nordjyllands første formand, og han har også senere påtaget sig denne opgave. I forhold til rapporten "Nordjyllands Fugle" har han i nogle år stået for redaktion af artiklerne. Nu har NF-redaktionen bedt ham om at skrive en artikel om sine erfaringer. Thorkild har valgt at koncentrere sig om de unge år.

Hvorfor blev det nu lige fugle, der kom til at fylde så meget i mine interesser gennem et langt liv. En tilfældighed? Jeg var ved at rydde op i mine gemmer for ikke ret lang tid siden – her lå en såkaldt afhandling fra min seminarietid, "Det lavere dyreliv i Giber Å". Det var bare spændende at fange vårfluelarver, døgnfluelarver, slørvingelarver og komme hjem og sidde og nøgle dem ud på arter. Men fuglene var der dog hele tiden i baghovedet. Jeg tror jeg var 10 år, da jeg fik "Fugle i Farver" i julegave. Den vinter blev alle fugle på foderbrættet tjekket. Men selvtilliden fik endnu et lille nyk op det følgende forår, da jeg var på ferie hos mine bedsteforældre på landet. Nogle fugle havde travlt med at bygge rede i hækken. Jeg lagde mig i skjul med min fuglebog, og jeg kunne så bestemme, at det var Tornirisker. Min første ædelart.

Kunne jeg bare have blæret mig over for nogen, der vidste lidt om arter. Men jeg skylder trods alt mange mennesker min interesse. Min biologilærer, min far, der var opvokset i skoven, hvor min bedstefar var skovfoged, og hvor jeg kom som barn. Vores nabo guidede hvert år en fuglestemmetur for Århus Lærerkreds, og jeg var med hvert år. Som fjorten-femtenårig kendte jeg de fleste sangfugle på stemmen.

Jeg blev som teenager medlem af Jysk Forening for Naturvidenskab, som afholdt ekskursioner. Stod der fugle på programmet, var det altid sammen med DOF, så jeg syntes ikke, det var nødvendigt også at betale kontingent her. Først året før jeg var færdig på seminariet, fandt jeg det på tide at sende en ansøgning. Dengang skulle man søge om optagelse og godkendes på den årlige generalforsamling, der blev afholdt i København – som man kan forstå, var det et meget eksklusivt selskab. Jeg hørte ingenting.

Efter endt uddannelse tog jeg til Grønland og blev lærer på et afsides grønlandsk udsted – første og eneste dansker blandt nogle pragtfulde mennesker. Hov! Nu kom der et tidsskrift og brev fra DOF, hvor man undskyldte, at der var sket en fejl. Jeg havde været medlem i et halvt år. Opholdet i Qassimiut blev et liv i så tæt kontakt med naturen, som jeg aldrig ville kunne opleve nogetsteds herhjemme. Man levede af det, man fiskede, fangede og skød. Jeg elskede at tage med grønlænderne på fangstrejser. Nu om dage er det jo sagen, at føre lister over alle de fugle, man har set. Jeg kan lave en liste over alle de

Det gule brev som bekræfter Thorkilds medlemskab af DOF siden 1964.

fugle, jeg har spist, og den er lang.

Jeg korresponderede med daværende DOF-formand Finn Salomonsen. Så jeg en usædvanlig fugl ligge uden for indgangen til et af husene, sørgede jeg for at sende den til Zoologisk Museum. Efter et par år på udstedet, havde jeg lyst til at komme hjem et år eller to til den såkaldte civilisation, og så senere vende tilbage til Grønland. Sådan kom det ikke til at gå. Tilfældet var, at jeg endte i Gudumholm i Nordjylland. En egentlig ansøgning havde jeg været afskåret fra at sende. Der kunne gå uger, inden der kom skib, specielt om foråret, hvor storisen blokerede for alting. Et telegram var nok.

Nu kunne jeg så tage på DOF-ture i Nordjylland. Det nyoprettede nordjyske feltudvalg overgik det øvrige land med antal af ture. En dag ringede Poul Erik Sperling og spurgte mig, om jeg ville indtræde i gruppen. Jo, tak. Alligevel var jeg lidt betænkelig. Hvad ventede man sig af mig? Gruppen bestod af ene unge mennesker. Jeg var med mine 26 år den ældste bortset fra den legendariske Olvar Læssøe på over fyrre. Jeg husker, at jeg ringede til Læssøe og forelagde ham min kvalifikation eller snarere mangel derpå. "Det skal du ikke bekymre dig om, kun ved at gå til opgaven med ydmyghed, vil du opnå respekt".

I 60'erne og 70'erne oplevede man en ny tilgang til det at se på fugle, og DOF oplevede en stor medlemsfremgang, først og fremmest af unge medlemmer. Det var jo i ungdomsoprørets tid, som kendetegnedes ved, at den gamle orden, også i DOF, stod for fald. Nu var kikkerter også

blevet til at købe for penge, og begrebet feltornitologi opstod.

Der var skepsis blandt de etablerede over, om man nu også kunne bruge iagttagelser fra amatører i videnskabelig sammenhæng. Bernt Løppenthin udsendte i 1967 "Danske Ynglefugle i Fortid og Nutid". På mange måder et monument i dansk fugleforskning, men der skulle helst lig på bordet, i hvert fald, hvis det gjaldt de mere usædvanlige arter. Og så havde man heller ikke fået gjort helt op med ægsamlerne, som man udmærket kendte i inderkredsen. På baggrund af de mange iagttagelser i felten opstod der årsrapporter rundt om i landet, her i Nordjylland NOK, Nordjyllands Ornitologiske Kartotek, hvis efterfølger du, kære læser, lige netop sidder og læser i.

Man havde dengang en anden foreningsstruktur i DOF. En årlig generalforsamling blev afholdt på Nyborg Strand, Læssøe fyldte sin bil med unge mennesker, og så kunne vi efter beretningen stille spørgsmål så som, om det nu var rimeligt, at vores kontingentpenge skulle gå til formandens tobak.

Ja, kikkerterne gjorde en forskel, og de af os, der havde fået råd til en bil, stillede den til rådighed for ekskursionerne. Det gav muligheder for at improvisere i jagten på interessante fugle, gode fuglelokaliteter og på bagerforretninger med godt bagværk. Skagen var dengang som nu om dage magnet nummer et. Hvert år arrangerede feltudvalget studielejr i påsken med Poul Lindhardt Hansen (nu Skagen Naturhistoriske Museum) som dynamo. Aktiviteterne måtte selvfølgelig følges op af en feltstation, men her vil jeg bede læserne finde Nordjyllands

Fugle 2014 frem, hvori jeg har skrevet om netop Skagens første fuglestation fra 1972-76.

I 1972 blev en ny foreningsstruktur vedtaget i DOF. Omend formanden Lorenz Ferdinand ikke var en typisk ungdomsoprører, er det nok hans fortjeneste, at foreningen blev ændret til den grønne forening, den er i dag. Feltudvalgene blev nedlagt, og der blev indkaldt til stiftende generalforsamlinger af lokalafdelinger rundt om i landet, for Nordjyllands vedkommende den 3. oktober 1972, hvor jeg blev valgt til formand. Lokalt betød det nok ikke den store ændring i medlemsaktiviteterne, men det naturpolitiske kom til at fylde mere.

To gange om året blev der nu indkaldt til repræsentantskabsmøder. Havde vi bildt os ind, at vi var lidt oprørske her i Jylland, blev vi klogere, da vi kom i selskab med den altdominerende Københavnerafdeling, der kunne stille med langt flere repræsentanter. De var de sande revolutionære og havde en fremtoning, som var de lige kommet fra Christiania. Hvilke debatter! Helt galt gik det nu ikke, det var faktisk også lidt morsomt. Og foreningen formåede at træde i karakter. Mest fyldte "Jægerkrigen". Debatten gødede baglandene, så DOFs næste formand Christian Hjorth og formanden for Danmarks Jægerforbund, Kristian Raunkjær senere kunne indgå det såkaldte "køkkenbordsforlig", som har bevirket at ornitologer og jægere siden har kunnet samarbejde om mange naturtiltag.

I 1978 trådte jeg ud af bestyrelsen. Det betød ikke, jeg var færdig med fuglene, men nu var jeg ikke længere så tæt på begivenhederne, og derfor vælger jeg at slutte min betretning her.

Thorkild i felten. Foto: Frans Ritter.

Lysbuget Knortegås, Gjol, 17. januar 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

ANDEFUGLE

Pibesvane *Cygnus colombianus*

Der er tale om et dårligt år, hvor der således ikke er en eneste forekomst af over 100 fugle. Foråret er på samme lave niveau som 2017, og efteråret bragte kun ¼ af antallet fra 2017. De tre største observationer nævnes, 5/1 84 Tversted Rimmer (LPA), der bliver årets største obs!, 7/2 82 Rettrup Kær (LN) og 29/3 70 Dvergetved Eng (HJ). Lokalteter som Bolle og Try Enge, Toftegårds Enge og Damfenner er besøgt flere gange uden større obs. Trækket udebliver stort set, der er blot fire observationer, 25/3 1 N Nordstrand, Skagen (KK), 27/3 3 Ø Viskum (TBR), 31/3 8 V Jerup Strand (PR) og 7/4 3 Højen (Gammel Skagen) (JSJ). De sidste fugle i foråret er tidlige 14/4 7 R Birkesø, Lille Vildmose (TL) og 14/4 3 Damfenner (JJ). Efteråret bliver som tidligere nævnt meget fåtalligt. De

Sum: 3.184 1. halvår 2631, 2. halvår 533. Indsendere 95.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	795	859	845	132	-	-	-	-	-	113	160	280

Sangsvane *Cygnus cygnus*

Året blev det bedste siden arten begyndte at yngle i Danmark: ni ynglefund i Himmerland med nye ynglepar og et rekordstort antal unger klækkede med 39 unger. Der henvises i øvrigt til artikel om Sangsvanens forekomst som ynglefugl i Nordjylland andet sted i årbogen. De enkelte ynglepar beskrives herunder med de nye lo-

første ses til normal tid 14/10 11 S Agger Tange (GGU) og 15/10 2 ad. Vigsø (HHN). Herefter blot mindre flokke rundt omkring, indtil der i december tælles nogle lidt større natrastende flokke, 8/12 26 Gravlev Sø (TSE) og samme dag 8/12 30 Halkær Sø (TSE). Største obs. fra andet halvår bliver 23/12 56 Estvad (BJA). Der ses Pibesvaner året ud.

Der må kraftigt opfordres til at indberette alle Pibesvaner i de kommende år. Det store antal observatører tyder dog på, at observatørerne er opmærksomme på arten. Ligeledes er arten indberettet fra 134 lokaliteter, hvilket meget godt understreger, at der er mange obs. af få fugle.

kaliteter først:

Sø ved Hjeds:

27/3 konstaterer (HEN), at et par ser ud til at etablere sig i en lille sø/mose ved Lille Hjeds. Parret bygger rede i slutningen af april og får 3-4 unger. Parret ses ved loka-

liteten indtil 24/6 (HNY TSE HMT).

Veggerby:

27/4 ses et nyt par rugende i en ny rede ca. 10 meter fra den gamle rede i Veggerby (HMT). På dette tidspunkt er det gamle par allerede i fuld gang med rugning i Lyngsø, så dermed var der to par i området i 2018. Parret fik tre unger. Fuglene ses sidste gang i området 17/7 (HMT JB m.fl.).

Torsted Sø:

Der dukker 23/6 et par op med fire store unger i den ny-etablerede sø (TSE). Fuglene er ikke klækket i søen, men må stamme fra en nærliggende ukendt ynglelokalitet. Fuglene sås flere gange hen over sommeren og blev set sidste gang 15/9 (TSE).

Borup Mose:

Et par findes 28/8 med to juvenile (AHO TN). Det er uvist, om de er klækket i mosen.

Lovns Sø:

Der har to gange været set unger i søen, men i 2018 lykkedes det at lokalisere reden 14/5, hvor den gamle han ses varslende og hunnen kortvarigt forlader en godt skjult rede (HMT). 25/6 ses to adulte og to juvenile (HMT SUT).

Siem udflyttere:

Det lykkedes i foråret at lokalisere redestedet 6/5 (HEN). Parret får syv unger, hvilket er næsthøjeste antal unger i et kuld i Danmark. Fuglene flytter igen i år til den nærliggende sø, hvor de blev fundet i fjor og holder til der

hen over sommeren (Karen Bach via HEN).

På de gamle lokaliteter blev det også et rigtigt godt år.

Moser ved Hedegaarde:

I 2017 døde den ene fugl fra det oprindelige par, men i 2018 vendte to fugle tilbage ved starten af ynglesæsonen, og det lykkes parret at få seks unger, hvilket er et flot resultat for et nyt par (BLA).

Lyngsø ved Veggerby:

Igen i 2018 yngler det gamle Veggerby-par ved Lyngsø, hvor parret har ynglet siden 2016. 19/4 ses en fugl rugende (HMT) og der er flere obs. i den følgende periode. 22/5 ses seks pulli (JB). Parret og ungerne meldes sidste gang 15/6 (HMT).

Lille Vildmose:

Parret yngler igen i 2018. Der er mange indrapporteringer af parret. De ses fra 19/4 (JGL), og 30/5 meldes om udførende (DFS). Hen over sommeren er der mange indrapporteringer af de seks unger, der forsvinder i løbet af juli og august (DFS m.fl.) I slutningen forsvinder parret, men efter et par måneder dukker det op igen med en unge (via TL).

Alt i alt et fantastisk år, men der var også enkelte dårlige historier, således var der ikke yngel ved Hvarre-søerne og Lundsgaard udenfor Hobro, hvor arten ellers har haft sit bedste yngleområde i de senere år (TN HMT), og der blev ikke fundet yngel i Vendsyssel, men her kan arten sagtens have ynglet, da reden ikke blev fundet i fjor.

Knortegås *Branta bernicla*

Tabellen viser indberetninger af Knortegås, hvor race ikke er angivet. De største tal er alle fra de centrale Lim-

fjordsegne, hvor Lysbuget Knortegås dominerer billedet. Største melding er 14/11 1000 Gjøl Bredning (AS).

Sum: 7303. 1. halvår 3886, 2. halvår 3417. Indsendere 65.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	490	637	977	790	900	92	-	3	24	1367	1033	990

Lysbuget Knortegås *Branta bernicla hrota*

En pæn årssum, der er lidt højere end de gennemsnitligt 77.196 i perioden 2000-17. Dog er der en mere skæv fordeling på de to halvår end normalt, idet forårsfugle udgør 66% af årssummen, hvor der i perioden 2000-17 i gennemsnit har været en næsten ligelig fordeling på de to halvår med kun et par procents overvægt af forårsfugle.

Alle årets rigtigt store forekomster er set indenfor IBA'en 'Ulvedyb og Nibe Bredning' og månedsmaksima fra dette store område fremgår af tabellen nedenfor – ingen

af tallene repræsenterer dog fuldt dækkende tællinger i hele området. Alligevel udgør årets største forekomst, 5/2 6200 set fra Nibe Havn (PES), ikke mindre end 85% af den samlede østatlantiske bestand (tal fra DCE, 2014). Agerø og Mariager Fjord, som tidligere havde vital betydning for denne fåtallige race, byder i 2018 derimod på meget lavere maksimumforekomster, således blot 29/3 380 Ager Vejle (AF) og ligeledes 29/3 440 Als Odde (KDJ).

Sum: 84.081. 1. halvår 55.328, 2. halvår 28.753. Indsendere 103.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	10280	16480	16557	5367	6641	3	1	52	6926	11413	8605	1756
Ulvedyb+Nibe B max	4800	6200	4800	2290	1520	-	-	-	375	2150	2875	300

Mørkbuget Knortegås *Branta bernicla bernicla*

Årsummen ligger noget over middel, idet denne i perioden 2000-17 i gennemsnit har udgjort 6575. Helt som normalt fylder tal fra foråret mest, men alligevel er efterårssummen påfaldende lav. Det skyldes ganske givet, at der kun er få og spredte indberetninger fra Læsø, som normalt i begge halvår er et betydningsfuldt område for Mørkbuget Knortegås. I et andet nøgleområde, Agger Tange, er dækningen fin i begge halvår. Månedsmaksima

Sum: 7696. 1. halvår 7103, 2. halvår 593. Indsendere 62.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	13	113	364	2392	4213	8	-	2	102	418	23	48
Agger Tange max.	7	-	141	350	575	-	-	1	1	1	-	-

herfra indgår i tabellen nedenfor – og det fremgår tydeligt, at Agger Tange er en udpræget forårslokalitet for racen.

Største indberetninger i første halvår er 13/4 279 Dråby Vig på Mors (GM), 16/5 575 Agger Tange (HHN), 22/5 200 Græsholm (JG) og endelig 23/5 107 Nordmandshage (PR). Eneste store melding i andet halvår er 27/10 400 Krogen på Læsø (JJO).

Bramgås *Branta leucopsis*

Årsummen er den næsthøjeste nogensinde. Rekorden, som stammer fra 2015, er på 839.418. Som normalt er der klar dominans af forårsfugle; de udgør denne gang 82% af årssummen. Månedssummer og månedsmaksima for Vejlerne (HHN JPK m.fl.) fremgår af tabellen og materialet herfra sætter som sædvanlig et markant præg på helhedsbilledet – udgør således 47% af årssummen, fordelt med 45% af forårets sum og 58% af efterårets. De tilsvarende Vejlerne-procenter var i 2017 med hhv. 49, 48

og 57 næsten identiske.

Største forekomster udenfor Vejlerne er i første halvår 31/3 5500 Halkær Ådal (TSE) samt 8/5 10.300 Staun Barmer og Valsted Enge (PES) og i andet halvår 24/12 2000 Ulvedybet (BKR).

Største trækforekomster er 16/5 4300 Ø Vester Hassing, endda så tidligt på dagen som klokken 2:15-3:15. Ligeledes 16/5 ses 3780 NØ ved Nordmandshage, og langt de fleste passerer inden klokken 4:30 (begge PR).

Sum: 711.669. 1. halvår 583.997, 2. halvår 127.672. Indsendere 223.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	62529	62512	135907	195421	127598	30	3	68	172	25358	31392	70679
Vejlerne sum	35295	17646	32710	128858	49155	11	3	-	104	21067	15555	37265
Vejlerne max	8000	5500	8985	16246	13970	4	3	-	48	3100	6570	11330

Rødhalset Gås *Branta ruficollis*

To fund, nemlig 21-22/3 1 Staun, Barmer og Valsted Enge (JPK m.fl.) samt 27/4 1 Arup Vejle (TF STA m.fl.).

Rødhalset Gås, Kortnæbbet Gås og Bramgås, Valsted, 21. marts 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Snegås *Anser caerulelescens*

Årssum og fordeling på de to halvår er stort set identisk med forholdene i 2017. I første halvår ses 4/1-31/3 1 i flokke af Kortnæbbet Gås på lokaliteter i Store Vildmose, Vejlerne, ved Aggersund og Ulvedyb (PR JPK BKR) og alle iagttagelser kan meget vel dreje sig om samme individ. Desuden ses 4/1-5/6 4 Arup Vejle og Kløv Kær (PHM HHN m.fl.).

I andet halvår ses 10/7-5/12 4 på en række lokaliteter mellem Vejlerne og Sydthy (JPK HHL m.fl.). Videre ses 8/8 1 Spøttrup Sø (ALPA), 3-18/10 1 på lokaliteter i Vej-

Sum: 124. 1. halvår 25, 2. halvår 99. Indsendere 39.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	13	1	3	-	2	6	26	29	12	8	10	14

Indisk Gås *Anser indicus*

I første halvår ses 13/2-14/3 1 marker ved Havnø (HD UTE m.fl.), 29/4 3 Helligsø (LRJ HHL), 25/5 1 Troldkær (OO EØ), 30/5 1 Agger Tange (PHM) samt 8-30/6 2 Lille Vildmose (DFS m.fl.).

I andet halvår ses 1-19/7 1 Spøttrup Sø (HEIM m.fl.), 5/7-18/8 stadig 2 Lille Vildmose, 11/9 2 Gerå (HAC), 18-27/10 1 Lille Vildmose (DFS m.fl.), 5/10 1 Tingstrup ved Thi-

Sum: 87. 1. halvår 30, 2. halvår 57. Indsendere 65.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	2	1	3	2	22	34	14	2	5	-	2

Kortnæbbet Gås *Anser brachyrhynchus*

Årssummen er noget højere end i 2017, hvor den udgjorde 731.384. Den er dog stadig ca. 10% lavere end i perioden 2014-16, hvor årssummerne lå lige omkring en million. Fordelingen på de to halvår er med 59% forårsfugle og 41% efterårsfugle nøjagtig som i 2017. Månedssummer for Vejlerne fremgår af tabellen. Tal herfra udgør 28% af årssummen, 11% af forårssummen og hele 53% af efterårssummen. Månedsmaksima for Vejlerne, Store Vildmose samt Ulvedyb og Nibe Bredning fremgår ligeledes af tabellen – de største forekomster i disse områder stammer især fra overnatningsoptællinger (PR BKR HHN JPK mfl.). Det skal bemærkes, at det i nogen grad er de samme fugle, der på forskellige tidspunkter optræder i disse områder. Store Vildmose og Ulvedyb dominerer billedet i første halvår, mens Vejlerne tegner billedet i andet halvår. Vejlernes dominerende stilling i efteråret skyldes først og fremmest, at Bygholmengen i jagtsæsonen udgør en fredelig og uforstyrret overnatningsplads. JPK, ornit.dk, der er tilknyttet et forsknings-

lerne (JPK m.fl.) og endelig 15/11-30/12 1 på flere lokaliteter i Store Vildmose (JPK PR m.fl.).

Det er sandsynligt, at forekomsterne i første halvår drejer sig om fem individer, mens forekomsterne i andet halvår sikkert drejer sig om seks. Også i 2017 satte en flok på fire individer sit præg på begge halvår, og det er utvivlsomt samme flok, der fortsat huserer i 2018.

Fugle set i Danmark anses som undslupne fra fangenskab. Arten er udbredt i Nordamerika.

sted (JPK), 20/12 1 Ager Vejle (JPK) og endelig 24/12 1 Madum Sø (GAH).

Iagttagelserne i første halvår drejer sig sandsynligvis om otte forskellige individer, mens iagttagelserne i andet halvår nok drejer sig om syv.

Arten er oprindelig udbredt i Asien. De danske fugle anses for at være undsluppet fra fangenskab.

projekt under Aarhus Universitet, fortæller, at data fra et stort antal GPS-mærkede individer viser, at Kortnæbbet Gås ikke går af vejen for at søge føde i afstande på op til 70 km fra den trygge overnatningsplads. Og ikke mindst er majsstubmarker blevet et yndet mål for deres togter. De fugle, der optræder i Danmark, yngler alle på Svalbard, og her er bestanden siden 1960 firdoblet; en opgørelse i 2018 viser en aktuel bestand på 80.000 individer (tal fra DCE). Når dertil kommer, at tendensen til mildere vintre får stadigt flere gæs til at overvintre i Danmark, er det ikke mærkeligt, at Kortnæbbet Gås både med hensyn til fødevalg og opholdssteder må gå nye veje – således ses nu også store flokke langt mod øst, bl.a. i det sydøstlige Vendsyssel med 21/2 2620 og 9/12 2360 Bolle og Try Enge (begge PR).

Mere nyt om Kortnæbbet Gås kan læses i Jyllands-Posten (15/2 2019) i en spændende artikel ved Jan Skriver og JPK, <https://jyllands-posten.dk/premium/indland/natur/ECE11174641>.

Sum: 899.443. 1. halvår 530.428, 2. halvår 369.015. Indsendere 188.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	104257	182059	148691	93887	1528	6	-	-	25101	216998	70672	56244
Vejlerne sum	11848	12096	30107	1460	247	1	-	-	11554	128764	37554	16478
Vejlerne max.	3000	4993	5575	600	163	1	-	-	2750	19910	13450	8830
Store Vildmose max.	16940	16500	5330	13040	-	-	-	-	2000	5600	4560	5000
Ulvedyb+Nibe B max.	1500	11600	3970	8735	467	2	-	-	530	2100	1480	4000

Tajgasædgås *Anser fabalis*

Årets sum er noget lavere end de gennemsnitligt 92.644 i årene 2010-17 og lidt lavere end årssummen i 2018 på 83.939. Fordelingen på de to halvår ligger med 64% forårsfugle og 36% efterårsfugle tæt på de gennemsnitlige halvårsprocenter siden 2010 på hhv. 68 og 32.

Efter to vintre, hvor den samlede maksimale bestand i Lille Vildmose og Tjeleområdet med 2300 har været rekordstor, svarer de godt 1500 fugle i 2018 til normalen i perioden 2007-15.

I Thy udgør det samlede, kendte maksimumtal i første halvår 800, mens det i andet halvår udgør 960.

Lille Vildmose

Gennem hele den milde januar er der stabile og store forekomster, således 17/1 1519 (DFS). Men i første halvdel af februar er vejret vinterligt og bestanden halveres; med en mildning er der dog snart næsten fuld besætning igen, således 17/2 1450 (DFS TBR). Sidst i februar vender vinteren tilbage, og bestanden går en kort overgang helt i bund. Men fra 11/3 ses atter mere end 500 individer (TL DFS) og maksimum bliver 12/3 947 (HLL). Forårets sidste ses 4/4 16 (GRØN).

Efterårets forposter er 2/10 3, herefter 20/10 76 og 30/10 261 (alle DFS). Allerede 3/11 ses 746 og november top- per med 23/11 1100 (DFS TBR). Fra 1/12 ses 1310 og bestanden holder sig på dette niveau resten af året (DFS TL TBR mfl.).

Tjele og Nørreådal

Januar er med blot to fugle en absolut bundrekord for Tjeleområdet, men i de kolde perioder i februar og marts ses som maksimum hhv. 10-13/2 750 og 7/3 1350 (TBR). De allersidste ses 20/3 2 (TBR). Som altid, når kulden sætter ind, søger fugle fra Lille Vildmose til Tjeleområdet og det bliver, som hvert år siden halsmærkningerne i 2014-15, påvist gennem aflæsninger af en meget stor andel af de fugle, der i de milde perioder ellers holder til i Lille Vildmose.

I andet halvår ses kun et eneste individ (i november). Sidst et andet halvår har budt på store forekomster i Tjeleområdet var i december 2014, da der blev set op til 500.

Vejlerne

Som det nu er almindeligt, byder dette tidligere så vigtige område kun på små forekomster. Største i første halvår er 18/3 85 Tømmerby Kær (HRC SUB), mens største i andet halvår er 20/12 57 Thorup og Klim Fjordholme (HHN).

Øvrige Thy

Akkurat som i 2017 ses i første halvår flere end 100 individer på otte lokaliteter. På tre af disse ses også mere end 200. Halvårets største meldinger bliver 28/1 500 Sjørring Sø (MKP), 7/3 255 Kåstrup nord for Thisted (KØJ) og 13/3 245 Skradekær (HHN). Halvårets sidste er 17/4 45, der trækker forbi Hanstholm (JJA).

De første i andet halvår er 8/9 40 Nors Sø (AR STA) og det er som sædvanlig markant tidligere, end de første ses i Lille Vildmose. I halvåret ses flere end 100 individer på blot fem lokaliteter og på to af dem ses flere end 200. Efterårets største meldinger bliver 27/11 671 Rosvang (TBR) og ligeledes 27/11 285 Kåstrup (KØJ).

Andre områder

Fra andre lokaliteter bare 6-21/1 op til 19 Gårdbo Sø (BKR KNP mfl.) samt 2/3 8 Gravlev Sø (TSE).

Træk

I første halvår ses 21/3 hele 584 (PR) og 4/4 3 (JBE) ved Nordmandshage. Fugle, der om foråret trækker fra Lille Vildmose mod Östen i Sverige, passerer så godt som altid forbi Nordmandshage og Læsø (fremgår bl.a. af data fra GPS-fuglene). Ved Rubjerg Knude ses 19/3 40 (SAL) og ved Skagen 19/3-15/4 90 (KNP ROC mfl.). I andet halvår ses 24/10 47 og 9/12 27 ved Nordmandshage (begge PR).

Tajgasædgås og Almindelig Blisgås, Lille Vildmose, 15. februar 2018. Foto: Jan Skriver.

Sum: 79.692. 1. halvår 51.246, 2. halvår 28.446. Indsendere 108.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	15163	18081	17887	115	-	-	-	-	224	2259	9028	16935
Lille Vildmose, max.	1519	1464	947	42	-	-	-	-	-	261	1100	1310
Tjele+Nørreå, max.	2	750	1350	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Vejlerne, max.	94	85	3	1	-	-	-	-	-	-	39	57
Øvrige Thy, max.	700	520	800	45	-	-	-	-	97	475	960	450

Tundrasædgås *Anser fabalis rossicus*

En beskedent årssum på 88 med en relativt lige fordeling på de to halvår. I perioden 2010-17 har årssummen gennemsnitligt udgjort 222 med en halvårlig fordeling på 167 / 55.

De største forekomster i første halvår er 22/1 6 Toftegårds Enge, 25/1 8 Damfener (begge PR) samt 4/2 6 Lund Fjord (HRC SUB). Største i andet halvår er 30/12 8 Hannæs (HRC SUB).

Sum: 88. 1. halvår 51, 2. halvår 37. Indsendere 21.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	24	19	8	-	-	-	-	-	1	17	5	14

Blisgås *Anser albifrons* / Almindelig Blisgås *Anser albifrons albifrons*

Efter to år med rekordstore årssummer på lige knapt 32.000 et lille fald til 26.761, hvilket dog trods alt er den hidtil tredjestørste årssum. Som i 2017 udgør forårssummen en usædvanlig stor andel af årssummen – således 96% i 2017 og 94% i 2018. I perioden 2000-16 har forårsfugle i gennemsnit udgjort 87% af årssummen. Marts er som vanligt den helt store måned og tegner sig for 43% af årssummen – præcis samme andel som i 2017. Vejlerne tegner sig for 11% af årssummen – 12% af forårets og blot 2% af efterårets.

De største antal i første halvår (udover marts-max. for Vejlerne på 1009 ved HHN) er 2/1 420 Egebaksande (NR), 1/2 797 Lille Vildmose (TBR), 18/3 615 Hjarbæk Fjord (STA EM) samt 2/4 538 Vilsted Sø (JB). I andet halvår er de eneste forekomster på mere end halvtreds individer 15/11 60 Nors Sø (PHM), 5/12 60 Rosvang (CSS) og endelig 30/12 145 Lille Vildmose (TBR). Største træktal i første halvår er 21/3 207 Nordmandshage (PR) og i andet halvår 17/10 20 Hadsund (TN).

Sum: 26.791. 1. halvår 25.067, 2. halvår 1724. Indsendere 155.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	4571	6525	11403	2564	4	-	-	-	5	116	332	1271
Vejlerne sum	168	352	2362	75	-	-	-	-	-	7	-	33
Vejlerne max.	80	173	1009	48	-	-	-	-	-	4	-	25

Dværggås *Anser erythropus*

To forekomster, nemlig 16-20/1 4 3K Viskum i Nørreådal og Vejrum Nørremerke (TBR LM m.fl.) samt 15/4 2 ad. på træsk ved Skagen Nordstrand (BKR KNP KK JHC m.fl.). Den sidste er blot anden iagttagelse fra Skagen. Den første var en trækkende fugl, der blev set i oktober 1983. De fire, der ses i Nørreådal, er udstyret med farveringe om begge ben, og de bliver alle aflæst – de stammer fra et svensk projekt og er udsat som 1K-fugle i Lapland nær Ammarnäs i sommeren 2016. De bliver alle senere i 2018 aflæst flere gange. Den ene således 14-15/5 Ammarnäs og 22/6 Hudiksvall (S). Den anden 28/8 Örebro (S) samt 2/11 i det vestlige Slesvig-Holsten (D). Den tredje 24/8-29/9 i det østlige Slesvig-Holsten (D). Og endelig den fjerde 13-15/5 Ammarnäs (S) samt 27/10-23/12 på en lokalitet i Nordrhein-Westfalen (D).

Dværggås og Grågås, Viskum, 17. januar 2018. Foto: Thorkil Brandt.

Kongeederfugl og Ederfugl, Hirtshals, 23. februar 2018. Foto: Henrik Pedersen.

Kongeederfugl *Somateria spectabilis*

Årets observationer er alle af hanner og kan sagtens dreje sig om fem forskellige fugle, hvilket vil være rekord for Nordjylland. Fuglen, der blev fundet ved Hirtshals 28/12 2017, bliver på lokaliteten i lang tid, 17/3 er sidste observationsdag, hvor (KUP SAL JJJ) ser den. Næste observation er indtastet af DOF-Nordjylland, da det er en fugl,

set og fotograferet af tyskeren Carsten Pusch, 6/5 1 S Grenen. Desuden 20/5 1 Bløden Hale, Læsø (HSK) og 22/5 1 Nordstrand (mange indsendere). Fra andet halvår en rastende fugl set på fem datoer i perioden 17/11-3/12 ved Grenen og Skagen Havn (mange indsendere).

Brilleand *Melanitta perspicillata*

I år er der igen set Brilleand i Nordjylland. Observationen er fra Grenen, hvor der 16/10 ses én hun/1K-fugl rastende på Kattegatsiden. Fundet er fotodokumenteret, men endnu ikke behandlet af SU. Seneste observationer af Brilleand i Nordjylland er fra 2016, således 26/10 1 1K

Roshage og 31/10-4/11 1 1K Grenen. Samlet foreligger der 20 godkendte fund i perioden 1977 til 2016. Arten er SU art. Der må ikke refereres til observationer, der ikke er godkendt af SU.

Fløjsand *Melanitta fusca*

Et meget normalt år for Fløjsand med en sum omkring 6000. Første halvårs største observationer er 16/2 310 Storedal (KOL), 16/2 185 Kirkeflod (KOL) – begge Læsø og 23/2 150 Kysten mellem Tofte Skov og Øster Hurup

(RSN). Andet halvårs største observationer er 29/10 238 Nordmandshage (PR), 5/12 250 Kysten mellem Tofte Skov og Øster Hurup (HAC) og 5/12 590 Nordmandshage (PR).

Sum: 6177. 1. halvår 2344, 2. halvår 3833. Indsendere 115.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	335	1318	126	265	119	181	97	187	238	1120	740	1451

Lille Skallesluger *Mergus albellus*

Årets materiale er renset for gengangere på enkeltdage. 2018 er et år med mange observationer, og årets sum kommer ind som den næststørste i rapportens historie kun overgået af året 2016, hvor summen kom op på 3086. Første halvårs lokaliteter med største observationer er 7/1 112 Ulvedyb (BKR), 7/1 37 Lund Fjord (HHN) og 7/3 31 Hovsør (KØJ). Månedstotaltællinger i Vejlerne gi-

ver i februar og marts henholdsvis 43 og 53 fugle (HHN). Forårets sidste og efterårets første er til normal tid 17/5 1 Ulvedyb (BKR) og 15/10 1 Birkese (TBR). Andet halvårs lokaliteter med største observationer er 30/11 34 Lund Fjord (HHN), 11/12 65 Nors Sø (AK) og 28/12 79 Ulvedyb (LPA CJ). Endelig giver månedstotaltællingen i Vejlerne i december 32 fugle (HHN).

Sum: 2801. 1. halvår 1808, 2. halvår 993. Indsendere 172.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	752	409	289	351	7	-	-	-	-	7	279	707

Hjelmskallesluger *Lophodytes cucullatus*

Igen i år er der Hjelmskallesluger i Lille Vildmose. En hanes 18-19/5 (SVP WJ). Det er nok samme tilbagevendende han, som første gang blev set i Lille Vildmose november 2015 og er set hvert år siden. Fundet er godkendt af SU.

Arten er udbredt i Nordamerika, men de danske fund anses for at gælde fugle, der er undsluppet fra fangenskab. Arten er SU art.

Rødhovedet And *Netta rufina*

To observationer i 2018, begge af hunner, 11-15/4 1 Ræhr Grusgrav (JPK LRJ ALPA POHP HLÆ JJA SVP) og 29/5

1 Lønnerup Fjord (AS HHN).

Atlingand *Anas querquedula*

Der er tale om en høj årssum, idet de højeste summer fra de seneste 15 år er fra 2017 med 706 og 2003 med 708. 2018 har i forhold til 2017 en sen ankomst. I 2017 var summen for marts 73, i år er den 1. I andet halvår i 2017 bliver der set 79 fugle og i 2018 er summen for andet halvår helt oppe på 234 fugle. Fra den nyanlagte Birkesø er der hele 62 indtastede observationer af Atlingand. Årets første ses 26/3 1 Lille Vildmose (CQP), 4/4 2 Lille Vildmose

(TL), 8/4 1 Ulvedybet (RSN) og samme dato 1 Jordbro Engsø (LN). Første halvårs største observationer er 19/4 20 Birkesø (TK), 20/5 15 Birkesø (RSN) og 28/6 11 Vis-kum (TRK). Der er indtastet ynglefugle fra 10 forskellige lokaliteter. Andet halvårs største observationer er 30/7 14 Juelstrup Sø (TSE), 13/8 15 Birkesø (RSN) og 18/9 14 Kogleaks (JML). Ret usædvanligt er årets sidste observation fra oktober, 10/10 1 han Fyrkat Engsø (BBM).

Sum: 835. 1. halvår 613, 2. halvår 222. Indsendere 109.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	1	147	289	176	138	63	16	5	-	-
Birkesø, sum	-	-	-	34	46	76	30	40	-	3	-	-

Atlingand, Bygholm Nord, 22. maj 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Knarand *Anas strepera*

Arten behandles kun i forhold til ynglefugle. 2018 er et noget skuffende år med kun tre indberetninger: 22/6 hun med fem ællinger, Halkær Sø (RWR), 17/6 hun med ni

ællinger, Fyrkat Engsø (CSS) og 9/8 hun med ni ællinger, Lund Fjord (RWR ALM).

Spidsand og Gråand, Egense, 28. december 2018. Foto: Mette Berg Hansen.

Spidsand *Anas acuta*

Sidst arten er behandlet ud over ynglefugle er i 2014. Her var summen 14.564 og det var den højeste sum siden 2000. Årets materiale er rensat for gengangere på enkelt-dage, men på trods af dette, ender årets sum på 12.225. Der er indtastet hele 25 forskellige observationer med mere end 100 fugle. Første halvårs største observationer er 6/1 300 Bygholm Vejle (JJM), 18/3 282 Agger Tange (TRK) og 8/4 110 Lille Vildmose (HAC). Månedstotal-

tællingen fra Vejlerne i april giver 307 fugle (HHN). Der er ingen indberetninger om ynglefugle. Andet halv-års største observationer kommer fra Agger Tange 5/9 1775 (CHI) og 18/9 530 (JG). Af andre store observationer bør nævnes 10/9 142 S Nordmandshage (PR), årets eneste store trækobservation. Desuden 3/10 131 Nørreå-dalen (LM) og 17/10 132 Ulvedyb (BKR).

Sum: 12.225. 1. halvår 4654, 2. halvår 7571. Indsendere 137.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	988	438	1022	2036	145	25	31	68	3679	2706	794	293

Krikand *Anas crecca*

Arten behandles kun i forhold til ynglefugle. I 2018 er der kun en indberetning, 17/6 Juelstrup Sø hun med ti

ællinger (TSE).

Vagtel *Coturnix coturnix*

Med i alt 236 fugle bliver 2018 et jævnt år, og årstotalen ender et stykke under gennemsnittet for de seneste ti år (323). Årets første høres til normal tid: 11/5 1 Gårdbo Sø (CSS), 16/5 1 Stensnæs (BR) og 17/5 2 Knivholt Mark (JD). Der registreres syngende/territoriehævdende fugle på 60 forskellige lokaliteter. Dette er markant færre lokaliteter end sidste år (94) på trods af, at den samlede årstotal er lidt højere i år (221 fugle i 2017). Som sædvanlig

Sum: 236. 1. halvår 106, 2. halvår 130. Indsendere 58.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	20	86	110	20	-	-	-	-

byder SØ-Vendsyssel på årets største fund med 17/7 24 TH Søra Strandenge (SØP). Øvrige større forekomster (lok. maks > 5) er: 5/7 5 Hals Mose (PR) og 12/7 8 Troldekær (Råbjerg Enge) (SKAF JM). Arten høres indtil sidst i august, hvor årets seneste fund bliver 15/8 1 Hals Mose (PR), 23/8 1 Jerup Strand og Enge (PQ), 24/8 1 Gårdbo Sø (MER). Alle fund drejer sig om syngende/territoriehævdende fugle.

LAPPEDYKKERE

Gråstrubet Lappedykker *Podiceps grisegena*

Det er kun ynglefund, der behandles i årets rapport. Der er indrapporteret ca. 165 ynglepar eller territoriehævdende fugle. Dette svarer til indrapporteringen fra de foregåede år, hvor der har været indrapporteret 170-190 ynglepar. Der er observeret ynglepar på 27 lokaliteter, der især er koncentreret omkring Skagen halvøen, Himmerland og Vejlerne. I 2017 var der indrapportering af ynglefugle fra 41 lokaliteter.

Lille Vildmose – og her specielt den nye Birkese – er lokaliteterne med de største forekomster af ynglefugle.

Største observationer af ynglefugle fra dette område bliver 25/6 102 (79 ad + 33 1K) Birkese (HAC) og 18/7 114 Birkese (UTE). Her er det bemærkelsesværdigt, at fuglene påbegyndte ynglesæsonen i de traditionelle områder i gravebanerne, men hovedparten rykkede herefter til den nyetablerede Birkese.

Med 24 par er Vejlerne en stor ynglelokalitet, men for få år tilbage, i 2014 og 2015, var der dog en ynglebestand på mellem 50 og 60 par (HHN).

Første unger observeres 26/5 Lille Vildmose (JJJ).

Sorthalset Lappedykker *Podiceps nigricollis*

Sorthalset Lappedykker, Birkese, 25. juni 2018. Foto: Mette Berg Hansen.

Med 2443 fugle er årets total meget høj i forhold til tidligere år. Der er dog ikke tale om en reel fremgang, da en stor del af årets observationer er fra Birkesø, Lille Vildmose. Selv efter at flere observationer på samme dag er fjernet, er der samlet indrapporteret 1646 fugle herfra, hvilket svarer til 67,4% af årets total.

De første ses 7/4 21 Jordbro Engsø (FRO) og 7/4 2 Juelstrup Sø (TSE), hvilket er normal ankomst primo april. I den efterfølgende periode begynder fuglene at indfinde sig på ynglepladserne, og her er der især mange observationer fra den nydannede Birkesø. Det bliver også herfra, at første halvårs største observationer registreres. De to største observationer bliver 14/6 145 (85 ad. + 60 1K) (LPA) og 18/6 197 (94 ad + 103 1K) (LPA). Fra Jordbro

Sum: 2443. 1. halvår 2041, 2. halvår 402. Indsendere 102.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	341	504	1196	224	172	6	-	-	-

Nordisk Lappedykker *Podiceps auritus*

Der er i 2018 blevet observeret fugle på otte lokaliteter. På trods af et lavt antal lokaliteter, er det vanskeligt at vurdere den samlede total for Nordisk Lappedykker, da der fra eksempelvis Nors Sø er en lang række observationer, der tidsmæssigt er sammenfaldende, men hvor antal er forskellige.

Der er observationer fra følgende lokaliteter:

Skagen: 18/9 1 1K (KNP) og 9/10 1 ad. (ASF).

Holtemmen, Læsø: 14/11 2 (BHJ).

Juelstrup Sø: 27/4-6/5 1 sommerdragt – syv observationsdage (TSE KNI CCS m.fl.) samt 3/5 2 (KAH).

Sum: 41. 1. halvår 9, 2. halvår 32. Indsendere 48.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	3	2	-	2	2	-	-	-	6	13	10	3

DUER

Huldue *Columba oenas*

Huldue behandles i årets rapport kun med ynglefund. Der er indberettet yngleaktivitet fra 55 lokaliteter, hvilket er på tilsvarende niveau som 2017. Det er vanskeligt at opgøre antallet af ynglepar, da en stor del af materialet består af observationer af syngende fugle og fugle, der er angivet som territoriehævdende. En forsigtig vurdering er, at der er tale om mellem 90 og 110 ynglepar. Som tidligere år er artens nordjyske kernelokalitet det

Engsø, der var den dominerende lokalitet i 2017, bliver største observationer 17/5 43 (TBR) og 15/6 41 (JJM). Der er desuden indrapporteret yngel fra Jordbro Engsø 15-20 par (TBR), Sønder Mose, Viborg 9 par (VL), Vejlerne 3 par (HHN), Juelstrup Sø 1-2 par (TSE LJK), Bisvær 1-2 par (JJA), Birkesø 40-50 par (HAC TL GRØN LPA m.fl.). I alt for disse lokaliteter omkring 75 ynglepar.

I løbet af sensommeren samles fuglene på en række lokaliteter, hvor Birkesø og Hjarbæk Fjord har de største forekomster. Fra Birkesø er 7/8 52 (UTE GGU) og fra Hjarbæk Fjord 4/8 19 (EM) de største observationer.

Årets sidste bliver 12/9 3 Birkesø (ATL) og 6/10 2 Hjarbæk Fjord (SA).

Nordmandshage: 29/10 1 N (PR).

Hjarbæk Fjord: 6/10 1 vinterdragt (SA).

Nors Sø: 2/1-21/4 – 10 observationsdage med største 5/1 3 (CSS), 6/1 3 (JJM) og 26/1 3 (SA) samt 29/9-18/12 – 20 observationsdage med største 21/10 8 (TSE) og 12/11 8 (MMR).

Skibsted Fjord: 6/10 2 vinterdragt (HHL).

Månedsopgørelsen omfatter en vurderet opgørelse over det reelle antal fugle, der er observeret i Nordjylland. I materialet er åbenlyse gengangere fraevalgt.

centrale Himmerland og specielt Rold Skov, hvor der er indrapporteret 44 ynglefugle (typisk syngende fugle) (AHO BJR TN HEN m.fl.).

Uden for det centrale Himmerland er de største forekomster af ynglefugle 28/4 4 Krabbesholm Skov (JEAL), 29/4 12 Tofte Skov (ATL), 6/5 4 Hammer Bakker (ATL) og 24/6 6 Hirsholmene (JHC).

Turteldue *Streptopelia turtur*

Det vurderes, at der i 2018 har været 4-6 forskellige Turtelduer i Nordjylland. Dette er på niveau med fire fugle i

2016 og seks fugle i 2017.

Årets første observation er 21/5 1 TF Grenen og Ellekrat-

tet og sikkert samme fugl rastende senere ved Stald Grenen (SA KK JHC SKAF MCH m.fl.). Den efterfølges af 25/5 1 Stald Grenen, Skagen (JJA JMPJ), som evt. kan være samme som fire dage tidligere. I løbet af juni observeres tre fugle, 1/6 1 syngende Gerå By (HAC), 4/6

1 TF Grenen (ROC MER) og 13/6 1 S Nordmandshage (PR). Om fuglen fra Nordmandshage bemærkes, at den kom trækkende sammen med to Hvidklirer i pæn højde over vaden.

NATRAVNE

Natratv Caprimulgus europaeus

Der er i 2018 en årssum på 505 fugle, hvilket er nogle flere end de 413, der blev indrapporteret i 2017. I 2016 og 2015 blev der indrapporteret henholdsvis 355 og 394.

De første observeres typisk i begyndelsen af maj, så ankomsten i år sker således til normal tid med 1/5 1 Skagen (JHC), 4/5 1 Tversted Plantage (SWJ) og 4/5 2 Ålbæk Klitplantage (HSC).

Der bliver på 47 lokaliteter registreret 186 syngende eller territoriehævende hanner. Indrapporteringerne er hovedsageligt fra klitplantagerne i Skagen-området, samt i

Hanherred og Thy. Områder som Læsø og Lille Vildmose/Tofte Skov huser også større bestande. Ynglelokaliteter med flest syngende (med største observation angivet) er Bunken Klitplantage 23/7 12 (HSC), Hjørdemål Klitplantage 7/6 12 (JBE), Læsø Klitplantage 28/6 39 (PR), Tofte Skov 25/6 9 (TC HAC NOVANA) og Ålbæk Klitplantage 24/7 15 (HSC).

Årets sidste observationer er 2/9 1 Ålbæk Klitplantage (HSC) og 6/9 2 Lille Vildmose (Jacob Skriver via HAC).

Sum: 505. 1. halvår 346, 2. halvår 159. Indsendere 73.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	152	194	123	31	5	-	-	-

Natratv, Tofte Skov, 3. juli 2018. Foto: Jan Skriver.

Gråsejler *Apus pallidus*

Hele to fund primo november, hvor af det ene er godkendt af SU. Det gælder en rastende ved Hanstholm Havn 7/11 (JKY m.fl.). Desuden et dokumenteret fund fra Grenen. I samme periode ses yderligere en fugl ved Ballum i Sønderjylland samt to fugle på Fyn (som er under behandling af SU) foruden flere andre fund i Nordeuropa i blandt andet Sverige, Holland og England.

Indtil 2018 foreligger ti danske fund hvor af to fra Skagen. Arten er udbredt i det sydligste Europa, hvorfra den trækker til Afrika.

Arten er SU-art. Der må ikke refereres til fund, der ikke er godkendt af SU.

Gråsejler, Hanstholm, 7. november 2018. Foto: Henrik Haaning Nielsen/Avifauna Consult.

GØGEFUGLE

Gøg *Cuculus canorus*

I de seneste 10 år (2008-2016) har antallet af observerede fugle varieret mellem 957 (2008) og 1349 (2013), mens gennemsnittet har været på 1129 fugle. Med 1050 observerede fugle i 2018 er året således lidt under gennemsnittet.

De første gøge ankommer normalt i de sidste dage af april eller de første dage i maj. Første fugl bliver i 2018 allerede observeret 19/4 1 syngende Hobro (TQA), hvilket er tidligt. Næste fugle bliver 28/4, hvor der observeres fugle på flere lokaliteter – Rødhus, Tange, Torsager og Udholm Mose. Dagen efter 29/4 er der observation fra endnu flere lokaliteter Bygholm Vejle, Han Vejle, Råbjerg, Råbjerg Mose, Toftegårds Enge og Øby.

I 2017 blev indrapporteret 294 syngende fugle på 189 lokaliteter.

Sum: 1050. 1. halvår 1016, 2. halvår 34. Indsendere 211.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	14	713	289	14	14	6	-	-	-

kaliteter. I 2018 er antallet næsten tilsvarende med 270 syngende fugle på 149 lokaliteter. Den lille nedgang kan have baggrund i, at ikke så mange lokaliteter besøges, nu hvor ATLAS III ikke foregår mere. ATLAS III viste ellers, at forekomsten var jævnt fordelt over hele regionen.

De største forekomster af syngende fugle bliver 24/5 10 Skals Ådal (CSS), 1/6 13 Tofte Skov (ATL) og 7/6 9 Vilsted Sø (PR).

Tilsvarende andre år sker der fra juli et markant fald i antallet af observerede fugle. De sidste fugle observeres til normal tid i midten/slutningen af september med 23/9 1 Nordmandshage (AØ), 28/9 1 Als Odde (TN) og 28/9 1 Nordmandshage (SØP).

VANDHØNS

Vandrikse *Rallus aquaticus*

Årssummen er i de foregående 10 år kun overgået af 2017 på 2229. Middelværdien for denne periode er 1377.

Fra første halvår er den største observation af overvintrende 17/1 10 Grenen (ROC).

Der er i alt optalt 243 gyppende/unglende fugle fordelt på 49 lokaliteter. Her kan nævnes fra Vendsyssel: Skagen 25/3 8 Grenen (ESE), 22/5 4 Batterivej (TN) og 1/6 3 Skarvsøen (SKAF), 18/4 4 Rærup Slambassin (ATL), 23/5 4 Hulsig Hede (LAM), 9/5 11 Vester Hassing Slamdepot (PR) samt 22/5 3 Hirsholm (JG). Fra Vejlerne 22/4 10 Han Vejle (TRK), 29/4 10 Lynge ved Selbjerg Vejle (GGU), 29/4 35 Skårup Odde (GGU) og 14/5 5 Vesløs Vejle (HRC). Fra Himmerland kan nævnes 7/5 60 Lille Vildmose (HAC CSS) og 7/6 14 Vilsted Sø (PR). Fra Hobro-Viborg nævnes 27/6 5 Fyrkat Engsø (BBM) og 2/6 3 Kølsen-Skals Engsø (HANI) og endelig fra Nørreådal 9/4 8 Vejrum-Øby (LM). Fra andet halvår nævnes de største tal af rastende fugle, 9/8 28 Skarvsøen, Skagen (KNP), 20/10 13 Hirsholm (SØP), 23/7 8 Han Vejle (LRJ), 29/7 8 Kølsen-Skals Engsø (TRK) og 12/8 8 Halkær Sø (TSE).

Vandrikse, Skagen, 7. marts 2018. Foto: Knud Pedersen.

Sum: 1970. 1. halvår 1476, 2. halvår. 494 Indsendere 217.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	79	66	246	341	301	210	123	151	264	130	207	111

Plettet Rørvagtel *Porzana porzana*

En årssum på gennemsnittet for de foregående 10 år på 96.

Årets første fugle høres i Vejlerne 19/4 4 Selbjerg Vejle (HHN), 19/4 1 Vesløs Vejle (HRC) og 20/4 1 Vesløs Vejle (HES).

Der er i alt hørt 53 syngende fugle fordelt på 10 lokaliteter. Flest fugle er optalt i Vejlerne med 44 syngende fordelt på 41 i de Østlige Vejler og 3 i de Vestlige Vejler (HHN). Det er næsten en fordobling i forhold til 2017,

Sum: 96 1. halvår 94, 2. halvår 2. Indsendere 43.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	32	48	14	2	-	-	-	-	-

Engsnarre *Crex crex*

Årssummen er lavere end gennemsnittet for de foregående 10 år på 70. Den laveste sum i denne periode er fra 2017 på 14 og den højeste fra 2016 på 112.

Årets første obs er en død fugl fra Læsø, 8/5 1 Bangsbo (Lone Stokholm via PR) og en syngende fugle fra Gårdbo Sø samme dag (LAM MLG JHC) og 11/5 1 samme sted (CSS).

Der er i alt hørt 24 syngende fugle fordelt på 16 lokaliteter. Den lokalitet, hvor der er hørt flest fugle er Bolle

Sum: 54. 1. halvår 54, 2. halvår 0. Indsendere 31.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	20	34	-	-	-	-	-	-

hvor der i de Østlige Vejler blev optalt 20 og i de Vestlige Vejler 4.

Fra Lille Vildmose er registreringerne væsentligt mere fåtallige end i de seneste år med blot fem observationer af en fugl. De fordeler sig med 17/5 (EJK CSS), 9/6 (MHH) – begge Mellemområdet og fra Birkese 5/6 (LPA), 9/6 (MHH) og 30/7 1 pull. (PASH).

Årets sidste høres 26/6 2 Vesløs Vejle (BJA), 20/7 1 Nedermosen, Skagen (PASH) foruden førnævnte fra Birkese.

Enge med i alt 5 27-28/6 (EBJ HK). De fleste obs stammer fra Gårdbo Sø, hvorfra der i perioden 8/5-5/6 foreligger 14 obs med den største på 24/5 (EO SA OO CBS) og Hasseris Enge 25/5-29/6 med seks obs med de største på hver to 1/6 og 2/6 (GRA).

Derudover nævnes følgende observationer af hver to syngende fugle, 1/6 Tolshave Mose (JD) og 3/6 Øster Hjermitlev Enge (PBA).

Trane *Grus grus*

Et år, hvor summen ikke når op på rekordsummen fra 2016 på 23.137, men det er stadig den næsthøjeste sum i rapportens historie. Især summen for andet halvår er lavere, i 2016 var den 14.635 og i 2018 "kun" 8489. Man skal tilbage til 2013 for at finde en lavere sum for andet halvår. Bemærkelsesværdigt er det, at der trods en meget mild december ikke ses Trane. Der har været observationer i denne måned i de fire foregående år. Hele 2099 observationer er indtastet i DOFbasen og 21 observationer er på over 100 fugle.

Første halvårs største observationer kommer alle fra Vejlerne, 29/4 56 (VFL MSJ PH), 1/5 70 (PHM) og 5/5 84 (PHM). Uden for Vejlerne er første halvårs største observation 18/5 53 Gårdbo Sø (MCH).

Ved Skagen ses dagligt Trane i foråret. I materialet kan det være svært at skelne mellem lokale ynglefugle, trækforsøgende og reelt trækkende fugle. Især i det sene forår ses større flokke (op til 25 ex.) trækforsøgende, inden de returnerer til Hulsig Hede. På reelt træk ses ca. 400 Traner. Største dag er 5/5 32 (PET m.fl.).

Sum: 18.499. 1. halvår 10.010, 2. halvår 8489. Indsendere 412.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	383	419	1613	3151	3542	902	1542	3497	2241	904	295	-

Der er indberettet ynglefugle fra 67 forskellige lokaliteter, største er 15/7 18 Hansted Reservatet (HBO), 2/4 16 Bygholms Nordlige Rørskov, 22/3 14 Ålvand Klithede (PHM), 13/5 10 Damfemnerne, Store Vildmose (PR) og fra Lille Vildmose samlet ca. 10 par (flere inds.).

Artskoordinator Sten Nielsen oplyser, at der i forbindelse med Atlas III (2014-2017) er optalt 123 par i Nordjylland. Disse er fordelt med 53 par i Vendsyssel (27 par mellem Skagen og Frederikshavn samt 14 par i Store Vildmose), 53 par i Thy/Hanherred (heraf de 32 i Thy Nationalpark). Hertil kommer 11 par på Læsø, 10 par i Østhimmerland (7 af disse i Lille Vildmose) samt fem par i Viborg Kommune og ét i Skive kommune.

Andet halvårs største observationer er 2/8 150 Lodskovvad (EO), 1/9 141 Gårdbo Sø (SWJ), 18/9 147 Lille Vildmose (JNS) og 20/9 240 Koldborg Mark (JPK) samt 22/9 234 til overnatning Bygholm Vejle (HRC SUB). Årets sidste bliver 20/11 24 Bygholm Vejle, 26/11 13 Kongenshus Mindepark (AMLD) og 27/11 3 Ove Sø (TBR).

Trane, Madsted, 23. marts 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

For første gang nogensinde behandles alle verdens fem lomarter i rapporten! For de to mest talrige arter, Rødstrubet Lom og Sortstrubet Lom, er der tilføjet en ekstra række i sumtabellen. Denne viser i procent, hvor stor en andel af fuglene, der er fra Skagen. Tal fra Skagen for alle arter er sammenstillet af KNP.

Stillehavslom (til venstre) og Sortstrubet Lom, Skagen, 14. august 2018. Foto: Erik Christophersen.

Stillehavslom *Gavia pacifica*

En ny art for Danmark bliver opdaget i Skagen 13/8, da TEO finder en rastende 2K-fugl på sydsiden af Grenens spids. Fuglen ses on-and-off i området helt frem til 17/11. Den ses ofte rastende sammen med flere Sortstrubet Lom, hvorved arterne direkte kan sammenlignes. Fundet er godkendt af SU.

Stillehavslom yngler i det nordlige Canada, Alaska og

nordøstlige Rusland. Det danske fund følger i hælene på ca. en snes andre europæiske fund, hvoraf det første stammer fra så sent som 2007. Heraf foreligger to godkendte fund i Norge, ét i Sverige og ét i Finland. Læs mere om fundet andet sted i denne årbog.

Arten er SU-art.

Hvidnæbbet Lom *Gavia adamsii*

Årssummen for Hvidnæbbet Lom ligger præcis på gennemsnittet for perioden 2001-2015, som også lyder på 15 fugle. Der bliver ikke set Hvidnæbbet Lom i DOF-Nordvestjylland og kun én uden for Skagensområdet.

Alle fund nævnes: 26/4 1 ad. sdr. Ø Grenen (RT ROC ABB JHC EE), 29/4 1 ad. sdr. Ø Nordstrand og Grenen (BKR AWW ASF KK KNP), 30/4 1 2K NØ Hirtshals Fyr (PR), som er årets eneste uden for Skagensområdet, 30/4 1 ad. sdr. N Grenen (ASF ABB ROC SAS AEC), 6/5 1 ad. sdr. Ø Reservatet, Skagen (JSP GRØN MHN MCH ANB), 11/5 1 ad. sdr. Ø Nordstrand (CBS HP LS JJ MSS).

I andet halvår er der kun observationer fra Skagen. Lidt

utraditionelt ses der flest i november og ikke som normalt i oktober. I andet halvår gøres følgende observationer: 24/9 1 2K R Grenen (ASF ROC KNP), 28/10 1 3K+ odr. Ø Nordstrand og Grenen (ASF ROC ANB EC KNP), 29/10 1 ad. sdr. Ø Nordstrand og Grenen (ASF ROC MER), 31/10 1 ad. sdr. Ø Grenen (ASF ROC SEK PHJ YF), 1/11 1 3K+ odr. Ø Nordstrand og Grenen (KNP EKR LOU LPA), 1/11 1 ad. sdr. Ø Grenen (ROC), 4/11 1 ad. sdr. Ø Grenen (ROC), 16/11 1 imm. vdr. Ø Nordstrand og Grenen (ROC KNP) og årets sidste observation 30/11 1 ad. odr. SØ Grenen (ROC).

Sum: 15. 1. halvår 6, 2. halvår 9. Indsendere 31.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	4	2	-	-	-	1	3	5	-

Hvidnæbbet Lom, Skagen, 29. april 2018. Foto: Knud Pedersen.

Islom *Gavia immer*

Et rigtigt godt år for arten i Nordjylland, som i antal overgår sidste år med 41%. Dette betyder samtidig, at den tidligere rekord fra 2014 på 81 fugle bliver slået med otte fugle! 77 fugle, svarende til 87% af årssummen, er i år fra Skagen.

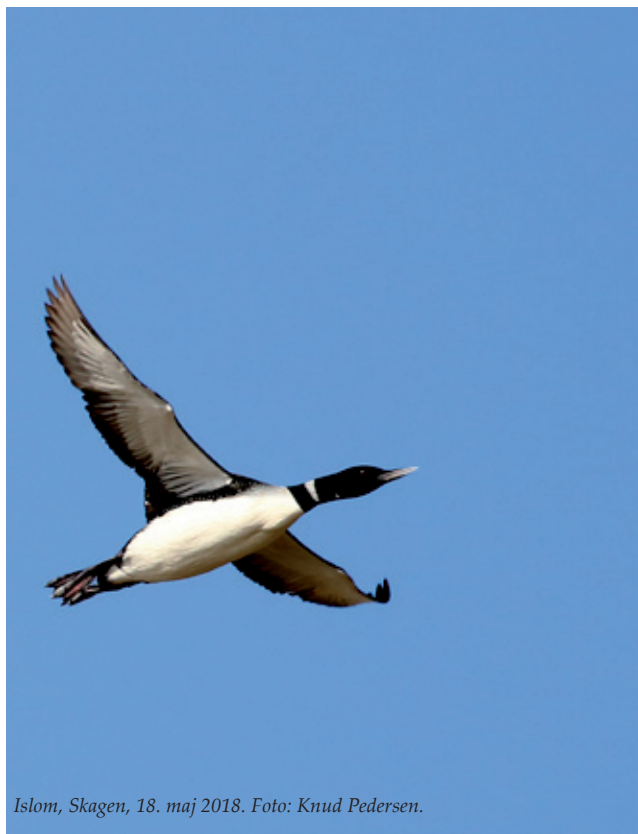
Første halvår starter ligesom sidste år med en enkelt vinterobservation, 16/1 1 2K R Grenen (ROC TMO). Fra marts er der to fund, 18/3 1 ad. vdr. N Agger By (TRK) og 31/3 1 2K Ø Nordstrand, Skagen (ROC KNP AWN MHH EC). I april ses flere fugle med 1/4 1 2K vdr. Lyngby Klit (SVR) samt fire fra Skagen 17-29/4 (JHC ROC KNP KBJ RT). Maj er traditionelt set den største måned for arten, og det slår da heller ikke fejl i år. De største observationer bliver her: 8/5 3 NV Grenen (AWM JJ HK ROC EO), 14/5 3 NV Grenen (HBJ HHØ BM ROC JHC), 17/5 9 NV Grenen og Nordstrand (JHC LPA ROC ASF

Sum: 89. 1. halvår 62, 2. halvår 27. Indsendere 96.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	1	-	2	6	52	1	-	1	2	10	3	11

Rødstrubet Lom *Gavia stellata*

Sidste år var vi vidne til en nedgang i antallet af observerede fugle på 16% i forhold til 2016, og i år ser vi endnu en nedgang på 21%. Vi ligger dog stadig over gennemsnittet for 2001-2015, som lyder på 20.537 fugle. Årsagen skal nok findes i tre rigtigt gode år med 36.855 fugle i 2014, 37.064 fugle i 2015 og 34.188 fugle i 2016, samt i at

Islom, Skagen, 18. maj 2018. Foto: Knud Pedersen.

CJ), 18/5 5 NV Grenen (PAA ROC NB SM HBJ), 21/5 4 NV Grenen (JAE KNP TSØ JHC BWI), 22/5 3 NV Grenen (BWI JAE LN CBS ROC) og 26/5 2 ad. sdr. N Tranestederne (MHH). Observationen på ni fugle fra 17/5 er en tangering af den tidligere danske dagsrekord fra 13/5 2014. Totalen for forårstrækket i Skagen bliver på hele 57 fugle, hvilket er en markant ny rekord.

Der gøres ét sommerfund, således 3-19/8 1 2K R Grenen (ASF ANB EC JAE SEK). Efterårstrækket starter med 12/9 1 3K+ SØ Grenen (KNP MCH MB SM). Oktober er normalt den største måned i andet halvår, men i år overgås den af december pga. en række fine fund fra Nordvestjylland. De største fund fra andet halvår er 10/11 2 SØ Grenen (JJM ANB EC JOK MCH) og 4/12 2 V Roshage (HHN). Totalen for for efterårstrækket i Skagen bliver på 13 fugle.

vi måske nu er på vej ned i et mere normalt leje. Observationerne præges igen i år af dårlig dækning udenfor Skagen i foråret og meget bedre dækning i Hanstholm og Hirtshals om efteråret. I første vinterperiode ser vi de største observationer 16/1 228 Grenen (ROC TMO), 27/1 400 V Roshage (JKIE LB), 30/1 139 SV Roshage (VKN

AK) og 1/2 271 SØ Grenen (KNP ROC WL). Med foråret ses også mange flere observatører i Skagen, som sikrer en god dækning af trækket. Forårets mest markante observationer fra Skagen bliver 31/3 130 Grenen (ROC AWN MHH EC BKR), 9/4 752 Ø Nordstrand (KNP JKI DS SØS FLS), 15/4 1331 Ø Nordstrand (KNP JHC DS TLA EC) og 19/5 936 Ø Grenen (MKP HBJ SKAT JAE ROC). Udenfor Skagen er forårets største observationer 18/3 164 N Agger By (TRK), 21/4 428 NØ Hirtshals Fyr (BKR), 27/4 164 NØ Hirtshals Fyr (MCH) og 6/5 189 NØ Hirtshals Fyr (BKR). Der ses ikke lige så mange oversomrende fugle som sidste år. De største observationer i sommermånederne bliver 1/6 45 Grenen (JHC DAL ROC), 22/6 27 V Lild Strand

(ESB), 23/6 17 V Roshage (EM FRO), 25/7 30 Nordstrand, Skagen (PASH) og 6/8 36 Grenen (DAL ROC). Andet halvårs største måned bliver lidt utraditionelt september, hvilket nok skal ses i lyset af ekstra stor aktivitet i Hanstholm-området. De største observationer i efteråret bliver 24/9 137 V Roshage (JJA FRO PBO HK JB), 28/9 334 NV Grenen (KNP DB SØS), 28/9 349 V Roshage (JBE HHN FRO JKK PBO), 3/10 279 V Roshage (CBS JJ HP LN HHN) og fra Skagen 28/10 98 Ø Nordstrand (KNP) og 1/11 270 R Nordstrand (EKR KNP LOU LPA). Anden vinterperiode byder på en lidt tam årets sidste måned, hvor de største observationer bliver 1/12 189 Nordstrand, Skagen (KNP PBJ EC JOK) og 5/12 89 V Roshage (JJA).

Sum: 22.725. 1. halvår 14.921, 2. halvår 7.804. Indsendere 232.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	2347	779	1238	5646	4618	293	177	339	3410	1618	1195	1065
Skagen	1054	636	389	4534	4176	209	105	287	959	637	809	656
Skagen procent	45%	82%	31%	80%	90%	71%	59%	85%	28%	39%	68%	62%

Sortstrubet Lom *Gavia arctica*

Årssummen ligger 24% højere end gennemsnittet for perioden 2001-2015 og 4% højere end sidste år. Stigningen i forhold til sidste år skyldes et større antal oversomrende fugle fra andre lokaliteter end Ålbæk Bugt. Lidt usædvanligt bliver der set fugle i første vinterperiode i år med 11+17/1 1 Grenen (ROC), 21/1 1 Sindrup (SVP), 17/2 1 Bulbjerg (AVJ) og 27/2 1 sdr. S Lyngby Klit (RQ). Det er et noget anderledes billede end sidste år, hvor der slet ingen fugle blev set i januar og februar. Sortstrubet Lom optræder sædvanligvis kun i små flokke uden for oversomringslokaliteten i Ålbæk Bugt, og i år bliver de største observationer i foråret 27/4 7 T Grenen og Nordstrand (ASF ABB JHC EE ROC) og 27/5 9 T Grenen (ALM

SSC CBS LN HST).

Den største koncentration af oversomrende fugle er igen i år at finde i Ålbæk Bugt, men som noget nyt registreres der også mange oversomrende fugle ved Grenen. De største dage er 26/7 14 R ud for Hulsig Hede (MHH), 3/8 8 R Grenen (HB), 6/8 6 R Ålbæk Bugt (AWN), 10/8 6 R Nordstrand (ESAN), 18/8 9 R Grenen (JHC LLH PNN JES SEK) og 22/8 7 R Grenen og Nordstrand (BWI GØJA ELM KNP EMI). I efteråret og anden vinterperiode falder antallet af observerede fugle betydeligt, og vi får beskedne høje dage som 23/9 3 R Grenen (LOU), 24/10 3 T Roshage (KHA m.fl.), 23/11 3 R Grenen (KNP) og 17/12 3 R Jerup Strand (BKR).

Sum: 399. 1. halvår 182, 2. halvår 217. Indsendere 179.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	4	2	12	46	97	21	76	75	26	16	17	7
Skagen	3	-	7	39	91	14	4	65	12	7	17	1
Skagen procent	75%	0%	58%	85%	94%	67%	5%	87%	46%	44%	100%	10%

STORMFUGLE

Lille Stormsvaler *Hydrobates pelagicus*

Der gøres to observationer begge ved Roshage i Hanstholm: 28/9 1 V (HHN KHK JBE) og 24/10 1 V (JJA GRØN

JKK AKV).

Stormsvaler sp. *Hydrobates / Oceanodroma*

Der gøres to ubestemte fund, der formodes at være Lille Stormsvaler, 28/9 1 NV Grenen (KNP) og 1 SV Blokkhus

Strand (PR).

Stor Stormsvale *Oceanodroma leucorhoa*

En rigtig flot årssum på 48, der overstiger de seneste 10 års gennemsnit på 19 betragteligt. Gennemsnittet bærer dog præg af store udsving fra år til år. Således har årstallerne varieret mellem 1 og 73 de seneste 10 år. Alle observationer nævnes.
Der foreligger kun indrapporteringer fra andet halvår, hvoraf hovedparten ses i slutningen af september. De første tre dage med observationer er 17/9 1 V Hamborg (SAL), 22/9 1 V Lild Strand (HRC) og 22/9 2 V Blokhus Strand (TSE). Herefter følger en dag med indtastninger fra mange lokaliteter 23/9 1 N Grønhøj Strand (PBE), 5 SV Ejstrup Strand (FA), 2 V Lild Strand (GRØN) og 1

V Roshage (JJA HHN HMT SA CSS mfl.). Herefter ses 24/9 6 Hamborg (SAL) og 2 Roshage (JPK JJA HK JBE BLK) samt 26/9 2 V Roshage (SVP). 28/9 bliver årets største dag med 2 SV Blokhus Strand (PR), 1 Lild Strand (HRC), 2 V Hamborg (SAL) og hele 12 V Roshage (HHN JBE PHP KHK mfl.). I oktober foreligger der følgende observationer, 3/10 5 V Roshage (HHN JJA AKV TBR mfl.) og 23/10 1 Grenen (ROC via PR). Endelig melder Skagen sig på banen i december med 2/12 1 ud for Grenen Camping (ROC via PR) og 14/12 1 NØ Grenen (ROC via PR). Materialet kan indeholde gengangere.

Sodfarvet Skråpe *Puffinus griseus*

Et år lidt under gennemsnittet for de seneste 10 år på 46. Indrapporteringerne fordeler sig med 71% i Thy, 26% i Skagen og en enkelt observation herudenfor. Sædvanen tro observeres der kun fugle i andet halvår. De første ses 5/8 1 V Lild Strand (AOWN), 2 V Roshage (HHB HBØ JJ LPA MCH mfl.) og 1 Agger Tange (CHJ). Herefter følger 20/8 1 V Grenen (SKAF) og 22/8 1 NV Nørlev Strand (CSJ) samt i september 13/9 2 NV Grenen (via PR KNP) og 15/9 1 V Roshage (HLÆ). Da stormen Knud rammer Danmark i slutningen af september topper antallet af

fugle med daglige observationer i perioden 20-24/9. I Thy bliver det til 7 (mange indsendere) mens Grenen byder på 2 (ROC via PR KNP SKAF). Årets største dag indtræffer også ultimo september, 28/9 2 V Lild Strand (HRC), 1 V Vigsø (SAL) og 6 Roshage (JBE PHP HHN KHK LRJ). Oktober byder kun på et enkelt fund 22/10 1 NV Grenen (KNP SKAF), mens november byder på to, 4/11 1 NV Grenen (HAC VFL ROC via PR) og 11/11 1 V Roshage (HLÆ). Årets sidste er 30/12 1 NV Grenen (ROC via PR). Materialet kan indeholde gengangere.

Sum: 31. 1. halvår 0, 2. halvår 31. Indsendere 36.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	-	-	-	6	21	1	2	1

Atlantisk Skråpe/Scopolis Skråpe *Calonectris borealis/diomedea*

Fra 2017 er følgende blevet godkendt, 8/8 1 N Nordmandshage (PR). Det er samme fugl, der senere på dagen ses

ved Ålbæk Havn (LPA CJ). Arten er SU-art. Der må ikke refereres til observationer, der ikke er dokumenteret af SU.

Almindelig Skråpe *Puffinus p. puffinus*

En årssum på niveau med de seneste 10 års gennemsnit på 25. Alle observationer nævnes. I første halvår ses der to fugle i Skagen, 23/5 1 V Nordstrand (SA JHC DBC) og 20/6 1 T Grenen (ASF) samt to fugle i Thy, 22/6 1 V Lild Strand (ESB) og 23/6 1 V Roshage (EM). Andet halvår indledes med enkeltfugle tre dage i streg, 7/7 1 V Lild Strand (PHJ), 8/7 2 V Grenen (SKAF JM) og 9/7 4 SV Roshage (THE JJA JEAL). Herefter skal vi frem til slutningen af august, hvor tre enkeltfugle trækker forbi Grenens spids, 18/8 1 V (ASF DPE JEAL JAE

RAG), 20/8 1 NV (SKAF) og 23/8 1 NV (KNP). Medio september ses 13/9 1 NV Grenen (ROC via PR). I forbindelse med stormen Knud i slutningen af september forekommer en del observationer, 22/9 2 V Hamborg (SAL) og 1 V Roshage (LTP HK PHJ TBR TRK HHN), 23/9 1 V Ellidsbøl Strand (APN) og 1 V Lild Strand (HRC GRØN), 24/9 1 NV Grenen (KNP SKAF), 1 V Hamborg (SAL) og 1 V Roshage (JJA HK JBE), 26/9 1 SV Ørhage (JBE) og 28/9 1 V Hamborg (SAL). Det bliver også årets sidste indrapporteringer.

Sum: 25. 1. halvår 4, 2. halvår 21. Indsendere 27.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	1	3	7	3	11	-	-	-

Skråpe sp. *Puffinus sp.*

Der foreligger to observationer af ubestemte skråper, 26/8 1 SV Roshage (TRK), 5/8 1 S Roshage (JJM) samt

en ubestemt Balearskråpe/Almindelig Skråpe 22/9 1 SV Ørhage (FRO).

Sort Stork, Glombak, 27. juli 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Sort Stork *Ciconia nigra*

Året byder på mange observationer, og det kan være svært at få et klart billede af, hvor mange forskellige fugle observationerne dækker over. Dog vurderes det, at materialet dækker over 8-9 forskellige individer.

I første halvår ses 3-4 fugle, således 27/5 1 Birkesø (JVI), 2/6 Draget, Thyholm (MH) og 3/6 1 Skagen (mange indsendere), samt 10/6 1 Skagen (GRØN). Fuglen fra hhv. 2/6 og 3/6 kunne evt. være samme fugl.

Første observation i andet halvår er fra 22/7, hvor samme

fugl ses ved hhv. Hulsig (CHJ) og Tårs (KMO). Årets eneste observation af to fugle er 27/7 2 Glombak (JPK AVJ JBE). Sort Stork ses næsten dagligt i Vejlerne frem til 11/8 (mange indsendere i perioden), men altid kun en fugl. Observationerne drejer sig dog om tre forskellige fugle, idet der registreres to forskellige 1K-fugle, hvoraf den ene er ringmærket samt en adult fugl. Årets sidste observation bliver 17/8 1 Tofte Skov (Jacob Skrivers via HAC JEB).

Hvid Stork *Ciconia ciconia*

Årets materiale er renset for gengangere på enkeltdage. Kendetegnende for året er, at der er meget få flerdages-observationer af de samme fugle på den samme lokalitet. Årets første observation når lige at blive en martsfugl, 31/3 1 Lyngdrup (FD) efterfulgt af 2/4 1

Skagen (mange indsendere) og 5/4 1 Hammershøj (JSF). Årets sidste observationer bliver 21/6 1 Hjerminde Skov (JODK), 30/6 1 Lille Vildmose (TN) og 29-30/7 4 Oue (AHO). Sidstnævnte er samtidig årets sidste og årets største obs.

Sum: 81. 1. halvår 73, 2. halvår 8. Indsendere 42.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	1	36	29	7	8	-	-	-	-	-

Rørdrum, Lille Vildmose, 8. marts 2018. Foto: Jan Skriver.

Rørdrum *Botaurus stellaris*

Årets sum placerer sig fint mellem summen fra 2017 på 928 og summen fra 2016 på 1111. Igen et år med observationer i alle årets måneder. Hele 566 af årets indtastede observationer er af kun en fugl og 180 af to fugle. Der er indtastet ynglefugle fra 61 forskellige lokaliteter og af 131 forskellige indsendere. Årets største observa-

tioner er alle af ynglefugle. Størst er 16 Lille Vildmose (CSS HAC), 11 Selbjerg Vejle (HHN), 8 Bygholm Vejle (HHN), 8 Tømmerby Fjord (HHN), 5 Glombak (HHN), 4 Lund Fjord (HHN) og 4 Han Vejle (PHA). En samlet opgørelse af ynglefugle i Vejlerne giver i 2018 59 i øst og 29 i vest (HHN).

Sum: 1030. 1. halvår 979, 2. halvår 51. Indsendere 249.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	4	10	77	398	396	94	21	6	4	11	7	2

Fiskehejre *Ardea cinerea*

Arten bliver kun behandlet i forhold til ynglefugle. I DOFbasen er der tre indtastninger af ynglefugle i Nordvestjylland og to i Nordjylland, så der mangler uden tvivl en række kolonier. 2/4 50 Selbjerg Vejle (HHN), 16/6 10 Nørreådal, Rindsholm – Bruunshåb (JOK),

26/6 16 Hjerl Nor (SR), 14/5 12 Lovns Sø + Enge (HMT) og 14/5 70 Rørdal Lergrave (TC). I ATLAS III indberetningen nævnes sikre ynglefugle i 15 kvadrater i Nordvestjylland og 20 kvadrater med sikre ynglefugle i Nordjylland.

Sølvhejre *Egretta alba*

Årets materiale er rensat for gengangere på enkeltdage. Igen i år stor fremgang i indtastning af Sølvhejre fra 1692 i 2017 til 2491 i 2018. Som i 2017 er der observationer i alle årets måneder. Der er meldt om Sølvhejre på 78 forskellige lokaliteter, hvilket er nøjagtig det samme tal som i 2017. I et nyhedsbrev fra Aage V. Jensen Naturfond (www.avjf.dk) kan man læse, at der i 2018 er 9 ynglepar i den samme fiskehejrekoloni, hvor der i 2016 yng-

lede et par og i 2017 fire par. Optællingen er foretaget af Thomas Eske Holm ved hjælp af drone. Yngleforekomst af Sølvhejrer bliver ikke længere hemmeligholdt i DOFbasen. Fra Vejlerne er der indtastet hele 115 observationer på over 10 fugle. Årets største observationer kommer også fra Vejlerne 21/8 41 Han Vejle (JPK) og 22/8 48 Han Vejle (HHN). Største observation uden for Vejlerne er 14/10 17 Agger Tange (SVP GGU).

Sum: 2491. 1. halvår 302, 2. halvår 2189. Indsendere 217.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	2	6	25	120	84	65	406	842	209	331	123	278

Silkehejre *Egretta garzetta*

2018 bliver et år med få observationer og nok kun af to fugle. 2017 sluttede med observation af Silkehejre i Lille Vildmose så sent som 26/12. Det er nok samme fugl, der ses i Lille Vildmose 26/1 1 (ATL DFS JNS), 1/2 1 (TBR AT) og 2/2 1 (IBD TL). Fuglen rykker så ud til kysten og ses 5/2 og 20/2 ved kysten mellem Tofte Skov og Øster

Hurup (JNS). 22/2 ses den ved Dokkedal (JNS) og 23/2 lidt længere mod nord ved Hedestederne (RSN). Udover denne foreligger der kun en enkelt observation 18/5 1 Han Vejle (HHN). Vi skal dog ikke længere tilbage end til 2010 for at finde et år, uden observationer af Silkehejre i Nordjylland.

Silkehejre, kysten mellem Tofte Skov og Øster Hurup, 5. februar 2018. Foto: Jan Skriver.

Skestork (og Sølvmåge), Trolldholme, 7. maj 2018. Foto: Jan Skriver.

Den kolde og regnfulde sommer i 2017 gav et fald i summen af Skestorke, men den tørre og lune sommer i 2018 udløste igen en rekordsum. Thomas Bregnballe, der er seniorforsker hos Institut for Bioscience, Århus Universitet udtaler om Skestorken: "Ved hjælp af vildtkameraer har vi observeret, at Skestorken har en anderledes adfærd end eksempelvis Skarver, som yngler i samme terræn og miljø. Skarverne er helt klart bedre end Skestorkene til at dække og skjærme deres unger i kølige og regnfulde perioder, så de små ikke bukker under i kulden". Årets materiale er rensat for gengangere på enkelt dage. Årets første observationer er 17/2 2 Gl. Vesløs (SB), 12/3 og 13/3 1 Lønnerup Fjord (HHN

JPK). Skestorken har siden 1996 ynglet på 15 forskellige lokaliteter i Jylland, alle lokaliteterne er med i yngleskemaet. Skestorkens første ynglelokalitet fra 1996, Vår Holm i Limfjorden, er efter 22 år med konstant ynglende Skestorke, i 2018 opgivet som ynglelokalitet. Årets største observationer kommer fra tre forskellige lokaliteter, 22/7 264 Birkesø (TL GRØN), 24/8 255 Hovsør Røn (JPK) og 20/8 250 Arup Vejle (JVD PHM). Årets sidste observationer falder mærkelig nok på helt de samme lokaliteter som årets største observationer 1/10 2 Birkesø (TN APN), 2/10 4 Hovsør Røn (AS) og 22/10 1 Arup Vejle (JPK).

Sum: 19.121. 1. halvår 3469, 2. halvår 15.652. Indsendere 278.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	2	178	550	691	2048	7979	6857	807	9	-	-

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Vår Holm	31-32	30	37	33	35	45	76	50	35	4	0
Høje Sande	21	21	43	0	38	67	90	108	145	118	114
Langli	4	8	13	25	25	36	26	19	5	47	41
Borreholm	6	?	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Klægbanken			1	0	0	0	0	18	0	8	0
Rotholmene, Limfjorden									2	3	6
Muddermarens Ø				3	0	0	1	0	0	0	0
Treskelbakkeholm				0	2	2	0	1	0	0	0
Melsig, Vejlerne				8	0	2	7	4	2	10	44
Venø						0	3	12	19	22	43
Hornsgård Holm						15	11	42	55	57	6
Djævleøen, Ringkøbing				15	3	0	0	0	0	0	0
Mandø									3	1	0
Trolldholme, Limfjorden										55	129
Tunø Røn, Hou										2	0
Hjørnø										4	0
I alt	62-63	59	94	84	103	167	213	254	266	331	383

Udviklingen 2008-2018 i antallet af reder i danske kolonier med ynglende Skestorke (Jan Skriver).

Sketork træder vande i luften. Hovsør, 20. august 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

SULE OG SKARVER

Sule *Sula bassanus*

Det er 73,9% af årets observationer, der kommer fra Skagen, hvor materialet er blevet sammenstillet af KNP. Materialet er rensat for gengangere, således at der for den enkelte lokalitet er fjernet observationer fra samme dag. Ud over 84.537 observerede fugle ved Skagen, så er lokaliteterne med flest observerede fugle Roshage/Hamborg øst for Hanstholm 10.629 (9,3%), Hirtshals 2366 (2,1%), Ørhage 2179 (1,9%) og Nordmandshage 1956 (1,7%).

Årstotalen er noget højere end 2017, hvor der blev observeret 99.935 fugle. 2018 er den næsthøjeste årstotal, der

er observeret i Nordjylland, og totalen er temmelig tæt på den hidtidig største årstotal fra 2013 med 117.604 fugle. De største observationer fra Skagen fremgår af nedenstående tabel. Uden for Skagen bliver de største observationer i første halvår 17/3 400 Hirtshals Havn (SAL), 21/4 377 Hirtshals Fyr (BKR) og 30/4 428 Hirtshals Fyr (PR), mens det i det andet halvår er 22/9 1560 Ørhage (FRO), 22/9 1970 Lild Strand (HAC), 22/9 2094 Roshage (TBR LTP TRK m.fl.) og årets største 28/9 4528 Roshage (JBE HHN m.fl.). Det er ti ud af årets største observationer, der ses i dagene 22-28/9.

Sum: 114.381. 1. halvår 37.240, 2. halvår 77.141. Indsendere 284.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
Skagen – sum	4097	3341	10194	13118	4815	1675	1779	8751	32851	23410	5273	5077
	4049	3280	8593	10183	3631	966	476	6689	14926	21671	5135	4938
Dato og største månedstal Skagen	14/1 613	24/2 611	16/3 1850	7/4 1666	7/5 770	13/6 300	24/7 175	20/8 951	30/9 2170	9/10 3001	3/11 1638	30/12 838

Topskarv, Skagen, 28. oktober 2018. Foto: Erik Christophersen.

Topskarv *Phalacrocorax aristotelis*

Arten er fra den 1. januar 2017 fjernet fra listen over de arter, der skal behandles af SU. Dog skal fund fra de indre farvande herunder østkysten fortsat behandles af SU.

Der bliver i alt observeret minimum 18 fugle, hvilket er noget over det normale antal. Det er samtidig bemærkelsesværdigt med en del observationer uden for Skagen.

Der er følgende observationer fra Skagen (formodede gengangere er fjernet): 24/1 2 ad. (JSB), 1/2 1 3K+ (KNP), 5/2 1 3K+ (ROC), 22/8-23/8 1 1K (SKAF), 18/10 1 1K (ROC via PR), 27/10-1/11 minimum 3 1K og 2 ad. (ROC via PR KJI ASF m.fl.), 11/11 1 imm. (JJM) og 9/12 1 1K+ (ROC via PR) – minimum 13 fugle.

Sum: 18. 1. halvår 4, 2. halvår 14. Indsendere 30.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	2	2	-	-	-	-	-	2	1	6	3	2

Uden for Skagen er der følgende observationer, 5/8 1 Bulbjerg (TBK), 23/9 1 1K Lild Strand (GRØN), 24/10 1 2K Lild strand (HHN), 7/11-9/11 1 2K Hanstholm Havn (PHJ HHN TRK HEN m.fl.) og 5/12 1 Bulbjerg (GM JJA HHN CSS m.fl.).

Der er herudover en fotodokumenteret observation fra Hirsholmene i maj.

En observation fra 2017 er blevet godkendt af SU: 16/10 1 1K Hirsholm (AWN HBØ).

Arten er SU-art for de indre farvande. Der må ikke refereres til observationer, der ikke er godkendt af SU.

Skarv *Phalacrocorax carbo*

Gennemgangen af Skarv omhandler kun ynglefugle.

I perioden 2014-2018 har ynglebestanden af Skarv i Danmark i gennemsnit været på 31.700 ynglepar, hvilket kan sammenlignes med, at bestanden i årene 1993-2006 lå på et gennemsnit på cirka 39.000 par.

På landsplan er der et fald i bestanden på 1.600 par, hvilket svarer til en tilbagegang på næsten 5%. Landsbestanden er i 2018 på 31.605 par, fordelt på 76 kolonier.

I Nordjylland er der ingen nye kolonier, men antallet af reder er steget med 4%. Dette skyldes især en stor frem-

gang for kolonien på Ndr. Rønner.

I 2018 blev på landsplan i alt reguleret 4249 reder og 137 fugle blev skudt. Der er typisk tale om, at æggene bliver olierede eller prikket.

For fem ynglelokaliteter i Nordjylland skete der regulering af ynglebestanden:

Sdr. Rønner: 130 reder bliver prikket. Ndr. Rønner: 650 reder bliver prikket. Hirsholmene: 330 reder bliver olieret. Kielstrup Sø: 87 fugle bliver skudt. Ejerslev Røn: 9 reder bliver olieret.

Skarv, Aalborg, 18. marts 2018. Foto: Mette Berg Hansen.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Danmark total	33.700	32.851	28.015	25.189	27.109	24.586	30.503	31.076	31.682	33.171	31.605
Antal kolonier DK	57	59	65	61	64	65	76	73	83	79	76
Nordjylland total	7770	6821	5869	5001	4973	4400	4820	5371	5833	5209	5420
Nordjylland kolonier	12	12	16	15	13	14	16	16	17	16	16
Skagen Nordstrand	0	0	6	25	61	98	146	230	248	244	148
Hirtshals	0	15	22	27	34	47	65	114	121	90	70
Sdr. Rønner	0	0	55	55	0	0	55	56	50	238	130
Knogen, Læsø	147	0	40	47	0	0	0	0	31	12	0
Hirsholmene	1694	1178	1063	1197	1100	738	817	704	1252	1136	876
Ndr. Rønner	0	0	80	5	55	61	78	100	140	100	650
Melsig	1160	1121	942	850	1127	784	710	858	990	1149	971
Rørdal Lergrave	329	347	330	263	326	421	582	587	633	568	572
Rønholm	0	0	0	0	406	433	370	134	381	242	332
Vårholm	476	650	470	0	0	0	240	402	117	0	0
Troldholmene	0	0	0	100	0	43	0	0	0	0	12
Tofte Sø	1985	1755	1515	1201	753	878	731	811	281	245	240
Kielstrup Sø	324	312	338	404	230	220	215	240	210	280	350
Ejerslev Røn	175	15	70	43	173	13	15	134	230	1	9
Flyndersø	281	370	370	392	280	407	395	480	485	498	471
Rotholmene	486	345	168	0	0	0	150	250	270	262	291
Hald Sø	174	252	188	196	133	101	97	108	91	114	210
Agger Tange	482	402	147	135	231	91	78	90	220	30	88

Antal reder i nordjyske skarokolonier 2008-2017. Kilde: Bregnballe, T. & Sterup, J. 2018: Danmarks ynglebestand af skarver i 2018. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 40 s. - Teknisk rapport nr. 125.

Triel *Burhinus oedicnemus*

Ligesom i 2017 er der i 2018 registreret Triel i Nordjylland og endda med hele to fund, som begge er godkendt af SU. Første ses 4/7 ved Grenen (SEB m.fl.) og næste 18/9 ved Råbjerg Mile (SSC m.fl.).

Med disse er der 24 godkendte fund i Nordjylland. I Danmark er der i alt gjort 53 observationer, så Nordjylland står for en pæn del af dem.

Arten er SU-art.

Triel, Grenen, 4. juli 2018. Foto: Jonathan Hemmer-Hansen.

Klyde *Recurvirostra avosetta*

Arten bliver kun behandlet i forhold til ynglefugle. Der er i DOFbasen indtastet ynglefugle på 21 forskellige lokaliteter. Indtastningen af ynglefugle fra den samme lokalitet er ofte sket over en meget lang periode. Dette bevirker, at det er meget svært at danne sig et overblik over det reelle antal. DOF anbefaler, at man laver ynglefugleoptælling af Klyde i perioden 10-25/5. DCE Aarhus Universitets anbefaling indtil 2017 var ynglefugleoptælling af Klyde i perioden 1-20/5. Hvis disse perioder skal

være de gældende her i rapporten, vil mange lokaliteter ikke blive nævnt, og mange ville få helt andre yngletal. Her nævnes det største indrapporterede ynglefugletal fra de enkelte lokaliteter: 27/4 305 Agger Tange (CHJ), 3/7 80 Birkesø (UTE), 12/5 65 Ulvedybet (BKR), 6/6 41 Bygholm Vejle (HHN), 28/6 34 Bløden Hale (PR), 22/5 20 Gerå Enge og Strand (HAC), 15/5 15 Grynderup Sø (OL), 22/6 8 Halkær Sø og Ådal (RWR), 8/6 8 Voerså Enge og Havn (SØP), 28/6 4 Knogen (PR), 13/7 3 Eg-

holm (RWR), 8/6 2 Aså Enge og Havn (SØP), 3/7 2 Østerild Fjord (HK) og 16/5 1 Glombak (HHN). Antal par

fra Vejlerne er Bygholmengen 171 og Vestlige Vejler 7 (HHN) samt for Birkese, Lille Vildmose 30 par (HAC).

Lille Præstekrave *Charadrius dubius*

Rekordsum for tredje år i træk. Lille Præstekrave er en art i fremgang. Tidligere ynglede arten næsten kun på indlandslokaliteter som grusgrave, nyanlagte søer og lignende, men kysterne er nu også taget i brug. I år er der fx meldt om ynglefugle fra Hirtshals Øststrand, Tversted Strand, Uggerby Strand og Lønstrup Strand. Årets første fugle ankommer til normal tid, 2/4 1 Kølsen-Skals (LIFO), 6/4 1 Klejtrup (LM) og 1 Vejrum Vest-

sø (HK). Der er meldt om ynglefugle fra 24 forskellige lokaliteter. Størst er 7/6 14 Birkese (HAC). I 2018 er der hele 20 observationer af mere end 10 fugle. Størst er 2/7 27 Kølsen – Skals Engsø (TBR) og 31/7 26 Kærup Holme (VM). Årets sidste fugle er 10/9 1 Uggerby Strand, 17/9 1 Grenen (SKAF SSC) og så en meget sen observation, 4/10 1 Nordmandshage (PR).

Sum: 1065. 1. halvår 581, 2. halvår 484. Indsendere 114.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	133	218	230	340	127	16	1	-	-

Hvidbrystet Præstekrave *Charadrius alexandrinus*

Efter at der sidste år ikke blev observeret Hvidbrystet Præstekrave i Nordjylland, er det glædeligt, at der i 2018 er observeret fire forskellige fugle: 8/4 1 hun Agger Tange

(AWM), 18/4 1 hun Grenen (JHC PSJ KNP DS), 10/5 1 hun Jerup Strand (ST) og 19/5 1 hun Ulvedybet (JHC BKR).

Klyde, Bygholmengen, 1. april 2018. Foto: Christian Andersen Jensen.

Pomeransfugl, Bygholm Vejle, 25. september 2018. Foto: Henrik Haaning Nielsen/Avifauna Consult.

Pomeransfugl *Charadrius morinellus*

Årets materiale er renset for gengangere på enkeltdage og er i den lave ende. I 2017 var der ret usædvanligt kun observationer på tre lokaliteter i Nordvestjylland. Dette tal er i 2018 faldet til to lokaliteter.

Forårsobservationerne er fordelt på seks lokaliteter og over 20 dage. Alle lokaliteter nævnes.

Ølands Vejle: Første observation 5/5 6 (BKR). Største observation 20/5 16 (ONB ATL ET BKR). Denne dato er også sidste observationsdag.

Bakholm, Hjørring: Første observation 7-8/5 op til 4 (HHL JHC SWJ BRØN).

Klim Fjordholme: Kun én observation 8/5 5 (HH).

Sum: 122. 1. halvår 111, 2. halvår 11. Indsendere 47.

Hedegårde ved Ørum Sø: Én observation 12/5 4 (TRK). Revlbuske: Første observation 14/5 2 (HRC SUB), største 15/5 4 (LRJ HFN POHP), sidste 24/5 3 (LRJ).

Troldkær, Råbjerg Enge: Første observation 16/5 4 (mange indsendere). Største observation 19/5 6 (CBS DBC m.fl.). Sidste observation 20/5 2 (mange indsendere).

Der er efterårsobservationer på tre lokaliteter, 22/8 9 S Grenen (SKAF ROC). Denne observation er Danmarks største efterårsobs. siden 10/9 1999, hvor 45 ses ved Filsø. Desuden 9/9 1 R Nordmandshage (HHB) og årets sidste 25/9 1 R Bygholm Vejle (HHN).

Stor Regnspove *Numenius arquata*

Det er kun ynglefund, der behandles i årets rapport.

Opgørelsen over ynglepar på den enkelte lokalitet er meget usikker. Mange fugle er indrapporteret som territoriehævdende og syngende tidligt på sæsonen. Der er ikke nødvendigvis tale om ynglefugle, men der kan også for de tidlige observationer være tale om trækfugle.

Atlas III (2014-2018) viser, at ynglefuglene især er koncentreret omkring klithederne i Thy og Hanherred, på Skagen-halvøen, Læsø samt Store og Lille Vildmose. I forhold til tidligere undersøgelse Atlas II (1993-1996) har der kunnet konstateres en tilbagegang i det vestligste

Himmerland og i Salling.

Hvis man for 2018 regner med de største antal syngende og territoriehævdende fugle fra de enkelte lokaliteter, så er der på 24 lokaliteter registreret 54 "yngepar", hvilket kun er cirka halvdelen af registreringen fra 2017, hvor der blev registreret 112 "yngepar".

Største forekomst af syngende/territoriehævdende fugle er registreret på følgende lokaliteter: 18/4 7 Tofte Sø (GGU), 19/4 6 Lille Vildmose (nordlige del) (HAC), 20/5 5 Troldkær (Råbjerg Enge) (PMA) og 31/5 6 Eg-vands Bakker (PR).

Stor Kobbersneppe *Limosa limosa*

Observation af 957 fugle i 2018 er lidt lavere end 1030 fugle i 2017.

Årets første observationer bliver i slutningen af marts med 26/3 1 Bygholm Vejle (HHN), 27/3 13 Agger Tange (OA) og 27/3 2 Bygholm Vejle (HHN).

Netop disse to lokaliteter – Agger Tange og Bygholm Vejle – plejer at have en markant andel af årets observationer af Stor Kobbersneppe. 2018 er ingen undtagelse, og der bliver således samlet observeret 342 fugle på 41 observationsdage på Agger Tange og 452 fugle på 47 observationsdage på Bygholm Vejle. Der er tale om hhv. 36% og 47% af årets observerede fugle.

Største observationer fra første halvår bliver 2/4 60 Bygholm Vejle (20 Bygholm Vejle og 40 Bygholms Nordlige rørskov) (HHN), 17/4 68 Agger Tange (HA) og 5/6 45 Bygholm Vejle (IKI). Uden for Agger Tange og Bygholm

Vejle bliver største observation 30/3 17 Han Vejle (LRU). Ynglebestanden er optalt i Vejlerne, hvor der i alt er blevet optalt 72 ynglepar (HHN). Dette er det laveste antal ynglepar i de seneste 10 år. Bestanden har varieret mellem 77 par og 123 par siden 2009. Fra den anden nordjyske lokalitet med ynglende Stor Kobbersneppe, Agger Tange, er de største tal 1/5 10 territoriehævdende (GGU) og 13/5 12 territoriehævdende (SHØ).

Der er ellers kun enkelte større observationer i andet halvår, hvor største bliver 3/8 10 Agger Tange (CHJ) og 5/9 12 Agger Tange (MCH).

Årets sidste observation er sandsynligvis 18/10 2 1K Bygholm Vejle (HHN), som også kan dreje sig om islandske. Der er herefter flere observationer, men der er sandsynligvis tale om racen Islandsk Stor Kobbersneppe.

Sum: 957 1. halvår 740, 2. halvår 217. Indsendere 99.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	33	288	155	264	49	63	62	22	21	-

Islandsk Stor Kobbersneppe *Limosa limosa islandica*

Siden 2001 har Islandsk Stor Kobbersneppe haft sin egen omtale i Nordjyllands Fugle. I årene frem til 2001 var der en række observationer der tydede på forekomst, men først fra 2001 er racen blevet omtalt selvstændigt.

I forhold til en omtale af status for forekomsten skal henvises til Nordjyllands Fugle 2017.

Første observation bliver 17/6 1 Birkesø, Lille Vildmose (HHB) og 18/6 2 Ulvedybet (RSN).

Birkesø bliver årets lokalitet for Islandsk Stor Kobbersneppe. I perioden fra 17/6-6/11 er der 24 observationsdage af i alt 212 fugle. Det er vanskeligt at vurdere det reelle antal, da der er tale om flere større observationer, hvor der indimellem er flere mindre observationer. De

største observationer bliver 26/8 32 (JLH), 28/9 17 1K (HAC) og 21/10 22 (TL).

Der skal samtidig bemærkes, at der fra Lille Vildmose og fra den nærliggende Tofte Sø fra anden halvdel af august også er en række større observationer med største 29/8 33 (TL). Der er her med stor sandsynlighed tale om gengangere fra Birkesø.

Uden for Lille Vildmose (inkl. Birkesø og Tofte Sø) bliver største 30/6 5 Ulvedybet (BKR) og 9/10 7 Viskum (TBR LM).

Årets sidste bliver 6/11 4 1K Birkesø, Lille Vildmose (HAC) og 10/11 1 Egholm (RWR).

Sum: 393. 1. halvår 17, 2. halvår 376. Indsendere 30.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	-	17	3	177	95	89	12	-

Islandsk Stor Kobbersneppe, Hirtshals Øststrand, 8. august 2018. Foto: Lars Paaby.

Stenvender, Hanstholm, 24. august 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Stenvender *Arenaria interpres*

Der er usædvanligt mange gengangere i materialet for Stenvender i 2018. Eksempelvis giver forekomsten af Lattermåge i Hanstholm i januar 2018 også mange observationer af Stenvenderne på Hanstholm Havn. Enkelte dage er der således over 25 observationer af Stenvenderne fra havnen.

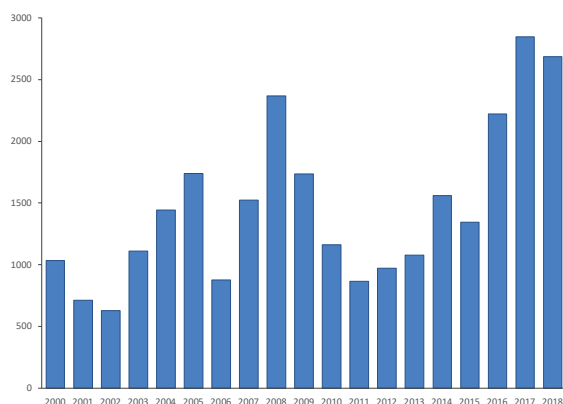
Når gengangerne fjernes fra materialet, så er der i alt i 2018 observeret 2685, hvilket er lidt færre end i 2017 med 2847 fugle. Der er dog tale væsentlig flere observerede fugle end gennemsnittet for de seneste 10 år fra 2008 til 2017, hvor gennemsnittet er på 1615. Som det fremgår af nedenstående figur, så har der siden år 2000 været en del variation i antallet af observerede fugle, hvor de sidste tre år (2016-2018) har været år med stor forekomst.

Det er især i den nordvestlige del af regionen, at der ses Stenvender. Traditionelt er det ved lokaliteterne Agger Tange, Hanstholm Havn og Roshage, at der ses mange. I 2018 bliver der observeret flest fugle ved Roshage – 195 fugle på 25 observationsdage i perioden 1/1-24/5 og Hanstholm Havn – 210 fugle på 31 observationsdage i perioden 1/1-12/5. Største observationer fra de to lokaliteter er 30/1 30 Hanstholm Havn (NTP) og 18/3 29 Roshage (TRK). Der er givet et stort overlap mellem de to nærtliggende lokaliteter.

De største observationer bliver dog gjort uden for disse lokaliteter med 6/2 34 Rugholm Stene (HOM), 18/2 40 Deget (ROC), 9/3 og 10/3 30 Strandby (MD AAJN) og 25/5 36 Bangsbostrand, Frederikshavn (HOM). Eneste observation af ynglefugle er 27/6 3 par Stokken, Læsø (PR).

Ligesom i første halvår er Roshage også lokaliteten med flest observerede fugle i andet halvår. Der er således 472 observerede på 62 observationsdage i perioden 14/7-30/12.

I andet halvår er fordelingen langs vest- og østkysten mere jævn, ligesom der også er observationer fra Limfjordsområdet. Langs vestkysten nævnes følgende større observationer – 4/8 30, 16/10 40 og 19/10 39 Agger Tange (MCH GGU) og 12/12 45 Hanstholm Havn (JJA), mens største observation langs østkysten bliver 10/9 31 Hirschholm (SØP), 11/11 32 Græsholm (FJ) og 30/12 48 Strandby (SKAF), hvilket også bliver den største observation for året.

Årsum af Stenvender 2000-2018.

Sum: 2685, 1. halvår 920, 2. halvår 1765. Indsendere 196.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	309	130	274	63	118	26	56	569	357	343	197	243

Brushane *Calidris pugnax*

En årssum under sidste 10-års gennemsnit på 10.683. I de foregående 10 år har kun 2012 på 5824 og 2015 på 6408 været lavere.

Årets første fugle ses 8/3 9 Hovsør Indtørring (AS) og 12/3 8 Østerild Fjord (HHN).

Fra foråret kan fra vestkysten nævnes Skagen, 8/5-30/5 103 med de største fra Grenen 9/5 21 (MGL), 10/5 14 (AWN) og 13/5 18 (CSS) og Agger Tange 17/4-25/5 126 med de største 21/4 68 (TRK) og 1/5 35 (GGU). Fra Limfjorden nævnes Ulvedyb 7/4-30/6 57 med den største 7/5 37 (BKR) og Vejlerne 8/3-9/6 1317 med de største fra Bygholm Vejle 24/4 110 (HHN), 26/4 305 (HHN), 28/4 200 (MSJ) og 1/5 160 (HHN).

Fra Himmerland er der Lille Vildmose 8/4-30/6 1250 med de største fra Birkesø 11/5 250 (TSE), 15/5 120 (RSN) og 17/5 270 (KBC) samt Juelstrup sø 27/4-23/6 251 med de største 9/5 40, 10/5 55, 12/5 32 og 19/5 32 (alle TSE). Fra Viborgegnen nævnes Kølsen 20/4-15/6 318 med de største 7/5 40 (TT), 7/5 45 (TRK) og 8/5 63 (TBR) og Nørreådal 7/4-11/6 63 med de største 9/5 31 (TRK) og 11/5 16 (TBR). Endelig nævnes fra Salling Grynderup Sø 22/4-29/6 63 med de største 28/4 17 (KJLJ) og 2/5 18 (GM) og Rettrup Kær 17/4-6/5 133 med de største 29/4 24 (GM), 1/5 19 (GM) og 2/5 33 (HK).

Sum: 7266. 1. halvår 3762, 2. halvår 2504. Indsendere 156.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	32	1441	2137	152	589	1870	864	171	7	3

Brushane, Revlsbuske, 1. september 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/lornit.dk.

Der er optalt fem ynglende høner i de Østlige Vejler (HHN). I 2017 blev der kun fundet en ynglende høne i de Østlige Vejler og i 2016 blev der optalt 17 i de Østlige- og en i de Vestlige Vejler.

Fra andet halvår nævnes fra vestkysten Agger Tange 10/7-14/10 565 med de største 2/8 102 (HHN), 4/8 65 (HBØ) og 21/8 100 (BR) og fra østkysten Gerå 27/7-25/9 83 med de største obs på hver 15 fugle 13/8, 11/9, 13/9 og 19/9 samt en på 14 fugle 5/9 (alle HAC). Fra Limfjorden Vejlerne 9/7-12/12 690 med de største 18/8 60 Østerild Fjord (SHØ) og fra 13/9 80 Lønnerup Fjord (JPK) og 9/10 50 Revlsbuske (AS). Fra Himmerland nævnes Lille Vildmose 2/9-17/11 1277 med de største fra Birkesø 1/8 105 (UTE), 7/8 165 (GGU) og 21/8 100 (GGU) og Vilsted Sø 14/8-9/9 65 med de største 1/9 10 (HAC) og 4/9 45 (HHB). Fra Viborgegnen nævnes Nørreådal 5/7-13/10 422 med de største 20/8 55 Ø (LM), 26/8 80 (LM) og 1/9 45 (TBR) og endelig fra Salling Rettrup Kær 1/8-10/10 196 med de største 2/9 51, 12/9 22 og 17/9 22 (alle GM).

Årets sidste ses 17/11 1 Birkesø, Lille Vildmose (GGU), 27/11 1 Thorup og Klim Fjordholme (HHN) og 12/12 3 Bygholm Vejle (HHN).

Kærløber *Limicola falcinellus*

Årsummen er noget lavere end gennemsnittet for de foregående 10 år på 96.

Årets første obs er fra Perlen, Ulvedyb 13+14/5 1 (BKR SEP MON).

Fra østkysten er der i første halvår obs fra følgende lokaliteter: Jerup Strand: 20-21/5 1 (JAM SFX) og 3/6 1 (HOM), som er sidste obs fra første halvår. Gerå: 21/5-1/6 max 22+23/5 8 (HAC) og 24/5 5 (LAN). Fra Ulvedyb er der obs 13/5-21/5, flest 19/5 2, 20/5 3 og 21/5 2 (alle BKR).

Sum: 57. 1. halvår 46, 2. halvår 11. Indsendere 28.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	44	2	2	9	-	-	-	-

Endelig er der en obs fra Lille Vildmose, 28/5 1 Birkesø (HST).

Den første fugl fra andet halvår ses 1/7 1 Ulvedyb (MCH MON) og dernæst Birkesø, Lille Vildmose 30/7+ 1/8 1 (RSN UTE).

Derudover er der følgende observationer: 2/8 1 Agger Tange (JWB) og Nordmandshage obs i perioden 12/8-17/8, flest 15/8 4 1K (PR).

Krumnæbbet Ryle *Calidris ferruginea*

En årssum under gennemsnittet for de foregående 10 år på 1018.

Årets første fugl ses 13/5 1 Grenen (ASF). Fra første halvår er der følgende obs fra østkysten, 2/6 5 Jerup Strand (JHC) og 29/5 1 Gerå (HAC). Fra Ulvedyb 14/5 2 (SEP MON), 19/6 1 (LPA) og 21/6 1 (BKR), som er sidste obs i første halvår og endelig fra Birkesø, Lille Vildmose 15/5 2 (RSN) og 1/6 1 (TL).

Første obs i andet halvår er 7/7 2 Bygholm Vejle (PN PHJ). Fra vestkysten nævnes Hirtshals 15/7-10/9 14 med de største 17/7 2 (LPA), 29/7 3 (KUP) og 10/8 2 (RSN) og Agger Tange 17/7-25/8 520 med de største

30/7 74 (OA), 2/8 71 (JWB) og 4/8 82 (TBR). Fra østkysten nævnes Jerup Strand 9/7-4/11 med de største 9/8 4 (JPM), 14/8 6 (HMT) og 12/10 5 (JD), 21/7 4 Stensnæs (MLU) og Gerå 15/7-8/8 39 med de største 15/7 8 (SØP) og 3/8 7 (HHN). Fra Limfjorden nævnes Ulvedyb 9/7-8/9 med de største 30/7 4, 14/8 4 og 8/9 7 (alle BKR) og Vejlerne 7/7-1/9 med de største alle fra Lund Fjord 28/7 21 (HLÆ), 29/7 25 (PHJ JBE) og 31/7 20 (HHN). Endelig nævnes fra Birkesø, Lille Vildmose 17/7-28/9 93 med de største 17/7 21 og 18/7 18 (begge SSK) og 30/7 15 og 13/8 15 (begge RSN).

Årets sidste fugl ses 9/10 1 Voerså Enge og Havn (LBRJ).

Sum: 975. 1. halvår 15, 2. halvår 960. Indsendere 77.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	7	8	466	455	37	2	-	-

Temmincksryle *Calidris temminckii*

Fra de foregående 10 år er kun årssummen fra 2010 på 442 lavere. Gennemsnittet for hele perioden er 956.

Årets første ses 30/4 2 Bygholm Vejle (TR). Fra forårstrækket ses ved Grenen 3/5-15/5 i alt 23 med de største 9/5 5 (PHJ) og 13/5 6 (KNM) og Ulvedyb 4/5-24/5 i alt 85 med de største 17/5 15 og 19/5 12 (JHC) og 21/5 19 (BKR) og Vejlerne 10/5 7 Bygholm Vejle (SGN). Endelig nævnes fra Thy 13/5 7 Ræhr Grusgrav (JJA).

Syd for Limfjorden nævnes fra Himmerland følgende obs: Lille Vildmose 3/5-28/5 65 med de største fra Birkesø 11/5 7 (TSE), 15/5 25 (RSN) og 17/5 9 (KBC), fra Juelstrup Sø 8/5-23/5 116 med de største 12/5 34, 13/5 29 og 18/5 21 (alle TSE), 10/5 9 Thorsted Sø (TSE) og 13/5 26 Gravlev Sø (TSE). Endelig kan fra Viborgegnen næv-

nes Kølsen 3/5-21/5 35 med de største 7/5 6 (EM) og 12/5 23 (FRO) og fra Skive-/Sallingegnen 14/5 8 Grynderup Sø (LRJ). Forårets sidste obs bliver 23/5 1 Rettrup Kær (GM), 24/5 3 Ulvedyb (BKR) og 28/5 1 Birkesø, Lille Vildmose (MKP).

Fra andet halvår er de første obs 4/7 1 Kølsen-Skals Engsø (TBR), 10/7 1 Rettrup Kær (GM) og 10/7 1 Bygholm Vejle (PN).

Fra sommeren/efteråret nævnes Vejlerne 10/7-7/8 i alt 49 med de største 23/7 8 Kogleaks og 1/8 5 Lund Fjord (begge HRC) og Birkesø, Lille Vildmose 30/7-23/8 14 med de største 18/8 3 (LSM), 19/8 3 (FL) og 21/8 3 (GGU). Årets sidste obs stammer alle fra Hirtshals Øststrand, 8-10/9 1 1K (RSN KUP LPA).

Sum: 513. 1. halvår 431, 2. halvår 82. Indsendere 69.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	2	429	-	43	36	3	-	-	-

Engryle *Calidris alpina schinzii*

Der er optalt ynglefugle på alle kendte lokaliteter i år,

Agger Tange 5 par, Vejlerne 48 par fra Bygholmengen

(HHN) og Arup Vejle 2 par (HHN) og Læsø 9 par (NST). Landsbestanden er optalt til i alt 98 par. Ved seneste to-

taltælling i 2016 var totalbestanden på 120 par – en markant tilbagegang.

Sortgrå Ryle, Skagen, 22. april 2018. Foto: Erik Christophersen.

Sortgrå Ryle *Calidris maritima*

Årssummen er større end gennemsnitssummen for de foregående 10 år, kun overgået af 2010 på 1268.

Fra første halvår kan nævnes følgende tal af overvintrende fugle, fra vestkysten Roshage 2/1-26/3 36 med største 18/3 7 (TRK), Hanstholm 2/1-17/3 21 med de største 2/1 3 (MAL), 28/1 3 (SRU), 13/2 3 (PHJ) og 17/3 4 (ABK) og Agger Tange 7/1-18/4 49 med de største 7/1 19 (BJA) og 6/2 18 (HPD). Der er større tal fra Kattegatområdet, hvor fra nævnes Skagen Havn 5/1-8/3 19 med den største 2/3 4 (ROC), Rugholm Stene 6/2-21/3 90 med de største 7/2 23 (JS), 12/3 20 (LPA) og 21/3 28 (HOM), som er største obs i første halvår, Strandby 6/2-

26/3 118 med de største 8/2 20 (JS), 17/2 20 (JS) og 10/3 27 (KNP) og fra øerne Hirsholmene 19/3 12 Hirsholm (SOEP) og 2/5 22 Græsholm (BHJ) og endelig fra Læsø 25/2 20 Østerby Havn (MCH). Forårets sidste ses 19/5 3 Hirsholm (KTP).

De første fugle i andet halvår ses 28/8 5 Agger Tange (JKN) og 4/9 2 Hanstholm Havn (TVN).

Her kan fra vestkysten nævnes 18/10 12 Hamborg ved Hanstholm (GGU), Roshage 8/9-27/12 152 med de største 1/10 11 (HHN) og 3/10 10 (HP) og Agger Tange 28/8-15/11 77 med de største 4/11 19 og 7/11 10 (begge RQ).

Sum: 829. 1. halvår 426, 2. halvår 403. Indsendere.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	76	147	174	4	25	-	-	5	72	167	129	30

Dværgryle *Calidris minuta*

En lav årssum. Fra de foregående 10 år, med gennemsnitssum på 800, er det kun 2015 med 274, som er lavere. Årets første fugle ses 9/5 4 Grenen, Skagen (EO), 13/5 1 Ulvedybet (JJ) og 15/5 2 Birkesø, Lille Vildmose (RSN). Fra forårstrækket nævnes Gerå 21/5-30/5 23 med de største 23/5 6 (HAC) og 24/5 6 (SA). Derudover kan nævnes 6/6 3 Bygholm Vejle (HHN). Den sidste obs fra første halvår er 28/6 1 Agger Tange (KBL).

Forårstrækket går jævnt over i tilbagetrækket med de første obs fra andet halvår 5/7 1 Bygholm Vejle (JVI) og fra Hirtshals Øststrand 13/7 1 og 15/7 2 (LPA).

Fra vestkysten nævnes Grenen 17/8-22/9 17 med de største 27/8 5 (KI) og 15/9 2 (SWJ), Hirtshals 13/7-22/9 13 med de største 15/7 2 (LPA), 14/9 2 (MCH) og 22/9

2 (KUP) og Agger Tange 27/7-9/9 121 med de største 30/7 10 (OA), 4/8 13 (TBR) og 21/8 12 (SVP). Fra østkysten nævnes 15/8 3 Nordmandshage (PR). Derudover nævnes fra Limfjorden Ulvedybet 10/8-26/9 37 med de største 2/9 6 og 6/9 17 (begge BKR) og Vejlerne 5/7-1/9 57 med de største 30/7 4 fra både Lund Fjord (HLÆ) og Bygholm Vejle (JODK), 31/7 9 Lund Fjord (RSN) og 24/8 4 Kærup Holme (VFL). Endelig kan nævnes følgende obs fra indlandslokaliteter, fra Thy 15/9 3 Nors Sø (TBR) og fra Himmerland nævnes Lille Vildmose 25/7-3/9 17 med de største fra Birkesø 25/7 5 (TSE) og 3/9 3 (TL).

Årets sidste ses 23/9 1 Skiveren Strand (SWJ), 26/9 1 Ulvedybet (BKR) og 29/9 1 Juelstrup Sø (TSE).

Sum: 333. 1. halvår 43, 2. halvår 290. Indsendere 68.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	36	7	71	131	88	-	-	-

Hvidrygget Ryle *Calidris fuscicollis*

Det andet nordjyske fund, idet en adult fugl i sommerdragt ses 18/6 i Perlen, Ulvedybet (RSN MON m.fl.). Fundet er godkendt af SU. Det første fund var 1/7 2000 Nordstrandssøen, Skagen. Fra det øvrige land findes

yderligere 21 fund i perioden 1978-2011. Arten yngler i Canada og det østlige Sibirien og overvintrer i Sydamerika. Arten er SU art.

Stribet Ryle *Calidris melanotos*

Året bød på tre fund. Det første fra Birkesø, Lille Vildmose 13/8-14/8 1 (RSN LPA KMO HAC). Den næste

18/8 1 Østerkær Enge, Gjøl (BKR) og endelig igen fra Birkesø 17/10 1 (ALM).

Skovsneppe *Scolopax rusticola*

En høj årssum i forhold til middelsommen for de foregående 10 år på 293. I disse 10 år var den højeste sum fra 2009 på 411. Især kan det bemærkes, at summen for februar og marts er højere end de foregående år. Det kan skyldes, at den sene strenge vinter har tvunget flere fugle frem om dagen i haver og vejkanter mm.

I første halvår er de største antal af rastende/trækkende fugle 1/3 8 Vilsbøl Plantage (PHA), følgende af hver syv fugle, 10/3 Nors Sø (JYHA) og 24/3 Byfogedskoven, Skagen (LOU), 13/3 5 Skærum Å (JTN) og følgende af hver fire, 4/3 Storsig, Skagen (LPA), 4/3 Hald Sø ved Niels Bugges Kro (CAHE), 25/3 Grenen (ROC) og 29/3

Øsløs (PHM). Alle øvrige obs er af højst tre fugle.

Der er i alt optalt 27 ynglepar fordelt på ni lokaliteter. Det største antal territoriehævdende er Læsø Klitplantage 28/6 17 (PR). Den næsthøjeste yngleobs er 15/4 3 Hesselholt Skov (JLA). Alle øvrige yngleobs er på hver et par. De største obs fra andet halvår er 17/11 11 Donsted Kær (SWJ), 2/11 6 Poul Eeg Camping, Skagen (SKAF), følgende på fem fugle, 19/10 Hanstholm (JJA), 1/12 Hvidbjerg Kær (SR) og 25/12 Østenkær ved Tversted (CP). Endelig kan nævnes følgende på tre, 4/11 Vandet Klitplantage (PHM), 10/11 Pælebakke Klit (SWJ) og 27/11 Nørresø, Viborg (GRAN).

Sum 567. 1. halvår 407, 2. halvår 160. Indsendere 119.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	37	72	219	44	8	27	3	-	-	29	80	48

Tredækker *Gallinago media*

Årssummen er i de foregående 10 år kun overgået af 2016 på 89. I 2012 og 2014 var summen nede på en. Bortset fra 2014 har summen de seneste fem år været tocifret. Stigningen i årssummen skyldes givet en mere systematisk eftersøgning på lokaliteterne.

Fra første halvår er der kun indsendt følgende, 11/5 1 Råbjerg Mile (AS), 22/5 1 Uggerby Å (HOM) og 24/5 1 Bygholm Vejle (AT).

Første observation i andet halvår er 15/8 2 Volsted Kær (JSJ). Fra området Volsted/Kær er der observationer i

perioden 15/8-15/9 med de største 19/8 5 (CSS) og 30/8 8 (HLÆ).

Sidste obs herfra er 15/9 1 (SAL), som også er årets sidste.

Derudover er der indsendt følgende obs fra Vendsyssel: 21/8 1 Stavad Enge Vest (MON), Ringfener 21+22/8 1 (LPA) og Nørre Uttrup Enge og Søer 26+27/8 1 (ALM RWR). Fra Thy: Helligsø 22+24/8 1 (AKV SVP) og endelig fra Himmerland, foruden Voldsted Kær: Hassers Enge 28/8-3/9 op til 2 fugle (RWR m.fl.).

Sum: 62. 1. halvår 3, 2. halvår 59. Indsendere 28.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	3	-	-	54	5	-	-	-

Enkeltebekkasin *Lymnocyrtus minimus*

Årssummen er næsten på størrelse med gennemsnitssummen for de foregående 10 år på 109.

Fra første halvår nævnes følgende obs på hver to fugle 4/1 Hirtshals Øststrand (LPA), 14/4 Uggerby Strand (MCH) og 18/4 Tømmerby Fjord (RSN). Alle øvrige obs er på hver en fugl.

Forårets sidste er fra Grenen 25+30/4 1 (ASF) og 7/5 1 Bygholm Vejle (TEO).

De første fugle i efteråret ses 3/10 1 Grenen (LOU), 6/10 1 Juelstrup Sø (TSE) og 7/10 1 Buttervej, Skagen (LOU). Fra efteråret er de største obs 16/10 7 Nors Sø (GGU), 26/10 4 og 15/12 5 Hirtshals Øststrand (MCH AB) og følgende obs af hver tre fugle, 17/10 Nors Sø (GGU), Juelstrup Sø 20/10 og 27/10 (begge TSE) og Hirtshals Øststrand 1/11, 2/11 og 6/11 (alle MCH).

Sum: 96. 1. halvår 27, 2. halvår 69. Indsendere 36.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	6	1	5	14	1	-	-	-	-	38	20	11

Terreklire *Xenus cinereus*

Der foreligger et godkendt fund, 5/7 1 Bygholm Vejle (MON). Fundet er det 10. nordjyske fund, og det første siden 2005. Ganske kuriøst var dette fund også fra 5/7 Bygholm Vejle.

Bygholm Vejle tegner sig for fire af de ti fund af Terek-

klire i Nordjylland, mens de resterende er fra Blokhus, Jerup Strand, Læsø, Rærup, Agger Tange samt Holmtange (ved Vejlerne).

Arten er SU-art.

Tinksmed *Tringa glareola*

Efter det meget flotte år i 2017 med 6513 observerede fugle, så er der i forhold til 2018 sket et markant fald i antallet.

Ankomsten sker normalt omkring medio april, så de første fugle observeres til normal tid 11/4 2 Gravlev Sø (JLA) og 19/4 1 Lille Vildmose (HAC).

De største lokaliteter i første halvår bliver Kølsen-Skals Engsø med 384 fugle på 20 observationsdage 27/4-23/6, Juelstrup Sø med 455 fugle på 22 observationsdage 27/4-30/6 og Birkesø, Lille Vildmose med 388 fugle på 24 observationsdage 27/4-30/6.

Det er også fra disse lokaliteter, at de største observationer i første halvår ses – 7/5 75 Kølsen-Skals Engsø (TRK), 10/5 80 Juelstrup Sø (TSE), 25/6 95 Birkesø, Lille Vildmose (HAC) og 8/5 118 Kølsen-Skals Engsø (TBR).

Der er registreret følgende mulige ynglefugle (syngende fugle) 5/5 2 Tofte Skov (HAC), 20/5 1 Hanstholmreservatet (PHM), 21/5 4 Vangsa Hede (PHM), 22/5 2 Vangsa

Hede (PHM), 31/5 1 Hulsig Hede (LOU) og 15/6 1 Kølsen-Skals Engsø (JJM). Arten er ikke optalt i kerneområdet i Thy. Det sker i 2019.

Atlas III viser kun ynglefugle/sandsynlige ynglefugle i Thy, hvor de er koncentreret omkring Nationalpark Thy. I andet halvår observeres der Tinksmed på en lang række lokaliteter, hvor en række steder som Viskum, Kogleaks, Juelstrup Sø samt Gerå Enge og Strand løbende i andet halvår huser små flokke.

Lokaliteten med flest observationer er Birkesø, Lille Vildmose, hvor der i perioden 2/7-5/9 på 30 observationsdage bliver observeret 1082 fugle. De største observationer på denne lokalitet bliver 30/7 130 (RSN), 1/8 128 (UTE) og 7/8 142 (UTE). Største observation uden for Birkesø, Lille Vildmose bliver 25/8 80 Vejrum Vestsø (TBR).

Årets sidste bliver 12/9 1 Rettrup Kær (GM) og 24/9 2 Jerup Strand og Enge (HSC).

Sum: 4355. 1. halvår 2145, 2. halvår 2210. Indsendere 132.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	236	1347	562	1235	948	27	-	-	-

Tinksmed, Birkesø, 30. juni 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Svaleklire *Tringa ochropus*

Med 964 fugle observeret er antallet for 2018 på niveau med 2017 med 942, og således også over gennemsnittet for de seneste 10 år.

I januar og februar er der vinterfund fra syv lokaliteter, hvor der ved to observationer er tale om mere end én fugl – 2/1 2 Navndrup (EM) og 27/2 2 Hørup Dambrug (EM).

Fra 7/4 bliver der observeret mere end enkelte fugle ad gangen. De største observationer fra denne dag bliver 5 Vejrum Vestso (LM) og 7 Skagen (ROC). Herefter er der observationer på en lang række lokaliteter. Blandt de lokaliteter, der har flest observationer i første halvår er Skagen, Kølsen-Skals Engso, Vejrum Vestso, Viskum og Birkesø, Lille Vildmose.

Ved Skagen er der i perioden 24/3-15/5 22 observations-

Sum: 964. 1. halvår 248, 2. halvår 716. Indsendere 131.

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
4	4	8	149	35	48	262	426	13	4	1	10

Sortklire *Tringa erythropus*

Totalen for 2018 på 719 fugle er væsentligt højere end totalen for 2017 på 494.

Året indledes med et par usædvanlige vinterobservationer, 9/1 1 Glomstrup Vig (ASB) og 10/1 1 Tissing Vig, Sydvestmors (KNS).

Den efterfølgende ankomst er til mere normal tid, 11/4 2 Bygholm Vejle (HHN), 16/4 1 Bygholm Vejle (HHN) og 18/4 1 Snedsted (HOC). I første halvår observeres arten især ved den nydannede Birkesø i Lille Vildmose samt andre steder i Lille Vildmose. Det er også herfra at de største observationer er. Alle tocifrede observationer nævnes, 13/5 11 Lille Vildmose (TVN), 15/5 15 Birkesø (RSN) og fra det tidlige efterårstræk 18/6 12 Birkesø

Sum: 719. 1. halvår 190, 2. halvår 529. Indsendere 102.

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2	-	-	21	60	107	110	239	93	68	19	-

dage med observationer af samlet 65 fugle. Største bliver 18/4 8 (ROC) og 1/5 12 (ASF). Dette bliver også de to største observationer i første halvår. Uden for Skagen bliver største observationer 16/4 6 Kølsen-Skals Engso (TT), 19/4 7 Vejrum Vestso (TBR) og 19/6 6 Birkesø, Lille Vildmose (LPA).

Der er ikke indrapporteret ynglefund for 2018.

Vejlerne er også en lokalitet, hvor der er mange observationer. Største observationer herfra bliver 3/8 26 Tømmerby Fjord (HRC) og 4/8 20 Tømmerby Fjord (HHN). I december er der observationer fra Klim Fjordholme, Højris Mølle, Hjarbæk Fjord, Sundstrup og Huul Mølle/Vokslev Kalkværk. Alle steder er der tale om 1-2 fugle (JFA HHN PHJ KBJ m.fl.).

(LPA), 19/6 10 Birkesø (LPA), 25/6 10 Birkesø (HAC), 26/6 13 Lille Vildmose (CSS).

Trækket af adulte fugle foregår tidligere end ungfugletrækket, og det er især under ungfugletrækket, at de største observationer finder sted. Tilsvarende første halvår så er det i andet halvår også omkring Lille Vildmose, at de største observationer ses. I Lille Vildmose bliver de største 20/8 29 Tofte Sø (HLÆ) og 15/9 39 Lille Vildmose – herunder Tofte Sø (HAC). Uden for Lille Vildmose bliver største observationer 12/8 16 Kogleaks (HHN) og 16/9 15 Hovsør Røn (TN).

Årets sidste bliver 12/11 2 Birkesø (HO) og 17/11 1 Birkesø (GGU).

Sortklire, Birkesø, 24. august 2018. Foto: Jan Skriver.

Damklire *Tringa stagnatilis*

Årets fund er det første siden 2007. I perioden 4-7/5 er der fire observationer af Damklire ved Kølsen, Skals Eng-sø (EM HMS SA TT).

Der foreligger i alt 19 observationer siden 1984, hvor den hyppigste observationsmåned er maj (9 forekomster). Seks af de 19 observationer er fra Vejlerne.

Odinshane *Phalaropus lobatus*

Ikke et prangende år med observation af vel nok ni forskellige fugle. Fire på forårstræk og fem på efterårstræk. Forårets fugle ses 26+28/5 1 Ulvedybet (BKR PHK), 27+28/5 1 Birkesø (SØK MKP PHK) og 2/6 1 Jerup Strand (GRØN) samt årets sidste forårsfugl 29/5-3/6 1 Østerild Fjord (MKP AS HHN BM MER m.fl.).

Den første efterårsobservation er lidt usædvanlig, da den sker i en lille regnvandssø 28/8 1 Skallerup Indlandsklitter (PHP). Herefter følger 30/8+2/9 1 Birkesø (HLÆ TL), 1/9 1 Glombak (TVN) og 26/9 2 Roshage (BLK JJA POHP LRJ ELH).

Odinshane, Jerup Strand, 2. juni 2018. Foto: Lars Grøn.

Thorshane, Ørhage, 30. september 2018. Foto: Jens Kristian Kjærgård.

Thorshane *Phalaropus fulicarius*

Et ret normalt år med 5-7 fugle. Alle observationer falder indenfor den normale periode og på kendte lokaliteter. Første observationer er 26/9 1 1K SV Ørhage (HHN JBE) og 28/9 1 T Ørhage (SAL) og samme dag 1 1K Roshage (HHN KHK JBE LRJ m.fl.). Herefter 30/9 1 1K Ør-

hage (JKK) og sidste fugl ved vestkysten bliver 3/10 1 1K Roshage (JJA MCH HP HHN GRØN m.fl.). Herefter følger to observationer fra Grenen, 25/10 1 R (ROC via PR) og 30/12 1 NV Grenen (ROC via PR).

Lomvie *Uria aalge*

Hele 97% af årstotalen stammer fra Skagen. Antallet ligger i den pæne ende, men er dog lavere end tallene for 2014 og 2017. Største månedsmaxima fra Skagen i de store trækmåneder er: 16/1 3151, 6/4 4545, 27/10 845 og 1/12 1226. Forekomsten i april og ikke mindst 6/4 i Skagen er helt usædvanlig stor. En helt usædvanlig dag her er 6/4 4545 SØ (ROC) – nok det største april-tal nogensinde. Tallene fra Skagen er bearbejdet af KNP.

Sum: 23.158. 1. halvår 15.739, 2. halvår 7.419. Indsendere

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	6078	2744	152	6711	48	6	33	42	247	2335	1774	2988
Skagen	6032	2736	132	6630	48	1	1	16	87	2209	1611	2855

lene fra Skagen er bearbejdet af KNP.

I andet halvår rapporteres Fra Kattegat er største tal 28/9 37 Kattegat, Læsø N (KNM). Fra vestkysten syd for Skagen er største tal 4/11 56 S + 75 R Agger Tange, havsiden (RQ) og 4/12 68 Roshage (HHN). Endelig skal nævnes det største tal fra Skagen, som er 1/12 1226 (KNP m.fl.).

Polarlomvie *Uria lomvia*

Omkring månedsskiftet oktober/november ses hele tre fugle i Skagen. Fundene er endnu ikke tilsendt SU.

Arten er SU-art. Der må ikke refereres til fund, der ikke er godkendt af SU.

Alk *Alca torda*

Et antalsmæssigt flot år på niveau med de bedste år. Hele 98% af fuglene ses ved Skagen. I modsætning til Lomvie er første halvårs forekomst dog helt usædvanlig lav med kun 82 fugle. Til sammenligning sås i 2017 18.404 fugle i første halvår. Variationer har været normale for første halvår gennem årene, afhængigt af, om de store træktal kommer før eller efter nytår. Tallene fra Skagen er bearbejdet af KNP.

Sum: 93.632. 1. halvår 82, 2. halvår 93.550. Indsendere 82.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	13	10	11	17	27	4	2	7	69	38662	52514	2296
Skagen	11	3	1	15	27	-	2	1	15	37131	52500	2289

Fra de store trækdage i oktober til december er største antal fra Skagen i de enkelte måneder: 28/10 6887, 3/11 17.493 og 1/12 807 (SKAF m.fl.). Uden for Skagen er de største tal fra Nordmandshage 23/9 – 9/12 i alt 102 (PR m.fl.) og Roshage 26/8 – 4/12 650 (mange inds.) med største dage 22/10 150 (SØP), 24/10 180 (GRØN m.fl.) og 25/10 145 (JJA m.fl.).

Tejst, Hirsholmene, 3. juni 2018. Foto: Knud Pedersen.

Tejst *Cephus grylle*

Kun yngleforekomster behandles. Fra hver lokalitet nævnes de største tal. Når der ikke står par, er det antal fugle: Hirsholmene: 24/3 2000-2400 (BHJ CLP), 26/3 2400 (SØP). Deget: 26/3 80 (SØP), 6/6 ca. 60 par (KTP). Østerby Havn: 28/6 34 par (PR). Nordre Rønner: 11/7 45 (FGA). Frederikshavn Havn: 26/3 37 (SØP). Strandby Havn: 22/4 22 (JKA). En optælling af ynglepar for hele landet sammensat af Sten Asbirk giver følgende antal par for

nordjyske lokaliteter: Hirsholmene 1215, Deget 60, Ndr. Rønner 32, Østerbyhavn 34, Vesterøhavn 0-1, Strandby Havn 0-1 og Frederikshavn Havn 0-1 (Sten Asbirk). Tallene er nogenlunde på niveau med dem fra 2017, dog undtagen Hirsholm, hvor antallet er steget fra anslået 900 par til 1215 par. Den samlede ynglebestand i Danmark i 2018 er 1918-1972 par.

Lunde *Fratercula arctica*

Med en årssum på kun fire fugle kan vi godt overkomme at nævne alle: 24/10 1 V Roshage (GRØN JBE HK), 29/10

3 NV Grenen (ASF ROC) og 4/11 1 SØ Grenen (ROC via PR).

Søkonke *Alle alle*

Årets sum er 77 fugle, hvilket er få – men dog flere end sidste års bundskrabber på 13 fugle. Årets første to iagttagelser er ganske usædvanlige. 4/5 ses en fugl i sommerdragt trækkende NV ved Grenen (KNP JHC LN m.fl.). Næste er endnu mere usædvanlig, idet en nylig død Søkonke findes 25/7 ved Flade Sø (JLØ). I andet halvår ses desuden i perioden 24/10 – 26/12 64 fugle ved Skagen, rensat for gengangere på dagsbasis. Max. tal er 28/10 9 Ø (ASF ROC via PR m.fl.) og 3/11 7 T (ROC via PR m.fl.). Fra Roshage ses følgende: 15/10 2 V, 26/10 1 R, 27/10 1 R, 4/12 3 V, 5/12 1 V (JJA LRJ HKN HHN m.fl.). Endelig 28/10 1 N Stensnæs (AB), 18/11 1 NØ Hirtshals Fyr (LPA) og 15/12 1 Hjarbæk Fjord (LPA CJ).

Sum: 77. 1. halvår 1, 2. halvår 76. Indsendere 26.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	1	-	1	-	-	20	41	14

Søkonke, Hjarbæk Fjord, 15. december 2018. Foto: Lars Paaby.

KJOVER

Mellemkjove *Stercorarius pomarinus*

Årets total er på minimum 16, hvilket er i den lave ende. Totalen varierer dog meget fra år til år og har således svinget mellem 8 og 313 de seneste 10 år. Alle observationer nævnes.

Der gøres en enkelt observation i første halvår 13/5 2 ad. Grenen og Nordstrand (LLH ASF AWCN CSS MKP).

I andet halvår ses de fleste fugle i forbindelse med stormene i slutningen af september, 22/9 1 ad. V Roshage og Hamborg (LTP SAL TBR TRK HHN PHJ HK) og 1 ad. SV Ørhage (FRO), som er mulig genganger, 23/9 1 1K

Kattegat, Læsø N (KNM) og 2 1K V Roshage (HHN HK STEJ GM JEAL m.fl.), 28/9 1 3K+ SV Blokhust Strand (PR), 3 V 3K+ Lild Strand (HRC), 1 1K V Hamborg (SAL), 1 2K og 2 3K+ V Roshage (LRJ SAL HHN JBE KHK), hvoraf der formentlig indgår gengangere sidstnævnte observation, 30/9 1 imm. S Grenen (ROC via PR). Fra oktober foreligger følgende fund, 3/10 1 imm. NV Grenen (LOU), 9/10 1 1K Grenen (ASF), 15/10 1 ad. Hirtshals Fyr (Susanne Christen via DOF) og 24/10 1 1K V Lild Strand (HHN).

Sum: 16. 1. halvår 1, 2. halvår 15. Indsendere 22.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	1	-	-	-	11	4	-	-

Almindelig Kjove *Stercorarius parasiticus*

Et år i den lave ende sammenlignet med de seneste 10 års gennemsnit på 912. Materialet fra Skagen er sammensat af KNP.

De første fugle ankommer 1/4 4 Grenen og Nordstrand (ROC KNP), 2/4 3 Grenen og Nordstrand (ROC KNP) og 4/4 1 Grenen (ROC). Langt de fleste observeres ved Skagen, således 154 fugle (82% i første halvår) med de største dage 15/4 9 Nordstrand (JHC KNP m.fl.), 28/4 8 Nordstrand (KNP m.fl.), 10/5 11 Nordstrand (DB JMM FSH m.fl.) og 20/6 5 (ASF). De største observationer uden for Skagen stammer begge fra Hirtshals Fyr 21/4 5 NØ

(BKR) og 27/4 9 NØ (MCH).

I andet halvår fordeler observationerne sig primært mellem Skagen med 40% og Thy med 39%. Trækket topper i slutningen af september i forbindelse med, at flere storme rammer landet. Det er derfor også på dette tidspunkt, at årets største observationer skal findes, 20/9 24 S Nordmandshage (AB), 21/9 27 Grenen (ROC via PR), 22/9 11 V Roshage (HK LTP PHJ TBR TRK) og 28/9 17 V Roshage (JBE LRJ KHK HGM HHN). De sidste fugle ses relativt tidligt 11/10 2 Nordmandshage (PR) og 2 Grenen (ROC via PR) samt 19/10 1 Grenen (ROC via PR).

Sum: 619. 1. halvår 212, 2. halvår 407. Indsendere 94.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	91	94	27	51	79	246	31	-	-

Lille Kjove *Stercorarius longicaudus*

Årets sum ligger på 12, hvilket er i den lave ende. Udelder man det meget høje antal fra 2012 på 254, ligger de seneste 10 års gennemsnit på 29. Alle observationer nævnes. Der ses ingen i første halvår og første i efteråret ses 21/9 1 SØ Grenen (ROC via PR), hvilket helt usædvanligt er årets eneste derfra. Desuden 22/9 1 V Lild Strand (HAC), 23/9 2 V Lild Strand (HRC GRØN), 24/9 1 V

Roshage (JBE BLK JJA HK) og 1 V Hamborg (SAL), 28/9 3 SV Blokhush Strand (PR), 1 V Vigsø (SAL) og 1 V Roshage (JBE HHN KHK) – alle 1K-fugle. Endelig gøres et bemærkelsesværdigt indlandsfund 29/9-6/10 1 1K Vammen Vesterkær nordøst for Viborg (KBN m.fl.). Fuglen raster på en mark, hvor den fouragerer på orme.

Lille Kjove, Vammen Vesterkær, 30. september 2018. Foto: Frits Rost.

Storkjove Stercorarius skua

Årets imponerende total er næsten en fordobling af sidste års rekordhøje sum på 2285. De næsthøjeste totaler udgøres af 2003 med 1929 og 2011 med 1673. Gennemsnittet for de seneste 10 år ligger på 834. Den høje total skyldes særligt en lang række storme i slutningen af september og begyndelsen af oktober, der presser en stor mængde fugle ind i de danske farvande. Materialet fra Skagen er sammensat af KNP.

Der gøres to vinterfund 2/1 1 NØ Hirtshals Fyr (AB LPA) og 4/2 1 N Grenen (KK ROC). Herefter indledes forårstrækket fra medio april med 10/4 1 Grenen (ROC). 76% af første halvårs observationer stammer fra Skagen med de største dage 22/4 5 (SKAF), 29/4 5 (ASF m.fl.) og 30/4 5 (ASF m.fl.) – alle Grenen. Endelig skal nævnes 27/4 5 Hirtshals Fyr (MCH).

Hovedparten af andet halvårs observationer stammer fra Skagen med 48% og Thy med 46%. Der forekommer overvejende to perioder, hvor antallet af fugle intensive-res. Den første er 18-26/8 309 Grenen (ASF KNP SKAF

m.fl.) med største dag 20/8 81 (ASF KNP m.fl.). En enkelt dag i september er markant 13/9 69 Grenen (KNP PR), før den helt store periode sætter ind 21/9-9/10 med 1276 Grenen (ROC via PR SKAF KNP m.fl.) og 1754 Thy (mange indsendere). I perioden sættes helt nye standarder for storkjovetræk på baggrund af følgende observationer, 23/9 528 Grenen (ASF LOU SKAF KNP MCH m.fl.) – en suveræn ny danmarksrekord. Men allerede få dage efter toppes rekorden med yderligere 260 fugle, da der indrapporteres 23/9 788 Roshage (JBE HHN GM KHK LRJ m.fl.) – en historisk dag. Desuden bør følgende observationer over 100 fra samme periode nævnes, 24/9 151 Roshage (JJA BLK HK), 28/9 137 SV Blokhush Strand (PR) og 249 Lild Strand (HRC), 3/10 252 Roshage (GRØN), 5/10 100 Grenen (PR) og 6/10 181 Grenen (SKAF MCH ROC via PR). Årets sidste ses ved Skagen, 21/11 1 Nordstrand (ROC via PR KNP), 2/12 1 ud for Grenen Camping (ROC via PR) og 6/12 2 Nordstrand (KNP). Materialet er renset for oplagte gengangere.

Sum: 4060. 1. halvår 46, 2. halvår 4014. Indsendere 65.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	1	1	-	30	9	5	31	406	2609	983	22	3
Skagen	-	1	-	25	9	-	15	301	903	645	22	3
Thy	-	-	-	-	-	5	12	67	1505	278	-	-

MÅGER

Sabinemåge 1K, Hanstholm, 24. september 2018. Foto: Frits Rost.

Sabinemåge *Xema sabini*

2018 bliver et flot år, der byder på i 14-16 fugle. Vi skal helt tilbage til 2011 for at finde en lige så høj årstotal (14). Alle fugle ses i månedsskiftet september-oktober i forbindelse med kraftigt blæsevejr fra vest. Der ses mindst tre gamle fugle, der er noget sjældnere end ungfugle i danske farvande. Gengangere er forsøgt fraserteret på baggrund af tidsangivelser i DOFbasen. Alle fund nævnes, idet de præsenteres lokalitetsvist.

Hanstholm: Hanstholm-området noterer min. syv ex. og står dermed for halvdelen af årets fugle. De fordeler sig på følgende vis: 22/9 1 1K + 1 ad. V Roshage (HHN TRK m.fl.) og 1 1K V Hamborg ved Hanstholm (SAL), 23/9 1

1K + 1 ad. V Roshage (HHN HMT m.fl.), 24/9 1K V Hamborg ved Hanstholm (SAL) kan være samme 1K-fugl, der senere samme dag ses stationært ved Roshage. Sidstnævnte genfindes samme sted 26/9 (ELH BLK m.fl.). Sidste er 28/9 1 1K V Roshage (JB HHN m.fl.).

Ørhage: 22/9 1 1K SV (FRO) og 26/9 1 1K SV (JB).

Lild Strand: 23/9 1 ad. V (HRC) og 2 1K V (GRØN). Den gamle fugl er formentlig samme fugl, der senere ses ved Roshage samme dag.

Nørre Vorupør, molen: 23/9 1 ad. fou. (APN).

Nordmandshage: 4/10 2 1K N (PR) er kun 5. og 6. fund på lokaliteten.

Ride *Rissa tridactyla*

Med en årstotal på 36.858 fugle placerer 2018 sig i den lave ende af skalaen, og vi skal tilbage til 2012 for at finde en lavere årstotal. Skagen står for mere end 75% af årets total. Materialet der fra er sammensat af KNP.

Yngleforekomst: på Hanstholm Havn er der talt op til 22 reder og 70 voksne fugle 15/7 (JB). Samme dag ses seks unger fra tre forskellige reder. Ved landets største ynglekoloni, Bulbjerg noteres maksimalt 200 15/4 (IF), men det formodes, at den samlede total er væsentligt større, idet kolonien talte 355 aktive reder i 2017 (Fugle-året 2017). På Hirtshals Havn tælles op til 59 fugle 21/4 (LJK). Et par ses fodre unger 3/8, og det er formentlig det eneste par, der lykkes med sit yngleforetagende i Hirtshals i år (KUP).

Vinteren og forårets observationer er stærkt præget af Skagen. Her ses i alt 5998 fugle i perioden 1/1-23/6. De største observationer i første halvår er: 21/1 1715 Grenen og samme dag 797 R Skagen Havn (ROC). Sidstnævnte er det største rasttal i Skagen uden for Grenen. Derudo-

ver 16/1 793 SØ og 5/2 397 T Grenen (ROC).

Andet halvår er ligeledes domineret af observationer fra Skagen, der noterer i alt 21.443 fugle i perioden 8/7-30/12. Dette er 76% af alle Rider, der ses i andet halvår. De største trækdage er alle fra Grenen i årets sidste to måneder med max. 4/11 1879 og 30/12 2446 (begge ROC via PR SKAF).

Uden for Skagen er Roshage den klart bedste lokalitet. Der noteres i alt 2368 trækkende i perioden 9/7-10/12. Største dage: 28/9 607 (JB HHN), 3/10 299 (HHN TBR JJ) og 4/12 381 (HHN). Lild Strand gør sig også bemærket med i alt 1021 i perioden 7/7-24/10. Her er de største trækdage: 5/8 348 (AB) og 28/9 350 (HRC). Øvrige bemærkelsesværdige trækobservationer er 28/9 430 Blokhus Strand (PR) og 4/11 142 Agger Tange (RQ). Hvad angår rastende fugle, gøres kun to observationer af mere end 100 fugle: 10/8 160 Hirtshals Havn (AWN) og 23/9 125 Grenen (LOU).

Ride, Bulbjerg, 20. maj 2018. Foto: Mette Berg Hansen.

Sum: 36.858. 1. halvår 8667, 2. halvår 28.191. Indsendere 167.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	4817	1010	285	940	946	633	570	1686	4019	4413	9163	11335
Skagen – sum	4647	994	11	145	153	45	15	207	1059	2732	7427	10003
Skagen – max.	1715	397	3	47	37	12	6	35	257	594	1879	2446

Dvergmåge *Hydrocoloeus minutus*

2018 får rettet lidt op på sidste års usædvanligt lave total (385), idet det bliver til næsten dobbelt så mange i år. Men i et lidt større historisk perspektiv er der tale om en meget lav årstotal. Ud af de sidste 15 år er det kun de seneste to år, der har haft færre fugle end i år, og summen for 2018 ligger på under halvdelen af gennemsnittet for de seneste 10 år på 1385. Der er ikke indrapporteret tegn på yngleforekomster. Der ses blot syv fugle i de første tre måneder, og 16/1 3 ad. Ø Grenen (ROC) er eneste obs. af mere end én fugl i denne periode. Arten ses meget sparsomt i foråret. Der ses stort set ingen trækbevægelser, og rastforekomsterne er ligeledes meget fåtallige. 9/5 19 NØ og 23/5 2 2K N Nordmandshage (PR) er eneste observation af mere end én trækkende fugl. Af rastende fugle er

22/5 5 2K + 1 ad. Kogleaks (HHN) og 23/5 5 2K + 2 ad. Han Vejle (HHN) eneste fund af mere end fem fugle. Andet halvår bliver lidt bedre. Dette skyldes dog hovedsageligt én lokalitet, idet Lund Fjord har en række fine rasttal ult. juli - ult. august. På 13 datoer ses over ti fugle, og de største dage bliver 31/7 27 (HHN), 2/8 26 (LPA) og 7/8 26 (HHN). Der er formentlig mange gengangere herimellem. Eneste anden nævneværdige rastobservation er 15/11 18 Agger Tange (FRO PBU). Efterårets største trækobservationer (>20) bliver 10/10 21 Grenen (ROC via PR), 4/11 43 ad. og 8/11 24 Agger Tange (RQ). Året afrundes med to observationer i december fra Roshage: 4/12 2 ad. V (HHN ALPA PHJ) og 5/12 1 ad. V (JJA).

Sum: 650. 1. halvår 107, 2. halvår 543. Indsendere 76.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	5	2	-	18	72	10	169	180	23	60	108	3

Lattermåge *Leucophaeus atricilla*

Den gamle fugl, der blev fundet 29/12 2017, bliver i Hanstholm langt ind i 2018. Den ses dagligt gennem januar frem til 29/1, hvor den rapporteres for sidste gang (BLK). Fuglen bliver et stort tilløbsstykke, og et trecifret

antal fuglekiggere lægger vejen forbi Hanstholm i løbet af januar for at se den. Fundet er godkendt af SU som det ottende danske og tredje nordjyske fund.

Lattermåge ad., Hanstholm, 6. januar 2018.
Foto: Henrik Haaning Nielsen/Avifauna Consult.

Sorthovedet Måge, Nytorp, 24. september 2018.

Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

2018 bliver det suverænt bedste år for arten nogensinde. Dette skyldes først og fremmest, at forekomsten ved Hanstholm fortsætter sin himmelflugt, og regionens samlede total bliver dermed næsten tre gange så høj som den hidtidige rekord fra 2016! Der er forsøgt rensset for gengangere på dagsbasis på den samme lokalitet. Navnlig ved Hanstholm er dette en vanskelig opgave, idet fuglene bevæger sig mellem flere forskellige lokaliteter i området og inkluderer en blanding af rastende og træk-kende fugle. Der vil derfor formentlig være mange gengangere, og mange fugle bliver givetvis i området over flere/mange dage. Totalen giver derfor ikke et nøjagtigt billede af den reelle forekomst, men et kvalificeret estimat. I tråd med de senere år er forekomsten ekstremt skævt fordelt både tidsmæssigt og geografisk, idet hele 97% af årets observationer sker i Hanstholm-området i løbet af sensommeren og efteråret.

Første halvår byder blot på 11 fugle. Der er tre vinterfugle: 1-8/1 1 ad. og 1 2K Nytorp, Hanstholm (FRO HHN m.fl.) og 3+5/2 1 ad. Hirtshals Havn (PEC KHK). Fra foråret er det især værd at nævne to mulige ynglefund: 13-23/5 1 3K TH. Hirtsholm (KTP JG JSA) og 5-6+14/6 1-2 ad. i hættemågekolonien, Birkesø, Lille Vildmose (LPA TL). Derudover ses 12+13+17+27/3 1 2K Hanstholm Havn, 15/5 1 ad. Vilsted Sø (MI) og 30/5 2 ad. Nordstrand, Skagen (JHC).

Forekomsten i andet halvår – her omtales først Hanstholm-området: Det "eksploderer" fuldstændig ved Hanstholm i dette efterår. Der er fem dage med over 50 fugle, 13 dage med mere end 30 fugle og hele 28 dage med

over ti fugle! Forekomsten begynder i det små 15/7 3 ad. Hanstholm Havn (JBE). Dernæst ses arten stort set dagligt med flere eksemplarer fra primo august til begyndelsen af november. Fra slut august til slut oktober registreres arten dagligt i tocifrede tal, og forekomsten toppe i sidste del af september, hvor følgende kæmpeobservationer (>50) kan nævnes: 11/9 68 Hanstholm (AKV), 21/9 68 (44 1K, 10 2K, 14 ad.), 22/9 min. 88 (TBR), 23/9 85 (65 1K, 5 2K, 15 AD) (HHN m.fl.) og 25/9 76 (ALPA) alle Nytorp, Hanstholm. Observationen 22/9 er en eftertrykkelig DK-rekord. Den hidtidige rekord blev sat samme sted 3/9 sidste år, men her sås "kun" 26 fugle. I år er der således hele 14 dage, hvor der ses flere fugle, end hvad der hidtil var registreret i Danmark på én gang! For yderligere at sætte årets forekomst i relief var den samlede forekomst blot ca. 15 fugle i 2011 for hele Nordjylland.

Øvrige lokaliteter med mere end én fugl: Hirtshals noterer ca. 16 fugle i perioden 4/8-5/9. 10/8 ses hele 5 1K Hirtshals Havn (LPA AWN). Dette er også en markant større forekomst, end hvad lokaliteten vanligvis byder på. Grenen, Skagen har tre fugle: 24/7 2 1K og 13/9 1 1K (KNP MHH). Ejstrup Strand: 5/8 2 1K (RSN). Lild Strand har i alt 6 trækende fugle: 26/8 1, 22/9 3 1K og 23/9 2 (HRC HAC GRØN). Desuden 12/11 2 Ørhage (VF).

Eneste andre observationer uden for Hanstholm-området er: 13/7 1 ad. Egholm ved Aalborg (RWR), 4/8 1 1K Krik (AWN), 5/8 1 1K Nordmandshage (PR) og 18/8 1 1K Rødhus Strand (RSN).

Årets sidste observationer bliver 26+30/12 1 2K Hanstholm Havn.

Sum: 1515. 1. halvår 11, 2. halvår 1504. Indsendere 86.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	2	1	1	-	5	2	7	148	820	509	18	2

Sorthovedet Måge (og Hættemåge), Hanstholm, 20. september 2018. Foto: Frits Rost.

Middelhavsmåge *Larus michahellis*

Med blot fem fugle bliver 2018 et år under gennemsnittet. Alle fugle nævnes: 28/6 + 9/7 1 ad. sodr. Gjøl Bredning (RSN BRK), 7/8 1 ad. sodr. Hirtshals Øststrand (RSN), 20/8 1 ad. odr. Uggerby Strand (RSN MCH), 9/9 1 1K Grenen (KNP PBA) samt 26/8-30/12 (syv datoer) 1

ad. Hanstholm Havn (mange observatører). Sidstnævnte regnes som samme fugl og er formentlig et tilbagevendende individ, der er set regelmæssigt på havnen de seneste år.

Kaspisk Måge *Larus cachinnans*

2018 bliver et flot år med i alt 47 forskellige fugle, når materialet er rensat for oplagte og sikre gengangere. Dermed er årets total faktisk kun overgået af 2015 (83 fugle) og 2016 (56 fugle). Årets observationer er totalt domineret af Skagen (18), Hirtshals (15) og Hanstholm (9), der samlet står for mere end 90% af fuglene.

Som sædvanlig er årsfordelingen temmelig ujævn, idet første halvår kun byder på fem fugle. Vinteren har fire fugle 5/1 1 ad. + 6-7/1 1 3K Hanstholm Havn (MMH DAU NRA AMY), 6+14+17/1 1 3K Hirtshals Havn (JJM RSN MCH LPA) og 11/2 1 4K+ Ålbæk Havn (MER). Derefter skal vi helt frem til forsommeren for at finde næste observation, 14/6 1 2K Birkesø, Lille Vildmose (LPA). Andet halvår: Der ses blot en enkelt fugl i juli, 5/7 1 2K Hirtshals Øststrand (LPA). Fra primo august begynder arten at blive registreret i Nordjylland, idet de første unge fugle ankommer 5/8 1 1K Lild Strand (AOWN) og 7/8 1

1K Hirtshals Øststrand (RSN). Herefter ses arten regelmæssigt året ud. Eneste fugl uden for de tre store lokaliteter er 26/9 1 2K Blokhus (PR).

Skagen har i alt 18 fugle i perioden 20/8-15/12, hvoraf de 16 ses på Grenen. Største observation er 21/9 3 1K Grenen (KNP). Derudover ses to fugle: 17/9 2 1K og 15/10 1 1K + 1 2K begge Grenen (KNP SKAF) samt 15/12 1 3K + 1 ad. Skagen Havn (HHN SKAF MCH LYT), der bliver årets sidste observation.

Hirtshals-området har i alt 14 fugle i perioden 5/7-1/11. 10/8 ses hele fem fugle (4 1K + 1 ad.) på Hirtshals Øststrand (RSN LPA). Denne hører til blandt de største observationer i Nordjylland. Rekorden stammer fra 18/9 2015 Grenen, hvor der sås otte fugle!

Hanstholm har syv forskellige fugle i perioden 26/8-1/12. Der ses mere end én fugl 5/10 2 2K Hanstholm Havn (HHN) samt 1/12 2 ad. Hanstholm Slamdepot (HHN).

Sum: 47. 1. halvår 5. 2. halvår 42. Indsendere 30.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	3	1	-	-	-	1	1	15	13	9	1	4

Britisk Sildemåge *Larus fuscus graellsii*

Der er kun to fund af denne race i 2018. Det drejer sig om en fotodokumenteret fugl 3/2 1 ad. vdr. Uggerby Strand

(MCH) samt 29/5 1 ad fou. Skagen By (LOU).

Gråmåge *Larus hyperboreus*

Årets materiale byder på et meget højt antal observationer (539) fra mange forskellige indsendere (222). Indberetningen er stærkt præget af Lattermågens forekomst i Hanstholm, der lokkede mange fuglekiggere til i løbet af januar. Når materialet er renset for sikre gengangere og fugle set på samme dato på samme lokalitet, lander årets total på 370 fugle. Eftersom mange opholder sig på samme lokalitet over flere dage, er der ikke tale om den reelle forekomst. Efter en nærmere gennemgang af observationerne vurderes det, at Nordjylland nok nærmere reelt kun har haft besøg af ca. 33 forskellige Gråmåger i 2018. Forekomsten behandles lokalitetsvist.

Hanstholm-området: Det vurderes, at mindst 11 forskellige fugle har besøgt lokaliteten i år. De er fordelt på otte fugle i første halvår (6 2K + 1 3K + 1 4K) i perioden 1/1-30/4 (42 observationsdage) og tre i andet halvår (1 2K + 2 1K) 25/9 + 30-31/12. Fire dage ses hele fire fugle på havnen: 2+6+8/1 (3 2K + 1 4K) (TBR APN NRA TN) og 27/3 (2 2K + 1 3K + 1 4K) (HHN). Derudover er der 17 dage med tre forskellige fugle, alle i første halvår.

Hirtshals Havn: Der ses mindst fem forskellige fugle. Første halvår har minimum fire 2K-fugle i perioden 1/1-

30/4 (30 observationsdage) (LPA PR MCH m.fl.), mens der blot ses en enkelt i andet halvår, 1 1K 26/12 (SGN). Der er en enkelt observation af mere end én fugl: 28/1 2 2K Hirtshals Havn (MCH).

Skagen: Et forsigtigt bud er, at der ses ca. 14 forskellige fugle i løbet af året. I første halvår ses ca. 10 forskellige (8 2K, 1 3K og 1 4K), og arten ses næsten dagligt i perioden 1/1-5/6 (103 observationsdage). Adskillige dage ses tre fugle: 30/1 (2 2K + 1 4K) (JOK), 4/2 3 imm. (ROC) samt 23+25/2, 10/3 og 24/4 3 2K (JPE EC KK BWI RT). Alle disse observationer er fra Skagen Havn. Derudover ses tre fugle 25/3 3 2K Grenen (ROC) og 15/4 3 2K Nordstrand, Skagen (JHC KNP). I andet halvår ses ca. fire forskellige (3 1K og 1 2K), og arten ses 2/7-31/12 (44 dage). En oversomrende 2K-fugl ses gennem hele sommeren og bliver i området langt ind i efteråret. Der ses to 11/1 2 1K (JJM) og 15/12 1 1K + 1 2K (JPE HHN, AB) Skagen Havn.

Uden for de tre store lokaliteter ses blot disse tre: 8/1 1 2K Melholt Rimmer (HAC), 23/1 1 ad. Svinkløv Plantage (TSE) og 14/4 1 2K NØ Tranestederne (MHH).

Sum: 370. 1. halvår 332, 2. halvår 48. Indsendere 222.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	134	55	71	53	18	1	1	1	2	3	11	21

Hvidvinget Måge *Larus glaucooides*

Der ses i alt 9-10 forskellige individer, hvilket gør 2018 til et middelmådigt år. Fuglene er jævnt fordelt på de tre klassiske lokaliteter for arten, Skagen, Hirtshals og Hanstholm, der har hver tre fugle. Alle observationer nævnes. Første halvår byder på 7-8 fugle. Hirtshals Havn har mindst tre forskellige eksemplarer. En langtidstationær 4K-fugl ses af og til på havnen 2/1-23/2 og igen 10/4. Der er tale samme fugl, der har holdt regelmæssigt til på havnen siden oktober 2017 (LPA m.fl.). Derudover byder Hirtshals på en 3K 6-7/1 (LPA GRØN m.fl.) og en ny 4K

2/2 (LPA LP KMO JWB).

Skagen har 2-3 fugle: 29/1 1 4K Grenen (ROC), 7/4 1 imm. Grenen (ROC) og 13+15/4 1 4K Nordstrand, Skagen (SKAF KNP JHC). De to sidste observationer kan dreje sig om samme fugl.

Hanstholm Havn noterer to forskellige fugle: 3/3 1 4K (HLÆ) og 27/3 1 2K Hanstholm Havn (HHN).

Andet halvår byder blot på disse to: 23/12 1 2K Skagen Havn (ROC via PR) og 30/12 1 1K Hanstholm Havn (BKR).

Hættemåge *Chirococephalus ridibundus*

Stormmåge *Larus canus*

Sildemåge *Larus fuscus*

Sølvmåge *Larus argentatus*

Svartbag *Larus marinus*

De fem mest almindelige mågearter i behandles samlet i forhold til ynglefund. Der kan på grund af materialets

størrelse og sammensætning med få optællinger af reder/rugende fugle ikke gives bud på bestandsstørrelser.

Sildemåge, Hamstholt, 23. juni 2018. Foto: Frits Rost.

Hættemåge	Der er optælling på en lang række ynglelokaliteter. Alle lokaliteter med mere end 1000 ynglefugle nævnes: 8/4 1150 Vilsted Sø (JGH), 16/4 1030 Bygholms Nordlige Rørskov (HHN), 16/5 1740 Ørum Sø (HHN), 10/6 2500 Birkesø, Lille Vildmose (TL) og 23/4 6000 Hirsholm (SØP).
Stormmåge	En række mindre ynglelokaliteter er optalt – største optælling er fra Hirsholmene. I forbindelse med optælling af ynglefugle i maj bliver 21/5 optalt 50 ynglefugle (JG).
Sildemåge	Hirsholmene er største nordjyske ynglelokalitet for Sildemåge. 21/5 bliver 450 ynglefugle talt på Hirsholm (JG) og 22/5 25 ynglefugle talt på Græsholm (JG).
Sølvmåge	Største yngleforekomst registreres på Hirsholmene. Ved registrering 22/5 bliver talt 10.000 ynglefugle på Græsholm (JG). Største registreringer herudover er 26/6 3200 ynglefugle Deget (KTP) og 30/4 880 ynglefugle Arup Vejle (HHN).
Svartbag	Største yngleforekomst registreres på Hirsholmene. Ved registrering 22/5 bliver der optalt 1200 Græsholm (JG).

Yngleoplysninger fra DOFbasen om Hættemåge, Stormmåge, Sildemåge, Sølvmåge og Svartbag 2018.

TERNER

Dværgterne *Sterna albifrons*

Summen er usædvanligt høj, sammenlignet med tidligere år. Det skyldes ikke mindst mange indberetninger fra Nordmandshage og Lund Fjord. Måske har den gode sommer også indflydelse på dels ynglesucces, dels observatørernes lyst til at færdes ved hav og strand. Første er 20/4 1 Hou Sydstrand (HAC). Mange ynglefund er indberettet, men der er også negative meldinger. Fra Læsø er der godt nyt i år med 27/6 Stokken 11 ynglepar, alle med ungefodring (PR). Fra Voerså Enge og Havn meldes der 8/6 om 6 par rugende (SØP), men 28/6 meldes kolonien opgivet (SØP). En del fund i yngletiden fra kysten mellem Voerså og Hals, men ingen meldinger om

sikker yngel, undtagen 14/8 Gerå Enge og Strand 2 ad. + 3 1K (HAC). Fra Nordmandshage foreligger en række observationer, hvoraf største er 20/7 80 Skindsækken (PR). Hvor mange ynglepar, der er på Skindsækken, er vanskeligt at vurdere, men den 22/7 ses mindst 7 1K (PR). Fra Nordvestjylland er følgende yngel indberettet: 19/5 1 par Agger Tange (SVP), 10/7 3 par Bulbjerg (JFA), 15/7 1-2 par Nørre Vorupør (HBO), 18/7 2 par Ove Sø (SVP), 1/8 1-2 par Hjørdemål Klit (HLÆ). Fra Lund Fjord i Vejlerne er der en lang række fund fra perioden 17/7-24/8 med op til 15 den 2/8 (MCH), men der meldes ikke om yngel. Sidste er 13/9 1 Egense Hage (HHB).

Sum: 801. 1. halvår 233, 2. halvår 568. Indsendere 62.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	6	102	125	345	222	1	-	-	-

Rovterne *Sterna caspia*

Seks fund af otte fugle er nær det normale. Vi nævner alle: 30/5 1 Grenen (HO), 27/7 1 Agger Tange (HLÆ),

30/7 1 Lund Fjord (AVJ), 30/7 1 Han Vejle (TKC), 1/8 2 Rettrup Kær (GM) og 21/8 2 Agger Tange (SVP).

Hvidvinget Terne *Chlidonias leucopterus*

Nok mindst fire forskellige fugle. Alle nævnes: 17+26/5 + 4-13/6 1 ad. sodr. Birkesø, Lille Vildmose (UB KBC m.fl.), 28/5 2 ad. sodr. Han Vejle (AS HHN CSS) samt

13-14/8 1 1 ad. odr. Birkesø, Lille Vildmose (RSN OEH m.fl.).

Hvidvinget Terne ad., Han Vejle, 28. maj 2018. Foto: Henrik Haaning Nielsen.

Sortterne *Chlidonias niger*

Forekomsten ligner de foregående års: Pænt med fugle, især i Vejlerne og på Agger Tange, men ingen unger observeres. Første er 29/4 Sønder Lem Vig (GM). Fra Skagen meldes om 13/5 3 Ø (mange indsendere), 28/5 6 Ø (JHC m.fl.), 30/5 1 Ø (JHC) og 14/7 3 V (SKAF). Øvrige fund fra første halvår (på nær Vejlerne og Agger Tange) er 30/7 1 1K Ørum Sø. Fra Vejlerne, dvs. Kogleaks, meldes om 24 ynglepar (HHN), men ingen unger kommer

på vingerne. Fuglene ses af en række observatører forår og sommer. På Agger Tange ses op til 11 fugle i perioden 30/7-24/8 (OA HHN m.fl.), heraf 2/8 3 1K (KMO JWB). Øvrige fra andet halvår er 10/8 1 ad. Hirtshals Havn (AWN LPA), 10/8 3 S Nordmandshage (PR), 16/8 1 S Jerup Strand (JKI), 24/8 3 Lild Strand (JFA) 26/8 1 1K Grenen (KOL) og 15-16/10 1 1K Ulvedybet (BKR ALM), som bliver årets sidste.

Fjordterne *Sterna hirundo*

Kun yngleforekomster behandles. Vi starter på Læsø, nemlig Knogen med 30 par (PR). Fra Himmerland 1 par Fyrkat Engsø (BBM CSS), 7 par Halkær Sø (PR RWR TSE). Fra Viborg-egnen 1 par Kølsen-Skals Engsø (TBR). Fra Vejlerne viser en optælling 40 par i Østlige Vejler og 12

par i Vestlige Vejler (HHN). Tal fra enkelte Vejler-lokaliteter: 9 par Kogleaks, Vejlerne (HHN), 9 par Arup Vejle (HRC), 2 par Bygholm Vejle (BLK), 3 par Østerild Fjord (HRC). Fra Thy 12 par Agger Tange (HHN JG) og 4 par Ræhr Grusgrav (SVP).

Havterne *Sterna paradisaea*

Kun yngleforekomster behandles. Fra Læsø 17 par Stokken (PR JHC), 30 par Knogen (PR), 1 par Kringelrøn (PR). Så tager vi færgen til Frederikshavn: 15 par Frederikshavn Havn (JG). Fra Voerså foreligger en gyserhistorie: 8/6 277 par, 20/6 kolonien opgivet, måske på grund af oversvømmelse (SØP). Fra Stensnæs meldes om 3 par (SØP), Gerå Enge og Strand 75 ynglefugle (HAC JSJ),

Nordmandshage 13/6 26 par, men 5/7 kun min. 5 par (PR). Fra Østlige Vejler 37 par, Vestlige Vejler 0 (HHN). Fra Agger Tange meldes om 100 ynglefugle på holme i Nordlagunen (JG), 40 ynglefugle (ingen nærmere stedsangivelse) (HHN) og 4 ynglefugle småsøer i sydenden (CHJ).

Fjordterne, Østerild Fjord, 20. juli 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Havterne, Limfjorden ved Bygholmdæmningen, 24. maj 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Splitterne *Sterna sandvicensis*

Kun yngleforekomster behandles. Vi har ikke modtaget resultater af egentlige tællinger fra Hirsholm, men en melding er 21/5 2000 ynglefugle (JG). Eneste ud over Hirsholm er 20/5 Agger Tange 6 ynglefugle (JG), 3/6 Ørum Sø 54 ynglefugle (HHN). Desuden kan nævnes 25/7 2 ad. og 2 juv. Egense Hage – kan være ynglefugle fra Hirsholm (DFS).

Forekomsten af rovfugle sætter mange rekorder i år. Det skyldes især et meget stort forårstræk for mange arter grundet et vejrlig, der gav ideelle betingelser. Fiskeørn, Havørn, Rød og Sort Glente ses alle i rekordstore antal ved Skagen og indrapporteringerne af Havørn er nu så hyppige, at det er den mest rapporterede fugl i rapporten. Også Hvepsevåge imponerer med det højeste antal siden rekordåret 1992! Overraskende nok er forekomsten af Steppehøg vigende, ligesom antallet af Blå Kærhøg er lavt.

For de nordjyske ynglefugle er det positivt, at der for første gang er fem par Kongeørne, mens Fiskeørn med et par og antallet af Havørnepar er nogenlunde uforandrede. Det samme gælder Rød Glente, mens Duehøg fortsat er en art i krise. Året byder med Blå Glente og Slangeørn også på et par sjældne gæster sydfra. Materialet fra Skagen i artsgennemgangen, og i skemaerne er sammensat af Knud Pedersen (KNP).

Hvepsevåge hun, Skagen,
24. maj 2018. Foto:
Knud Pedersen.

	Marts	April	Maj	Juni	Total	Største dag	Median-dato
Fiskeørn	6	167	285	41	499	14/4 (29)	10/5
Hvepsevåge	0	0	3127	508	3635	29/5 (732)	29/5
Slangeørn	0	0	1	0	1		
Lille Skrigeørn	0	1	0	0	1		
Kongeørn	0	0	0	0	0		
Rørhøg	3	123	238	52	416	9/5 (20)	11/5
Blå Kærhøg	5	170	44	3	222	20/4 (26)	18/4
Steppehøg	0	14	24	0	38	10/5 (7)	5/5
Hedehøg	0	0	15	4	19	9/5 og 10/5 (3)	15/5
Spurvehøg	104	2000	941	89	3134	14/4 (333)	17/4
Duehøg	7	7	9	0	23	20/4 (2)	20/4
Havørn	18	41	57	19	135	17/4 (7)	5/5
Rød Glente	30	141	161	53	385	20/4 (21)	6/5
Sort Glente	0	31	65	11	107	9/5 og 10/5 (5)	8/5
Fjeldvåge	14	219	96	5	334	15/4 (43)	16/4
Musvåge	759	2783	1872	268	5682	20/4 (393)	26/4
Tårnfalk	15	339	840	154	1348	14/4 (103)	14/5
Aftenfalk	0	0	70	2	72	10/5 (21)	10/5
Dværgfalk	3	89	166	4	262	10/5 (31)	7/5
Lærkefalk	0	15	289	37	341	16/5 (31)	16/5
Vandrefalk	6	101	94	0	201	17/4 (14)	28/4
Sum	970	6241	8394	1250	16855		

Rovfugletrækket ved Skagen i
foråret 2018 fordelt på måneder,
samt totalen, største dag(e) og
mediandato for de enkelte arter.

Statistik:

Træktallene fra Skagen 2018 sammenlignes i disse tabeller med tiårs-gennemsnittet for årene 2008-17.

2018 over gennemsnit (>10% afvigelse)

Fiskeørn	+66%
Hvepsevåge	+326%
Steppehøg	+23%
Havørn	+141%
Spurvehøg	+17%
Rød Glente	+78%
Sort Glente	+114%
Musvåge	+22%
Tårnfalk	+54%
Aftenfalk	+279%

Lærkefalk	+46%
Vandrefalk	+33%

2018 tæt på gennemsnit (<10% afvigelse)

Rørhøg	+10%
Fjeldvåge	-10%
Dværgfalk	-9%

2018 under gennemsnit (>10% afvigelse)

Blå Kærhøg	-15%
Hedehøg	-14%
Duehøg	-40%

Alle arter samlet

Alle arter	+46,5%
------------	--------

Havørn 2K, Skagen,
3. april 2018. Foto: Knud Pedersen.

Art / År	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Gns.
Fiskeørn	434	301	238	336	307	172	393	150	384	285	499	300
Blå Glente	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	-
Hvepsevåge	1871	899	277	614	668	1084	1049	134	1518	419	3635	853
Slangeørn	2	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	-
Lille Skrigeørn	3	1	1	2	2	4	1	0	1	1	1	2
Stor Skrigeørn	4	1	0	3	0	0	0	0	0	2	0	1
Steppeørn	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	-
Kongeørn	4	1	3	5	2	0	5	1	4	2	0	3
Høgeørn	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	-
Dværgørn	0	0	0	1	1	1	2	0	0	0	0	-
Rørhøg	483	417	351	395	291	284	280	195	619	456	416	377
Blå Kærhøg	339	328	139	158	356	169	187	152	480	304	222	261
Steppehøg	12	9	5	26	44	31	22	5	95	56	38	31
Hedehøg	50	25	10	36	10	15	17	11	30	14	19	22
Spurvehøg	3736	3134	2827	2387	3120	1427	1957	2563	2749	2905	3134	2681
Duehøg	26	81	56	39	42	36	39	30	17	14	23	38
Havørn	93	63	27	55	30	72	44	28	67	76	135	56
Rød Glente	267	195	136	209	174	252	171	157	294	304	385	216
Sort Glente	59	38	39	54	52	54	40	34	64	64	107	50
Fjeldvåge	882	323	205	377	592	254	414	161	378	135	334	372
Musvåge	7670	4083	5204	7356	5081	4343	2599	2213	3880	4350	5682	4678
Ørnevåge	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	-
Tårnfalk	1038	721	322	827	1216	357	911	495	1687	1175	1348	875
Aftenfalk	63	7	1	43	20	2	14	3	37	4	72	19
Dværgfalk	367	296	223	267	374	150	281	187	414	317	262	288
Lærkefalk	330	182	113	215	248	196	253	81	378	348	341	234
Jagtfalk	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	
Vandrefalk	140	124	98	185	194	96	150	129	201	193	201	151
I alt	17864	11227	10274	13593	12825	9002	8830	6729	13299	11424	16855	11507

Sum af rovfugletræk ved Skagen i forårene 2008-2018, med gennemsnit (Gns.) for årene 2008-17.

Fiskeørn *Pandion haliaëtus*

Årssummen er høj, hvilket primært skyldes et rekordstort forårstræk ved Skagen. Forekomsten i andet halvår er til gengæld mere moderat end i 2017. Området huser fortsat blot et enkelt ynglepar, der til gengæld fik hele tre unger på vingerne.

Årets første ses til normal tid 28/3 1 Ørhale, Nors Sø (DB) og dagen efter de første tre ved Skagen (ASJ KK OS ROC SKAF). Fra april ses Fiskeørn dagligt, og de første større dage ved Skagen er 11/4 8 og 12/4 7 (JLI SKAF m.fl.), fulgt af min. 20 13/4 og 14/4 29 (SKAF JLI m.fl.), som bliver årets største dag. Herefter mere fåtallige dage dog med min. 10 17/4 (LOU m.fl.) og 1/5 10 (ASF HP JHC m.fl.). Forekomsten i maj er meget stor med en pæn kulmination omkring månedsskiftet maj/juni. De største dage er 8/5 8-10 (flere inds.), 9/5 11 (HAC PET TLA), 14/5 11 (TVN KNM ROC ASF m.fl.), 15/5 8 (LOU KNM), 21/5 8 (HO CBS m.fl.), 29/5 16 (JLI LOU JPIP m.fl.) og 30/5 12 (HO JHC m.fl.). Herefter stilner det af med spredte forekomster gennem juni. I alt noteres 499 ved Skagen, hvilket som sagt er det største antal nogensinde. Gennemsnittet for de foregående ti år er 300 og hidtil højeste antal er 434 i 2008. Fra andre lokaliteter kan nævnes følgende trækkende, 12/4 12 Vandet Sø (JJA KBJ), 29/4 3 Tofte Sø (ARA HAC m.fl.) og 9/5 4 Liver Ås udløb (PHP BRØN). Førstenævnte er usædvanligt mange uden for Skagen.

Om de nordjyske ynglefugle skriver artsadministrator Leif

Novrup: *Vi kender stadig kun til én rede i Nord- og Nordvestjylland, nemlig den gamle rede i Estvadgård Plantage. Her blev hannen set på reden den 31. marts, men først den 8. april blev hunnen set på reden sammen med hannen. Altså sent i forhold til tidligere år. Dagen efter havde hunnen travlt med at komme med store grene til reden, og den 10. april sås flere parringer på reden. Helt frem til 5. maj sås parringer på reden. Rugningen begyndte sent i år omkring en uge henne i maj måned. Den 12. juni sås hunnen fodre ungelunger for første gang, men først den 28. juni sås et lille hoved af en unge stikke op over redekanten. Den 6. juli sås hele to små unger, men først den 27. juli sås hele tre unger i reden. Næsten en hel måned efter at den første unge var set i reden. Den 7. august kunne de to ældste unger flyve fra reden og dagen efter også den yngste. Den 9. september blev en unge set stå på reden for sidste gang, og den 15. september var alle fiskeørne draget af sted.*

Forekomsten i andet halvår er noget lavere end i 2017, hvor der blev indtastet 243 mod 195 i år, hvilket blandt andet skyldes væsentligt færre sommerfund. Forekomster med min. tre fugle i andet halvår nævnes, 16/8 og 21/8 3 Kytterne (SEM JS), ved Kølsen/Skals Engsø ses 23/9 4 (GRAN), 26/8 7 (HK FIA m.fl.) og 31/8 3 (BBK). Desuden 25/8 3 og 2/9 4 Hjarbæk Fjord øst (TRK TBR), 8/9 3 Nors Sø (SA ARA) og 13/9 3 S Nordmandshage (PR). De sidste fugle ses 14-18/10 1 Nors Sø (GGU m.fl.) og 29/10 1 R Nørhale Grusgrav (JEA), hvilket er sent.

Sum: 863. 1. halvår 668, 2. halvår 195. Indsendere 268.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	
	-	-	-	8	266	345	49	17	98	73	7	-	-
Skagen	-	-	-	6	167	285	41	3	1	1	-	-	-

Fiskeørn, Ulvedybet, 6 maj 2018, foto: Vagn Freundlich.

Blå Glente, Skagen,
16. juli 2018. Foto: Peter Denyer.

Blå Glente *Elanus caeruleus*

Ét fund, idet Skagens og Nordjyllands sjette Blå Glente ses over Jennes Sø i Reservatet ved Skagen 16/7 (Michelle Pes m.fl.). Fundet er godkendt af SU. Det er det første juli-

fund, idet de tidligere fund er fra marts (1), april (2), maj (1) og juni (1). Der foreligger yderligere otte danske fund. Arten er SU-art.

Hvæpsevåge *Pernis apivorus*

En årssum, der er fem gange større end i 2017, tilskrives i den grad et meget stort forårstræk, ikke mindst ved Skagen, som tegner sig for godt 80% af årssummen.

Årets første ankommer meget tidligt, 1/5 1 Store Arden Skov (AHO) fulgt af den første ved Skagen 5/5 1 (ARA JLI). Herefter er der næsten daglige observationer ved Skagen til et godt stykke ind i juni måned. To-cifrede træktal ses fra 10/5 min. 25 (HAC PET TLA m.fl.), 14/5 35 og 15/5 43 (mange indsendere). Den sidste uge af maj tiltager antallet, og der ses mange fine dage i denne periode. Nævnes kan 25/5 ca. 150, 26/5 ca. 220, 27/5 min. 350 og den helt store dag 29/5 med 732 (alle mange inds.). Uden for KNP's sammenstilling har JLI denne dag 933. De følgende dage ses fortsat imponerende mange, 30/5 godt 500 og 31/5 ca. 300 og 1/6 ca. 200 (mange inds.). Herefter aftager intensiteten, og måneden ud ses ikke antal på over 100 fugle. Samlet ses der 3635 Hvæpsevåge, hvil-

ket er det største antal siden rekordåret 1992, hvor der blev set 6138 ex. Skønt noteringerne fra andre områder under forårstrækket er væsentligt lavere, vidner disse dog også om et stort gennemtræk, således 30/5 52 og 31/5 25 Klitmøller (JJA), 31/5 44 Tranum Klitplantage (PR) og 31/5 61 Bulbjerg (CKP m.fl.).

Ynglefugle er indberettet som følger: Rold Skov området seks par (NOVANA AHO) samt ét par følgende steder Høstemark Skov (NOVANA), Marienhøj Plantage (TN), Kvorning Mølle (TBR), Viskum (TRK) og Flyndersø (LN). I sommerperioden ses som vanligt en del trækforsøgende fugle ved Skagen. Største notering er 10/7 39 Grenen (SKAF JM MCH).

Ellers bliver de største noteringer i andet halvår 13/9 8 S Nordmandshage (PR) og 15/9 8 SV Lille Vildmose (ARA HAC). Årets sidste ses 18/9 4 S Råbjerg Stene (LBRJ) og 19/9 1 S Gerå (HAC).

Sum: 4311. 1. halvår 4048, 2. halvår 263. Indsendere 159.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
Skagen	-	-	-	-	3487	561	207	26	30	-	-	-

Slangeørn *Circaetus gallicus*

Et godkendt fund, 9/5 og 11/5 1 TF Hulsig Hede (HAC PET TLA LOU SEK m.fl.). Fuglen når ikke Skagen, men ses rastende og fouragerende på begge datoer over heden, inden den forsvinder sydpå igen. Der er tale om det

18. nordjyske fund, hvoraf de 13 er fra Skagen. Seneste fund er fra 2013.

Arten er SU-art.

Slangeørn, Skagen, 9. maj 2018. Foto: Jørgen Kabel.

Lille Skrigeørn *Aquila pomarina*

En enkelt skrigeørn blev det til, idet en adult fugl blev set på trækforsøg ved Skagen 20/4 (TEO og mange andre).

Kongeørn *Aquila chrysaetos*

2018 bliver med hele fem par et fint år for de nordjyske (og danske) Kongeørne. Ørnene får samlet set fire unger, hvilket tidligere er sket tre gange. Desværre findes en af de voksne fugle død sidst på året.

At Danmark efterhånden er at finde på landkortet for Kongeørn afspejler sig i, at det 20. Nordiske Kongeørne-symposium afholdes i Lille Vildmose. Læs meget mere om dette i en særskilt artikel i denne årbog.

Uden for yngleområder foreligger blot ganske få iagttagelser. Således ses ingen fugle i Skagen i år. I det følgende gennemgås ynglelokaliteterne.

Hals Nørreskov (HAC JTN):

Fuglene byggede inden sæsonen endnu to reder, så der nu er hele ni reder i skoven! Parret fik to unger, hvilket er fjerde gang. Begge unger ringmærkes. Ungerne opholder sig i skoven til langt hen på året. Parret er med 15 unger nu det mest produktive par i Danmark. Desværre findes hannen i parret død 30/11. En analyse afslører, at dødsårsagen er en svampeinfektion.

Hals Sønderkov (JTN):

Et par med en adult hun og en nu 4K han byggede rede i 2017 uden at få unger. I år lykkes det, idet en unge ringmærkes 21/6. Den flyver fra reden sidst i juli og ophol-

der sig i skoven året ud. Hannen i parret er en fugl med en påsat GPS. Den er klækket i Høstemark Skov i 2015. Fuglene lever i høj grad af den store fasanbestand, der er i området.

Tofte Skov (TC ATL HAC):

Kongeørneparret i den sydlige del af Lille Vildmose – i Tofte Skov – havde for første gang held med at opfostre en unge.

Parret opgav ellers deres første redeområde i skoven, og selvom det tidligt blev klart, hvor de nu foretrak at opholde sig, så blev reden ikke fundet før 5/6, hvor der kunne ses en unge i reden. Ungen havde forladt reden 29/6 og har efterfølgende opholdt sig i Lille Vildmose året ud.

I Tofte Skov ses desuden "enken" fra et tidligere ynglepar, hvorfra hannen blev fundet skudt i 2016. Det er dog ved årets udløb usikkert, om den fortsat er i skoven.

Høstemark Skov (FA TL):

Fuglene har været på plads i skoven gennem hele året. Ved et besøg ved reden 24/5 var der dog ingen unge eller anden tegn på ynglevirksomhed at se. Senere findes et knust æg i reden. Det er uvist, om reden er præderet.

Kongeørn, Tofte Skov, 21. maj 2018. Foto: Jan Skriver.

Et nyt Havørnepar har slået sig ned 1600 meter fra Kongeørnenes rede.

Store Vildmose (JTN EFJ):

Hunnen fra yngleparret i 2016 og 2017 forsvandt i foråret 2017, efter at ynglen var mislykkedes og er ikke med sikkerhed set siden. På samme måde er ungen fra 2016 heller ikke set siden da. I begyndelsen af april dukker en ny næsten udfarvet hun op. Parringer ses snart efter, og rugningen indledes sidst i april. Rugeperioden forløber tilsyneladende normalt, men i løbet af juni står det dog klart, at noget er gået galt, og ved et check 11/7 findes blot et røddent æg i reden, og der er ikke tegn på, at der har været en unge.

Yngleparret holder sommeren igennem stadig sammen og ses regelmæssigt i Ørnefæner.

GPS-ørne:

I 2015 blev tre ørne forsynet med GPS. Den ene indgår

Sum: 586. 1. halvår 337, 2. halvår 249. Indsendere 152.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	48	62	51	95	49	32	27	64	46	65	15	32

som nævnt i det nye par i Hals Sønderskov, mens den anden primært har opholdt sig i det sydøstlige Vendsyssel og Lille Vildmose området.

Øvrige iagttagelser:

Der foreligger kun tre iagttagelser af Kongeørn ud over ovennævnte, 30/3 1 4K Kærbjerg Skov (AHO), 29/4 1 imm. Råbjerg Mose (BKR) og 8/8 1 ad. Års (SUT). Der er således ingen ørne, der når Skagen i år, hvilket er usædvanligt. Det er blot anden gang, at det sker, inden for den seneste ti-års periode.

Enkelte observationer udenfor yngleområderne, hvortil der ikke foreligger angivelse af alder eller andre kommentarer, er ikke medtaget.

Sum-skemaet herunder giver på ingen måde udtryk for det reelle antal fugle, men viser blot i hvor høj grad arten rapporteres.

Rørhøg *Circus aeruginosus*

For Rørhøg omtales som udgangspunkt blot yngleforekomsten. Dog skal det nævnes, at en han ses i Vejlerne i perioden 1-12/1 (flere indsendere) og at årets første forårsfugl ses 10/3 Selbjerg Vejle (HHN), og det hele slutter med 17/11 1 han Han Vejle (HHN).

Der er i alt indrapporteret ca. 70 ynglepar, som følger: Vejlerne 47 par – 33 i østlige del og 14 i vestlige (HHN),

Lille Vildmose 8-10 par – heraf to i Tofte Mose (TL DFS HAC m.fl.), Haldager Vejle 3 par (KHK m.fl.) samt et par fra Torndrup Strand, Viskum/Nørreådal, Kølsen, Grynderup Sø, Håls, Halkær, Skagen, Liver Å, Ravnshøj, Tange Sø og Rærup (mange indsendere).

De 70 par er lidt flere end i 2017, hvilket primært skyldes en fremgang fra 38 til 47 par i Vejlerne.

Rørhøg 1K, Han Vejle,
21. juli 2018. Foto: Jørgen
Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Blå Kærhøg
Circus cyaneus

En ret lav årssum, hvilket tilskrives et ret fåtalligt forårs-træk og et andet halvår, der heller ikke byder på mange kærhøge. Begge dele kan givet skyldes dårlig succes på ynglepladserne, da det primært er forekomsten af yngre fugle, der er lav.

I vintermånederne er forekomsten spredt og oftest ses kun enkeltfugle. I januar til marts ses disse forekomster af mere end tre fugle, 22/1 6 til overnatning Helledi Enge, Store Vildmose (PR), 23/1 og 27/1 4 Lille Vildmose (AFJ HAC), 1/2 4 Damfenner, Store Vildmose (PR), 6/2 7 og 5/3 5 til overnatning Sdr. Lemvig (AO HMA KCAL). Ved Skagen ses første trækkende 31/3 2 (KNP EC m.fl.) og første større dag er 8/4 9 (SKAF LOU KNP) fulgt af 12/4 13 og 14/4 18 (SKAF JLI m.fl.) og årets største 20/4 26 (TEO JHC m.fl.). Maj forløber uden større træk dage

Sum: 1071. 1. halvår 653, 2. halvår 418. Indsendere 272.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	110	99	106	282	51	5	-	5	33	144	136	100
Store Vildmose – sum	18	17	10	7	-	-	-	-	9	3	8	4
Lille Vildmose – sum	21	17	16	26	1	-	-	2	8	52	28	18
Vejlerne – sum	30	4	11	5	1	-	-	1	3	26	29	20
Skagen	1	4	5	170	44	3	-	-	1	3	9	-

Steppehøg
Circus macrourus

Efter markant fremgang i forekomsten for denne art gennem flere år, ses der for andet år i træk en nedadgående tendens. I 2016 var årstotalen på 130, i 2017 68 og nu 52. Som altid domineres forekomsten af fugle ved Skagen. Årets første er som vanligt gamle hanner, således 7/4 1 Ulvedyb (BKR) og samme dag 1 Liver Ås udløb (BRØN) fulgt af 8/4 1 ad. hun Lille Vildmose (HAC). Samme dag ses den første ved Skagen – ad. han (flere inds.). I resten af april ses yderligere 13 fugle ved Skagen med max. nok fire forskellige fugle 17/4 (LPA JHC MCH SKAF m.fl.). Forekomsten i maj bliver større med samlet 24 ex. med en klar kulmination 10/5 med syv fugle (mange indsendere). Steppehøg ses herefter dagligt frem til 16/5 1 (HBJ m.fl.) efterfulgt af den sidste 22/5 1 ad. han (JAE BWI JSC HST). Fra andre lokaliteter kan i første halvår næv-

Sum: 52. 1. halvår 46, 2. halvår 6. Indsendere 97.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	19	27	-	-	-	5	1	-	-
Skagen	-	-	-	14	24	-	-	-	-	-	-	-

Steppehøg, Skagen, 10. maj 2018. Foto: Lars Grøn.

frem til de sidste trækkende 2/6 2 (KNP JLI LYT). Eneste nævneværdige tal fra andre lokaliteter i foråret er 8/4 3 Bulbjerg (SA EM HHN) og 8/4 7 Kandestederne (JKI). Fra ultimo juni og i juli foreligger flere ukommenterede observationer, som ikke medtages her. Derfor bliver de første fra andet halvår 6/8 1 ad. han Han Vejle (LBRJ), 29/8 1 hun Lyngholm (SVP) og 31/8 1 hun Gårdbo Sø (KNP). Forekomsten i halvåret er primært af enkelt-fugle og eneste af mere end tre ex. er følgende fra Lille Vildmose, 9/10 4 (LBRJ DFS), 22/10 10 (KRD), 17/11 6 og 25/11 6 (GGU ALM) og fra Vejlerne 8/11 4 Bygholm Nordlige Rørskov (HHN), 13/11 8 til overnatning Selbjerg Vejle (JBE) samt 29/12 6 og 30/12 6 Bygholm/Selbjerg Vejle (HHN NRA). Sluttelig skal nævnes 19/12 4 til overnatning Sdr. Lemvig (AO).

nes 12/4 1 ad. han Ørnefenner, Store Vildmose (KHK), 14/4 1 ad. han Vandet Sø (JJA SA EM), 16/4 1 hun Glømbak, Vejlerne (HHN), 19/4 1 hun Råbjerg Enge (MCH), 2/5 1 ad. han Nordmandshage (PR), 3/5 1 2K Gerå (HAC), 5/5 1 ad. han Slettestrand (IZN) og 13/5 1 2K Rødhus Hede (AB). Andet halvår giver 3-4 fugle, som alle nævnes, 13/9 1 1K Nordmandshage (PR), 25/9 1 1K Nørreådal (TBR) og måske samme 27-28/9 1 1K Vejrum Vestso og Viskum (TRK TBR LM) og 3/10 (EM). Endelig 29/9 1 1K Ellidsbøl Strand (HRC SUB). Endelig skal nævnes en afvigende fugl, som muligvis kan være hybrid med Blå Kærhøg, 1/5 1 ad. han Skagen (ASF JHC HP).

Steppehøg ad. han, Nordstrand, 8. april 2018. Foto: Jørgen Kabel.

Hedehøg *Circus pygargus*

Endnu et år med få fugle, med 26 dog tre flere end i 2017. Med 19 fugle ved Skagen er hovedparten som vanligt derfra. Årets første ses 1/5 1 han Råbjerg Sø (LN m.fl.) fulgt af 2/5 2 brune Rærup (ATL). Første ved Skagen ses 6/5 1 han (ARA MHR TSK) fulgt af tre fugle både 9/5 og 10/5 (mange inds.). Der er spredte observationer i den resterende del af maj af enkeltfugle, dog 29/5 1 ad. hun + 1 2K (JPIP m.fl.). I begyndelsen af maj ses fortsat enkelte fugle med bl.a. 7/6 2-3 2K (flere inds.) og sidste 8/6

1 2K (LTP EMI). Fra andre lokaliteter foreligger yderligere et fund, 31/5 1 2K+ hun Tranum Klitplantage (PR). Fra andet halvår foreligger tre fund, 1/8 1 ad. han Gerå (HAC), 23/8 1 1K Lille Vildmose (LN PJP LIFO) og 28/8 1 1K Haldager Vejle (BKR).

Endelig skal det nævnes, at der i kategorien Hede/Steppehøg er indrapporteret 13 fugle, alle på nær én fra Skagen.

Sum: 26. 1. halvår 23, 2. halvår 3. Indsendere 70.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
Skagen	-	-	-	-	19	4	-	3	-	-	-	-
	-	-	-	-	15	4	-	-	-	-	-	-

Duehøg *Accipiter gentilis*

Blot yngleforekomster behandles. Hoveddelen af disse er fra JTNs årlige rapport: I det 2417 km² undersøgelsesområde "Vendsyssel" er 38 par endnu et år med tilbagegang, idet der var 40 par i 2017 og 46 i 2016. Det blev til 64 udføjne unger (54 ringmærket) – 1,67 ungel/par og 2,37 ungel/par med unger. Der var tale om en sen start på ynglesæsonen på grund af lang vinter. Generelt små kuld og ingen kuld med fire unger. At Duehøg er en art med problemer understreges af, at

der fra den øvrige landsdel ikke er rapporteret ynglefund endsige potentielle ynglefund. Som en konsekvens af artens situation hemmeligholdes ynglefund af arten fra 2019 på DOFbasen, ligesom fund i Atlas III ikke er offentligt tilgængelige.

Den sparsomme forekomst understreges af den lave års-sum og endvidere af tallene fra Skagen, der især i de seneste tre år har været meget lave.

Sum: 155. 1. halvår 87, 2. halvår 68. Indsendere 94.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
Skagen - sum	11	4	31	25	11	5	4	12	15	15	17	5
	4	1	7	7	9	-	1	-	-	-	1	-

Havørn *Haliaeetus albicilla*

At Havørn både er blevet en relativt almindelig art de senere år, og at den samtidig har alles bevågenhed understreges af, at den faktisk er den fugleart, som er indtastet flest gange af alle de arter, som behandles i Nordjyllands Fugle. Det er imponerende for en fugl, der for blot 25-30 år siden var en sjældenhed i Nordjylland. Det høje antal skal ses på baggrund af rekordmange Havørne både i Skagen og ikke mindst i efteråret i Vejlerne. Materialet indeholder selvfølgelig mange indtastninger af de samme fugle, skønt gengangere er fraserteret på enkelt dage.

Den nordjyske ynglebestand er i en svag positiv udvikling med otte par, der i år får seks unger.

Generelt kommer rapporteringerne fra et stort antal lokaliteter, og de tre lokaliteter i skemaet står blot for følgende procentdele af observationerne, Vejlerne 35% (53% af totalen for andet halvår), Lille Vildmose 16% og Skagen 7% (14% af forårstotalen).

I årets første måneder ses Havørn på en lang række lokaliteter, gerne 1-2 fugle og enkelte gange tre fugle sammen. Ved Skagen trækker den første mod nordøst 18/3 (EC KK m.fl.). Fra april og de følgende to måneder ses Havørn dagligt ved Skagen. De største dage i april bliver 17/4 7 og 18/4 6 (JHC KNP ALPA m.fl.). I april ses

op til fem fugle på mange datoer. En forårstotal på 135 ex. er en markant forbedring af den tidligere rekord på 93 ex. fra 2008. Største iagttagelse af trækkende fugle fra andre lokaliteter er 13/4 4 Hjardemål Klit (HLÆ).

Som nævnt er den nordjyske ynglebestand nu oppe på hele otte par, som kort nævnes her med antal unger i parentes, Tofte Skov (1), Høstemark Skov (0), Østerild (1), Øland (2), Sydthy (1), Estvadgård (1), Rødsø (0) og Vis-kum (0). Her foruden ses adulte fugle på flere lokaliteter. Nævnes skal bl.a. et par set i sensommeren på Læsø (KNP PBA).

I andet halvår er Vejlerne det helt store trækplaster, idet der igennem en længere periode ses et større antal rastende yngre fugle på Bygholmengen. Det hele tager til fra medio september med 16/9 7 (LH TN HAC) og 24/9 8 (AS) for at vare ved gennem hele oktober med blandt andet 3/10 9 (JPK) og 12-20/10 op til 13 fugle (mange indsendere). I november ses der færre, men dog fortsat otte Havørne 12/11 og 14/11 (VFL BLK). Andre lokaliteter kan ikke matche dette, flest ses ved Lille Vildmose med dagsmax. 2/9 5 (HAC) og 11/12 4 (TN). De resterende fugle ses på en lang række lokaliteter i landsdelen i antal på 1-3 ex.

Sum: 2059. 1. halvår 995, 2. halvår 1064. Indsendere 393.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	139	148	232	191	185	100	91	143	207	293	221	109
Vejlerne – sum	31	18	42	43	40	26	32	55	90	180	119	53
Lille Vildmose – sum	18	15	36	38	31	28	15	27	36	42	18	21
Skagen	-	-	18	41	57	19	-	3	4	5	2	1

Havørn (og Kortnæbbet Gås, Gråkrage og Vibe),
Bygholmengen, 3. oktober 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Rød Glente, Yåby, 16. juli 2018. Foto: Allan Kjær Villesen.

Rød Glente *Milvus milvus*

Igen igen en klar rekord med en stigning på godt 50% i forhold til sidste års årssum. Det store tal skyldes især en markant rekord ved Skagen i foråret samt mange spredte iagttagelser fra de fleste egne af Nordjylland. Til gengæld er indrapporteringerne af ynglefugle ikke blevet større. Også i andet halvår er registreringerne flere end normalt. Til gengæld er der kun meldt om enkelte små kollektive overnatninger, som det ellers ses hyppigere flere andre steder i landet.

Allerede fra årets begyndelse ses flere glenter end normalt i landsdelen. Det drejer sig dog i de fleste tilfælde om en eller to fugle sammen. Kollektiv overnatning ses dog 22-23/2 8 Tindbæk Udflytter (TBR LM).

Første ses ved Skagen 10/3 1 (LOU KNP). Fra sidst på måneden optræder Rød Glente almindeligt på træk/trækforsøg med blandt andet 31/3 9 (EC m.fl.). I april ses arten dagligt ofte med op til ti fugle og 20/4 ses 21 – årets største dag (LOU m.fl.). Uden for KNP's materiale har andre mere end 30 denne dag. I den første del af maj ses der fortsat mange glenter med blandt andet 6/5 12 (ARA JLI m.fl.), 8/5 14 (LPA m.fl.) og 10/5 16 (AO HAC m.fl.).

Sum: 2303. 1. halvår 1504, 2. halvår 799. Indsendere 327.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	60	91	228	517	399	209	315	102	94	147	80	61
Skagen	-	-	30	141	161	53	83	1	-	-	-	-

Herefter ses der færre, men fortsat daglige iagttagelser frem til medio juli af op til ti fugle. Fra andre lokaliteter skal der fra forårsperioden nævnes 18/3 7 Dronninglund Storskov (PR), 8/4 5 Ø (LM), 18/4 6 Muldbjerger (DFS) og 19/4 5 til overnatning Glombak, Vejlerne (HHN).

Antallet af ynglepar i Nordjylland svarer nogenlunde til 2017. JTN melder fra "sit" område i Vendsyssel om 32 par med 36 udføjne unger. Det giver et gennemsnit på 1,20 unge/par og 2,00 unge/par med unger, hvilket er et noget bedre resultat end i 2017. Yderligere er der blot meldt om et par ved Viskum Skov (PRA), men mon ikke der gemmer sig flere par rundt om i landsdelen med de mange "løse" fugle, der ses?

Som sagt er forekomsten også i andet halvår væsentligt højere end de senere år. Ikke mindst i juli ses der mange blandt andet med flere store forekomster ved Skagen, således 3/7 14 (MC), 12/7 15 (JMPJ) og 13/7 15 (KNP). Fra efteråret skal der nævnes 15/9 Lille Vildmose 4 (ARA HAC) og 9/10 5 Kastrup Ådal (AHO). Også i årets sidste to måneder ses der flere end tidligere, således 141 ex mod 51 ex i 2017.

Sort Glente *Milvus migrans*

En meget høj årssum, som ikke mindst skyldes en rekordstor forekomst ved Skagen. Forekomsten i foråret er med 107 fugle mere end dobbelt så stor som gennemsnittet for de foregående ti år. Den store forekomst skal tilskrives et lunt og "rovfugle-egnet" forår.

Årets første ses 28/3 1 Øsløs (AVJ KBH) fulgt af 31/3 1 Lund Fjord (JPK), som måske kan være samme. Næste ses 3/4 ved Ravnshøj (HJ) og der er yderligere fire fund, inden den første dukker op ved Skagen 12/4 (SKAF m.fl.). Herefter er der daglige forekomster frem til primo juni, hvorefter registreringerne er mere spredte. I april er de største forekomster 17/4 og 18/4 med min. fire fugle (mange indsendere). Forekomsten i maj er noget større med op til fire fugle mange dage samt fem 9/5 og 10/5 (mange inds.). Som sagt er der med 107 ex. tale om en klar rekord, idet den tidligere var på 64 ex. – set både i 2016 og 2017.

Fra andre lokaliteter foreligger også en række iagttagelser, som udover før nævnte er, 7/4 Katsig Bakker (HJ), 8/4 Guderup Kær (HPD), 11/4 Kistrup Hede (MER), 12/4 Aalbæk Klitplantage, 14/4 Lindholm Fjordpark (ALM), 18/4 og 3/5 Lille Vildmose (DFS JLI), 3/5 Nordmandshage (PR), 4/5 Vilsbøl Plantage (JJA), 9/5 Liver Ås udløb (BRØN m.fl.), 9/5 Gug (KBC) og 10/5 Tversted Rimmer (SB) – alle iagttagelser gælder enkeltfugle.

Fra det sene forår og sommerperioden kan nævnes 12/6

Sum: 135. 1. halvår 129, 2. halvår 6. Indsendere 170.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
Skagen	-	-	1	39	76	13	4	2	-	-	-	-

Sort Glente, Lund, 31. marts 2018.
Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Aalbæk (PMA), 16/6 Lille Vildmose (FRP m.fl.), 28/6 Skagen (LAM SKAF), 5/7 Aså og Gerå (SØP), 9/7 Napstjert, 12/7 2 Skagen (JMP), 13/7 Skagen (SKAF) – hvor ikke andet er nævnt gælder det én fugl. Årets sidste iagttagelse er 22/8 1 Jerup Strand (PES og Gråmejsere).

Fjeldvåge *Buteo lagopus*

Efter en meget lav årstotal i 2017 er vi med en fordobling tilbage på en mere normal årssum. Det er især forekomsten i første halvår, der er højere, men også efteråret giver lidt flere Fjeldvåger. Fordelingen af årets rapporteringer er Skagen 44%, Store Vildmose 15% og Lille Vildmose 9%. Der er dog mange gengangere blandt de rastende fugle på de enkelte lokaliteter.

I vintermånederne januar og februar er de klart største registreringer fra Store Vildmose. Der registreres samlet på flere lokaliteter i området blandt andet 1/2 8 (PR), 8/2 9 (PR) og 21/2 8 (PR JB). Ved Skagen ses de første martsfugle 9/3 2 R og 10/3 3 TF (MIK), hvilket er tidligt. Nævnes skal 31/3 4 Ø (EC ROC m.fl.) og primo april er forekomsten væsentligt højere end normalt for dette tidspunkt med flere dage med 10-15 trækkende. 15/4 ses 43 trækkende (JHC SKAF JLI m.fl.), hvilket bliver forårets største dag. Den resterende del af april har flere fine dage med 15-25 ex. I første halvdel af maj aftager antal-

let, dog med flere dage med 10-15 fugle, mens forekomsten i den resterende del af måneden er fåtallig. Den sidste sene ses 15/6 1 (EMI) og 17/6 1 (ASF). Den samlede forekomst ved Skagen er med 334 fugle pæn sammenlignet med de seneste år, men dog under gennemsnittet for de foregående ti år på 372 ex.

Fra andre lokaliteter er noteringer under forårstrækket som vanligt få, dog skal bemærkes følgende trækkende – 13/4 6 Hjørdemål Klit (HLÆ) og 14/4 12 Vandet Sø (EM SA).

Første fugl i andet halvår ses 19/9 1 Grenen (SKAF) og 24/9 2 Oue (BGO). De største forekomster under returtrækket er 13/10 8 Grenen (KK ROC via PR), 14/10 5 Grenen og Nordstrand (JKI SKAF HLU ROC via PR), 15/10 6 Grenen (ROC via PR) og 23/10 7 SV Lille Vildmose (ARA HAC). I november er højeste noteringer 10/11 3 Egholm (RWR) og 27/11 4 Store Vildmose (PR), mens forekomsten i december er fåtallig.

Sum: 822. 1. halvår 648, 2. halvår 174. Indsendere 237.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
Skagen	66	95	100	280	106	1	-	-	5	86	55	28
Store Vildmose	1	1	14	219	96	5	-	-	1	28	10	-
Lille Vildmose	27	47	21	4	1	-	-	-	-	4	11	4
	9	12	15	12	1	-	-	-	1	14	5	7

Slørugle *Tyto alba*

Siden begyndelsen af 2010'erne, hvor et par hårde vintre satte bestanden markant tilbage, er det lige så stille gået frem for Sløruglen. I 2017 var der således 64 observationer fra 26 indsendere, mens der til 2018 er sket et fald i observationerne. Dette kan måske have en sammenhæng med, at der ikke undersøges så grundigt, som der blev gjort i forbindelse med ATLAS III. I 2018 er der 20 observationer fra 14 indsendere.

Det er fortsat i den nordvestlige del af rapportens område omkring Salling og Thy, at langt de fleste fugle observeres. Sammen med ynglefund fra Hanherred er der indrapporteret fem ynglefund fra dette område.

Modsat tidligere år er der ikke indrapportering af fugle fra Vendsyssel.

Atlas III viser, at artens hovedområde i regionen er koncentreret omkring Salling og Thy, men med mindre koncentrationer i den nordvestlige Vendsyssel og omkring den centrale del af Limfjorden. I forhold til Atlas II, der blev gennemført 1993-1996 er der sket en markant spredning i regionen, da der på dette tidspunkt kun var indrapportering fra det vestlige Himmerland.

Ynglebestanden svinger meget i forhold til vintervejret, og efter en markant tilbagegang i begyndelsen af 2010'erne, er bestanden i dag igen på vej ind i landsdelen.

Spurveugle *Glaucidium passerinum*

Til stor glæde for rigtig mange fuglekiggere bliver der 1/2 hørt en Spurveugle i Hesselholt Skov syd for Store Økssø. I perioden frem til 25/2 høres den i et forholdsvis afgrænset område i skoven. Efter ikke at have været hørt i nogen tid bliver Spurveuglen hørt en enkelt dag 29/3, og igen i perioden fra 9-28/4 (AHO HEN HHL HAC AB HMT m.fl.). Fundet er godkendt af SU.

Der er tale om tiende fund af Spurveugle i Nordjylland. De tidligere fund er fra 1856, 1877, 1966, 1989, 1993, 1999, 2000 og to fund fra 2011.

Arten er SU-art.

Spurveugle, Hesselholt Skov, 15. april 2018. Foto: Gert Rasmussen.

Kirkeugle *Athena noctua*

Der er en enkelt observation 7/3 2 Rold (GRØN). Der er tale om samme område, hvor der også i 2017 blev observeret Kirkeugle.

Atlas III viser, at det desværre kun går tilbage for Dan-

marks mindste ugle. Fra 80 kvadrater med sikre ynglefund i Atlas II (1993-1996) til nedslående 15 kvadrater med sikre ynglefund i Atlas III (2014-2018).

Skovhornugle *Asio otus*

Der er indrapporteret fugle fra to af de faste vinterstader. Fra 5/1-19/3 ses op til seks fugle Gammel Vrå (GHJ KHK HEN) og 9/1-30/1 op til 11 fugle Viborg Golfbane (TBN PHJ SA m.fl.). I de seneste år har der ikke været større observationer fra andre vinterstader end disse to. Ynglepar af Skovhornugle registreres typisk ved syngende voksne fugle eller ved, at store unger kalder efter føde. Der er indrapporteret 26 syngende fugle og forekomst af unger. Ved Læsø Klitplantage bliver der 28/6

registreret seks ungekuld (PR). Dette er den eneste større registrering af ynglende Skovhornugle.

Første unger observeres 8/5 2 Volsted Kær (TSE), 3/6 2 Onsild Ådal (CSS) og 3/6 1 Apotekerskoven, Hobro (CSS).

Fra andet halvår er der kun enkelte observationer, og fra medio august og i resten af året er der kun en observation 22/10 1 Klejtrup (EM).

Sum: 133. 1. halvår 116, 2. halvår 17. Indsendere 42.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	35	4	8	13	10	46	13	3	-	1	-	-

Mosehornugle *Asio flammeus*

Antallet af Mosehornugler varierer meget fra år til år blandt andet afhængig af, om der er invasion af trækfugle fra nord. I perioden fra 2008 til 2017 har antallet således varieret mellem 65 til 340 fugle. Gennemsnittet har været på 198 fugle, så 147 indrapporterede fugle for 2018 er således noget under gennemsnittet.

Der observeres typisk kun én eller to fugle ad gangen, men fra første halvår er der en række observationer af tre til fem fugle. Disse observationer er blandt andet fra overnatningspladser. Alle nævnes 10+11+13/3 3 Fjordparken Aalborg (ALM CSS) – tidligere kendt overnatningsplads, 18/3 3 Sønder Lem Vig (GM), 18/3 5 på overnatningsplads Staun, Barmer og Valsted Enge (PHJ), 17/4 3 Sønder Lem Vig (GM) og 27/5 3 Skagen (TK).

Ved Skagen observeres i perioden 18/4-12/6 Mosehornugle på 34 dage. Observationerne er især fra Grenen og Nordstrand. Som tidligere år er det vanskeligt at vurdere et totalt antal fugle, da mange observationer er af fugle, der indrapporteres som rastende eller trækforsøgende. Største antal bliver to, der observeres flere gange i løbet af foråret.

Der er ingen indrapporteringer af sikre eller sandsynlige ynglefund.

I andet halvår er der observationer af et begrænset antal fugle, og der er kun to observationer, hvor der er tale om mere end en enkelt fugl ad gangen, 2/10 2 Blokhus Strand (PR) og 15/10 2 Ellidsbøl Strand (KR).

Sum: 147. 1. halvår 124, 2. halvår 23. Indsendere 107.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	2	2	36	29	47	8	-	-	3	10	6	4

Mosehornugle, Aalborg, 17. marts 2018. Foto: Mette Berg Hansen.

Stor Hornugle *Bubo bubo*

Der er i 2018, i forbindelse med rovfugleundersøgelserne i Nordjylland, undersøgt en række kendte og potentielle lokaliteter for Stor Hornugle i Vendsyssel, Himmerland og Hanherred/Thy (Jan Tøttrup Nielsen pers. meddelt). Det samlede resultat er nedslående med tre lokaliteter med lige så mange par. For de to af parrene har der ikke været unger, mens der ved det sidste par var min en unge. Det vides ikke om denne blev flyvefærdig. Herudover er

der fire lokaliteter med enlige fugle.

Der er desuden registreret stationære, tudende fugle på én lokalitet, men heller ikke her er der meldinger om unger.

I forhold til forekomst og bestandsudvikling henvises til artikel af Jan Tøttrup Nielsen, som findes andet sted i Nordjyllands Fugle 2018.

Hærfugl *Upupa epops*

I de seneste år er Hærfuglen blevet en årlig gæst i Nordjylland. I 2018 er der en del observationer, hvor der kan have været op til otte forskellige fugle. Der er tale om en meget markant forekomst i forhold til tidligere år, hvor der typisk kun er observeret enkelte individer. I resten af Danmark har der også været markant forekomst af Hærfugle i 2018 med en del forekomster flere steder i landet.

Med sit karakteristiske udseende er Hærfugle en af de arter, som "ikke-fuglekiggere" reagerer på, når de ser den. En forholdsvis stor andel af observationerne, er således sådanne observationer, der bliver videreformidlet til DOF Fuglenes Hus, DOF's lokalafdelinger eller til lokale ornitologer.

I første halvår er der to observationer, 24-27/4 1 sy. Øby (LM MSU) og 13/5 1 sy. Gammel Skørping (DOF-NJ). Fra andet halvår er der flere forekomster, hvor der i princippet kan have været op til seks forskellige fugle. Observationerne er 1/9 1 Sønder Ydby (ELH), 23/9-4/10 1 Bjørnshøje, Sallingsund (JV MHH JSK SVP m.fl.) – se fotoreportage om denne fugl andet sted i årbogen, 8/11 1 Brønderslev (DOF-NJ) 19/11 1 Nedermose, Skagen (SEP PLO), 22/11 1 Hanstholm Fyrhaver (HHN JJA), 28/10-3/12 Hjørring (KUP PHP SWJ m.fl.) og 24/11 Katbjerg (DOF-NJ). Fuglen i Hjørring sås desuden igen i starten af 2019.

Hærfugl, Hanstholm, 2. november 2018. Foto: Henrik Haaning Nielsen/Avifauna Consult.

SPÆTTER

Vendehals *Jynx torquilla*

Med 98 fugle er årssummen lavere end sidste års 112, og der er et endnu større relativt fald i antallet af lokaliteter med observationer (34 mod 48). Dette kan måske skyldes en afmattet observationsaktivitet efter Atlasprojektets afslutning.

Årets første fugl er tidligt på færde, nemlig 12/4 1 Stensnæs (SØP). For andre observerede fugle kan det være svært at afgøre om de er en del af forårstrækket til Skandinavien eller blot omstrejfende danske ynglefugle. Der er dog formentlig tre gennemtrækkere i Skagens-områ-

Vendehals, Skagen, 29. april 2018. Foto: Jørgen Kabel.

det 29/4-5/6, mens den syngende fugl i området fra 25/5 kan være en dansk fugl.

Sang af han eller hun, der er et godt tegn på yngleforsøgende fugle, høres i følgende klitplantager: 26/4 og 29/4 1 Hvidbjerg Klitplantage (SVP), 3/5 1 Klitmøller (JASA), 3/5 og 8/5 1 Nystrup Plantage (JJA), 4/5 1 Tved Plantage (ESA), 5/5 2 C. E. Flensborg Plantage (TRK), 13/5 1 Rubjerg Knude (SA), 25/5 1 Grenen/Nordstrand (BWI og 13 andre), 29/5 1 Svinkløv Plantage (JLG), 31/5 1 Tranum Klitplantage (PR), 3/6 1 Korsø, Thy (PHM), samt 21/5 og 23/5 1 Lodbjerg Fyr (MLY PHM). Efter de sidstnævnte observationer opsætter PHM ved fyret en redekasse, hvori der 25/6 er seks unger (PHM).

Det er ikke alle observationer i klitplantagerne, der fremgår af DOFbasen. Under ledelse af EFJ anvendes den arbejdskrævende metode til at finde ynglende Vendehals, der blev beskrevet i en artikel i Nordjyllands Fugle 2017. Der findes i Tranum Klitplantage fugle i tre territorier gennem en omfattende lytning efter Vendehals i første halvdel af maj (EFJ) samt gennem målrettede fangstforsøg (ARUR). Dette fører i juni til konstateringen af ynglepar i to redekasser og to spættehuller (EFJ). Den i DOFbasen rapporterede syngende fugl fra Tranum Klitplantage kan henføres til det ene af redekasseparrene. Eftersøgningsmetoden bruges også andre steder. JFC har to lytterunder i Fosdal Plantage og finder mindst to par i områder, hvor der i juni konstateres to ynglepar i spættehuller (EFJ). I Svinkløv Plantage har JFC også to runder, og ved den sidste er der lyd fra Vendehals på to lytrepunkter. I juni finder EFJ et ynglepar i en redekasse,

Sum: 112. 1. halvår 105, 2. halvår 7. Indsendere 49.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	8	89	8	5	2	-	-	-	-

Grønspætte *Picus viridis*

Med 422 rapporterede fugle i DOFbasen er der væsentligt flere end sidste års rekordhøje tal på 344.

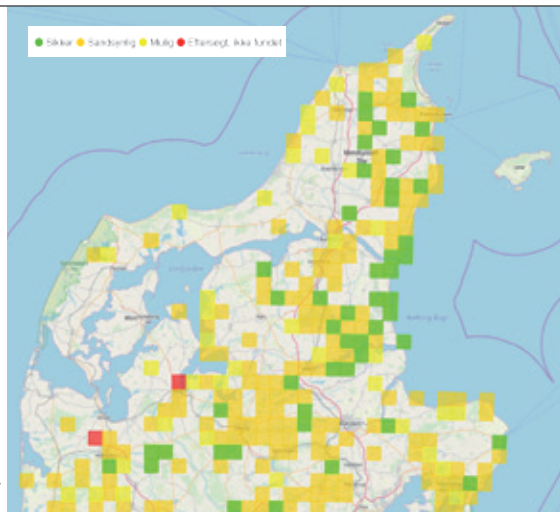
Antallet af lokaliteter er øget fra 149 til 154. Den geografiske fordeling svarer til billedet fra Atlasundersøgelsen (se kortet). Af denne fremgår, at arten siden Atlas II (se kortet i 2015-rapporten, s. 115) er forsvundet fra Mors og, i modsætning til før, nu er sjælden i Thy og Hanherred. De eneste observationer fra disse to områder er: 26/3 1 sy. Dover Plantage (SA), 10/5 1 sy. Vilsbøl Plantage (PHA), 24/9 1 sy. Østerild (VFL) og 20/8 1 Kollerup Plantage (JVD).

Yngleadfærd måles i perioden 1. februar-11. august. Ud fra dette kriterium er der 64 lokaliteter med yngleadfærd mod 61 i 2017. Lokalitetsklynger bemærkes især i Rold Skov-området og omkring Hald Sø.

Yngleudbredelse af Grønspætte i Nordjylland under Atlas III (2014-2017), foreløbige resultater.

men trods grundig eftersøgning findes ingen ungefodrende fugle omkring det andet punkt. I flere andre tilfælde lykkes det ikke for EFJ i ungefodningsperioden at finde Vendehals ved genbesøg omkring sangobservationsstederne fra maj. Den systematiske eftersøgning i Kollerup Plantage (EFJ) og i Tved Plantage (ESA) giver en syngende fugl i hvert område, men der findes ingen ynglepar i juni. Det samme gælder for enkeltobservationen i Korsø Plantage (PHM).

I det øvrige Nordjylland findes kun syngende fugle i to områder. Det ene er Ø/Øby i Nørreådal. Her er der talrige observationer af syngende fugle i perioden 26/4-18/5 (LM TRK TBN MLY TBR MHH m.fl.). Placeringen af observationerne samt den vedvarende sangaktivitet tyder på, at der er tale om to par. Desværre er der fra Ø-området ingen observationer fra slutningen af maj og resten af yngletiden. De andre registreringer af syngende fugle stammer fra Rold Skov-området, som ikke undersøges så grundigt som de to foregående år. To syngende fugle findes i Nørlund Skov, to i Ersted Skov, to i Rold Vesterskov, en i Sønderskov, en på Skadsholm, en i Fræer Purker, en i Jægersborg Skov/Nordre Purker og to i Helligum Skov ved Madum Sø. Det bemærkes i øvrigt, at der i den statslige del af Rold Skov i april opsættes 40 vendehalskasser, således at der i alt er ca. 60 redekasser. Tilsynssystemet for disse kasser er under udvikling. Året slutter med 12/8 1 ringm. Agger Tange (ARUR), som ganske usædvanligt er den eneste indrapporterede fra efterårstrækket.

Sum: 422. 1. halvår 269, 2. halvår 153. Indsendere: 120.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	21	24	78	84	42	20	43	32	23	19	22	14

Sortspætte *Dryocopus martius*

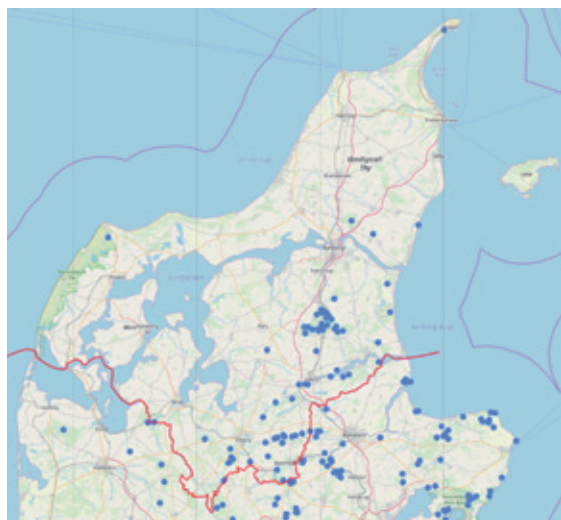
Årssummen på 181 fugle er lidt højere end de 175 fra sidste år. Fuglene observeres på 67 DOFbase-lokaliteter (mod 73 sidste år). Disse lokaliteters placering fremgår af kortet.

Blandt de få observationer nord for Limfjorden stammer de mest bemærkelsesværdige fra Hammer Bakker, hvor der ikke var sikre ynglefund i Atlasundersøgelsen. Her finder ATL 26/3 et udhugget hul; der er 18/5 to voksne med mindst to unger, og 22/5 ses en voksen med en udflyet unge. Fra DOF Nordvestjyllands område er der 25 lokaliteter med 67 observerede fugle. Flest observationer kommer fra Nørreådalene og området omkring Hald Sø. De få fugle med registreret yngleadfærd i perioden 11/3-1/8 er 22/3 og 24/3 1 syng. Viskum (GRAN TRK), 27/3 1 syng. Viborg Krat (FAJ), 1/5 1 syng. Tange Sø, Gudenåcentralen (LS) og 27/6 1 syng. Ø (TBR).

Rold Skov-området giver 61 observerede fugle på 24 lokaliteter (mod sidste års 57 på 16 lokaliteter). Yngleadfærd i perioden 11/3 – 1/8 findes i Nørlund Skov, Torstedlund Skov, Ersted Skov, Rold Vesterskov, Farsø Mose (Rold Østerskov), Sønderskov, Hesselholt Skov, Store Økssø, Mossø, Bjergeskov/Nørreskov, Skørpinglund, Skindbjerglund, Jægersborg Skov/Nordre Purker, Kærbjerg Skov og Astrup Nørskov. NOVANA har i IBA-området af skoven optalt seks ynglepar. Hertil skal lægges et sandsynligt ynglepar fra Astrup Nørreskov og et sikkert i Skindbjerglund.

Det bør også bemærkes, at der fra Tofte Skov meldes om to ynglepar (NOVANA HAC).

Det bemærkes i øvrigt at nogle Sortspætter strejfer omkring: 29/4 1 Kirkeklit/Skagen (JLI), 16/10 1 Gerå (HAC) og 22/10 1 Sårup/Tved Klitplantage (UTE).

Lokaliteter med observationer af Sortspætte i Nordjylland (nord for den røde linje) i DOFbasen 2018.

Sortspætte, Skindbjerglund, Rold Skov, 27. maj 2018. Foto: Jan Skrivers.

Sum: 181. 1. halvår 132, 2. halvår 49. Indsendere 66.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	13	27	23	30	29	11	5	5	8	13	9	9

Lille Flagspætte *Dendrocopus minor*

Selv om årssummen på fire er bedre end sidste års på en, så er den stadig meget lav, og der er i modsætning til sidste år ingen fugle fra området omkring Hald Sø, hvor man i perioden 2009 til 2015 kunne skaffe sig et nogen-

lunde sikkert årskryds. Observationerne er: 27/1 1 Hals Mose (BKR), 14/9 1 Østerild Klitplantage (HRC) og 27/9 1 Ellekrattet, Skagen (JOK).

Biæder *Merops apiaster*

Årets observationer af Biæder er samlet om nogle få uger i maj og begyndelsen af juni.

De fleste observationer er fra Skagen-området, hvor det er vanskeligt at give et bud på det reelle antal fugle. Modsat tidligere år registreres ikke flokke, men kun observation af enkeltindivider.

Den første observeres 1/5 1 Krogen ved Kielstrup Sø (BH) og bliver efterfulgt af 10/5 1 Skagen (DB). Herefter er der følgende, der alle er fra Skagen, 16/5 1 (ASF LLH HO), 24/5 1 (SKAF LLH LN BWI), 25/5 1 (HAC), 27/5 1 (GRØN), 29/5 1 (JLI JPIP LOU) og 31/5 1 (SKAF LPA HHN JHC).

Ud over observationerne fra Skagen ses også 26/5 1 Hulsig (DOF-NJ) og 12/6 1 Læsø Klitplantage (JSK), der bliver årets sidste.

Biæder, Skagen 27. maj 2018.

Foto: Lars Grøn.

ELLEKRAGER

Ellekrage *Coracias garrulus*

Et af årets største tilløbsstykker i fuglekigger-verdenen i Nordjylland. I perioden 17-28/10 bliver en Ellekrage observeret ved Sårup nær Hanstholm. I de 12 dage Ellekragen opholder sig i området er der i DOFbasen 282 observationer. Fuglen holder til i den samme afgrænsede del af plantagen, og bliver ved flere lejligheder set spise frøer,

tudser og mus. Fundet er godkendt af SU (Karen Margrethe Gabel m.fl.). Der henvises til omtale og flere fotos andetsteds i årbogen.

Der er tale om første nordjyske fund i godt 30 år. Sidste fund var 19/9 1987 1 Kløvenhøj, Boddum Bakker. Arten er SU-art.

Ellekrage, Sårup, 20. oktober 2018. Foto: Jens Kristian Kjærgård.

Isfugl *Alcedo atthis*

For den generelle udvikling i forekomsten af Isfugl siden 1992 skal henvises til Nordjyllands Fugle 2016. Der er i 2018 indrapporteret 691 Isfugle, hvilket er lavere end både 2017 (778) og 2016 (877).

Der er i første halvår enkelte observationer af mere end 1-2 ex. på samme tid. Alle nævnes 7/1 3 Nørre Uttrup Enge og Søer (RWR), 26/3 3 Hald Sø ved Non Mølle (PBA) og 27/5 5 Hald Hovedgård (FINP), hvilken også bliver årets største.

Der er indrapporteret forskellige former for yngleadfærd fra syv lokaliteter (Vilsted Sø, Sindal, Uggerby Å, Kloster Mølle, Villestrup Ådal, Ørum og Nybæk Plantage). Ligesom i første halvår er der også i andet halvår næsten kun tale om observationer af 1-2 fugle. De største observationer er 8/7 4 Tømmerby Fjord (JPK), 2/9 4 Tømmerby Fjord (JPK) og 15/9 4 Tjele Langsø (TRK).

Isfugl, Bjergby, 9. oktober 2018. Foto: Henrik Pedersen.

Sum: 691. 1. halvår 317, 2. halvår 374. Indsendere 154.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	56	84	94	44	23	16	29	66	72	69	70	68

FALKE

Falke har jo sit eget afsnit – et stykke fra "de egentlige rovfugle". Sammenstillingen af forårstrækket ved Skagen, lavet af KNP, skal dog findes ved rovfugleafsnittet. Ellers kan det nævnes, at året byder på store forekomster ved Skagen af specielt Aftenfalk og Vandrefalk og for Lærkefalk er der tale om det tredje år i træk med en meget høj årssum ved Skagen. For Aftenfalk er der tale om det største år siden 1992 og for Vandrefalk er der tale om en tangering af rekorden. Endelig er det i den grad værd at notere, at Vandrefalk er tilbage som nordjysk ynglefugl.

Aftenfalk 1K, Store Vildmose, 10. september 2018. Foto: Emil Skole Henriksen.

Aftenfalk 2K han, Nordstrand, 10. maj 2018. Foto: Lars Paaby.

Den største forekomst siden 2008 og for Skagens vedkommende siden 1992. 83 fugle ses i foråret, hvoraf de 72 stammer fra Skagen. Årsagen skal findes i en lun maj-måned. De første dukker op ved Skagen 8/5 med 3-4 fugle (mange indsendere), dagen efter ses hele 8-10 fugle (HAC PET TLA m.fl.) og 10/5 ses hele 21 Aftenfalke (mange indsendere). Vi skal som sagt tilbage til 1992 for at finde et større antal. Herefter er der i en periode måneden ud næsten daglige observationer af op til tre fugle. De sidste ses 1/6 1 (KNP) og 6/6 1 (JLI). Selv om klart hovedparten ses ved Skagen, er der dog også flere forekomster fra andre steder, således 9/5 1 2K hun Liver Ås Udløb (PHP m.fl.) og 1 2K hun Tversted (LGN), 10/5 1 han Lille Vildmose (HRB SPR), 10/5 1 2K han Lund Fjord (HHN), 11/5 1 2K han Hulsig (HAC), 13/5 1 han Agger Tange (SHØ), 16/5 1 hun Gerå (HAC), 26/5 1 hun Hulsig (MCH), 27/5 1 2K han Bulbjerg (HRC SUB), 28/5

1 2K han Hanstholm Reservatet (JJA), 31/5 2 (2K han + 2K hun) Tranum Klitplantage (PR), 31/5 1 2K han Klitmøller (JJA), 15/6 1 ad. han Tofte Mose (AHO) og første halvårs sidste 29/6 1 ad. hun Birkesø, Lille Vildmose (MMH). Hovedparten af fuglene ses gennemtrækkende og ingen stationære, rastende fugle ses. Som det ofte ses, er hovedparten af de tidlige fugle adulte, mens 2K-fugle gradvist tager mere over for helt at dominere sent i forekomsten.

Andet halvår byder blot på tre Aftenfalke, 8/8 blev en falk skudt af hensyn til flysikkerheden i Aalborg Lufthavn (via JJM). Det viste sig at dreje sig om en 1K hun Aftenfalk, der var ringmærket som redeunge 4/7 – altså blot 35 dage inden i det østlige Ungarn (via fuglering. sites.ku.dk). Andre fund fra andet halvår, 3/9 1 2K han Tømmerby Fjord (HRC) og 10-13/9 1 1K Damfennen, Store Vildmose (JEA PHP LPA VAG KHK JPM).

Sum: 86. 1. halvår 83, 2. halvår 3. Indsendere 104.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
Skagen	-	-	-	-	83	4	-	1	2	-	-	-
	-	-	-	-	70	2	-	-	-	-	-	-

Aftenfalk 2K han, Grenen, 31. maj 2018. Foto: Lars Paaby.

Dværgfalk *Falco columbarius*

I forhold til andre høje totaler fra Skagen er summen fra Skagen ikke imponerende. Sammen med en moderat sum for andet halvår betyder det en årssum lidt lavere end i 2017.

Vintermånederne januar til marts byder på lidt flere end i 2017. Fundene i denne periode er alle af enkelt-fugle, som primært er set i Vendsyssel.

Ved Skagen dukker den første trækkende op tidligt, 17/3 (ROC m.fl.) fulgt af en fugl 30/3 (ROC). Som vanligt er det dog først efter midten af april, at der ses større antal, men største dag er dog beskedne ti trækkende 13/4 (SKAF). Flest fugle ses i maj med en del jævne dage og klart største 10/5 31 (flere inds.). At forekomsten (og ornitologerne) i den grad er koncentreret ved Skagen understreges af, at de største tal fra andre lokaliteter er 4/5

Sum: 473. 1. halvår 349, 2. halvår 124. Indsendere 168.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	7	8	12	132	190	4	-	8	79	23	9	5
Skagen	-	-	3	89	166	4	-	1	21	4	1	-

Lærkefalk *Falco subbuteo*

Lærkefalk 1K med mosaikgoldsmed, Uggerby Strand, 18. september 2018. Foto: Henrik Pedersen.

Sum: 451. 1. halvår 399, 2. halvår 52. Indsendere 170.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	17	339	43	8	6	38	-	-	-
Skagen	-	-	-	15	289	37	4	2	4	-	-	-

2 Hanstholm (JJA) og 12/5 2 Bulbjerg (EM). Forårets sidste ved Skagen ses i juni med 2/6 1 Stokmile (JLI) og 6/6 1-2 Højen og Nordstrand (KNP LTP EMI).

Der ses ingen fugle i juli, men med otte usædvanligt mange i august med de første 8/8 1 Knivholt Mark (JD), 20/8 2 Bygholm Vejle (KBN) og 1 Gårdbo Sø (JD). Hovedparten i efteråret ses i september. Dage med mere end to fugle nævnes, 10/9 3 Hirsholm (SØP), 13/9 6 Nordmandshage (PR), 15/9 4 Lille Vildmose (HAC AR), 23/9 4 Hanstholm (JJA m.fl.) samt fra Grenen 22/9 3, 23/9 10 og 6/10 3 (ROC via PR ASF MCH m.fl.). Året slutter med de sædvanlige få december-fund med de sidste 11/12 1 Bygholm Vejle (HHN), 11/12 1 Lille Vildmose (KBN) og 16/12 1 Rødding (HMS).

Trods det tredje største forår ved Skagen bliver årssummen ret normal og på linje med 2017. Ingen tegn på nordjyske ynglefugle. Året slutter med en pæn forekomst i september.

Årets første ses 17/4 1 Agger Tange (HA) efterfulgt af den første ved Skagen 18/4 1 Skagen by (JPIP). Forekomsten i den resterende del af april er meget moderat blandt andet med blot 15 fugle ved Skagen, hvor af den største er 29/4 5 (JSP m.fl.). Til gengæld byder maj på mange fine dage, hvoraf skal nævnes 9/5 ca. 25 (MBG HBJ m.fl.) og 10/5 31 (HAC GRØN KNP m.fl.). Herefter daglige observationer frem mod endnu en (mindre) kulmination sidst på måneden med 29/5 13 (JLI m.fl.) og 30/5 ca. 25 (JLI HO APN m.fl.). Forårets sidste ved Skagen ses 15/6 1 (SKAF) og 28/6 1 (GG). Fra andre lokaliteter nævnes forekomster af minimum tre fugle alle fra ultimo maj, 27/5 3 Bulbjerg (HRC SUB), 29/5 3 Uggerby Strand (PHP), 30/5 4 og 31/5 4 Klitmøller (JJA) samt 31/5 6 Tranum Klitplantage (PR).

I sommermånederne ses få fugle, blandt andet bemærkes det, at forekomsten i Lille Vildmose ligger væsentligt under de senere år. Til gengæld er der flere fine dage i forbindelse med sydtrækket i september, 9/9 3 Bulbjerg (CKP), 10/9 4 Nordmandshage (PR) og 18/9 4 Uggerby Strand (PHP). Årets sidste iagttagelser bliver 21/9 1 Nordmandshage (GØJA BJA), 21/9 1 Uggerby Strand (PHP), 22/9 1 Høstemark Skov (LKJ) og 23/9 1 Nordmandshage (AØ RWR).

Jagtfalk *Falco rusticolus*

Der er indsendt iagttagelser af fire fugle, men da ingen af dem er tilgået SU på tidspunktet for udsendelsen af

denne årbog, omtales de ikke her. Arten er SU-art.

Vandrefalk *Falco peregrinus*

Vandrefalk er tilbage som nordjysk ynglefugl efter et fravær på 65 år! Et par har fået en unge på vingerne. Forårstrækket ved Skagen er stort og årssummen derfra er en tangering af rekorden. Ellers fortsætter de senere års tendens til, at arten ses i stadig stigende grad på lokaliteter spredt over landsdelen og ikke primært på lokaliteter som Lille Vildmose, Agger Tange og Vejlerne.

Forekomsten i vintermånederne januar til marts er på højde med året før. Næsten alle rapporteringer drejer sig iagttagelser af enlige fugle og kun ganske få af to. Der er ingen stationære fugle i havnene, hvor det tidligere er set – blot et par iagttagelser fra Aalborg og Skive.

Første ved Skagen ses 20/3 1 (LOU) fulgt af 26/3 2 (LOU ESE SKAF). 1/4 ses tre ved Grenen (ROC m.fl.) og 4/4 5 Skagen By (LOU), hvilket er pænt mange så tidligt. Medio april ses i dagene 13-16/4 op mod 10 fugle dagligt kulminerende 17/4 med 14 trækkende (mange inds.). Herefter aftager forekomsten og måneden ud ses 1-2 fugle dagligt. Primo maj ses atter en tiltagende forekomst med blandt andet 7/5 og 8/5 5 (HP m.fl.) og 9/5 7 (HAC CHJ TLA PET m.fl.) samt 10/5 ca. 5 (mange inds.). Største herefter er 16/5 5 (JLI LOU m.fl.). Herefter ses 1-3 fugle de fleste dage frem til den sidste 30/5 (HO m.fl.). Alt i alt noteres 201 trækkende, hvilket er en tangering af rekorden fra 2016. Til gengæld er rapporteringerne af træk fra andre lokaliteter næsten manglende.

Som nævnt byder året på et nordjysk ynglepar af Vandrefalk, idet et par får en unge på vingerne på Nordjyllandsværket nær Vester Hassing. Læs meget mere om det i en artikel andetsteds i årbogen.

Ellers er forekomsten i andet halvår af ca. samme størrelse som i 2017. Antal på minimum tre fugle nævnes, her iblandt et par ganske markante trækobservationer, fra Bygholm Vejle 6/8 3 (HHN), 20/8 3 (JVD), 8/9 4 (AR) og 18/10 3 (GGU). 13/9 ses fem sydrækkende ved Nordmandshage (PR) og 17/9 7 SV Lille Vildmose (HAC AR). Begge disse store tal ses på dage med stort træk af Tårnfalk, således 153 ved Nordmandshage 13/9 (PR) og 15/9 144 Lille Vildmose (HAC AR). Endelig skal nævnes 18/9 4 Agger Tange (JJP). Som i første halvår er der kun ganske få observationer i havnene i Skive og Nørresundby/Aalborg.

Vandrefalk 1K, Lille Vildmose,
9. december 2018. Foto:
Mette Berg Hansen.

Sum: 1034. 1. halvår 567, 2. halvår 467. Indsendere 260.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	
	83	85	103	171	120	5	35	59	97	125	82	69	54
Skagen	-	-	6	101	94	-	-	-	5	2	1	-	
Vejlerne	10	3	20	24	6	1	4	22	24	29	15	18	
Lille Vildmose	5	7	6	8	4	2	4	8	13	17	5	5	

Pirol *Oriolus oriolus*

Materialet er omfattende med 91 observationer af 116 fugle (inden frasortering af gengangere).

Året bliver især domineret af observationer af trækken-de/trækforsøgende fugle ved Skagen. Uden for Skagen er der følgende observationer 11/5 1 S Nordmandshage (PR), 12/5 1 Rugtved Skov (SØP) og 31/5 2 NØ Tranum Klitplantage (PR).

Første fugl i Skagen er 5/5 1 Grenen (MCH), hvorefter det frem til 20/6 bliver til samlet 17 observationsdage. De fleste dage observeres én fugl, men på enkelte dage bliver der observeret flere fugle, således 8/5 2 Grenen (ST JHC KNP m.fl.), 25/5 2 Grenen (LAN JLI LN m.fl.), 1/6 4 Det Grå Fyr (MPJ) (disse blev set sammen i toppen af et træ – en helt usædvanlig stor flok efter danske forhold), 2/6 2 Grenen (ASF MCH JMPJ m.fl.) og 9/6 2 Ne-

dermose (JLI). Den sidste i foråret bliver 19-20/6 1 syng. Grenen (ASF ROC).

Flokken 1/6 er største forekomst i Nordjylland siden 22/5 2014 4 Skagen. Den største nordjyske forekomst er 21/5 2012, hvor der blev observeret 9 fugle ved Skagen, heraf én flok på 6 trækforsøgende fugle på Grenen.

De fleste angives som rastende eller trækforsøgende, og det er på den baggrund vanskeligt at vurdere, hvor mange, der har været i Skagen, men det vurderes, at der har været tale om op mod 23 fugle. Bortset fra enkelte adulte hanner først i perioden, drejer alle fund sig om "grønne" fugle.

Der er ikke indikationer på, at Pirolen har været yngle-fugl i landsdelen i 2018.

Sum: 27. 1. halvår 27, 2. halvår 0. Indsendere 53.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	17	10	-	-	-	-	-	-

Rødrygget Tornskade *Lanius collurio*

Årssummen er næsten på størrelse med gennemsnits-summen for de foregående 10 år på 920.

Årets første fugle er 2/5 1 Simon Skrivers Klit, Skagen (PHP), 2/5 1 Nordstrand, Skagen (KNP) og 4/5 1 Klim Klitplantage (HH). Fra forårstrækket kan følgende rast-tal nævnes, Grenen 6/5-1/6 32 med de største 12/5 4 (HBJ), 24/5 5 (HBJ) og 26/5 7 (SKAF) samt 28/5 5 Bul-bjerg (HHN).

Der er i alt optalt 194 ynglepar fordelt på 46 lokaliteter, hvor lokaliteterne med de fleste par er fra Vendsyssel: Lodskovvad og Råbjerg Hede 33 (PMA NOVANA), Rå-

bjerg Mose 19 (BHJ NOVANA), Tornby Klit 19 (MLU) og Hulsig Hede 33 (NOVANA) og fra Himmerland: Lille Vildmose 34 par – heraf Tofte Skov 26 par (NOVANA/HAC m.fl.) og Rold Skov 15 (NOVANA).

Fra andet halvår kan nævnes de største tal på rastende fugle, hvoraf flere sikkert er familieflokke, 17/7 19 Tornby Klit (MLU), 1/8 13 Sellegård Bæk området (TBR), 25/7 7 Hjerrisdal Mølle (ESB) og 25/7 7 Tornby Klit (MLU). Årets sidste obs bliver 4/9 1 Vigsø Klithede (TVN) og 5/9 1 Vigsø (TVN).

Sum: 728. 1. halvår 462, 2. halvår 266. Indsendere 181.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	346	116	197	66	3	-	-	-

Rødrygget Tornskade, Blovsgårde, 13. juni 2018.
Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Stor Tornskade *Lanius excubitor*

En årssum under gennemsnittet for de foregående 10 år på 353. I denne periode var den højeste sum fra 2016 på 569 og den laveste fra 2013 på 40.

I første halvår stammer de flest obs fra Lille Vildmose – 1/1-17/5 56 med blot fire dage med hver to fugle som største observationer – 2/1 (CSS), 27/1 (HAC), 25/3 (TL) og 6/5 (LS). Fra Nørreådalene 4/1-8/4 15 med den største 9/1 2 (TBR). Udover de nævnte er der følgende obs på hver to fugle, 10/2 Havnø Hage (HLL) og 8/4 Grenen (ROC).

Forårets sidste obs bliver 15/5 1 Råbjerg Hede (GBL) og

Sum: 282. 1. halvår 149, 2. halvår 133. Indsendere 123.

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
37	35	44	29	4	-	-	-	4	46	52	31

17/5 1 Portlandmosen (EJK).

En ukommenteret observation fra juli er ikke medtaget. Efterårets første obs er 24/9 1 Skagen Klitplantage (LKJ), 25/9 1 Bløden Hale (TR) og 1 Grenen (ROC via PR).

I andet halvår er der igen flest obs fra Lille Vildmose, 11/10-23/12 36 med de største 12/10 2 (JPRA), 31/10 2 (BGO), 6/11 2 (HAC) og 11/12 2 (BBM) og Nørreådalene 12/10-9/12 12 med alle obs af hver en fugl. Udover de nævnte obs er der følgende af to fugle, 16/10 Tranum Klit (ALM) og 30/12 Rosborg Sø (AO).

Nøddekrige *Nucifraga caryocatactes*

Landet blev "ramt" af en mindre invasion i efteråret, hvilket giver lidt flere iagttagelser end de seneste år. Der er i alt indsendt 11 obs af 5-6 fugle.

Fra andet halvår er der fra Skagen indsendt 9/9-11/10 i alt otte obs på hver en fugl. Derudover foreligger der

tre fund, 29/8 1 Napstjert (DOFNJYL), 16/9 1 Nordmandshage (AB) og 14/10 1 Ellidshøj (SØK). I 2015 blev der indsendt to obs på hver en fugl, i 2016 ingen obs og i 2017 to obs med henholdsvis tre og en.

Sortkrage *Corvus corone*

Årssummen ligger tæt på gennemsnittet for de foregående 10 år på 261. Bortset fra rekordåret 2017 på 548, har de seneste år fra 2013 også ligget tæt på gennemsnittet med laveste sum i 2013 på 219 og den højeste i 2016 på 280.

Ligesom de foregående år, stammer de fleste obs i første halvår fra Skagen 1/1-20/6 184 med de største på hver tre fugle 18/4 Grenen (PSJ) og 13/5 Nordstrand (ALPHA) og 13 obs på hver to fugle. Langt de fleste er rastende fugle, og de høje tal kan skyldes mange obs

Sum: 278. 1. halvår 221, 2. halvår 57. Indsendere 99.

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
18	18	58	63	56	8	9	13	9	5	14	7

af de samme fugle. De største obs udenfor Skagen er 23/2 2 Østerild (OFA), 2/4 2 Stensnæs (MLU) og 18/4 2 Troldso (PMA).

I andet halvår er der også indsendt flest obs fra Skagen – i perioden 10/7-31/12 25, alle obs af hver en fugl. De tre største obs i andet halvår, som hver er på to fugle er 18/8 Sårup (JYHA), 20/8 Ræhr Grusgrav (JJA) og 25/11 Agger Tange (SVP), hvor de to første obs kan være de samme.

Ravn *Corvus corax*

For tredje år i træk er årssummen over 6000. Med mindre afvigelser har summen været jævnt stigende gennem de seneste 10 år fra 1574 i 2008. Gennemsnitssummen for de foregående 10 år er 4121.

I første halvår er de største antal rastende/overnattende fugle 18/1 130 Løgholt (SØP), 26/4 120 Dorf Enge (PR) og 22/5 84 Lyngsø ved Veggerby (HMT).

Fra Grenen nævnes de to største antal trækkende/trækforsøgende fugle, 25/3 4 (MCH) og 8/4 15 (EC).

Der er i alt optalt 125 ynglepar. Heraf er der i Vendsys-

sel 76 par (JTN), Thy 6 par på fire lokaliteter, Himmerland 19 par på 19 lokaliteter, Tjele-Viborg 4 par på fire lokaliteter, Nørreådalene 5 par på fire lokaliteter, Viborg 6 par på seks lokaliteter og Skive 9 par på fire lokaliteter. En svag stigning i det samlede antal par i forhold til 2017. De største antal af rastende/overnattende fugle i andet halvår er 14/7 60 Pindstrup Bakker (Halkær Bredning) (JPCL), 9/9 90 Dorf Enge og Mose (HHB) og 27/11 40 Råbjerg Mose (CP).

Sum: 6120. 1. halvår 4001, 2. halvår 2119. Indsendere. 295.

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
722	719	782	1057	538	183	232	382	458	467	293	287

Pungmejse *Remiz pendulinus*

Med minimum 13 fugle ligger årets total lidt under de seneste 10 års gennemsnit på 19. Da Danmark befinder sig i den allernordligste del af artens udbredelsesområde, svinger forekomsten meget fra år til år. Alle fund nævnes.

17/4 opdages en nybygget rede i Rærup Slambassiner (ATL). Frem til 27/5 kan et par følges, hvoraf hannen er ringmærket (ATL mfl.). I første omgang er der ingen tegn på unger, før der ses en blandet flok af unge og gamle

fugle 12/6 7-9 (PHP) og igen 27/6 2 1K (GRØN). Ved Han Vejle/Lund Fjord ses der redebyggende fugle i perioden 28/5-6/6 og flere dage med op til to fugle (HHN HRC TRK mfl.).

Herudover er der følgende fund: 22/6+3/7 1 Onsild Ådal (CSS) og 21/9 1 Vesløs Vejle (HRC) samt en række observationer fra Grenen, således enkeltfugle på otte forskellige datoer i perioden 5/9-14/10 samt 25/9 2-3 fugle (SKAF ASF KK ROC via PR).

Pungmejse ad. han ▲, 19. april 2018 og 1K ▼, 21. august 2018, Rærup Slambassiner. Foto: Mette Berg Hansen.

Toplærke, Hirtshals, 2. maj 2018. Foto: Kis Boel Guldmann.

Toplærke *Galerida cristata*

I Nordjyllands Fugle 2017 manglede der at blive nævnt en observation: 6-8/9 1 Øster Hurup (TL). Fundet var det eneste uden for Hirtshals sidste år i landet.

I år bliver der i Hirtshals observeret maksimum fire fugle med en enkelt observation fra første halvår 30/6

4 (GRØN) og en enkelt fra andet halvår 1/11 4 (MMH). Det bliver desværre ikke til nogen unger i år for Danmarks sidste population, som synger på sidste vers ved jernbanestationen og havnen. Der bliver ikke observeret Toplærker andre steder i Nordjylland.

Hedelærke *Lullula arborea*

Et bedre år end sidste år med 14% flere fugle. Især maj trækker op med næsten dobbelt så mange fugle som sidste år. Der registreres et fund i første vinterperiode med 19/1 1 T Jerup Strand og Enge (LPA). Forårstrækket sætter ind 14/3 med observationer både fra Friluftsbadet, Aalborg 1 NØ (RWR) og Skagen By 2 T (LOU). Herefter bliver der jævnlige observationer i resten af foråret. De største trækobservationer i foråret bliver 26/3 5 Grenen (ESE), 30/3 7 Nordstrand og Grenen (KK ROC PET EC JOK), 31/3 5 Grenen (ROC AWN MHH EC BKR), 7/4 12 Højen (JSJ), 2/5 5 Grenen (JHC), 3/5 5 Grenen (ASF ABB ROC LN) og 13/5 5 Grenen (AWN).

Samtidig med at trækket sætter ind, etablerer de første sig også i vores område. Den første syngende høres 19/3 Hem (AHO) og herefter bliver de største koncentrationer af syngende fugle og ynglefugle fra DOFbasen 1/4 4

Lindum Skov (TBR), 2/4 3 Skagen Klitplantage (LOU), 11/4 3 Sem Hede (AHO), 22/4 4 Råbjerg Hede (CES), 10/6 4 Simon Skrivers Klit (N2H), 21/6 3 Tofte Skov (ATL) og 3/8 5 Isbjerg (NKB). Fra Miljøstyrelsen meldes der om følgende antal sikre ynglepar: Hulsig Hede 6, Lodskovvad og Råbjerg Hede 2, Rold Skov 17, Tofte Skov 1 (NOVANA).

Som sædvanligt holder fuglene lav profil i andet halvår og kun 8% af årets fugle er herfra. De største observationer fra andet halvår bliver, udover allerede nævnte ynglefund, 30/9 3 Finderup Øvelsesplads (BEJE), 10/10 2 Agger Tange (SVP) og 14/10 3 Agger Tange (GGU). Årets sidste observation bliver 12/11 1 Grenen (ROC), og det betyder dermed også, at der ikke registreres Hedelærker i anden vinterperiode.

Sum: 355. 1. halvår 328, 2. halvår 27. Indsendere 104.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	1	2	70	69	162	24	1	5	8	10	3	-

Korttået Lærke, Grenen, 17. maj 2018. Foto: Erik Christophersen.

Korttået Lærke *Calandrella brachydactyla*

Der bliver gjort et enkelt fund af denne art i år, da der 17/5 bliver set en rastende og trækforsøgende fugl på Grenen (SEK m.fl.). Fundet er godkendt af SU som det

niende nordjyske fund og første siden 2006. Arten er SU-art.

Bjerglærke *Eremophila alpestris*

Igen i år dominerer den populære og tilgængelige overvintringslokalitet Jerup Strand og Enge i statistikken. Lokalteten er næsten dagligt besøgt i januar af mange fuglekiggere, hvilket er den primære årsag til årets store sum, som er 134% højere end sidste år og den største årssum siden 1996. Der ses dog også nogle spændende store observationer fra andre lokaliteter, som bidrager til summen. Første halvårs største observationer bliver 7/1 24 Egebaksande (TRK), 16/4 50 Jerup Strand og Enge (HSC), 21/4 51 Agerholm (TRK), 22/4 32 Lønnerup Fjord (TRK),

25/4 61 Revlbuske (JSK). Ingen fugle bliver observeret i maj.

Efterårets første fugl bliver observeret 18/9 1 Det Grå Fyr (SKAF). Selvom Jerup Strand og Enge stadig er dominerende i andet halvår, så optræder der nogle pænt store og endda endnu større flokke på andre lokaliteter. De største bliver 7/10 25 Agerø (HPD), 14/10 58 Agger Tange (GGU), 21/10 38 Rotholmene-Hestør Odde (EDY), 24/10 85 Rosvang (TBR), 11/11 65 Hovsør Røn (JBE) og 16/11 40 Jerup Strand og Enge (FQU).

Sum: 2335. 1. halvår 1311, 2. halvår 1024. Indsendere 101.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	667	227	144	273	-	-	-	-	28	508	382	124

Skægmejse *Panurus biarmicus*

Efter sidste års høje total på 5371 er årets total mere på højde med de seneste 10 års gennemsnit på 3133.

Vinteren er streng, og der ses derfor ikke så store ansamlinger i vintermånederne. Således er de største observationer 7/1 35 Bygholms Nordlige Rørskov (HHN), 8/1 25 Han Vejle (CP) og 16/1 25 Bygholms Nordlige Rørskov (HHN). Eneste større total i første halvår er 22/4 28 Nordstrand, Skagen (KK). Der meldes om ynglefugle fra Han Vejle, Læsvig, Hadsund samt Kølsen og Vorde

Enge. Det faktiske antal ynglelokaliteter er nok væsentligt højere.

Andet halvårs største totaler er alle fra oktober, 14/10 66 Bygholm Vejle (BLK LHS), 18/10 70 Bygholms Nordlige Rørskov (HHN) og 19/10 60 Han Vejle (NIVE). Største observationer uden for Vejlerne er 15/10 41 TF Grenen (SKAF), 20/10 41 Grenen (SKAF) og 1/11 49 Lille Vildmose (HAC).

Sum: 3593. 1. halvår 1189, 2. halvår 2404. Indsendere 177.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	284	83	64	483	164	111	315	210	166	1242	386	85

Savisanger *Locustella luscinioides*

Der observeres fem fugle i år, hvilket er tre flere end sidste år: 22/4-7/7 1 Halkær Sø og Ådal (PHJ m.fl.), 27-29/4 1 Rærup Slambassiner (SEM RWR ATL AB), 5/5 1 Tofte

Skov (HAC), 14+16/5 1 Østerådalen (PET) og 27/5 1 Lille Vildmose (RSN MCH).

Græshoppesanger, Kolsen-Skals Engsø, 7. juni 2018. Foto: Tonny Ravn Kristiansen.

Græshoppesanger *Locustella naevia*

Som det er blevet nævnt i de seneste rapporter, så ser det ud til, at vi var nået et nyt bundniveau på omkring 300 fugle. Dette års tal trækker desværre niveauet endnu længere ned, så det bliver næsten lidt for spændende at se, om vi når helt ned på gennemsnittet for perioden 1986-2010, som lå på lave 138 fugle om året. Dette forårs første fugle popper op i området til sædvanlig tid 28/4 med 1 Egholm (RWR), 1 Halkær Sø og Ådal (HMT), 1

Rærup Slambassiner (HHNØ) og 3 Volsted Kær (TSE). Herefter observeres der jævnligt fugle, og årets største observationer bliver 5/5 7 Tofte Skov (HAC), 8/5 4 Nørreådalen, Øby-Løvskaal (TBR), 10/5 4 Mølholm Søerne (RWR) og 26/5 10 Volsted Kær (TSE). Alle observationer er af syngende fugle. 93% af årets fugle bliver observeret i maj og juni og årets sidste observation bliver en fugl, der ringmærkes 14/8 Agger Tange (ARUR).

Sum: 240. 1. halvår 230, 2. halvår 10. Indsendere 58.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	7	166	57	7	3	-	-	-	-

Gulbug *Hippolais icterina*

Den gode stabile periode, med årssummer på omtrent 400 fugle, fortsætter ind i 2018. Der ses en årssum tæt på samme niveau som sidste år med lidt flere fugle i første halvår og lidt færre fugle i andet halvår. De første observationer kommer til sædvanlig tid primo maj med 6/5 1 sy. Arup Kirke (HRC), 9/5 1 Livø (LWC) og 10/5 1 sy.

Øsløs (PHM). Årets største observationer bliver 22/5 8 R Hanstholm Fyrhaver (HHN), 22/5 5 Batteriskoven, Skagen (JAE HHØ HBJ), 25/5 8 sy. Skagen By (HAC), 26/5 10 Grenen (SKAF m.fl.), 1/6 7 R Hanstholm Fyrhaver (HHN) og 6/6 5 sy. Hanstholm Fyrhaver (JB). Årets sidste observation bliver 15/8 1 Kolsen-Skals Engsø (HK).

Sum: 383. 1. halvår 344, 2. halvår 39. Indsendere 105.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	232	112	32	7	0	-	-	-

Sivsanger *Acrocephalus schoenobaenus*

Sidste år så vi den største årssum siden år 2000. Dette skyldtes til dels stor interesse for det genskabte å-delta Kølsen-Skals Engsø. I år følges dette op med en lidt mere beskeden årssum, som kun udgør 82% af sidste års sum. Dette kan ikke kun forklares med, at der er en smule færre observationer fra Kølsen-Skals Engsø, men der bliver generelt rapporteret færre fugle. Det er dog stadig den fjerde største årssum siden år 2000. De første fugle

ses til sædvanlig tid 20/4 2 Kølsen-Skals Engsø (TRK STA EM), 22/4 1 Halkær Sø og Ådal (TSE), 22/4 1 Mølholm Søerne (RWR) og herefter er foråret skudt i gang. Årets største observationer bliver 29/4 12 Rærup Slam-bassiner (AB), 5/5 11 Ulvedybet (BKR), 7/5 15 Kølsen-Skals Engsø (MLY), 9/5 22 Vester Hassing Slamdepot (PR) og 22/5 10 Attrup Dæmning (BKR). De sidste fugle observeres 1/9 4 Egholm (RWR ALM).

Sum: 659. 1. halvår 585, 2. halvår 74. Indsendere 121.

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
-	-	-	90	376	119	41	29	4	-	-	-

Kærsanger *Acrocephalus palustris*

Et mindre godt år, der kommer under årsgennemsnittet for perioden 2011-2015, som lød på 772 fugle. Det er dog stadig højere end gennemsnittet for 2001-2015, som var på 557 fugle, og meget højere end tidligere tiders summer, hvor vi f.eks. så et gennemsnit på kun 225 fugle i perioden 1986-2005. Årets sum repræsenterer således den laveste sum siden 2008, hvor der blev observeret 580 fugle. De første høres tidligt primo maj med 3+6/5 1 Kølsen-

Skals Engsø (TRK HMS).

Årets største koncentrationer rapporteres 26/5 8 Grenen (SKAF m.fl.), 29/5 8 Østerådal N (ALM), 30/5 9 Mølholm Søerne (RWR), 2/6 8 Ølands Vejle (BKR), 6/6 8 Fyrkat Engsø (KNI), 7/6 9 Kølsen-Skals Engsø (TRK), 7/6 11 Vilsted Sø (PR JB), 8/6 8 Onsild Ådal (CSS), 9/6 23 Volsted Kær (TSE) og 9/6 8 Ellidshøj Østerkær (TSE). Sidste observation bliver 20/8 1 Grenen (SKAF ROC DPE).

Sum: 629. 1. halvår 589, 2. halvår 40. Indsendere 103.

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
-	-	-	-	232	357	29	11	-	-	-	-

Drosselrørsanger *Acrocephalus arundinaceus*

En enkelt fugl bliver det til i år med 29/6 1 sy. Lille Vildmose (MMH).

Rødrygget Svale *Hirundo daurica*

Sidste år blev der ikke observeret Rødrygget Svale i Nordjylland, hvilket var første gang, at dette skete siden 2005. Derfor var det ikke uventet, at 2018 ville byde på Rødrygget Svale igen. Forventningen viste sig at blive indfriet, da der er indberettet følgende observationer: 10/5

1 NØ Grenen, Skagen (MCH ROC AWN GRØN) og 10/7 1 Ø Bulbjerg (JFA). Fund fra om sommeren er ganske usædvanlige, idet langt størsteparten af de nordjyske observationer er fra maj måned.

Skovsanger *Rhadina sibilatrix*

Ligesom sidste år ser vi i år en mindre nedgang i årssummen. Den ender på 93% af sidste års sum, men det er stadig nogenlunde på linje med årsgennemsnittet for 2011-2015, som lå på 307 fugle. Til sammenligning kan nævnes det lave gennemsnit fra perioden 1986-2010, som var på sølle 175 fugle. Vi er altså stadig inde i en bedre stime for Skovsanger i forhold til tidligere rapporter. Årets første fugle ankommer som sædvanligt i ultimo april med 21/4 1 sy. Bjergeskov (AHO) og 22/4 1 sy. Jægersborg Skov/Nordre Purker (GRA) – begge Rold Skov.

Årets største observationer bliver 5/5 6 Hald Sø, Inderøen (PBA), 6/5 4 Eskær Skov ved Mosbjerg (BKR), 12/5 5 Rugtved Skov (SØP), 13/5 7 Hammer Bakker (SEM), 18/5 6 Hobro Skov (CSS), 20/5 6 Kysten ved Tofte Skov (RSN), 26/5 4 Dover Plantage (HHL), 28/5 7 Østerild Klitplantage (HRC) og 1/6 4 Tofte Skov (TSE). Årets sidste observation bliver 24/7 1 Skoven, Læsø (MBO). Således er der slet ikke registreret fugle på efterårstrækket i Nordjylland i 2018.

Sum: 290. 1. halvår 288, 2. halvår 2. Indsendere 91.

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
-	-	-	13	230	45	2	-	-	-	-	-

Hvidbrynet Løvsanger, Agger Tange, 10. oktober 2018.
Foto: Henrik Haaning Nielsen/Avifauna Consult.

Hvidbrynet Løvsanger *Abrornis inornatus*

30 fugle bliver det til i år, hvilket er dobbelt så mange som sidste års 15 fugle. Der er en tydelig tendens i, at der ses markant flere fugle med et årsgennemsnit på 25 for femårs-perioden 2014-2018. Før 2014 er der aldrig observeret flere end ni fugle på et enkelt år.

Alle årets fund er fra efteråret: 12/9 1 Poul Eeg Camping, Skagen (JOK), 16/9 1 T Grenen (ROC), 25/9 1 Lille Vildmose (TL), 27/9 1 Hanstholm Fyrhaver (SAL), 29/9 1 Grenen (KK EC JOK ROC DB), 1/10 1 ringm. Grenen (SKAF MB DB LV SSC), 4/10 3 ringm. Hanstholm Minkfarme (ARUR), 5/10 4 ringm. Agger Tange (ARUR), 5/10

1 ringm. Hanstholm Minkfarme (ARUR), 6/10 2 Agger Tange (én uden ring) (RSN MON), 7/10 1 Hanstholm Fyrhaver (EM STA PAR), 7/10 2 Hanstholm Minkfarme (EM STA RSN), 9/10 1 Nordmandshage (HAC), 10/10 2 ringm. Agger Tange (ARUR HHN), 11/10 1 Aalborg V (RWR), 12/10 1 ringm. Agger Tange (ARUR), 14/10 1 ringm. Agger Tange (ARUR), 14/10 1 Svankær (ELH), 15/10 1 ringm. Agger Tange (ARUR), 15/10 1 Hanstholm Minkfarme (HHN KBC), 20/10 1 Hirsholm (SØP), 21/10 1 Grenen (JJM) og 27/10 1 ringm. Agger Tange (ARUR).

Himalayasanger *Abrornis humei*

Et enkelt fund bliver det til, da der 19/10 bliver fanget og ringmærket en 1K-fugl i Hanstholm Fyrhaver (Ulf E. Møller m.fl.). Fundet er det 22. danske fund og det blot tredje

nordjyske fund. Arten blev truffet første gang i Nordjylland 2/11 1995, hvor en fugl blev ringmærket i Ellekrattet, Skagen. Arten er SU-art.

Himalayasanger, Hanstholm, 19. oktober 2018. Foto: Lars Paaby.

Fuglekongesanger, Skagen, 19. november 2018. Foto: Jørgen Kabel.

Fuglekongesanger *Abroornis proregulus*

To fugle bliver det til i år med 15-17/11 1 Hulsig (JKI PHP LPA) og 19/11 1 Byfogedskoven, Skagen (LKJ ASJ

JPIP KK SEP).

Brun Løvsanger *Phylloscopus fuscatus*

Imponerende med tre fund i år, alle af ringmærkede fugle, 29/9 1 Hanstholm Fyrhaver, 19/10 1 Agger Tange og 26/10 1 Agger Tange. De to første fund er på nuværende tidspunkt godkendt af SU (ARUR). Der er ikke tidligere

observeret mere end én fugl om året i Nordjylland og fuglene udgør de blot 5.-7. fund af arten i vores område. Arten er SU-art.

Brun Løvsanger, Agger Tange, 26. oktober 2018. Foto: Henrik Haaning Nielsen/Avifauna Consult.

Iberisk Gransanger, Tversted Søerne, 13. maj 2018. Foto: Erik Christophersen.

Iberisk Gransanger *Phylloscopus ibericus*

Der foreligger et enkelt fund, der dog endnu ikke er færdighandlet af SU: 9/5-5/7 1 han syng. Tversted Søerne (MON m.fl.). SU er i gang med en samlet behandling af alle danske fund. Resultatet af denne gennemgang for-

ventes publiceret samlet. Det aktuelle fund er dog verificeret ud fra DNA og forventes på den baggrund at blive godkendt som Nordjyllands første fund af arten. Se artikel og finderberetning andetsteds i årbogen.

Sibirisk Gransanger *Phylloscopus collybita tristis*

Der gøres et enkelt fund i år med 15/10 1 ringm. Grenen (SKAF SSC MB JB SB).

Lundsanger *Seicercus trochiloides*

Med fem fugle er årets total mere end dobbelt så stor som sidste års. Det bliver udelukkende til fugle i første halvår med 16-17/5 1 sy. Ellekrattet, Skagen (BM GBL JHC LOU KK), 22/5 1 sy. Batteriskoven, Skagen (JHC BWI),

31/5-1/6 1 sy. og TF Ellekrattet og Grenen (SKAF JMP), 31/5 1 sy. Hirsholmene (KNP IMP HH SHØ LAM) og 30/6 1 sy. Torup Fjordholme (MMH).

Nordsanger *Seicercus borealis*

Nordjylland får en ny art på listen, da en 1K-fugl bliver fanget og ringmærket 8/9 ved Jennes Sø, Skagen (Lisa Vergin med flere). Fundet er blot det syvende danske

fund. Nordsanger yngler i nåleskovsbæltet fra det nordøstligste Skandinavien til Stillehavet og overvintrer i det sydøstlige Asien. Arten er SU-art.

Nordsanger, Skagen, 8. september 2018. Foto: Erik Christophersen.

Halemejsje *Aegithalos caudatus*

Efter et par rekordhøje år, er årets total nu nede under de seneste fem års gennemsnit på 2791. Årets sum er dog mere end dobbelt så stor som de seneste 25 års gennemsnit på 1110. Det er særligt andet halvår, der trækker totalen op med omtrent to tredjedele af den samlede sum. De største antal fra første halvår er 2/1 20 Poulstrup Sø (RWR), 20/6 24 Øby (LM) og 24/2 17 Dollerup (TUN). Der meldes om ynglefugle på ni lokaliteter.

Sum: 2527. 1. halvår 881, 2. halvår 1646. Indsendere 110.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	223	244	195	112	25	82	73	99	206	487	431	350

Høgesanger *Sylvia nisoria*

Med kun én fugl sidste år går det meget bedre i år, og landsdelen får besøg af i alt seks fugle i efteråret. Heraf bliver de fire ringmærket, således 15/9 3 1K (1 ringm.

Ved Nordmandshage ses i andet halvår 163 trækkende fugle, hvoraf flere dage er blandt årets største, 28/9 26 S (SØP), 4/10 54 S og 31/10 33 S (begge PR). Uden for Nordmandshage er de største observationer 30/7 31 Øby (LM), 28/9 23 S Als Odde (TN) og 16/10 21 ringm. Grenen (SKAF). Endelig bør følgende lokaliteter nævnes, 25/7-30/12 132 Nørre Tranders (TBA) og 14/9-29/12 131 Nørreådalen (TBR LM).

og 2 rastende) Grenen (SKAF ROC), 5-7/10 1 1K ringm. Grenen (SKAF), 7/10 1 1K ringm. Hanstholm Fyrhaver (JJA JKY m.fl.) og 5/11 1 1K ringm. Agger Tange (ARUR).

Rødtoppet Fuglekonge *Regulus ignicapillus*

Årssummen på 40 fugle er under det halve af summen i 2017. Det skyldes primært, at der i 2017 var 33 forskellige obs af den overvintrende fugl ved Skagen. Atlasundersøgelserne viser, at arten har bredt sig i Danmark, men nok også at der er større opmærksomhed på den. Det gælder ikke mindst i Rold Skov, hvor der høres fugle på hele otte lokaliteter. Følgende noteres: 25/3 1 sy. Nørlund Skov (GRA), 7/4 1 sy. Rold Østerskov (AHO), 21-23/4 2 sy. Rold Vesterskov (HAC CSS AHO), 30/4+24/5+28/6. 1 sy. Sønderdals Skov (AHO), 15/6 2 sy. Bjergeskov (JLA), 27/6 1 sy. Skillingbro Naturcenter (KBL), 26/6 2 sy. Hesselholt Skov (KBL) og 7/7 1 Madum Sø (CSS).

Sum: 40. 1. halvår 35, 2. halvår 5. Indsendere 30.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	2	-	6	16	2	7	1	-	-	1	3	-

Rødtoppet Fuglekonge, Hirtshals, 15. marts 2018. Foto: Lars Paaby.

Silkehele, Skagen,
30. marts 2018.
Foto: Mette Berg
Hansen.

Silkehele *Bombycilla bombycilla*

Igen i år ses der en lav årssum, hvor vi skal helt tilbage til 2014 for at finde en lavere sum. Især er der i første halvår nogle små antal. De største observationer i første halvår er 23/3 250 Skagen By (JPIP) og 28/3 130 Skagen By (ASJ). Der ses enkelte fugle i maj med sidste iagtta-

gelse 19/5 1 Grenen (ASF m.fl.).

Ankomsten af efterårsfugle sker fra medio oktober, 8/10 12 Skagen By (LAM) og 40 Skagen By (JS). Andet halvårs højeste antal ses 21/10 225 Grenen (ROC via PR) og 3/11 220 Frederikshavn (HJ).

Sum: 9584, 1. halvår 3866, 2. halvår 5718. Indsendere 116.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	809	107	2401	536	13	-	-	-	-	3166	2397	155

Parktræløber/Korttået Træløber *Certhia brachydactylos*

Årssummen er 71, lidt større end sidste års 64.

Atlasundersøgelserne viser, hvordan arten har bredt sig fra Sønderjylland i 1970'erne til dens foreløbige nordgrænse i Aalborg. Observationerne på Almen Kirkegård repræsenterer således de nordligst forekommende individer, tæt fulgt af Kildeparken og Hasseris. På Almen Kirkegård findes 17/2 1 sy. (RWR), og derefter er der nogle enkeltobservationer (GRA RWR) indtil 31/12 2 (LPA). Hertil kommer 2/4 1 sy. Kildeparken (OL) og 26/8 1 Hasseris (MON). Fra det øvrige Nordjylland ses 7/2 1 sy. Store Økssø (HAC), 22/4 1 sy. Kielstrup Sø og Skov (SØP), 5/5 2 sy. Tofte Skov (HAC), 20/10 1 Hesselholt

Skov (GRA), og 4/11 1 Kongsvad Mølleå N (CSS).

Hovedparten af observationerne er som sædvanligt fra området omkring Viborg. Maksimumtallene er 1/4 8 sy. Hald Ege (SA), 18/5 4 Hald Hovedgård (LRJ), 2/4 4 sy. Hald Sø ved Niels Bugges Kro (MHH), 13/4 5 Hald Sø, Inderøen (TBN) og 8/4 1 sy. Grundvad Bæk (NIN). Maksimum for de øvrige lokaliteter er: 26/2 1 sy. Bigum (TN), 26/3 2 sy. Tjele Langsø (TRK), 15/4 7 Sødal Skov (TBN), 6/6 1 sy. Veldst Krat (MHH), 9/5 1 sy. Viskum Skov (TRK), 16/1 1 Borgvold, Viborg (TBN) og 24/3 1 Sønder sø, Viborg (TRK).

Sum: 71. 1. halvår 62, 2. halvår 9. Indsendere 21.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	3	4	7	32	15	1	-	1	-	1	2	5

Rosenstær *Sturnus roseus*

Et år med mange observationer, hvilket skal ses på baggrund af en invasion, der rammer flere steder i Nordeuropa i maj/juni. Årets første ses 17/5 1 ad. R Thorup/Klim Strand (HHN PHJ LPA JHC). Næste ses 26/5 2 ad. TF Grenen (mange indsendere). 27/5 ses yderligere en adult fugl ved Grenen (mange inds.) fulgt af 31/5 1 ad.

NØ Tranum Klitplantage (PR). I dagene 1-3/6 ses 1 ad. dagligt ved Grenen (flere inds.) og sidste fugl i første halvår bliver 7/6 1 ad. TF Grenen (ROC LTP). Det er ikke muligt at afgøre i hvor høj grad, der er gengangere blandt fuglene ved Skagen. Året slutter med en sen efterårsfugl, 1/11 1 IK Grenen (SEK ROC).

Rosenstær, Thorup Strand, 17. maj 2018. Foto: Henrik Haaning Nielsen/Avifauna Consult.

Vandstær *Cinclus cinclus*

Ligesom sidste år er der tale om en rigtigt høj årssum, der er en enkelt fugl højere end sidste år. 19/3 ses hele syv Vandstære ved Rindsholm (LRJ), ellers ses de største antal 5/2 5 Bindslev (JOK) og 23/3 4 Mastrup Bæk ved Støvring (PET). Ret usædvanligt ses der fugle helt ind i maj med 5/5 2 Mariendal (MD). Det sene fund og taget

i betragtning at der ses to fugle på samme lokalitet, kan man håbe på, at der kunne være optræk til noget yngel. Andet halvårs første fund ses 18/10 1 Tange Sø (KAHA). Den største forekomst i andet halvår ses 10/11 4 Guldbæk Ådal (AKN).

Sum: 543. 1. halvår 432, 2. halvår 111. Indsendere 132.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	124	122	147	37	2	-	-	-	-	11	49	51

Grå Fluesnapper *Muscicapa striata*

En årssum lidt større end de seneste 10 års gennemsnit på 770.

Årets første ankommer 1/5 1 Bankes Marker, Skagen (HQ), 1 Aalborg Øst (TBA) og 1 Guldbæk Ådal (GRA). I maj er der flere dage med over 10 fugle. De største dage i Skagen bliver 22/5 21 Grenen (HST) og 30 Batteriskoven (JAE HBJ) samt 26/5 21 Grenen (JHC). Uden for Ska-

gen er største observationer 23/5 12 S Nordmandshage og 31/5 14 NØ Trantum Klitplantage (begge PR). Der meldes om ynglefugle på 16 forskellige lokaliteter.

I andet halvår er der forbavsende få fugle, og ingen observationer er på over seks individer. De sidste er 21/9 1 ringm. Jennes Sø, Skagen (MIK) og 1 Hanstholm Fyrhaver (SAL) samt 28/9 1 Vigsø (SAL).

Sum: 816. 1. halvår 623, 2. halvår 193. Indsendere 134.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	-	544	79	63	92	38	-	-	-

Nattergal *Luscinia luscinia*

Igen i år er der en ret lav årssum. Årets første fugl høres 30/4 1 Aalborg Lufthavn (HRC). Herefter registreres der Nattergale fast gennem både maj og juni. De største forekomster af syngende fugle høres 23/5 23 Skals Ådal syd for Onsild (CSS), 14/5 14 Nørreådal, Øby-Løvskal

(TBR) og 19/5 13 Volsted Kær (TSE). Lidt overraskende ses/høres der ingen fugle i andet halvår. Vi skal tilbage til 2001, siden det sidst skete, og årets sidste observation er 28/6 1 St. Arden (TN).

Sum: 507. 1. halvår 507, 2. halvår 0. Indsendere 71.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	1	403	103	-	-	-	-	-	-

Blåhals *Luscinia svecica*

Der registreres mange ikke racebestemte Blåhalse. Hovedparten har uden tvivl været af den sydlige race. Dette begrundes med, at en stor del af dem registreres i april, hvilket passer med, at det er her den sydlige race ankommer, hvorimod den nordlige race først ankommer til vore breddegrader i maj. Samtidig er stort set alle de øvrige observationer fra kendte ynglelokaliteter med Syd-

lig Blåhals. På den baggrund er alle disse observationer medtaget under Sydlig Blåhals. De observationer, hvor der er eller kunne være tale om Nordlig Blåhals, er 12/5 1 Grenen (COL), 29/5 1 Højen Fyr, Skagen (SKAF), 25/9 1 ringm. Agger Tange (ARUR), 25/9 1 Nytorp (ALPA GØJA) og til sidst et meget sent fund 25/10 1 ringm. Agger Tange (ARUR).

Sydlig Blåhals *Luscinia svecica cyanecula*

Årets første fugle registreres 4/4 1 sy. Helledi Enge (PR) og 6/4 1 sy. Lund Fjord (AS). De største observationer i første halvår er 2/6 6 Han Vejle (BM) og 9/5 5 Lund Fjord (HHN). Derudover registreres der på følgende lokaliteter op til fire syngende fugle: Kølsen – Skals Engsø (SA EM TT), Skals Ådal ml. Hjarbæk Fjord og Viborg-Løgstørvej (FIA), Rærup Slambassinier (RSN AB), Fyrkat Engsø (CSS) og Lille Vildmose (MMH). Ud fra materialet fra ATLAS III ses det, at de største ynglefuglekonzentrationer ses omkring Vejlerne, hvor der i 2018 tælles 16 ynglepar, den centrale Limfjord, Ryå og omkring Lille Vildmose. I løbet af andet halvår ses de største forekomster 23/7 8 Han Vejle (LRJ), 24/7 5 Lund Fjord (HLÆ) og 3/7 5 Han Vejle (SVP). Årets sidste fugle ses 20/8 2 ringm. Tømmerby Fjord (JASA), 24/8 1 Han Vejle (BWI) og 31/8 1 Kølsen-Skals Engsø (BBK). Iagttagelserne og Atlas III viser, at racen i nogen grad har stoppet fremmarchen mod nordøst.

Sum: 500. 1. halvår 388, 2. halvår 112. Indsendere 130.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	192	105	91	87	19	5	1	-	-

Nordlig Blåhals *Luscinia svecica svecica*

Årssummen er på blot fem fugle, men som tendensen har været de seneste år, er det dog en fin årssum, og vi skal tilbage til 2014 for at finde en højere årssum. Som sædvanligt ses de fleste Nordlig Blåhals i Skagens-om-

rådet og alle årets fund nævnes, 10/5 1 sy. Hirtshals Fyr (LPA), 12/5 ses der op til tre fugle på Grenen (MKP m.fl.) og 14/5 1 Grenen (JHC BM). Se endvidere under afsnittet "Blåhals".

Nordlig Blåhals, Grenen, 14. maj 2018. Foto: Conny Jensen.

Blåstjert, Skagen, 25. september 2018. Foto: Henrik Pedersen.

Blåstjert *Tarsiger cyanurus*

I 2018 registreres der hele tre Blåstjert, og det er en ny rekordforekomst.

Den første ringmærkes 24/9 på Grenen af Skagen Fuglestation (SSC m.fl.), fuglen bliver meget overraskende set og fotograferet igen dagen efter i felten 25/9 i Ellekrattet, Skagen (PHP KK). Der er tale om det tidligste efterårsfund i Danmark og blot det andet fund af arten i Skagen.

gen.

Ligeledes ringmærkes der også to andre fugle i Hanstholm, nemlig 5-6/10 1K (JJA JKY m.fl.) og 19/10 1K (JKY JJA m.fl.). Alle fund er godkendte af SU. Der er tale om 8.-10. fund i Nordjylland og det 18.-20. fund på landsplan.

Arten er SU art.

Lille Fluesnapper *Ficedula parva*

Efter sidste års høje total på 32 falder antallet i år til 10. Alle nævnes.

Alle observationer fra forårstrækket er fra Skagen i maj: 12/5 1 hun ringm. Grenen (SKAF m.fl.) og 1 han Ellekrattet (HRC m.fl.), 13/5 1 Ellekrattet (KUH), 15/5 1 han Elle-

krattet (BJO m.fl.), 19/5 2 hanner Byfogedskoven, Skagen (LOU m.fl.), 20/5 1 hun-farvet ringm. Grenen (SKAF m.fl.), 22/5 1 han Grenen (JAE BWI), 24/5 1 ringm. Det Grå Fyr, Skagen (SKAF) og 28/5 1 Flagbakken (TK).

Broget Fluesnapper *Ficedula hypoleuca*

Efter sidste års høje total på 526, nærmer dette års total sig mere de seneste 10 års gennemsnit på 253.

De første fugle ankommer rettidigt 17/4 1 han (KNP JHC PSJ) og 18/4 1 han (ALPA) – begge Ellekrattet, Skagen. 72% af første halvårs fugle indrapporteres fra Skagensområdet med de største dage 29/4 9 Buttervej (MCH BKR BSC), 1/5 15 Batteriskoven (HHN SAS JVB NBJ LAM) og 26/5 11 ringm. Grenen (SKAF). Den eneste observation af mere end to fugle uden for Skagen er 2/5 6 Folkeparken, Hirtshals (LPA CJ). Fire ynglefund gøres 6/5-2/6 Tindbæk (TBR TRK LM), 25/5 Batterivej, Skagen (HAC), 27/5 Hald Hovedgård (FP PBA) og 8/6 Pælebakke Klit (JPIP).

gen (HAC), 27/5 Hald Hovedgård (FP PBA) og 8/6 Pælebakke Klit (JPIP).

Ringmærkningen på Skagen Fuglestation bidrager med årets eneste julifund, 19/7 1 ringm. Grenen (SKAF). Herefter begynder efterårets første fugle at dukke op primo august. Andet halvårs eneste observationer af mere end én fugl er 26/8 2 Nordmandshage (AB), 5/9 3 ringm. Grenen (SKAF) og 8/9 3 Stald Grenen, Skagen (SKAF). Årets sidste er 16/9 1 ringm. Grenen (SKAF), 23/9 1 Nordmandshage (AO RWR), foruden en sen fugl 10/10 1 ringm. Agger Tange (HHN).

Sum: 336. 1. halvår 310, 2. halvår 26. Indsendere 83.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	62	234	14	1	11	13	1	-	-

Husrødstjert *Phoenicurus ochruros*

Arten ses de fleste år med enkelte vinterfund ligesom i år. Alle de tidlige fund er fra Skagens-området, og vi skal frem til 31/3 1 Nørre Lyngby Strand (KTS) for at finde et fund udenfor Skagen. I løbet af første halvår er de største observationer 5/4 6 Det Grå Fyr, Skagen (SKAF), 28/4 4 Hirtshals Havn (MCH) og 29/5 4 Løkken (JKR). Ved en sammenligning af udbredelsen fra ATLAS II til ATLAS III ses det, at arten virker meget stabil i alle de store havnebyer. Der ses en fremgang, særligt i Thy, det nordlige

Vendsyssel, Østhimmerland og på Læsø. Derimod konstateres der en tilbagegang i det centrale Vendsyssel. Andet halvårs største observationer er 6/9 -14/9 5 Hirtshals Havn (PHP MCH), 25/8 5 Buttervej, Skagen (KK), 17/7 4 Nørre Vorupør (HBO) og 11/10 4 Fjordparken, Aalborg (RWR). Året afsluttes ved den døde Grindehval på Skagen Sønderstrand 14/12 1 (SKAF m.fl.).

Sum: 341. 1. halvår 198, 2. halvår 143. Indsendere 96.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	3	1	4	79	75	36	26	33	39	33	9	3

Bynkefugl *Saxicola rubetra*

Summen af årets observationer ligger ret tæt på 10-års-gennemsnittet. Årets første fugl ses meget tidligt, 2/4 1 Skagen By (OS) og til mere normal tid ses de næste ankomster, 14/4 1 Vandplasken (KUP) og 22/4 1 Mølholm Søerne (RWR). Første halvårs største observationer ses 5/5 15 sy. Tofte Skov og Mose (HAC), 26/5 13 Buttervej,

Skagen (JAE BKR) og 31/5 12 sy. Damfenner (PR). I andet halvår ses de største forekomster 31/7 25 ynglefugle Hjardemål Klit (HLÆ), 29/8 15 Hjardemål Klit (JFA) og 21/8 9 Hulsig Hede (MCH). Året afsluttes som normalt primo oktober med 5/10 1 Grenen (SKAF) og 10/10 1 Glenstrup Sø (BBM).

Sum: 1102. 1. halvår 845, 2. halvår 257. Indsendere 159.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	60	639	146	86	121	47	3	-	-

Sortstrubet Bynkefugl, Tofte Skov, 2. juli 2018. Foto: Jan Skriver.

Sortstrubet Bynkefugl *Saxicola torquata*

Der ses et overraskende stort fald i årssummen i forhold til de seneste år, men vi har dog stadigvæk en højere årssum end 10-årsgennemsnittet på 433 fugle. Som sædvanlig ses der enkelte fugle i årets første måneder, og i løbet af første halvår ses de største forekomster med 14/6 16 YF Tofte Skov, antallet omfatter flere familieflokke (HAC) og 1/4 6 Rødhus Strand (HA). Ved en sammenligning mellem ATLAS II og ATLAS III ses det, at der er sket en

meget stor udvikling indenfor artens yngleområde. Hele vestkysten er ved at være yngleområde for arten. Ligeledes ses der også en begyndende etablering på Mors, i Himmerland, især omkring Lille Vildmose, samt i området nord for Frederikshavn. De største observationer i andet halvår ses 5/9 12 Vigsø (TVN) og 17/10 7 Ejstrup Klit (SGN). Den sidste fugl ses 27/12 1 Agger Tange (CAN).

Sum: 532. 1. halvår 256, 2. halvår 276. Indsendere 134.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	21	-	28	78	80	49	42	29	71	86	44	4

Stenpikker *Oenanthe oenanthe*

Årets første fugle ses 4/4 1 Nordstrand, Skagen (SKAF) og 7/4 1 Tranestederne (JKI). De største observationer i første halvår ses 30/4 22 Flyveplads ved Hanstholm (TR), 6/5 18 Lyngså (MLU) og 15/5 16 Buttervej, Skagen (TVN). Derefter ses der et meget lavt antal af fugle i sommermånederne juni og juli, hvor man ville kunne forvente, at der kun er tale om nordjyske ynglefugle. Hvis man sammenligner ATLAS II med ATLAS III ses det også at ynglebestanden ser ud til at være nogenlunde

stabil langs vestkysten. I Limfjordsegnene kan der måske være tale om en lille fremgang, hvorimod der i de indre dele og langs med østkysten ses en tilbagegang. Men overordnet set er der sket en stor tilbagegang for arten i lokalrapportens område. De største forekomster i andet halvår ses omkring månedsskiftet august og september med 25/8 82 Grenen (ASF m.fl.), 5/9 35 Hanstholm (JJA) og 25/8 32 Buttervej, Skagen (KK). Året afsluttes med 3/11 1 Grenen (CHJ).

Sum: 2340. 1. halvår 993, 2. halvår 1347. Indsendere 185.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	142	846	5	3	685	597	71	1	-

Stenpikker, Lille Vildmose, 2. maj 2018. Foto: Lars Grøn.

Middelhavsstenpikker, Sundstrup, 30. december 2018. Foto: Lars Grøn.

Middelhavsstenpikker *Oenanthe hispanica*

Nordjyllands første Middelhavsstenpikker bliver fundet 26/12 ved Virksund af Pia Odgaard. Fundet er godkendt af SU som 1K hun Vestlig Middelhavsstenpikker (ssp. *hispanica*).

Der er tale om det femte fund for Danmark, og det første

inden for lokalrapportens område.

Fundet omtales nærmere via en finderberetning andetsteds i årbogen.

Arten er SU-art.

Sjagger *Turdus pilaris*

Der gøres ingen ynglefund af Sjagger i år.

Ringdrossel *Turdus torquatus*

En relativt lav årssum sammenlignet med de seneste 10 års gennemsnit på 1267.

I Skagen gøres hele tre vinterfund i februar og marts 5/2-4/3 1 han Grenen (ROC), 13/3-23/3 1 hun Skagen By (LOU) og 15/3-21/3 1-2 hanner Grenen (ROC SAL). Herudover gøres også et fund 13/3 1 han Villerup (ELH). Herefter starter trækket rettidigt primo april med 2/4 3 N Mulbjerg (TBA) og 5/4 4 Klitmøller (JJA), 1 Vilsbøl Plantage (JJA) og 2 Øsløs (PHM). Trækket topper ultimo april med de største dage 23/4 36 Grenen (RT SKAF) samt 29/4 58 Grenen (ASF SKAF) og 30 Bankes Marker (LJK). Uden for Skagen er de største observationer 16/4 26 Hanstholm (CH), 27/4 28 Hanstholm (JJA) og 28/4 26 Grønnestrand (TSE). De sidste fugle i første halvår ses

29/5 1 Buttervej, Skagen (LOU), 2/6 1 han Stald Grenen, Skagen (SKAF) og 1 Thise (BJA).

Der gøres et enkelt fund af en oversomrende fugl, 25/6 1 han Råbjerg Mose (SSL). Deciderede sommerfund er meget sjældne.

En tidlig fugl indleder andet halvår 5/9 1 Hanstholm Fyrhaver (JJA). Herefter ses de næste til sædvanlig tid 24/9 1 Skagen Klitplantage (LKJ), 2/10 3 Kirkeklit (LOU) og 4/10 17 S Nordmandshage (PR) – sidstnævnte bliver også andet halvårs klart største observation og er en af de største efterårsobservationer i rapportens historie. I november gøres et sent fund 25-26/11 1 Grenen (via PR), foruden 6/12 1 Grenen (via PR), der muligvis kan være en genganger.

Sum: 840. 1. halvår 789, 2. halvår 51. Indsendere 108.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	9	14	704	59	3	-	3	2	43	2	1

Ringdrossel, Mou, 23. april 2018. Foto: Frans Ritter.

Rødstrubet Piber *Anthus cervinus*

Igen et år uden observationer i DOF-Nordvestjyllands område. I den øvrige del af Nordjylland bliver der observeret fem forskellige fugle, tre i foråret og to i efteråret. Den første er 9/5 1 Skagen By (LOU). Næste er stationær ved Grenen fra 9-13/5 (ROC PHJ JJ MLG HBJ m.fl.). Sidste i foråret er igen fra Grenen 23-25/5 (mange indsendere). Der kan måske være tale om den samme som 9-13/5, da den ses i samme område. Efterårets fugle er 29/9 1 Grenen (JOK) og 14/10 1 Ølands Vejle (BKR).

Rødstrubet Piber, Skagen, 12. maj 2018. Foto: Lars Grøn.

Bjergpiber *Anthus spinoletta*

2018 bliver rekordår og slår den gamle rekordsum fra 2009 på 1223. Første halvårs største observationer er 16/2 8 Nørreådalene (TBR), 4/3 22 Vesløs Vejle (HLÆ) og 10/4 7 Grenen (ROC OS BV SVC). Forårets sidste observationer falder til normal tid 13/4 4 Grenen (EC) og 17/4 5 Grenen (MCH LPA MON ROC m.fl.).

Efterårets første fugle er 10/10 4 Grenen (ROC via PR),

Sum: 1241. 1. halvår 264, 2. halvår 977. Indsendere 53.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	125	35	83	21	-	-	-	-	-	195	547	235

13/10 3 Grenen (ROC via PR KK), 14/10 30 Grenen (ROC via PR) og 14/10 2 Gravlev Sø (TSE). Andet halvårs tre største observationer er alle fra Grenen 3/11 53, 4/11 35 og 12/11 33 (alle ROC via PR). Andre store observationer, som bør nævnes er 8/11 26 Bygholms Nordlige Rørskov (HHN) og 14/12 29 Nørreådalene (LM).

Skærpiber *Anthus petrosus*

Årets gennemgang af Skærpiber omhandler kun ynglefugle. Optællingerne på Hirsholmene er foretaget af Jens Gregersen, Kjeld T. Pedersen og Jacob Funder 22/5. Der er fundet ynglefugle på øgruppens to største øer, Græs-

holm 10 og Hirsholm 4. Deget ud for Frederikshavn er besøgt 6/6, og her er der fundet fire ynglefugle (KTP JFL MFR SA).

Storpiber *Anthus richardi*

2018 byder på hele 14-15 forskellige Storpibere. Det er dog ikke nok til at blive et rekordår, da der i 2013 blev observeret 15 forskellige Storpibere. I 2017 blev der kun observeret én fugl.

Året starter med et sjældent forårsfund 22/4 1 Hirtshals Øststrand (MCH).

De første observationer i efteråret er følgende tidlige, 12/9 1 Gerå Enge (HAC), 19-20/9 1 Grenen (ROC via PR), 25/9

1 Gerå Enge (HAC), 3/10 1 Hanstholm Fyrhaver (PHA), 6/10 2 Grenen (SKAF MCH m.fl.). De næste to observationer er begge fra Buttervej Industriområde, 7+14/10 1 (LOU MER). Årets sidste observation i Skagen er 15/10 1 Grenen (SKAF ROC via PR). Herefter ses et rykind ved Hanstholm Fyrhaver 19-25/10 2-4 fugle (JJA LPA JBR m.fl.). Det store Storpiberår slutter 5/11 1 Hanstholm Slamdepot (JJA).

Mongolsk Piber, Grenen, 28. november 2018. Foto: Henrik Haaning Nielsen/Avifauna Consult.

Mongolsk Piber *Anthus godlewskii*

Et godkendt fund af denne art, som hidtil er iagttaget i landet to gange (3 ex). Mongolsk Piber har de gange, den har optrådt, været stationær i en del dage, således også denne gang, hvor den ses 16-28/11 Nordstrand, Ska-

gen (ROC HHN LSN m.fl.). Danmarks første observation er fra 1998, 22/11-1/12 1 Værnengene og næste er fra 2012 og fra Nordjylland, 24/11-2/12 2 Grenen, Skagen. Arten er SU-art.

Markpiber *Anthus campestris*

2018 byder på en enkelt observation af Markpiber. 8/6 1 Bulbjerg (PMA KHK). I 2017 var der ingen observatio-

ner, men i 2016 var der hele fire af arten.

Gul Vipstjert *Motacilla flava flava*

Det er kun ynglefund, der behandles i årets rapport. Der er indrapporteret ynglefund fra ti lokaliteter med 8/5 8 syngende Overholm (SEM), 23/6 8 territoriehævdende Gudumholm (TL) og 28/6 6 Vesløs Vejle (FDE), som de

største forekomster.

Yngleudbredelsen er ifølge Atlas III især koncentreret omkring Limfjorden, den sydvestlige del af Vendsyssel og Kattegatkysten.

Gulhovedet Gul Vipstjert *Motacilla flava flavissima*

Siden 2014 er den race blevet set årligt i Nordjylland. Det bliver også i 2018 til et enkelt fund, 14/5 1 han Skagen

(JHC HP LLH).

Bjergvipstjert *Motacilla cinerea*

I de seneste ti år fra 2008 til 2017 er der i gennemsnit observeret 632 fugle. Med en total på 637 er 2018 er år helt på linje med gennemsnittet.

Ved Skagen bliver der i perioden 14/3-19/6 observeret 183, når materialet er renset for umiddelbare gengangere. Trækket kulminerer hen over månedsskiftet marts/april med største 31/3 10 (ROC), 1/4 14 (ROC) og 2/4 18 (KNP). Der er ikke større observationer af trækkende fugle uden for Skagen.

Atlas III viser en udbredelse i Nordjylland med bestanden koncentreret omkring det nordlige og østlige Vendssyssel samt i det centrale Himmerland. Der er indrap-

Sum: 637. 1. halvår 445, 2. halvår 192. Indsendere 146.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	15	17	99	185	98	31	11	14	72	63	25	7

Citronvipstjert *Motacilla citreola*

Siden 1981 har der været 27 fund af denne vipstjert i Nordjylland.

I 2018 er der to dokumenterede fund. Det drejer sig om

Citronvipstjert han, Grenen, 7. maj 2018. Foto: Conny Jensen.

7/5 1 han Grenen og 8/5 1 hun/2K han Grenen.

Arten er SU-art. Der må ikke refereres til observationer, der ikke er godkendt af SU.

Sorttrygget Hvid Vipstjert *Motacilla alba yarrellii*

En årstotal på 22 er på niveau med 25 fugle i 2017, men noget under de meget høje forekomster i 2016 og 2015, hvor der blev observeret 80 og 51.

Første bliver observeret 30/3 1 Hanstholm (JJA), der efterfølges af 2-3/4 1 Hirtshals (LPA).

I Skagen er der i perioden 7/4 til 12/6 ni observationsdage af sandsynligvis lige så mange forskellige fugle (JKI KNP LOU m.fl.).

Sum: 22. 1. halvår 21, 2. halvår 1. Indsendere 24.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	1	11	5	4	1	-	-	-	-	-

Uden for Skagen er der ud over de allerede nævnte observationer 4/4 1 Lille Vildmose (JVV), 8/4 1 Ulvedyb (RSN), 10/4 1 Hirtshals Havn (LPA), 16/4 1 Hirtshals Havn (MCH), 22/4 1 Hulsig (BKR), 24/4 1 Hirtshals Havn (MCH), 17/5 1 Klitmøller (JJP), 29/5 1 Tversted Strand (LBRJ) og 11/6 1 Hirtshals (EMI).

Årets sidste – og eneste observation i andet halvår – bliver 28/7 1 han Bratten (LBRJ).

Kernebider *Coccothraustes coccothraustes*

Årets sum er den tredje højeste i rapportens historie kun overgået af 2416 i 1998 og 2774 i 2014. Sammenlignet med de seneste 25 års gennemsnit på 967 ligger årets sum højt, men sammenlignet med de seneste fem års gennemsnit på 1972 følger summen en stigende tendens i antallet af fugle.

I første halvår stammer hovedparten af observationerne som sædvanlig fra Skagen med 458 (25%) og Rebild-området med 578 (29%). En meget stor observation gøres 30/5 82 Ø Grenen (HO m.fl.). Herefter følger 23/3 26

Rebild (AHO), 27/3 32 Skørping (HAC) og 31/5 32 NØ Tranum Klitplantage (PR). Der meldes om to sikre ynglefund 24/6 ad. med unge Mønsted Kalkgruber (PBA) og 2/7 par med to unger Svankær (SVP).

I andet halvår ses der som regel få fugle, men i år ekstraordinært få. Der gøres primært observationer af 1-4 fugle. Eneste større observationer er 16/10 11 Svenstrup (TSE), 18/10 6 Sårup (GGU), 9/11 6 Dvergetved (CP) og 16/11 8 Rebild (AHO).

Sum: 2008. 1. halvår 1833, 2. halvår 175. Indsendere 139.

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
144	223	585	294	526	61	18	11	10	71	41	24

Karmindompap *Carpodacus erythrurus*

Atter et år med ret få fugle. Der er negative/ingen meldinger fra flere lokaliteter, hvor der plejer at blive set eller hørt Karmindompap i maj-juni, således på strækningen Hirtshals-Saltum Strand.

Første er 10/5 Grenen (AWR MKP). I perioden frem til 1/7 ses 1-4 fugle på mange datoer af mange observatører i Skagen-området (SKAF m.fl.). Det er meget svært at vurdere det samlede antal af rastende og gennemtrækkende fugle i Skagen-området i denne periode, da de enkelte fugle kan opholde sig kortere eller længere tid i området. Fundene fra Vestkysten (syd for Skagen) nævnes fra nord til syd. Fundene drejer sig om en fugl, hvis ikke andet nævnes: 26/5 og 1/7 1-2 Skiveren (BRØN VHL JLR JPM KOL), 22/5-1/7 1-2 Tversted (sidegevinst af Iberisk Gransanger-obs. – mange observatører), 24/29/5

Kjul Strand (PHP JJM), 25/5 Hirtshals Øststrand (JJM), 24/5 Hirtshals Fyr (MAD ESB), 23/5 2 Saltum Strand (VAG), 9-10/6 Kollerup Strand (LH PHJ), 19/5 og 28/5 Bulbjerg (CKP HHN), 21/5-1/7 1-3 Hanstholm Fyrhaver (TRK HHN m.fl.), 24/5 og 4/6 Svankær (ELH).

Udenfor Skagen-området og Vestkysten ses blot 24/5 Hirsholmene (JHC), 26/5 Dokkedal (TL JNS) og 5/6 Viborg (JOK).

Til sidst skal nævnes årets sidste obs., som bemærkelsesværdigt nok drejer sig om 1K-fugle fanget ved ringmærkning: 6/9 og 25/9 Agger Tange (ARUR).

Vi henviser til oversigtsartikel i 2016-udgaven af denne årbog, "Karmindompap – status efter godt 40 år som nordjysk ynglefugl".

Sum: 164. 1. halvår 158, 2. halvår 6. Indsendere 83.

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
-	-	-	-	108	50	4	-	2	-	-	-

Gråsisken *Carduelis cabaret/flammæa*

Sidste års rekordsum på 58.033 overstiges i år med ca. 7000. Efter invasionen er der naturligvis mange fugle, der skal retur til ynglepladserne i de nordskandinaviske og russiske nåleskove, hvorfor antallet af fugle i første halvår bliver meget stort. Der ses tre gange så mange fugle som de seneste 10 års gennemsnit på 21.867.

Hovedparten af første halvårs indrapporteringer stammer fra Skagen-halvøen, hvor tusinder af fugle koncentrerer under deres træk nordover. Størstedelen er af racen *flammæa*. Det bliver til 35.901 (71%). Trækket topper omkring månedsskiftet marts/april, hvor der flere dage ses over tusind fugle. De tre største enkeltobservationer er fra Skagen med 20/3 3210 Nordstrand (KNP), 1/4 3000 Grenen (ROC m.fl.), 8/4 2052 Grenen (ROC EC m.fl.). Uden for Skagen er de største observationer 2/1 800 S

Lille Vildmose (SDY), 2/3 500 Råbjerg Plantage (PMA) og 10/3 380 Farstrup (TBR).

I andet halvår ses der betydeligt færre fugle. Nordmandshage har flest med 2909 i perioden 10/9-9/12 (PR AB HAC m.fl.), hvoraf de største dage er 2/11 720 (PR), 4/11 352 (GRØN) og 14/11 630 (PR). Næststørste lokalitet er Jennes Sø, Skagen hvor der i perioden 18/8-31/12 ringmærkes 1549 (MIK SKAF) med de største dage 9/11 137, 17/11 138 og 23/11 123 (alle MIK). Endelig skal Grenen nævnes med 1410 i perioden 1/7-30/12 (SKAF KNP PR MCH m.fl.) med klart største dag 12/11 480 (ROC via PR). Udover disse lokaliteter bør følgende nævnes, 4/11 525 Hanstholm (JJA), 8/11 700 Ø Svinkløv Plantage (RSN) og 26/11 310 Nørreådal (LM).

Sum: 65.247. 1. halvår 50.664, 2. halvår 14.583. Indsendere 189.

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
6073	5525	20452	18406	147	61	98	32	321	1501	8923	3708

Gråsisken, Skagen, 9. april 2018. Foto: Knud Pedersen.

Hvidsisken *Carduelis hornemanni*

Efter det meget høje antal i slutningen af 2017, ses der også mange i de første vintermåneder i 2018. Gennemsnittet for de seneste 10 år ligger på 42.

I første halvår indrapporteres der særligt fra Skagen i perioden 4/1-8/4 34 (SKAF MIK m.fl.). Her ses arten på 21 datoer og ti fugle ringmærkes. I Aalborg-området gøres også en ihærdig indsats, hvilket resulterer i minimum 11 forskellige fugle i perioden 4/1-13/3 (RSN RWR m.fl.). Fire observationer er på mere end tre fugle, 2/1 5 Lille Vildmose (SDY), 4/1 4 Det Grå Fyr, Skagen (KNP), 4/1 4 Friluftsbadet, Aalborg (RSN) og 17/2 6 Støvring (RSN

ALM RWR). De sidste fugle ses 1/4 1 han ringm. Skagen By (MIK) samt 8/4 1 Det Grå Fyr, Skagen (SKAF) og 1 Lille Vildmose (HAC).

I andet halvår dukker de første op 3/11 1 ringm. Jennes Sø (MIK), 4/11 5 ringm. Hanstholm (JJA) og 5/11 1 SØ Grenen (ROC via PR). Hovedparten af observationerne stammer fra Skagen med 27 i perioden 3/11-27/12 – heraf ringmærkes 19 (SKAF MIK m.fl.). Foruden de fem fugle ved Hanstholm udgør andet halvårs største totaler 8/11 4 fou. Det Grå Fyr, Skagen (JSB TEO) og 23/12 3 ringm. Jennes Sø, Skagen (SKAF).

Sum: 125. 1. halvår 89, 2. halvår 36. Indsendere 31.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	59	21	6	3	-	-	-	-	-	-	22	14

Hvidvinget Korsnæb *Loxia leucoptera*

Ved første øjekast synes årets total meget høj. Det høje antal skyldes dog en stor flok ved Bindslev, der indrapporteres på mange enkeltdage. Sorterer man disse gengangerne fra, nærmer det reelle tal sig snarere 73. Et tal, der ligger noget under gennemsnittet for de seneste 10 år på 388, men også må ses i lyset af årstotaler, der spænder fra 0 til 1397. Der ses ingen fugle i andet halvår. Hovedparten af årets observationer stammer fra området omkring Bindslev. Her indrapporteres der i perioden 1/1-7/3 410 (HOM LPA m.fl.). Der er efter alt at dømme

tale om de samme fugle, der ses i større og mindre grupperinger med største dage 7/1 29 (mange indsendere) og 8/1 29 (HOM LPA MMR) – begge Uggerby Å ved Bindslev. Alle øvrige observationer nævnes, 2/1 1 han Store Arden & Alminden Skov (TN), 27/1 30 Sindal (HOM), 30/1 2 Viskum Skov (GRAN), 4/2 3 Uggerby Klitplantage (GN), 27/2 1 Hesseltholt Skov (APR), 18/3 1 Grenen (ROC), 20/3 1 Tornby Klitplantage (SAL) og 22/3 2 Tranum Klitplantage (SAL). De sidste ses 15/5 1 han (KK) og 21/5 2 (JAE MHH MKP) – begge Grenen.

Sum: 454. 1. halvår 454, 2. halvår 0. Indsendere 38.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	296	118	37	3	-	-	-	-	-	-	-	-

Lille Korsnæb *Loxia curvirostra*

Efter sidste års rekordhøje total ses der i år kun halvt så mange som de seneste 10 års gennemsnit på 21.709. Det skyldes særligt et meget lavt antal i andet halvår. Til gengæld er efterdønningerne fra 2017 med til at trække antallet op i første halvår, og faktisk ses der på dette tidspunkt flere fugle end sædvanlig.

50% af første halvårs observationer stammer fra Skagen-halvøen med de største observationer 31/3 185 Grenen (AWN ROC) og 200 NØ Storsig (MHH) samt 10/5 216

Grenen (GRØN AWN SKAF MCH mfl.). Uden for Skagen udgøres de største observationer af 3/3 112 Mølle-rimme (SWJ), 21/3 115 Tofte Skov (HAC) og årets største 11/5 247 S Nordmandshage (PR).

Andet halvår bemærker sig ved sit fravær af Lille Korsnæb. Således er de største observationer ikke større end 6/10 55 Tranum Klitplantage (RWR), 9/10 40 S Nordmandshage (HAC) og 28/12 25 Nors Sø (PHA).

Sum: 10.719. 1. halvår 9780, 2. halvår 939. Indsendere 135.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	844	1846	3021	1567	2389	113	116	24	83	445	162	104

Stor Korsnæb *Loxia pytyopsittacus*

I lighed med sidste år ligger dette års total også meget højt. Faktisk overgås årets total kun af den meget store invasion i 1990, hvor årstotalen var 3966. Bemærkelsesværdigt er det også, at der normalvis ses betydeligt flere Lille Korsnæb end Stor Korsnæb, men i andet halvår ses der næsten lige mange.

Som følge af invasionen i 2017, ses der mange i det første halvår. 73% af de indrapporterede fugle ses på Skagen-halvøen med de største dage 18/1 40 Fyrvej (ROC), 21/1 42 Skagbanke (LPA) og 12/3 47 Batterivej (KNP). Uden for dette område bør følgende nævnes, 5/1 23 Uggerby Strand og 28 Uggerby Klitplantage (begge LPA) samt 8/2 26 Lindet (LBRJ). Ganske usædvanligt ses de

sidste langt ind i både april og maj med de sidste tre dage 27/5 1 Grenen, 28/5 1 Grenen og 29/5 1 han Skagen Klitplantage (alle JHC).

Et meget sjældent dansk sommerfund gøres i august 21/8 1 han trækforsøgende (SKAF). Herefter ankommer de første fugle lidt tidligt, 28/9 3 Grenen og 1 hun Skagen Klitplantage samt 29/9 4 Grenen Camping (alle ROC via PR). Igen ses langt hovedparten af fuglene på Skagen-halvøen med 76%. Det er også her andet halvårs største observationer skal findes 10/10 35 og 14/10 39 – begge Grenen (ROC via PR) samt 12/12 35 Ålbæk Klitplantage (HOM).

Sum: 1916. 1. halvår 1106, 2. halvår 810. Indsendere 63.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	349	154	503	91	9	-	-	1	10	611	92	106

Stor Korsnæb han, Skagen, 6. januar 2018. Foto: Knud Pedersen.

Stor Korsnæb hun, Skagen, 6. januar 2018. Foto: Knud Pedersen.

Gulirisk *Serinus serinus*

En årssum lidt under gennemsnittet for de seneste 10 år på 31.

De første ses lidt sent 22/4 1 Skørping (CR), 26/4 1 hun ringm. Klitmøller (LS) og 28/4 1 Grenen (SKAF). Eneste observation af mere end én fugl er 1/6 2 Grenen (MCH LYT). De sidste fugle i første halvår ses 8/6 1 Grenen

(LTP), 13/6 1 hun Nordmandshage (PR) og 20/6 1 Grenen (ASF).

I andet halvår ses to fugle ved Grenen 5/9 1 (SKAF) og 12/11 1 (ROC via PR), hvoraf sidstnævnte må betegnes som sen.

Sum: 24. 1. halvår 22, 2. halvår 1. Indsendere 34.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	-	-	-	4	11	7	-	-	1	-	1	-

Lapværpling *Calcarius lapponicus*

Ikke en årstotal i den høje ende, men dog et forventeligt antal, hvis man sammenligner med de seneste 25 års gennemsnit på 211. Reelt set er der nok tale om betydeligt færre fugle end angivet her, da hovedparten af indrapporteringerne stammer fra de samme to lokaliteter.

89% af første halvårs observationer indrapporteres fra Jerup Strand og Enge (mange indsendere) i perioden 1/1-17/3. De største dage er 19/1 16 og 8/3 11 (begge LPA). Af andre lokaliteter skal nævnes 8/1 6 Gerå (HAC), 5/2 2 Øster Hjermitslev Enge (VAG) og 13/2 1 Holthbjerg og Pudborg grusgrave (SØP). Første halvårs to sidste observationer gøres 21/3 1 Grenen (ROC) og 1 N Tofte Skov (HAC), hvilket må siges at være tidligt. Således ingen

trækobservationer fra Skagen eller andre steder i april, som ellers normalt har været den måned, hvor forårstrækket har toppet.

I andet halvår ses en tidlig fugl 29/8 1 Ellidsbøl Strand (AS). Herefter kommer de næste til mere sædvanlig tid, 14/9 1 S Gerå (HAC) og 27/9 1 Grenen (ROC via PR). På dette tidspunkt af året er det Grenen, der løber med hovedparten af observationerne. Således ses der i perioden 27/9-31/12 22 (ROC via PR SKAF m.fl.). Andet halvårs største observation skal dog findes uden for Skagen, 9/10 20 Stensnæs (LBRJ). Herudover bør der fra Jerup Strand og Enge nævnes 18/10 6 og 28/10 4 (begge HJ).

Sum: 174. 1. halvår 110, 2. halvår 64. Indsendere 43.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	62	19	29	-	-	-	-	1	4	45	3	11

Snespurv, Ølands Vejle, 5. februar 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Snespurv *Plectrophenax nivalis*

Årets total ligger et par tusinde under gennemsnittet for de seneste 10 år på 7384.

De lokaliteter, hvorfra der sammenlagt indtastes flest fugle, udgøres af Nordstrand, Skagen 255 (KNP KK SKAF EC m.fl.), Grenen 949 (ROC KNP m.fl.), Jerup 313 (mange indsendere) og Ølands Vejle 173 (BKR JPK). De største observationer på enkeltdage er 24/1 102 Grenen (KNP ROC JSB), 5/2 70 Ølands Vejle (JPK), 18/2 95 Sindrup Vejle (HHL) og 3/3 70 Hanstholm (HLÆ). De sidste fugle forlader landsdelen, 9/4 1 (ROC), 10/4 2 (ROC) og 12/4 2 (LJO) – alle Grenen.

I andet halvår ankommer de første fugle til sædvanlig tid 23/9 1 Jerup (HSC), 27/9 3 Hirtshals Fyr (PHP), 2 Bul-

bjerg (GF) og 4 Klitmøller (JSJ).

I andet halvår er de lokaliteter, hvorfra der sammenlagt indtastes flest fugle, Nordstrand, Skagen 253 (SKAF KNP LPA m.fl.), Grenen 538 (SKAF KNP ASF m.fl.), Hirtshals 790 (MCH LPA m.fl.), Nordmandshage 159 (PR ALM), Østerild Dæmningen 130 (AS m.fl.), Hanstholm 438 (JJA AK m.fl.) og Agger Tange 212 (GGU SVP m.fl.). Den høje total fra Hirtshals skyldes særligt en stor flok på Hirtshals Havn, der på tre enkeltdage når op over 100, således 10/12 105 (LPA), 15/12 110 (HHN) og 30/12 100 (LPA). Desuden skal årets største observation nævnes 27/12 140 Staun, Barmer og Valsted Enge (PES).

Sum: 5384. 1. halvår 2358, 2. halvår 3026. Indsendere 123.

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	725	788	823	22	-	-	-	-	20	574	1318	1114

Hortulan *Emberiza hortulana*

Endnu et år i den helt lave ende. Der gøres to observationer i Skagen: 12/5 1 Nordstrand (HO) og 13/5 1 han

Jennes Sø (LOU LS).

Dværgværling *Emberiza pusilla*

Der gøres tre observationer af to fugle. I første halvår ses 1/6 1 TF Grenen (MCH). Fundet er det kun andet forårsfund i Nordjylland. Det første var 12/5 1987 Nordby, Skagen.

I andet halvår ringmærkes en fugl 4/10 Grenen (SKAF JOK). Få dage efter, 7/10, ses en ringmærket fugl på Grenen (ROC via PR), som formodes at være genganger med fuglen fra 4/10.

Dværgværling, Grenen, 7. oktober 2018. Foto: Erik Christophersen.

Gulbrynet Værling *Emberiza chrysophrys*

Første danske fund. I perioden 28/4-1/5 opholder en han af denne art sig i et villakvarter i Nordbyen i Skagen (MBH og mange andre). Fundet er godkendt af SU, men endnu ikke færdigbehandlet med hensyn til kategori, dvs hvorvidt forekomsten anses som spontan.

Fuglen trækker besøgende til fra nær og fjern. Gulbrynet Værling yngler i det østlige Sibirien og overvintrer i det sydøstlige Kina. Læs mere om fundet i årbogens artikel-del. Arten er SU-art.

Gulbrynet Værling (og Bogfinke), Skagen, 1. maj 2018. Foto: Jørgen Kabel.

Indsendere 2018

AA	Andreas	Andreasen	9970AA	AHA	Allan	Haagensen	2750AH
AAA	Asker	Aarkrog	2920AAA	AHAM	Anders	Hammergart	2800AH
AAJN	Aase	Jensen	9900AAJN	AHG	Andreas	Hagerman	2200AH
AB	Anders	Brinkmann	9310AB	AHO	Anders	Horsten	8220AHO
ABB	Anders	Bojesen	8230ABB	AJ	Anna Marie	Jensen	8680AJ
ABK	Andreas	Bruun Kristensen	2100ABK	AJAJ	Arnbjørn Jens	Jørgensen	5700AJAJ
ABL	Arne Bo	Larsen	8550ABL	AJO	Arne	Johansen	9320AJO
ABR	Arne	Bruun	5700AB	AJØ	Alice	Jørgensen	3520AJØ
ABU	Ursula Burmann	& Arne Bo Larsen	8550ABU	AK	Arne	Kiis	9260AK
AC	Arne	Christensen	9550AC	AKJ	Aase	Kjærgaard	9300AK
AEB	Aage	Ebbesen	7442AEB	AKN	Anders	Kjær Nielsen	9000AKN
AEP	Axel	Pedersen	9510AEP	AKV	Allan	Kjær Villesen	7620AKV
AES	Alex	Ståde	9492AES	AL	Allan	Nielsen	3120AL
AF	Annette	Friis	2990AF	ALA	Aage	Langeland	9520AL
AFJ	Allan	Jensen	9900AFJ	ALH	Anton	Herrig Liebermann	6100ALH
AFR	Allan	Frederiksen	1750AFR	ALM	Asger	Lykkegaard Møldrup	8210ALM
AG	Anders	Grøndahl Nielsen	9640AG	ALPA	Allan	Pade	7700ALPA
AGHH	Anna Grethe	Hermann	7700AGHH	ALTO	Alice	Toft-Nielsen	7760ALTO
AGJ	Alfred	Gork-Jensen	4180AGJ	ALU	Aleks	Lund	6070AL
AGLS	Anne Grethe	Lund Sørensen	8500AGLS	AMB	Anne Marie	Badsberg	9300AMB
AGM	Anni	Guldberg Madsen	9700AGM	AMC	Anthony	M. Carter	5220AMC
AH	Anders	Høgsholm	3050AH	AMK	Anne Meyer	Knudsen	8270AMK

Allike, Viborg, 2. maj 2018. Foto: Frits Rost.

Indsendere 2018

AMKA	Anne-Marie	Kastberg	9000AMK	BBK	Bent	Birk Kristensen	7900BBK
AMLD	Ann Maria	Linnea Dithmer	7850AMLD	BBM	Bent	Markussen	9500BBM
AMY	Anders	Myrtue	5210AMY	BCS	Brian	Skærm	9300BCS
AN	Annalise	Nymand	9990AN	BDP	Bodil	Deen Petersen	8600BDP
ANIS	Anni	Stub	7850ANIS	BEJ	Bent	Jakobsen	6840BEJ
ANS	Anja	Sørensen	7950ANS	BEJE	Bent	Jensen	8800BEJE
AO	Anni	Oppelstrup	7840AO	BEKR	Benny	Kristensen	8900BKR
AOWN	Anders	Odd Wulff Nielsen	5700AOWN	BENN	Bent	Nørbæk	8830BENN
AP	Anni	Pedersen	8464AP	BF	Berit	Foulum	7600BF
APN	Anni	& Peter Nielsen	8382APN	BFR	Bjørn	Frikke	6700BF
APR	Andreas Kristian	Pedersen	8900APR	BG	Birger	Giskehaug	3922BG
APRE	Anders	Prehn	4791APR	BGO	Bjarne	Golles	8220BGO
AR	Anette	Reinholdt	9881AR	BH	Benny	Haahr	9500BH
ARA	Anders	Rasmussen	8500ARA	BHA	Bjarne	Haugaard	9982BH
ARE	Anders	Refstrup	9430ARE	BHAN	Bo	Hansen	4200BHA
ARHO	Arne	Højgaard	8270ARHO	BHJ	Bjarke	Huus Jensen	9800BHJ
ARSI	Arnold	Simonsen	9800ARSI	BIBI	Janne	Kjær Larsen	2791BIBI
ARUR	Arne	Urvang	7900ARUR	BJA	Brian	Jakobsen	7800BJA
AS	Albert	Schmidt	7741AS	BJJ	Bjarne	Jørgensen	5960BJJ
ASB	Andreas	Svane Bech	7960ASB	BJO	Bo	T. Johansen	3400BJO
ASF	Alex	Sand Frich	7300ASF	BJS	Bjarne	Boye Sørensen	8500BJS
ASH	Albert	Steen-Hansen	9240ASH	BK	Birthe	Karpfen	2660BK
ASJ	Anders	Sydney Jensen	3600ASJ	BKR	Brian	Kristensen	0BKR
ASK	Anders	Skovholm	8250AS	BL	Birgitte	Lauritzen	9500BL
AT	Anders	Tøttrup	1422AT	BLK	Bent	Lyngklip Kjeldgaard	7700BLK
ATL	Anton Thøger	Larsen	9310ATL	BLN	Brian	Lyngsøe Nilsson	9600BLN
AVJ	Anders	Vadstrup	7442AVJ	BM	Brian	Martinsen	4640BM
AVJE	Athena	Jensen	9220AVJ	BMA	Bente	Astrup	7752BMA
AWM	Andreas	Winding Mønsted	8654AWM	BN	Bjarne	Nielsen	6440BN
AWN	Anders	Wiig Nielsen	4000AWN	BNH	Bjarne	Hemmingsen	8543BNH
AØ	Anders	Østerby	9800AO	BPE	Bent	Pedersen	8543BPE

Blishone, Nibe, 17. januar 2018. Foto: Henrik Haaning Nielsen/Avifauna Consult.

Indsendere 2018

BR	Brian	Rasmussen	3250BR	CL	Calle	Larson	8320CL
BRA	Birger	Rasmussen	8900BRA	CLD	Claus	Dalskov	5953CLD
BRAU	Bøje	Rauff	7400BR	CMG	Christian	Glahder	4200CMG
BRI	Birthe	Rise	6500BR	CMJ	Carsten Michael	Jørgensen	3230CMJ
BRS	Bo	Ryge Sørensen	8600BRS	CMM	Christian Michael	Villadsen	8000CMM
BRØN	Bent	Rønsholdt	9800BRØN	COL	Conni	Lauritzen	2610COL
BS	Bent	Silberg	7741BS	COR	Carsten	Nielsen	8240COR
BSØ	Børge	Søndergård	9000BSØ	CP	Carlo	Pedersen	9881CP
BVI	Børge	Vistisen	6900BVI	CPR	Christian	Rørdam	3450CPR
BWI	Brian	Wielsøe	4100BWI	CQP	Claus	Quist Pedersen	8200CQP
				CR	Claus	Rømer	9520CR
CACL	Carsten	Clausen	8940CACL	CS	Carsten	Skou	5700CS
CAHE	Carl Aage	Hesselberg	8830CAHE	CSJ	Hans Carl	Søndergaard-Jensen	8900CSJ
CAN	Carsten	Andersen	3790CAN	CSJE	Casper	Sylvester Jensen	8200CSJ
CAS	Carsten	Sørensen	9900CAS	CSJO	Carl	Jochimsen	2800CSJ
CB	Carl	Bohn	4000CB	CSS	Carsten	Svejstrup Sørensen	9500CSS
CBB	Claus	Barnewitz	8800CBB				
CBS	Carsten	Søndergaard	8240CBS	DAC	Daniel	Christensen	9400DAC
CBSE	Claus	Eriksen	7760CBSE	DAL	Daniel	Lehmberg	3520DAL
CBØS	Christian	Bøggild	8860CBØS	DAU	Mogens	Daugård	6682DAU
CES	Carsten	Enggaard Stidsen	2860CES	DB	Dan	Bruhn	2800DB
CFO	Carsten	Friis Overby	1702CFO	DBC	David	B. Collinge	4000DBC
CGL	Carsten	Gørges Laursen	7400CGL	DBL	Dan	Blohm	8300DB
CH	Christian	Hjorth	7830CH	DEP	Dennis	Pedersen	4681DEP
CHBI	Christine	Birket	8830CHBI	DFS	Dorte	F. Sørensen	9820DFS
CHE	Theo	Askov	4180CHE	DJ	Dennis	Jürgensen	2610DJ
CHJ	Christian	A. Jensen	8462CHJ	DLP	David	Lykke Pedersen	8000DLP
CHP	Christina	Pedersen	9690CP	DLUP	Dorte	Lund Petersen	9370DLUP
CHT	Christian	Thomasen	2400CHT	DMA	David	Manstrup	8305DMA
CJ	Conny	Jensen	9800CJ	DMB	David	Boertmann	7800DMB
CJC	Carl Johan	Corneliussen	2300CJC	DOF	DOF	Fuglenes Hus	1620DOF
CJO	Carsten	Jonassen	24837CJ	DOFNJYL	DOF	Nordjylland	DOFNJYL
CKJ	Curt	Kollavik Jensen	4390CKJ	DPE	Daniel	Palm Eskildsen	3500DPE
CKP	Carsten	Krog Pedersen	7741CKP	DPR	David	Ramsey	8544DPR

Tyrkerdue, Tømmerby, 31. marts 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Tinksmed, Nationalpark Thy, 3. juni 2018. Foto: Jens Kristian Kjærgård.

Indsendere 2018

DTR	Denize	Thejl Rasmussen	8370DTR	EM	Egon	Mogensen	8832EM
EAG	Erik	Agertoft	2700EAG	EMI	Ella	Mikkelsen	5250EMI
EB	Erik	Busk	5500EB	EML	Else Marie	Løgsted	7500EML
EBA	Erik	Balle	8600EBA	EO	Egon	Østergaard	7490EO
EBJ	Erik	Bisballe Jensen	8600EBJ	EOA	Else	Østergaard Andersen	4840EOA
EBU	Esben	Buch	9260EB	EOV	Erik	Overgaard	8462EO
EC	Erik	Christophersen	9990EC	ER	Erik	Røjgaard	8723ER
EDAJ	Ellen	Daugaard Jepsen	7362EDJ	ERA	Erik	Vikkelsø Rasmussen	4500ERA
EDJ	Ejnar	Dahl Jensen	9870EDJ	ERE	Erland	Erlandsen	8800ERE
EDY	Hans Erik	Dylmer	8600EDY	ERIJ	Erik	R. Jespersen	7700ERIJ
EE	Erik	Enevoldsen	6950EE	ERO	Erik	Rosendahl	6870ER
EEE	Erhardt	Edmund Ecklon	5700EEE	ERT	Erik	Thomsen	9800ET
EFJ	Einar	Flensted-Jensen	9700EFJ	ESA	Esben	Sloth Andersen	9520ESA
EGA	Erik	Groth-Andersen	3000EGA	ESAN	Erik	Søgaard-Andersen	9000ESAN
EGAJ	Erik	Gaden Jensen	9800EGJ	ESB	Emil	Skovgaard Brandtoft	8230ESB
EGJ	Eigil	Gork-Jensen	4180EGJ	ESBE	Eilif	S. Bendtsen	3700ESB
EH	Edvin	Haupt	4230EH	ESE	Esben	Eriksen	1720ESE
EHL	Erik	Højkjær Larsen	9000EHL	EST	Ejner	Korsgaard Stobberup	7752EST
EI	Egon	Iversen	6470EI	ESØ	Esben	Stubbe Østergaard	8330ESØ
EJK	Ejnar	Korsgaard	8300EJK	ESØ	Ejgild	Sørensen	2450ESØ
EKJ	Erling	Kock Jensen	6600EKJ	ET	Eigil	Thomasen	6950ET
EKR	Erik	Kramshøj	2791EKR	FA	Frank	Abrahamson	2300FA
EL	Elin	Løyché	9881EL	FAH	Flemming	Ahlmann	9210FA
ELH	Elly	Hansen	7755ELH	FAJ	Finn	A. Jensen	8000FAJ
ELJ	Elise	Johansen	7160ELJ	FBA	Finn	Baggesen	2750FBA
ELJE	Ellen	Jeppesen	8850ELJE	FD	Flemming	Due	9310FD

Natugle, Tofte Skov, 16. oktober 2018. Foto: Jan Skriver.

Indsendere 2018

FDE	Frank	Desting	2730FDE
FG	Frederik	Grønfeldt	8600FG
FGA	Flemming	G. Andersen	5462FGA
FH	Flemming	Hørsted	8520FH
FHK	Folmer	Hjort Kristensen	9940FHK
FIA	Finn	Andersen	8840FIA
FIB	Finn	Bülow	9230FIB
FINJ	Finn	Jeppesen	9000FINJ
FINP	Finn	Papsø	8850FINP
FJ	Frede	Jakobsen	9990FJ
FJC	Finn	Just Christensen	5270FJC
FJU	Frans	Julin	9500FJU
FKL	Flemming	Kusk	8680FKL
FLF	Flemming	Falk	8000FLF
FJ	Flemming	Jensen	2820FJ
FLL	Flemming	Lyng Larsen	9800FLL
FLU	Flemming	Lundberg	8260FLU
FMP	Frya	Mørup-Petersen	3450FMP
FNI	Flemming	H. Nielsen	8541FNI
FOX	Tony	Fox	8581FOX
FQU	Flemming	Quist	2635FQU
FRA	Frank	Andersen	7800FRA
FRO	Frits	Rost	8800FRO
FRP	Frank	Pedersen	8220FRP

FSH	Freddy	Hansen	5600FSH
FSL	Flemming	Skovgaard Larsen	7884FSL
FSN	Flemming	Søndergaard	3200FSN
FST	Flemming	Storgaard	7430FST
FT	Flemming	Thomasen	6933FT
FTT	Finn	Thue Torp	9900FT
GA	Gunvor	Asbjerg	4720GA
GAH	Gitte	Holm	9510GAH
GB	Liva Gerd	Bonnesen	2100GB
GBL	Gerda	Bladt	6200GBL
GC	Gitte	Christiansen	9700GC
GEJA	Gert	Jakobsen	8800GEJA
GF	Gert	Fahlberg	6400GF
GG	Gorm	Gaarde	7100GG
GGU	Georg	Guldvang	8600GGU
GKJ	Gitte og Kaj	Jensen	7800GKJ
GLJ	Gert	Lystrup Jørgensen	6470GLJ
GLN	Gerth	Lykke Nielsen	9800GLN
GM	Gerner	Majlandt	7600GM
GN	Gerth	Nielsen	4450GN
GRA	Gert	Rasmussen	9000GRA
GRAN	Ole	Dahlgreen	8660GRAN
GRØN	Lars	Grøn	9220GRØN

Indsendere 2018

GTA	Gert	Thorhauge Andersen	7490GTA
GTI	Gunnar	Tindborg	9560GTI
GTW	Gorm Thyge	Wæhrens	7800GTW
GU	Gustav	Urth	9800GU
GUJ	Gunnar	Jørgensen	5750GUJ
GVJ	Gorm	Vognsen Jensen	2765GVJ
GØJA	Gøran	Jakobsen	7500GØJA
HA	Henrik	Andersen	9300HA
HAC	Hans	Christophersen	9520HAC
HAC	Hanne	Clausen	11HAC
HAN	Henrik	Neubauer	8250HAN
HAND	Harry	Andresen	6541HA
HANI	Hanne	Nielsen	8000HANI
HANT	Harry	Antonisen	6270HA
HAPN	Henrik	Asbjørn Pedersen	9800HAPN
HARA	Hans	Rasmussen	6100HARA
HARS	Hans	Rasmussen	7500HARS
HAT	Tage	Holdgaard Andersen	8600HAT
HB	Henrik	Blau	2100HB
HBJ	Hjalte Benjamin	Johansen	2820HBJ
HBJE	Henriette	Bjerregaard	8240HBJE
HBO	Henrik	Boeg	3480HBO
HBØ	Henrik	Böhmer	7150HBØ
HCB	Heine Chr.	Bonnevie	8850HCB
HD	Holger	Daugaard	8721HD
HDA	Hans	Dahl	9520HD
HDI	Henrik	Dissing	2700HD
HE	Helge	Esager	6650HE
HEB	Henrik	Brandt	6710HEB
HEBA	Henrik	Baagø	9500HEB
HEH	Hans Ejnar	Hansen	9550HEH
HEIM	Heine	Mølgaard	7860HEIM
HEM	Henrik	Mikkelsen	3600HEM
HEN	Henrik	Nyrup	9530HEN
HEP	Helge	Paulsen	9800HEP
HES	Helle	Suadicani	5690HES
HESC	Henning	Schmidt	8850HESC
HET	Henning	Ettrup	8471HET
HFN	Henrik	F. Nielsen	7700HFN
HFR	Henrik	Frier	7000HFR
HFRI	Henrik	Friderichsen	4690HFRI
HH	Hans	Hovaldt	9800HH
HHB	John	Brask	9000HHB
HHBA	Hans Henrik	Bay	7120HHB
HHEN	Henrik	Henriksen	6400HH
HHL	Hans Henrik	Larsen	7790HHL
HHLA	Hans Henrik	Larsen	9800HHL
HHN	Henrik	Haaning Nielsen	7742HHN
HHNØ	Henrik	Hald Nørgaard	2650HHN
HHP	Henrik	Høgh-Poulsen	8831HHP
HHS	Henrik	H. Søndergaard	8370HHS
HHW	Hans-Henrik	Wienberg	5953HHW
HIHA	Hanne	Albertsen	6950HIHA
HJ	Herluf	Johansen	9900HJ
HJE	Hans	Eising	8361HJE
HJF	Hans Jørgen	Falk	8362HJF
HK	Hans	Knakkegaard	8654HK
HK	Henrik	Rähr	7500HK
HKA	Hanne	Kapala	2400HKA

HKJ	Hanne	Krogh Johansen	9560HKJ
HKN	Henrik	Knudsen	5750HKN
HKS	Henrik	Kaufmann Sørensen	3760HKS
HKSØ	Henning	Søndergaard	7950HKSØ
HL	Henning	Larsen	4100HL
HLK	Henrik	Kolsbjerg	7300HLK
HLL	Henning	Lykke Larsen	8240HLL
HLU	Henrik	Lund	4200HLU
HLÆ	Henrik	Læssøe	8300HLÆ
HM	Henrik	Møller	9240HM
HM	Henrik	Madsen	8882HM
HMA	Henrik	Madsen	8660HMA
HMB	Helene	Bjørn	9530HMB

*Træløber, Non Mølle, 6. april 2018.
Foto: Frits Rost.*

Indsendere 2018

HMC	Henrik	Mørch Christensen	9000HMC	IKI	Inge	Kirk	7950IKI
HMP	Henrik	Mørup-Petersen	5260HMP	ILD	Inger-Lisbeth	Damm	9900ILD
HMS	Helge	Mølbach Sørensen	8370HMS	ILM	Inge-Lise	Mortensen	7800ILM
HMT	Henrik	Møller Thomsen	9000HMT	IN	Ib	Nielsen	7500IN
HMØC	Hans	Møller Christensen	8680HMC	IOL	Inge	Olesen	8362IOL
HNI	Hanna	Nielsen	9560HNI	ISB	Ivan	Sejer Beck	5300ISB
HO	Bjarne	Hove-Jensen	8000HO	IVNI	Ivan	Nielsen	9632IVNI
HOC	Hans Ole	Christensen	7752HOC	IWH	Isak	Winkel Holm	1705IWH
HOM	Hans Olav	Møller	9881HOM	IZN	Inger & Ivan	Zink-Nielsen	8270IZN
HP	Hans	Pinstrup	8700HP				
HPD	Hans Peter	Dahlgaard	7752HPD	JAC	Jan	Christophersen	9900JAC
HPEH	Hans	Petersen	7400HPH	JAE	Jakob	Engelhard	3520JAE
HPH	Helene	Pilgaard Hejlskov	9520HPH	JAM	Jakob	Møller	4400JAM
HPL	Hans-Peter	Larsen	2100HPL	JAP	Jan	Pedersen	4660JAP
HQ	Heidi	Quist	2820HQ	JASA	Jan	Salmonsens	7700JASA
HRB	Helle Regitze	Boesen	6100HRB	JAV	Janne	Veller	7470JAV
HRC	Helge	Røjle Christensen	7742HRC	JB	Jesper	Bjørn	6600JB
HRS	Henning	R. Sørensen	7830HRS	JBA	Jens	Ballegaard	6950JB
HSC	Henning	Schmidt	9981HSC	JBE	Jørgen	Bech	1953JBE
HSH	Helle Susanne	Hallin	8800HSH	JBK	Jan	Bolding Kristensen	2100JBK
HSK	Henrik	Skovgaard	8300HSK	JBP	Jane	Bøgelund	9830JBP
HST	Henrik	Stenholt	8600HST	JBPO	Jens	Bonde Poulsen	8950JBP
HT	Henrik	Toft	7400HT	JBR	Jesper	Brodersen	2970JBR
				JC	Johan Henrik	Funder Castenschiold	9460JC
IBD	Ib	Dyhr	9220IBD	JCH	Jens	Christensen	3700JCH
IBJ	Ib	Jensen	2200IBJ	JCO	Jørgen	Cordes	9510JCO
IBJE	Ib	Jespersen	8850IBJE	JD	John	David	9900JD
IF	Inger	Filipsen	1954IF	JDA	John	Dreyer Andersen	3550JDA
IG	Ib	Gundelach	7130IG	JDAL	Jakob	Dall	2900JDA
IGB	Iben	Bahnsen	9500IGB	JDC	John	Damm Christensen	8340JDC

Gråand og Spidsand, Agger Tange, 17. marts 2018. Foto: Jens Kristian Kjærgård.

Indsendere 2018

JE	Jørn	Eskildsen	8700JE	JJA	Jens Jørgen	Andersen	7700JJA
JEA	Jan Ejvind	Andersen	9430JEA	JJE	Jane	Jensen	9800JJE
JEAL	Jens	Albrechtsen	7800JEAL	JJM	Jesper Johannes	Madsen	1770JJM
JEAX	Jens-Axel	Rasmussen	9330JEAX	JJMI	Jens Jørgen	Mikkelsen	9800JJM
JEB	Jens	Bækkelund	5400JEB	JJO	Jens	Johansen	18642JJO
JEH	Joshua	Haahr	2450JEH	JJP	Jens Jørgen	Pedersen	7900JJP
JEHA	Jens	Handrup	7752JEHA	JKA	Jeppe	Kajgaard	9970JKA
JEJ	Jens	Jensen	9800JJ	JKC	Johnny	Krämer Christensen	8530JKC
JEJE	Jørgen	Eng Jensen	2700JEJ	JKI	Jens	Kirkeby	8680JKI
JEJØ	Jesper	Jørgensen	2720JEJ	JKIE	Jan	Kiel	4180JKI
JEK	Jens Erik	Knudsen	8752JEK	JKN	Jens	Kvist Nielsen	2720JKN
JENY	Jens-Erik	Nygaard	7860JENY	JKR	John	Kristensen	9480JKR
JF	Jens	Foltved	9240JF	JL	Jens	Lind	3060JL
JFA	Jens	Frimer Andersen	7742JFA	JLA	Johnny	Laursen	9520JLA
JFAN	Jørgen	Andersen	9900JFA	JLE	Jesper	Leegaard	6510JLE
JFN	Jytte	Fuglsang Nissen	4791JFN	JLG	Jonna	Lindegård	9300JLG
JFR	John	Frikke	6740JFR	JLH	Jens	Lund Hansen	3760JLH
JG	Jens	Gregersen	8700JG	JLI	Jens	Lilleør	9000JLI
JGH	Gunnar	Hansen	9670JGH	JLJ	Jette	Lynge Jensen	7470JLJ
JGL	Jørn	Grønhøj Lausen	9280JGL	JLR	Jan	Lindgaard Rasmussen	4480JLR
JHA	Jette	Hallig	4200JHA	JLY	Jørn	Lykkegaard	8000JLY
JHB	Jens	Bjerg	5220JHB	JLØ	Jan	Løvås	7089JLØ
JHC	Jørgen	Hulbæk Christiansen	2610JHC	JM	Jørgen	Madsen	4100JM
JHE	Johnny	Hedegaard	2300JHE	JMAT	Joakim	Matthiesen	4600JM
JHH	Jonathan	Hemmer-Hansen	8260JHH	JML	Johnny	Meilvang Lawcock	7160JML
JHHA	Thora Frello	& Jesper Høy Hansen	8240JHHA	JMM	Jesper	Møller	2980JMM
JHJ	Jørgen	Hjorth Jensen	6700JHJ	JMO	Jens	Mortensen	2880JMO
JHK	Jens	Hasager Kirk	6880JHK	JMPJ	Jørgen	Munck	2800JMPJ
JHME	Jacob	Meier	8600JHME	JMU	Jens	Muff Hansen	8654JMU
JJ	John	Jensen	8740JJ	JMØ	Jens	Mølbak	9900JM

Ederfugl, Egense, 30. december 2018. Foto: Mette Berg Hansen.

Indsendere 2018

JN	Jørgen	Nørgård	7620JN	JSCH	Jørgen	Scheel	4581JS
JNE	Jens	Ekelund	2000JNE	JSF	Jess	Sander Frederiksen	2630JSF
JNIS	Jacob	Niss	2000JN	JSJ	Jan	Stener Jørgensen	2800JSJ
JNJ	Jørgen	Nørrevang Jensen	2500JNJ	JSK	Jan	Skrubbeltrang	9990JS
JNO	Jørgen	Nordkvist	7700JNO	JSK	Jan	Skjoldborg Kristensen	7730JSK
JNS	Jan Nør	Skriver	9240JNS	JSP	Jan	Speiermann	1670JSP
JNSC	John	Nielsen Schmidt	8462JNS	JSP	Steen	Petersen	9230JSP
JO	Jan	Østerby Olesen	7430JO	JSPE	Jens	Skovgaard Pedersen	7950JSP
JOA	John	Andersen	8260JOA	JST	Jakob	Strand	4000JS
JOB	Jens Ole	Byskov	6705JOB	JSTE	Jørgen	Steengaard	9900JS
JOCL	John	Clausen	8800JOCL	JSV	Johan	Svedholm	4131JSV
JOG	John	Graversgaard	8200JOG	JSVJ	Jan	Svejgaard Jensen	4180JSJ
JOH	Jens	O. Hansen	5270JOH	JT	Jesper	Tofft	6200JT
JOHA	John	Hansen	8362JOH	JTE	Jørgen	Terkelsen	4400JT
JOHO	John	Holm	3450JOHO	JTK	John	Toft Kristensen	7430JTK
JOK	Jørgen	Kabel	9400JOK	JTL	Jørgen	Terp Laursen	8220JTL
JOK	Jens Ole	Knudsen	6240JOK	JTN	Jan	Tøttrup Nielsen	9870JTN
JOKH	Johnny	Kahlert	8200JOK	JV	Jørgen	Vestergaard	7200JV
JPE	Jim	Pedersen	8700JPE	JVB	Jan	Bihlet	8240JVB
JPG	Jens Peter	Gundorf	2960JPG	JVD	Jan Carlo	van Dijk	4760JVD
JPIP	John	Pedersen	9990JPIP	JVI	Jørgen	Vigstrup	7700JVI
JPK	Jørgen Peter	Kjeldsen	7741JPK	JVIN	Jens	Vinge	9520JVI
JPM	Jørgen	Møller	9760JPM	JVS	Jørn	Vinther Sørensen	6100JVS
JPRA	J.P.	Ringtved Andersen	8200JPRA	JVV	Jens	Veilgaard Vendelbo	8520JVV
JRP	Jonas	Ravn Pedersen	7400JRP	JWB	Julie	W. Broge	3400JWB
JRS	Jann	Ribergaard	8800JRS	JWBA	Jan	W. Badura	2680JWB
JS	Jørgen	Stubgaard	9800JS	JWI	Jens	Wiberg	2770JWI
JSA	Jacob	Sterup	5854JSA	JYHA	Jytte	Hansen	7700JYHA
JSB	Jakob	Selvli-Buch	9370JSB	JZ	Jens	Zeeberg	7130JZ
JSC	Jesper	Schade	3320JSC	JØH	Jørn	Hansen	7800JØH

Bomlærke, Nørrekær Enge, 17. januar 2018. Foto: Henrik Haaning Nielsen/Avifauna Consult.

Vandrefalk, Sangsvane m.fl., Birkesø, 23. maj februar 2018. Foto: Jan SkrIVER.

Indsendere 2018

JØL	Jørn	Dyhrberg Larsen	2300JØL	KFK	Karl	Filtenborg Kristensen	8830KFK
JØLA	Jørn	Ladegaard	6600JØLA	KFL	Klaus	Flemløse	3060KFL
JAA	Jan	Andreasen	9220JAA	KHA	Kjeld	Hansen	4672KHA
JAAB	Jane	Abrahamowitz	7860JAAB	KHAN	Kim	Hagen Andersen	6440KHA
JAAS	Jan	Aabenhuus Sørensen	7800JAAS	KHJ	Karsten	Hansen	9530KH
				KHK	Kennerth	Kristensen	9430KHK
KA	Kaj	Agerbæk	8270KA	KHS	Kenneth	Hummelose Sønderby	2300KHS
KAG	Karin	Gustausen	6715KAG	KHØ	Kristoffer	Høyer	3250KH
KAH	Klaus Anker	Hansen	9530KAH	KI	Kirsten	Nielsen	4300KI
KAHA	Karsten	Hansen	8850KAHA	KIBM	Kirsten	Bruun Møller	8830KIBM
KAL	Kai	Lindegaard	8800KAL	KIM	Kim	Mogensen	7200KIM
KB	Klaus	Berggreen	4300KB	KIMH	Kirsten	Hansen	8000KIMH
KBC	Kenneth	Bach Christensen	9000KBC	KIP	Kirsten	Pedersen	5610KIP
KBE	Karen	Bentsen	7830KBE	KIRO	Kim	Rosing-Asvid	4330KIRO
KBG	Kis	Boel Guldman	6000KBG	KIS	Kim	Skelmose	6800KIS
KBH	Kristian	Berg Hejlesen	7442KBH	KITD	Kirsten	Toftgaard Dahl	7860KITD
KBJ	Kristian	Birchvald Jensen	4000KBJ	KJ	Kurt	Jensen	8381KJ
KBL	Karsten	Busk Laursen	2300KBL	KJ	Kjeld	Hansen	6400KJ
KBN	Kristian	Nielsen	8920KBN	KJI	Karl Jørgen	Ingversen	9500KJI
KBOJ	Klaus Bo	Jensen	6400KBJ	KJL	Karl Johan	Legaard Jensen	7870KJL
KBR	Karl Åge	Broen	9881KB	KJNI	Kjeld	Nielsen	9260KJNI
KC	Karin	Christoffersen	9460KC	KK	Karsten	Klausen	9990KK
KCAL	Keld	Christensen	7830KCAL	KL	Kristian	Laustsen	9640KL
KDC	Klavs	Dahl Christensen	8240KDC	KLHO	Klaus	Homøe	2670KLHO
KDJ	Kurt	Due Johansen	5220KDJ	KMHA	Kirsten Marie	Haugstrup	8800KMHA
KDP	Keld	Dahl Pedersen	7860KDP	KMO	Klaus	Malling Olsen	2700KMO
KEA	Knud-Erik	Andersen	4300KEA	KNF	Knud	N. Flensted	2880KNF
KEB	Keld	Bakken	6800KEB	KNI	Kaj	Nissen	9500KNI
KEG	Kell	Grønborg	5260KEG	KNM	Kim	Mouritsen	8420KNM
KEJ	Kristoffer	Egelund Jørgensen	5000KEJ	KNP	Knud	Pedersen	9990KNP
KEK	Karl Erik	Kristensen	6950KEK	KNS	Knud	Søndergaard	7950KNS
KEN	Knud	Nielsen	4350KEN	KOL	Kent	Olsen	8000KOL
KERA	Kenn	Rasmussen	4573KR	KR	Kristian	Røge	6990KR
KEV	Knud Erik	Vinding	6400KEV	KRA	Kurt	Rasmussen	9330KRA

Gærdesmutte, Vesløs Vejle, 4. marts 2018. Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Indsendere 2018

KRD	Kjeld	Rydahl	9574KRD	LE	Lars	Elvstrøm	2820LE
KRH	Karsten	Haug	8000KRH	LEA	Laurids Erik	Andreassen	6900LEA
KRM	Kresten	Madsen	5450KRM	LEBC	Leif	Bloss Carstensen	8850LEBC
KTP	Kjeld Tommy	Pedersen	2635KTP	LFR	Leif	Frederiksen	2860LFR
KTR	Kristian Torben	Rasmussen	8000KTR	LG	Lars	Gabrielsen	8330LG
KTS	Klaus	Sørensen	8000KTS	LGN	Laus	Gro-Nielsen	9800LGN
KUH	Kurt	Kaack Hansen	5800KUH	LH	Lars	Højbjerg	9690LH
KUP	Kurt	Prentow	9800KUP	LHH	Lars	Holm Hansen	6971LH
KV	Karsten	Vestergård	9510KV	LHS	Lars	Heiring Sørensen	9690LHS
KVE	Karsten	Vestergaard	9370KVE	LIFO	Lindy	Foulum	7700LIFO
KW	Kurt	Willumsen	7171KW	LIN	Lise	Nielsen	3050LIN
KØJ	Keld	Ørum Jensen	7700KØJ	LIS	Lilly	Sørensen	5762LIS
LAFP	Lars Frede	Petersen	4320LAFP	LJ	Lars	Jørgensen	9900LJ
LAM	Lars	H. Mortensen	9800LAM	LJK	Leif	Kristensen	5672LJK
LAN	Lars	Andersen	2100LAN	LJK	Lars	Jensen Kruse	3200LJK
LB	Leo	Bøjlesen	7100LB	LJO	Lars	Johansen	3500LJO
LBE	Lene	Berthing	6310LB	LK	Liselotte	Kahns	8000LK
LBL	Leif	Bisschop-Larsen	5892LBL	LKJ	Leif	Jensen	9990LKJ
LBO	Lars	Boesen	8961LB	LKN	Leif	Knudsen	9320LK
LBR	Lotte og Erik	Brühl	3450LB	LLH	Leo	L. Hansen	8270LLH
LBRJ	Lars Breum	Jeppesen	9900LBRJ	LLST	Lotte Lykke	Stendahl	8800LLST
LBS	Lars	Svith	8240LBS	LM	Lars	Mogensen	8830LM
LBSØ	Lisette	Søgaard	8300LBS	LMJ	Las Morten	Jensen	9280LMJ
LCP	Lars Christian	Pedersen	9310LCP	LMN	Lars Max	Nielsen	2840LMN
LD	Lars	Dinesen	4470LD	LN	Lars	Nielsen	8700LN
				LNA	Lars	Nørgaard Andersen	2700LNA

Indsendere 2018

LNH	Lars	N. Hansen	8000LNH	MDS	Michael	Dalsgaard Sonne	8362MDS
LNI	Leif	Novrup	7830LNI	MEC	Marie	Clausen	9400MEC
LNP	Laila	Neermann	4622LNP	MEJ	Mette	Jensen	6100MEJ
LOU	Oluf	Lou	3700LOU	MEL	Mads	Elley	4700MEL
LPA	Lars	Paaby	2730LPA	MER	Mogens	Erlandsen	8600MER
LPH	Lars Peter	Hansen	6400LPH	MGL	Michael	L.J. Glentetal	5000MGL
LPJ	Lars P.	Johansson	8544LPJ	MH	Michael	Hauge	8000MH
LPK	Lars Peter	Kvist	2200LPK	MHH	Martin	Høj Hansen	8210MHH
LRJ	Lisbeth	Rødbrø Jeppesen	7700LRJ	MHL	Michael	Hasager Lauritsen	7330MHL
LRU	Lars	Rudfeld	4600LRU	MHO	Margit	Hove	8382MHO
LS	Leif	Nørgaard Schmidt	8680LS	MHP	Mikkel	Høegh Post	2100MHP
LSA	Leo	Salmonsens	7700LSA	MHR	Mikkel	Rasmussen	8500MHR
LSM	Lene	Smith	4180LSM	MHT	Mette	Hjort Thomsen	9990MHT
LSN	Leif	Schack-Nielsen	4791LSN	MI	Martin	Iversen	6270MI
LSP	Lars	Spejlberg	9700LSP	MIBH	Michael	Brunhøj Hansen	2000MIBH
LSTN	Leif	Sturla Nielsen	2690LSTN	MIC	Michael	Gammelholm Jensen	6715MIC
LSØ	Leif	Sørensen	5750LSØ	MIGO	Michael	Gosch	8850MIGO
LTP	Lars	Tom-Petersen	8900LTP	MIHA	Mikkel	Hansen	7800MIHA
LV	Lars	Viggers	9700LV	MIK	Michael	Ancher	8230MIK
LWC	Lars	Walsted Christoffersen	4750LWC	MIKK	John	Mikkelsen	7100MIK
LYT	Lars	Ytte	3050LYT	MIWI	Michael	Winther	8831MIWI
				MJH	Morten	Jenrich Hansen	8260MJH
MAD	Mads	Kjeldgaard Oddershede	2400MAD	MKO	Mogens	T. Kofod	3740MKO
MAH	Marianne	Hjortlund	3200MAH	MKP	Michael	Køie Poulsen	3480MKP
MAKR	Martin	Kristensen	7950MAKR	MKRI	Mikael	Kristensen	3900MKRI
MAL	Martin	Liebermann	5500MAL	ML	Michael	Larsen	5970ML
MAP	Mads	Paulsen	2720MAP	ML	Mogens	Larsen	6200ML
MBEH	Mette	Berg Hansen	9000MBEH	MLA	Mikael	Larsen	8250MLA
MBG	Michael	Borch Grell	2100MBG	MLAR	Mogens	Larsen	9000MLA
MBH	Morten	Bentzon Hansen	2000MBH	MLC	Morten	Lilleskov Christensen	3790MLC
MBO	Morten	Borup	8543MBO	MLU	Martin	Lundholm	9310MLU
MC	Morten	Christensen	2610MC	MLY	Mogens	Lykkegaard	8860MLY
MCH	Morten	Christensen	9881MCH	MMH	Morten	Møller Hansen	2605MMH
MCSO	Milton	Christensen	9800MCSO	MMR	Margit	Mølbak Ringkjøbing	9800MMR
MD	Mogens	Damm	9900MD	MOK	Morten	Kattenhøj	8220MOK
MDA	Marie Inger	Dam	9220MDA	MOKI	Morten	Kirk	7742MOK
MDH	Morten	D.D. Hansen	8240MDH	MOM	Morten	Müller	5953MOM
MDK	Mariane	Dalgaard Kragelund	9541MDK	MON	Mogens	Neergaard	9320MON

Skovsneppe, Lodbjerg, 4. marts 2018. Foto: Jens Kristian Kjærgård.

MRH	Martin	Rheinheimer	6710MRH
MSJ	Martin	Svinth Ebbesen	8000MSJ
MSL	Morten	Stampe Larsen	8000MSL
MSLA	Michael	Larsen	8800MSLA
MSS	Martin	Strømkjær	5471MSS
MSST	Morten	Per Swayne Storgaard	7330MSST
MST	Mogens	Stoustrup Jensen	8410MST
MSU	Marianne	Suhr	8831MSU
MVR	Mathias	Vilsgaard Ravn	8200MVR
MWH	Mogens	Wedel-Heinen	8305MWH
MAA	Marianne	Aamann	8270MAA

N2H	Nils	Holsko	9982N2H
NAN	Niels	Andersen	5700NAN
NBJ	Niels	Bomholt Jensen	5762NBJ
NE	Niels	Eriksen	9210NE
NEJ	Niels Evald	Jensen	9990NEJ
NHV	Niels Henrik	Valerius	2830NHV
NIN	Niels	Imhoff Nielsen	8800NIN
NIVE	Niels	Vejsgaard	7830NIVE
NJR	Niels	Routhe	9310NJR
NKBJ	Niels Kristian	Bech Jensen	8380NKBJ
NKP	Nis	Pedersen	1754NKP
NL	Nick	Leyssac	4330NL
NLO	Nanna Liv	Elkjær Olsen	2200NLO
NOD	Niels	Dideriksen	8600NOD
NPB	Niels Peter	Brøgger	7430NPB
NPM	Niels Peter	Møller Jensen	6100NPM
NRA	Nis	Rattenborg	5900NRA
NT	Nikolaj	Thomsen	2200NT
NTP	Niels	Tønnes Petersen	2840NTP
NU	Niels	Utzon	7830NU
NAA	Niels	Aagaard	8000NAA

OA	Ole	Amstrup	6830OA
OAS	Örnulf	Asker	4130OAS
OBJ	Oliver	Jensen	4700OBJ
OBO	Ole Bent	Olesen	5000OBO
ODK	Jonas	Kjærgaard	8960JODK
OEH	Ole Emil	Hansen	8981OEH
OFA	Ole	Frøstrup Andersen	2690OFA
OFL	Ole	Friis Larsen	4900OFL
OJ	Orla	Jessen	6320OJ
OJE	Ole	F. Jensen	8361OJE
OK	Ole	Krogh	9800OK
OKR	Orla	Kristensen	9500OKR
OKRI	Ole	Kristjansen	8800OK
OL	Ole	Lilleør	8800OL
ONB	Ole	Nørgaard	9480ONB
OO	Ole	C. Olesen	7490OO
OP	Ove	Pedersen	7400OP
OS	Ole	Sørensen	8300OS
OSK	Ole	Sanvig Knudsen	9900OSK
OSKR	Ole	Skrubbeltrang	9990OS
OZG	Ole	Zoltan Göller	6760OZG

PA	Peter	Andreasen	7500PA
PASH	Paul	Shimmings	7563PASH
PB	Preben	Bach	8600PB
PBA	Poul	Blicher Andersen	8800PBA

PBE	Peter	Bonne Eriksen	3500PBE
PBH	Per Bo	Hansen	3400PBH
PBN	Poul	Bastholm Nørgaard	9850PB
PCD	Peter	Denyer	9990PCD
PCH	Peter	Hansen	9900PCH
PCHR	Per	Christensen	7755PCH
PDJE	Peter	Dalsgaard Jensen	8800PDJE
PEB	Peter	Breyen	9800PEB
PEC	Per	Christensen	9400PEC
PECR	Peter	Christiansen	2000PEC
PEJ	Poul Erik	Jeppesen	6900PEJ
PEL	Philip	Elbek	2200PEL
PERH	Per	Hallum	8680PERH
PES	Poul Erik	Sperling	9230PES
PET	Per	Tejsner	1749PET
PETH	Peter	Thisted	8800PETH
PFK	Per	F. Kristensen	7100PFK
PGL	Peter	Gleisenstein	2493PGL
PGR	Palle	Graubæk	4500PGR
PGT	Per	Grove Thomsen	2970PGT
PH	Per	Hauge	8620PH
PHA	Poul	Hansen	4250PHA
PHAH	Peter	Hahn	8320PHA
PHAL	Peter	Halkier	7700PHA
PHJ	Peter	Hartoft-Jacobsen	3460PHJ
PHL	Peter	Larsen	8310PHL
PHL	Patrick	Hasager Lauritsen	7330PHL
PHM	Poul	Hald-Mortensen	7742PHM
PHN	Patrick	Horne	9800PHN
PHNI	Poul	H. Nielsen	8680PHN
PHP	Poul Henrik	Pedersen	9800PHP
PIM	Pia	Morsing	6950PIM
PJOT	Peter	Christensen	9000PJOT
PJP	Peder	Pedersen	7830PJP
PKR	Poul	Krag	7830PKR
PLA	Peter	Lange	8464PLA
PLO	Peter	Leth Olsen	6950PLO
PLP	Poul	Præstgaard	7600PLP
PM	Poul	Mogensen	8240PM
PMA	Peter	Manstrup	9000PMA
PN	Paul	Nilsson	2800PN
PNN	Peder	Nygaard Nielsen	7300PNN
POH	Poul	Holm	4000POH
POHP	Poul	Holm Pedersen	7700POHP
POK	Poul	Kodahl	2635POK
POW	Poul	Weje	7752POW
PP	Peter R.	Pedersen Derau	7500PP
PPC	Peter Pelle	Clausen	5800PPC
PPO	Per	Poulsen	6710PPO
PQ	Per	Quaade	3200PQ
PR	Palle	A.F. Rasmussen	9000PR
PRA	Per	Rasmussen	5792PRA
PRE	Per	Reng	8500PRE
PRO	Peter	Rodemann	3140PRO
PSH	Per	Schiermacker-Hansen	4791PSH
PSJ	Per Svend	Jensen	9900PSJ
PSJ	Peter	Schwartz Jensen	6400PSJ
PST	Peter	Strandvik	4167PST
PTHY	Peter	Thygesen	9530PTHY
PTR	Peter	Markussen	7400PTR

Indsendere 2018

PUR	Poul Ulrich	Riis	7760PUR	SFX	Steen	Flex	4440SFX
PVR	Poul	Vestergård Rasmussen	5700PVR	SGN	Søren	G. Nielsen	5690SGN
PWB	Per	Wessel Buchwald	8800PWB	SHØ	Søren	Højager	8381SHØ
PWJ	Peter	Werenberg Just	8600PWJ	SIMU	Sigfred	Munk	7120SIMU
PAA	Per	Aarkrog	4100PAA	SJØ	Solveig	Jonasson	4000SJØ
				SK	Solveig	Knudsen	8900SK
RAG	Ragnar	Smith	4291RAG	SKA	Sakari	Kauppinen	2765SKA
RBB	Rasmus	Bygholm	9310RBB	SKAF	Skagen	Fuglestation	9990SKAF
RBI	Rolf	Bisgaard	3460RBI	SKJ	Søren	Kjær	9550SKJ
ROA	Robert	Andersen	8840ROA	SKR	Stig	Kjærgaard Rasmussen	2000SKR
ROC	Rolf	Christensen	9990ROC	SKS	Søren	Knorr Søndergaard	9400SKS
ROR	Ronni	Røjgaard	2200ROR	SLA	Steen	Lauritsen	5300SLA
RQ	Ralph	Qwinten	2800RQ	SLGI	Simon	Iversen	8230SLGI
RR	Rikke	Rørbech	8660RR	SLR	Søren Louis	Rasmussen	5300SLR
RSN	Rune	Sø Neergaard	8220RSN	SMK	Søren	Michelsen Krag	7900SMK
RT	Rasmus	Turin	2700RT	SN	Sten	Nielsen	6040SN
RUR	Rune	Røsstad	4640RUR	SNI	Steffen	Nielsen	9000SN
RWR	René	Rørbæk	9000RWR	SNY	Søren	Nysteen	2830SN
				SPJ	Søren Peter	Jensen	6000SPJ
SA	Stinne	Aastrup	8800SA	SPP	Søren Peter	Pinnerup	4320SPP
SAL	Svend Aage	Linderström	2680SAL	SPR	Susanne	Primdahl	7850SPR
SAN	Stefan	Andersen	2800SA	SR	Steen	Reinholdt	7860SR
SAN	Steen Angelo	Nitzsch	9520SAN	SRS	Sune	Riis Sørensen	2200SRS
SAR	Steen	Reimers	8000SAR	SRU	Stig	Rubæk	3390SRU
SAS	Svend Anker	Schwebs	6372SAS	SSC	Simon	S. Christiansen	9200SSC
SB	Stiig	Brix	2610SB	SSK	Søren	Skriver	8260SSK
SB	Steen	Brølling	7741SB	SSL	Stephan	Skaarup Lund	8240SSL
SBJ	Steffen	Brøgger-Jensen	2740SBJ	SSW	Sven	Wemmelund	8270SSW
SBP	Søren	Brinch Pedersen	6720SBP	ST	Søren	Tanderup	9000ST
SBØ	Søren	Bøgh	9510SBØ	STEJ	Steen	Jensen	8370STEJ
SCS	Steen	Christensen	7000SCS	STF	Steen	Franch	7870STF
SDN	Søren	Dam Nielsen	9200SDN	STH	Thøgersen	Søren	7830ST
SDY	Svend	Dybkjær	2400SDY	STM	Stig	Toft Madsen	1401STM
SEB	Sebastian	Thorup Hansen	2650SEB	STP	Sten	Petersen	3480STP
SEF	Svend Erik	Frandsen	9900SEF	SUS	Susanne	Rørdam Skov	5700SUS
SEJ	Svend Erik	Jessen	4900SEJ	SUT	Søren Ulrich	Thomsen	9620SUT
SEK	Sebastian	Klein	2300SEK	SVB	Sven	Bødker	6710SVB
SEM	Svend Erik	Mikkelsen	9310SEM	SVI	Simon	Vikstrøm	4872SVI
SEP	Svend Erik	Petersen	6950SEP	SVP	Steen	Vester Pedersen	7800SVP
SFR	Søren	Friis	3000SFR	SVR	Svend	Rønnest	6700SVR

Sabinemåge og Odinsbane, Roshage, 26. september 2018. Foto: Jens Kristian Kjærgård.

Indsendere 2018

SVUR	Signe	Uldall	8800SVUR	TQA	Torben	Quist Andersen	9500TQA
SWJ	Svend	Wøjcik-Jonasson	9800SWJ	TR	Torben	Rasmussen	8380TR
SØK	Søren	Kristoffersen	9000SØK	TRK	Tonny	Ravn Kristiansen	8830TRK
SØP	Søren	Poulsen	8000 SØEP	TSE	Terje	Seidenfaden	9220TSE
SØS	Søren	Skov	9330SØS	TT	Thomas	Thelle	8800TT
				TUE	Tue	Brix	2400TUE
TA	Tim	Andersen	2605TA	TUN	Tonny	Nielsen	8831TUN
TB	Torben	Brygger	2770TB	TVI	Thomas	Vikstrøm	3520TVI
TBA	Tom Bak	Andersen	9200TBA	TVN	Thomas	Varto Nielsen	4690TVN
TBAS	Thorkild	Bastholm	2100TBA				
TBC	Thorkild	Bjerre Christensen	9900TBC	UB	Ulla	Baslund	6000UB
TBJ	Tommy	Bjork	4632TBJ	UBM	Ursula	Burmann	8550UBM
TBK	Thomas	Boll Kristensen	8700TBK	UGS	Uffe	Gjøl Sørensen	1415UGS
TBN	Thomas	Buus Nielsen	8800TBN	UK	Ulf	Klemmetsby	9380UK
TBR	Thorkil	Brandt	8300TBR	UKS	Ulrik	Kjøller Skovenborg	8000UKS
TBØ	Torben	Bøgeskov	7160TB	ULLJ	Ulla	Lund Jørgensen	7860ULLJ
TC	Tscherning	Clausen	9270TC	ULS	Ulrik	S. Sørensen	2860ULS
TCH	Tonny	Christensen	3450TC	UMH	Ulla	Munch Hansen	3600UMH
TDY	Torben	Dyhrberg	4220TDY	UMR	Uffe	Musse Rasmussen	4450UMR
TEO	Troels	Eske Ortvad	2100TEO	UPA	Ulla	Paulsen	9981UPA
TF	Tina	Fleischer	8660TF	UTE	Uffe	Terndrup	8250UTE
TFR	Torben	Fisker-Rasmussen	9900TFR				
THA	Thorkil	Axelsen	7400THA	VAG	Vagn	Gjerløv	9700VAG
THE	Thyge	Enevoldsen	2000THE	VC	Vilhelm	Christiansen	9260VC
THEL	Thomas	Elbek	2840THE	VD	Vagn	Donskov	7550VD
THEN	Tonny	Henriksen	7000THE	VDA	Vilhelm	Dalgaard	3400VD
THH	Tim	Hesselballe Hansen	5000THH	VFL	Vagn	Freundlich	9400VFL
THN	Tune	Hasle Nielsen	2100THN	VHL	Vagn	Højkjær Larsen	2900VHL
TJH	Torben	Juul Hansen	3660TJH	VIN	Vivian	Risør Neidel	5380VIN
TK	Tommy	Kaae	8723TK	VK	Villum	Klæstrup	9493VK
TKC	Thomas	Kjær Christensen	8410TKC	VKN	Vicky	Knudsen	3700VKN
TKR	Theis	Kragh	2200TK	VL	Villy	Lauritsen	8800VL
TL	Thorkild	Lund	9280TL	VM	Vibeke	Mortensen	8600VM
TLA	Thomas	Lillelund Andersen	9800TLA	VVH	Verner	Vangsgaard Hansen	7800VVH
TLAU	Torben	Laursen	8462TL	VWS	Vagn	Wendel Sørensen	4500VWS
TLY	Torben	Lyng	9900TLY				
TLÆ	Thomas	Læssøe	2650TL	WJ	Willy	Jørgensen	9280WJ
TMN	Thomas	Madsen Nielsen	9600TMN	WL	Werner	Larsson	9990WL
TMØ	Torben	Møller	5892TMØ				
TN	Torben	Nielsen	9560TN	ÅGH	Åge	Gejl Hansen	6823ÅGH
TOB	Tom	Benzon	9330TOB				

Nordlig Gul Vipstjert, Lille Vildmose, 6. maj 2018. Foto: Mette Berg Hansen.

Indeks arter

ALKEFUGLE	92	Dværgterne	101	Kirkeugle	115
ANDEFUGLE	54	Dværgværling	151	Klyde	80
BIÆDERE	120			Knarand	62
DUER	64	E Ellekrage	120	Knortegås	55
ELLEKRAGER	120	Engryle	86	Kongeederfugl	60
FALKE	121	Engsnarre	67	Kongørn	108
GØGEFUGLE	66	Enkeltbekkasin	88	Kortnæbbet Gås	57
HEJRER & IBISSER	74			Korttået Lærke	129
HØNSEFUGLE	63	F Fiskehejre	74	Krikand	62
HÆRFUGLE	117	Fiskeørn	106	Krumnæbbet Ryle	86
ISFUGLE	121	Fjeldvåge	114	Kærløber	86
KJOVER	93	Fjordterne	102	Kærsanger	131
LAPPEDYKKERE	63	Fløjsand	60		
LOMMER	69	Fuglekongesanger	133	L Lapværling	149
MÅGER	95			Lattermåge	97
NATRAVNE	65	G Græshoppesanger	130	Lille Flagspætte	119
ROVFUGLE	104	Grønspætte	118	Lille Fluesnapper	139
SEJLERE	66	Grå Fluesnapper	137	Lille Kjove	94
SPÆTTER	117	Gråmåge	100	Lille Korsnæb	148
SPURVEFUGLE	125	Gråsejler	66	Lille Præstekrave	81
STORKE	73	Gråsiken	146	Lille Skallesluger	60
STORMFUGLE	71	Gråstrubet Lappedykker	63	Lille Skrigeørn	108
SULE & SKARVER	77	Gulbrynet Værling	151	Lille Stormsval	71
TERNER	101	Gulbug	130	Lomvie	92
TRANER	68	Gulirisk	149	Lunde	93
UGLER	115	Gøg	66	Lundsanger	134
VADEFUGLE	80			Lysbuget Knortegås	55
VANDHØNS	66	H Halemejs	135	Lærkefalk	123
A Aftenfalk	122	Havterne	102		
Alk	92	Havørn	112	M Markpiber	144
Almindelig Kjove	94	Hedehøg	111	Mellemkjove	93
Almindelig Skråpe	72	Hedelærke	128	Middelhavsmåge	99
Atlantisk Skråpe	72	Himalaya-sanger	132	Middelhavsstenpikker	142
Atlingand	61	Hjelmskallesluger	61	Mongolsk Piber	144
		Hortulan	150	Mosehornugle	116
B Biæder	120	Huldue	64	Mørkbuget Knortegås	56
Bjerglærke	129	Husrødstjert	140		
Bjergpiber	143	Hvæpsevåge	107	N Natrav	65
Bjergvipstjert	145	Hvid Stork	73	Nattergal	137
Blisgås	59	Hvidbrynet Løvsanger	132	Nordisk Lappedykker	64
Blå Glente	107	Hvidbrystet Præstekrave	81	Nordlig Blåhals	138
Blå Kærhøg	110	Hvidnæbbet Lom	69	Nordsanger	134
Blåhals	138	Hvidrygget Ryle	88	Nøddekrige	126
Blåstjert	139	Hvidsiken	147		
Bramgås	56	Hvidvinget Korsnæb	147	O Odinsbane	91
Brilleand	60	Hvidvinget Måge	100		
Britisk Sildemåge	100	Hvidvinget Terne	102	P Parktræløber	136
Broget Fluesnapper	139	Hærfugl	117	Pibesvane	54
Brun Løvsanger	133	Hættemåge	100	Pirol	125
Brushane	85	Høgesanger	135	Plettet Rørvagtel	67
Bynkefugl	140			Polarlomvie	92
C Citronvipstjert	145	I Iberisk Gransanger	134	Pomeransfugl	82
		Indisk Gås	57	Pungmejs	127
D Damklire	91	Isfugl	121		
Drosselrørsanger	131	Islandsk Stor Kobbersneppe	83	R Ravn	126
Duehøg	111	Islom	70	Ride	96
Dværgfalk	123			Ringdrossel	142
Dværggås	59	J Jagtfalk	124	Rosenstær	136
Dværgmåge	97	K Karmindompap	146	Rovterne	102
Dværgryle	87	Kaspisk Måge	99	Rød Glente	113
		Kernebid	146	Rødhalset Gås	56
				Rødhovedet And	61

Indeks arter

Rødrygget Svale	131	Sort Glente	114	Sule	77
Rødrygget Tornskade ...	125	Sort Stork	73	Svaleklire	90
Rødstrubet Lom	70	Sortgrå Ryle	87	Svartbag	10
Rødstrubet Piber	143	Sorthalset Lappedykker ...	63	Sydlig Blåhals	138
Rødtoppet Fuglekonge ..	135	Sorthovedet Måge	98	Sædgås	58
Rørdrum	74	Sortklire	90	Søkonge	93
Rørhøg	109	Sortkrage	126	Sølvhejre	75
S Sabinemåge	96	Sortrygget Hvid Vipstjert	145	Sølvmåge	100
Sangsvane	54	Sortspætte	119	T Taigasædgås	58
Savisanger	130	Sortstrubet Bynkefugl ..	141	Tejst	93
Scopolis Skråpe	72	Sortstrubet Lom	71	Temmincksryle	86
Sibirisk Gransanger	134	Sortterne	102	Terreklire	89
Sildemåge	100	Spidsand	62	Thorshane	91
Silkehale	136	Splitterne	103	Tinksmed	89
Silkehejre	75	Spurveugle	115	Toplærke	128
Sivsanger	131	Stenpikker	141	Topskarv	78
Sjagger	142	Stenvender	84	Trane	68
Skarv	78	Steppehøg	110	Tredækker	88
Skestork	76	Stillehavslom	69	Triel	80
Skovhornugle	116	Stor Hornugle	116	Tundrasædgås	59
Skovsanger	131	Stor Kobbersneppe	83	Turteldue	64
Skovsneppe	88	Stor Korsnæb	148	V Vagtel	63
Skægmejse	129	Stor Regnspeve	82	Vandrefalk	124
Skærpiber	143	Stor Stormsvale	72	Vandrikse	66
Slangeørn	107	Stor Tornskade	126	Vandstær	137
Slørugle	115	Storkjove	95	Vendehals	117
Snegås	57	Stormmåge	100		
Snespurv	150	Storpiber	144		
Sodfarvet Skråpe	72	Stribet Ryle	88		

Lille Præstekræve, Blovsgårde, 13. juni 2018.
Foto: Jørgen Peter Kjeldsen/ornit.dk.

Forkortelser

Følgende forkortelser anvendes i rapporten:

ad.	adult, voksendragt	sdr.	sommerdragt
imm.	immature, dragter mellem juv. og ad.	odr.	overgangsdragt
juv.	juvenil, den første fulde fjerdragt	vdr.	vinterdragt
pull.	pullus, dundragt		
2K	aldersangivelse i kalenderår (fuglen "fylder år" ved årsskiftet)	h	hørt
3K+	fuglen er mindst i sit 3. kalenderår	R	rast
		fou.	fouragerende
pri.	primo, de første 10 dage i måneden	sy.	syngende
med.	medio, den 11.-20. dag i måneden	T	trækkende
ult.	ultimo, fra den 21. og måneden ud	TF	trækforsøg
NNØ	trækretning, verdenshjørne (også S, Ø, SV osv.)	ringm.	ringmærket
SU	Dansk Ornitologisk Forenings Sjældenhedsudvalg		

Kategorier

For enkelte af arterne i rapporten er der nævnt, at den tilhører kategori C eller D. Alle øvrige arter behandlet i rapporten regnes for at tilhøre kategori A. Disse kategorier refererer til de af DOF's Sjældenhedsudvalg anvendte (AERC-standard), jvf. www.dof.dk.

Lokale SU-arter

Følgende arter er lokale SU-arter, hvilket vil sige, at fund af de pågældende arter skal godkendes af SU, inden de kan medtages i "Nordjyllands Fugle":

Hunfarvede individer af

Kongeederfugl

Hvidhalset Fluesnapper

Alle individer af

Fyrremejse

Sandterne

Foreningen Nordjyllands Fugle har til formål at indsamle, registrere og videreformidle oplysninger om forekomsten af fugle i Nordjylland.

Foreningen samarbejder med Dansk Ornitologisk Forening samt andre grønne foreninger og myndigheder.

